

B
353.

353

DAS BUCH AL-CHAZARĪ

DES

ABÛ-L-HASAN JEHUDA HALLEWĪ

IM ARABISCHEN URTEXT

SOWIE IN DER HEBRÄISCHEN ÜBERSETZUNG DES

JEHUDA IBN TIBBON

HERAUSGEGEBEN

VON

HERMANN WIG HIRSCHFELD.

II. HÄLFTE.

LEIPZIG
OTTO SCHULZE

21. Quer-Str. 21.

1887.

KAUFMANN
DÁVID
KÖNYVTÁRA

B. 353.

Leipzig.

binica.

Midraschim.

on

asche.

let.

schit Rabba.

let.

schit Rabba.

schit Rabba.

Ha-Schirim.

Ha-Schirim.

schit Rabba.

- IX. Der Midrasch zum Buche Esther.
X. Der Midrasch Bereschit Rabba.
XI. Der Midrasch Bereschit Rabba.
XII. Der Midrasch Schemot Rabba.
XIII. Der Midrasch Echa Rabbati.
XIV. Der Midrasch Echa Rabbati.
XV. Der Midrasch Schemot Rabba.
XVI. Der Midrasch Debarim Rabba.
XVII. Der Midrasch Schemot Rabba.
XVIII. Der Midrasch Schemot Rabba.
XIX. Der Midrasch Debarim Rabba.
XX. Der Midrasch Bemidbar Rabba.
XXI. Der Midrasch Bemidbar Rabba.
XXII. Der Midrasch Wajikra Rabba.
XXIII. Der Midrasch Ruth Rabba.
XXIV. Der Midrasch Wajikra Rabba.
XXV. Der Midrasch Bemidbar Rabba.
XXVI. Der Midrasch Wajikra Rabba.
XXVII. Der Midrasch Bemidbar Rabba.
XXVIII. Der Midrasch Bemidbar Rabba.
XXIX. Der Midrasch Bemidbar Rabba.
XXX. Die Pesikta des Rab Kahana.
XXXI. Die Pesikta des Rab Kahana.
XXXII. Die Pesikta des Rab Kahana.
XXXIII. Der Midrasch Bemidbar Rabba.
XXXIV. Der Midrasch Mischle.

2 Mark die Lieferung.

Die Bibliotheca Rabbinica bringt in fließender deutscher Uebersetzung eine Reihe alter Midraschwerke, um den verschiedenen Wissenschaftskreisen eine Literatur zugänglich zu machen, die für die allgemeine Culturgeschichte von besonderem Werthe ist. Der Midrasch enthält ausser der allegorisch moralischen Schriftauslegung viele Bruchstücke wirklich gehaltener Predigten, poetische Ausschmückungen biblischer Begebenheiten, Umschreibungen und Erweiterungen des einfachen Schriftwortes, eine grosse Anzahl von annuthigen Parabeln, Fabeln und Sagen, zahlreiche treffliche Sentenzen und kernige Sittensprüche und ist somit nicht allein für Theologen, Culturhistoriker und Literatoren, sondern auch für das wahrhaft gebildete Publikum von Interesse.

Ausführlicher Prospect steht auf Verlangen zu Diensten.

DAS BUCH AL-CHAZARÎ

DES

ABÛ-L-HASAN JEHUDA HALLEWI

IM ARABISCHEN URTEXT

SOWIE IN DER HEBRÄISCHEN ÜBERSETZUNG DES

JEHUDA IBN TIBBON

HERAUSGEGEBEN

VON

HARTWIG HIRSCHFELD.

LEIPZIG

OTTO SCHULZE

21 Quer-Str. 21.

1887.

Vorwort.

Indem ich die folgende Textausgabe der Oeffentlichkeit übergebe, glaube ich kurz auf die mannigfachen Schwierigkeiten des Unternehmens hinweisen zu müssen. Auf Grund einer einzigen, wenn auch sonst zuverlässigen Handschrift einen Text herauszugeben, ist immer bedenklich. Das Oxford-er Uicum des arabischen Chazari kann aber dem Bedürfniss um so weniger genügen, als es von einem un-gelehrten Schreiber überaus lässig geschrieben und — wie die zahlreichen grösseren und kleineren Lücken beweisen — mit seinem Original anscheinend niemals collationiert worden ist. Die Herausgabe des Textes nach dieser Hs. würde demnach unmöglich oder aber ein leichtsinniges Unternehmen sein, wenn nicht zum Glücke die hebräische Uebersetzung des Ibn Tibbon hier einträte, die dem Original streng wörtlich folgend, nahezu die Stelle einer zweiten Hs. einnimmt. Da das Original doch immer nur für den verhältnissmässig geringen Arabisch verstehenden Leserkreis benutzbar war, erhielt die wenig jüngere hebr. Uebersetzung bald selbst autoritative Bedeutung, wurde aufs eifrigste abgeschrieben, gelesen und commentiert, so dass wir im Besitze einer stattlichen Reihe von Hss. der Uebers. sowie der wichtigsten Commentare sind. Um so seltsamer, dass in den vorhandenen Druckausgaben niemals auf diese Hss. zurückgegangen worden ist, und somit ist die Neuherausgabe auch der hebr. Uebersetzung gerechtfertigt. Die Vergleichung des Originals mit der Uebersetzung brachte aber neue Schwierigkeiten zu Tage. Schreiber, Leser, Erklärer und Besitzer der letzteren machten

a *

allerlei Anmerkungen und Zusätze, die von späteren Abschreibern als Bestandtheile des Textes angesehen und in denselben aufgenommen wurden. Ausserdem trug die wahrscheinlich hier und da geschehene Heranziehung der Kardinal'schen Uebersetzung, die, wie das von Cassel (2. Ausgabe S. 338—57) herausgegebene Bruchstück beweist, an Wörtlichkeit mit der J. T'schen nicht zu vergleichen ist, mit zur Erzeugung verschiedener Lesarten bei, die bereits zum Theil in den Hss. erscheinen. Für den Herausgeber entstand jetzt die neue Schwierigkeit, die richtige La. herauszufinden, sowie bei den zahlreichen Abweichungen zu entscheiden, ob dem Or. oder der Uebers. der Vorzug zu geben sei, wobei sich daneben ergab, dass der Uebersetzer in seinen Exemplar des Or. öfters eine von der des Cod. Oxon. abweichende La. hatte. Um diesen Schwierigkeiten zu entgehen, wäre es freilich das einfachste gewesen, den arabischen Text, wie er ist, einfach abzudrucken; dann hätte man aber einen trostlosen Text, mit dem nichts anzufangen wäre, ausserdem würde die Uebers., wie eine solche doch sonst — z. B. bei mehrsprachigen Inschriften — mit Recht zur Textkritik herangezogen wird, gegen ein solches Verfahren protestieren. Es war also für zweifelhafte Stellen öfters ein Lavieren zwischen Or. und Uebers. geboten.

Der kleine Druck sowie die für derartige Ausgaben nothwendig beschränkte Anzahl der Correkturen liessen dieselben nicht in so umfassender Weise ausführen als wünschenswerth gewesen wäre. Wo noch Druckfehler und besonders im Druck verschobene diakrit. Zeichen entdeckt werden sollten, bittet Herausgeber zu verbessern.

Schliesslich bleibt mir noch die angenehme Pflicht der Verwaltung der Bibl. Bodl., insbesondere Herrn Dr. A. Neubauer sowie den Verwaltungen der Bibliotheken von Berlin, München, Paris und Herrn Halberstam in Bielitz für die freundliche Ueberlassung ihrer Handschriften meinen verbindlichsten Dank auszusprechen.

Der Herausgeber.

Einleitung.

Der folgende arabische Text ist aus dem Unicum cod. Bodl. hebr. 284 geflossen. Die Hdschr. enthält 150 Bl. kl. Oct. in hebräischer Quadratschrift. Es fehlen Bl. 1, ausserdem die §§ I, 55 (fol. 106) und V, 7—8 (fol. 124 b). Am Schlusse befinden sich folgende Notizen:

קיל אן כאן למא אוגד ר' יהודה הלוי הוא אלכתאב ללנאס
ענון עליה כתאב אלחגה ואולדליל פי נצר אלדין אלדליל תם כתב
עליה אנסאן יסמי אבן עבאס כתאב אלננקן ואלאבראם וללה אלחמד
ושלום והיה אלמקאלאת אלה אלמוצועה פי הוא אלכתאב

אלמקאלה אלה אלכחה ען אלדאדאן ואלמלל ואלנחל ומעתקדהם
פי אלממור אלדיניה

אלמקאלה אלב סואלאת עבדאניה פי אלסמא ואלצפאת אלדאתיה
אלמקאלה אלג פי אלממור אלזהדיה ואלממור אלדניאיה
ואלשרעה

אלמקאלה אלד פי אשחקאק אלסמא ואלצפאת ופי אלממור
אלרוחאניה

אלמקאלה אלה פי אצול אלעקאיד עלי טריקה אלמחכלמין
אלנאטריה ברוך הנותן ליעף כח

Ausserdem

כאן אלפראג מן נסכה נהאר אלתלת י"ד שחר אב יאלי (Juli)
שנת אהשע"ד לשטרות ישע יקרב אנה וכתב העבד הצעיר סעדיה
חבר ב"ר צדקיה בינה מכ' במדינת דמשק דעל נהרי אמנה ופרפר
מוחבה הקב"ה יפרוק עולנו ורביא הגואל בימינו ויעלנו שמחים
לארצנו ויזכנו לכתר תורה ומבלי שמצא אנוש מי ימצא זכרנו
יי ברצון עמך פקדני בישועתך אויה

Die Hs. ist demnach im Juli 1462 vollendet (O.).

Die §§ I, 4—12 des arabischen Textes sind mit englischer Uebersetzung und einer kleinen Einleitung veröffentlicht von Adolf Neubauer in *Miscellany of Hebrew Literature* vol. I p. 62—72 (publications of the Society of Hebr. Lit. part I). London 1872.

Endlich ist § I, 103—3 des arabischen Urtextes nebst hebr. Uebersetzung und einer textkritischen Note zur letzteren (vgl. I Anm. 106) veröffentlicht von B. Goldberg (ב"ג) in der hebr. Ztschr. *Hammaggid* Jg. 5 N. 29 S. 183 (24. Juli 1861).

Die in der Kaiserl. Bibliothek zu St. Petersburg befindlichen Bruchstücke einer zweiten Hs. habe ich nicht erlangen können.

Einen gewissen, wenn auch geringen, Nutzen gewährte die Hs. der Kgl. Bibliothek zu Berlin Ms. Or. Oct. 256 (Vgl. Steinschneider, *Verz. der hebr. Hss. d. K. B. zu B.* S. 76 N. 107²) fol. 139 b—180. Die anonyme Schrift, über welche a. a. O. ausführliche Mittheilungen gemacht sind, enthält in 3 Capp. Darlegungen der Differenzen zwischen Rabbaniten und Karaiten. Der Verfasser hatte zu diesem Zwecke das Buch *Al-Chazari* so eingehend studiert, dass er vieles benutzt und manches wörtlich abgeschrieben hat (S).

Wesentlich besser ist es um den Text der hebr. Uebersetzung des Jehuda Ibn Tibbon bestellt, von welcher eine stattliche Reihe von Hss. vorhanden ist. Die für die vorliegende Ausgabe benutzten sind die folgenden:

1. Cod. Par. 677 (Catal. Zotenberg), schöne Pergamenths., Commentar des Natanael Caspi nach Vorträgen seines Lehrers Sal. b. Menachem gen. Frat Maimon. Die Hs. ist Autograph des Verf., der am Rande in kleiner aber correcter Schrift absatzweise den ganzen J. T.'schen Text mitgegeben hat (A).

2. Cod. Par. 676 (ebendas.) nicht sonderlich zuverlässig, Anfang und Ende fehlen (C).

3. Cod. Par. 1191 fol. 408 b—476 und fol. 189 b—193 b, gute Copie mit zahlreichen Noten und Varr. (nach der Kardinal'schen Uebers.?) zwischen den Zeilen (B).

4. Cod. Monac. 264⁶ fol. 98—191 Oct. deutl., spanisches Cursiv, zuverlässig.

5. Cod. Halberstam, sehr fehlerhafte Abschrift eines anscheinend guten Codex, Anfang bis III, 63 (vorliegende Ausg. S. 209, 21) (H).

6. Cod. Berol. Ms. Or. Q. 653 (Vgl. Steinschn. ebendas. N. 124), Commentar des Jacob b. Chajim Farissol (1422—4) ebenfalls nach den Vorträgen des Frat Maimon, daher vielfach mit dem obengenannten Commentar des Caspi übereinstimmend. *Schöne correcte Pergamenths., enthält die commentierten Stellen und giebt auch sonst Lesarten an* (F).

7. Ein im Besitze des Herrn Dr. A. Berliner befindliches Exemplar der seltenen ed. Venedig 1547 mit zahlreichen Verbesserungen und Noten anscheinend nach einer guten Hs. (V).

Von Abkürzungen brauche ich

U. = Hebr. Uebersetzung des Ibn Tibbon (nach der Ausg. von D. Cassel 2. Aufl. Leipzig 1869).

DU. = D. B. Al-Chazari, aus d. Arab. des J. H. uebers. vom Hrsgb.

Ag. = Ausgaben der hebr. Uebers. im Allgemeinen.

Bt. = Die Buxtorf'sche Ausgabe, Basel 1660.

Anmerkungen zum arabischen Text.

2. 15 אלאחחאגאג 1. אלאחחאגאג acc. vorher zu ergänzen etwa
ראיאה 16 cf. *U.* וראית אן אכתב

4. 2 יורד 8 wahrschl. ואלורארי (nicht ganz leserl.)
U. והמזלות 9 באלחב 10 גרין l. ערין (*U.* כונה) *ibid.*
לאכת 14 הואלה *ibid.* האני (vulg.) *ibid.* הואלה l. ענה cf. *U.* ויכט 26
16 ואלעמליה ואלכלקיה ואלכלקיה 18 ואלחאד

6. 6 zu erg. הר 7 ואסקלאריוס.

10. 7 חקיקה 16 zu erg. ונחן *ibid.* נסתחקו (י m. l.)
26 מגדוחה ob מגדוחה? 27 בלפטה *U.* וינהלה לאט cf. Anm. 17.

12. 1 רואיתהא 17 undeutl. scheint ויקרר cf. 18 u. *U.*
19 אמורה (אן אללה) Dittogr. v. 18 u. zu streichen, cf. *U.*

14. 10 משהורר st. acc. 18 ומחלפיהם (י m. l.) 19 zu erg.
אלשאם cf. *U.* 24 בחאליק בתלאף *U.* אבוד בחאליק; scheint
gestrichen werden zu müssen, בחלק l. בחלאף (א m. l.) 25 חאמן

16. 2 zu erg. שבוך *U.* ספיקות *ibid.* פסאל (א m. l.)

18. 3 nicht ganz deutl. wahrseh. משדורר³ cf. *U.*
יגיעהו *U.* יצלה (entw. ינאל oder) יצאל¹⁶ יקול¹⁰

20. 9 *U.* אתה חושב J. T. hat jedenf. תבן gelesen,
ibid. הוא¹¹ קאל אלחבר¹⁴ *U.* עריצה¹⁴ מקרית
27 אמצאל אלאלאהות באללאהות cf. *U.*
ההחברות הדבר האלהי בהם.

22. 13 וכל¹⁴ פטובט (m. l. ו für צ) *U.* ונמנה¹⁴ *ibid.*
ואלפתרא²³ אסטלאחהם²¹ cf. *U.* בל אלאהיין²²

24. 5 לדינארא דינארא cf. *U.* 6 אלגאת¹⁹ שבהאת¹⁹
giebt keinen Sinn, *U.* האותיות, also entw. אלאצואת oder אליאת
21 Lücke 23 יכון (m. l. ו) *ibid.* zu erg. מן.

26. 4 אהפאק (m. l. א) 11 אגמאע (m. l. א) 15 רצע
החוברים *U.* אלמגאנין¹⁶ וחברו בזה ספרים *U.* (2) מע הוא

28. 2 ולא יזל⁶ יקום (m. l. ו) 10 muss aber
zweifelloס אלעאלס lauten cf. *U.* 18 zu erg. אין²¹
cf. 10. 20 wahrshl. zu erg. יכן cf. Graetz-Frankl Mtschr.
XXXIII, 374.

30. 22 zu erg. מע 27 כלאהם.

32. 2 באל⁷ אלמאר¹⁴ radiert und unleserl., wahrshl.
והזמון *U.* ואלתהי¹⁵ undeutl., wahrshl. עצמם *U.* גוהרהא
18 empfiehlt sich zu ergänzen אלמאר, obwohl nicht durchaus
nöthig *U.* הענין 22 ausgefallen כן.

34. 4 אלת²¹ אלנואמים אלנואמים אלדי מבורה²¹ wahrshl.
לם מנהם פוק אלעשרין²⁶ באלאמר²⁵ cf. *U.* אלדי מבורה
אלי²⁸ מנהם zu versetzen Dittogr., פוק אלעשרין; ישו שאר
המועד *U.* (m. l. א) acc. אלועד sich zu lesen אלועד ועדא
viell. (oder ועד ועד בה?).

36. 15 אלקלזום (m. l. ו) 18 zu erg. יכן.

38. 15 לסמאע cf. 14 23 ולם l. לכן cf. *U.* ואלקצא²⁸
passt auch nicht in den Sinn, verschrieben wegen 22.

40. 5 בכטאבא⁸ וצפר¹¹ *U.* למערור¹¹ cf. 12
28 יכון.

42. 2 נקול l. כלק cf. *U.* verschrieben wegen 1 8 ואקף
13 אגמאין (m. l. א) übriges corrigirt 19 תצ die
fehlenden Buchstaben nicht ganz sicher; *U.* חטה, wahrshl.
מנטותך²⁴ *U.* לבלאתהם²² vgl. תצעבך.

44. 3 טענה *U.* עדר 11 באלאהון.
46. 1 פלח *U.* והיה 11 zu erg. כאנוא 13 *U.* אלעצר
הממרה 14 צאפת (א m. l.) 15 גריזה 17 פכם l. נפס *U.*
אדם 26 כמה יש מבני אדם cf. 48, 4.
48. 5 ויומנוה l. ויומנוה *U.* ויקבילוה 7 ויומנון *U.*
ibid. הפלשתים *U.* אלמומנון 22 ינטצרון 16 היר מקבילים
? מן סיעה Hier scheint der Uebers. gefolgt werden zu müssen.
25 פכטאבהם *ibid.* מענה.
50. 11 zu erg. אן 16 אהם radirt und verwischt, muss
aber wohl so gelesen werden *U.* שעשו 20 תהוק (ו m. l.) *U.*
חונים סביבותינם 23 ואלהירה durchlöchert und undentl., *U.*
והתכונה.
52. 4 zu erg. אלא באמר אלאהי *U.* אלא הענין האלהי אלא
U. כאלאנסאן 14 ונתחיהם *U.* ותצאיה 13 בדבר אלהי
כמו ההווה, zu lesen כאלמתכונין; vom Menschen ist hier nirgends
die Rede, sondern nur von organischen Wesen überhaupt, wie
im folgenden weiter ausgeführt wird 17 פלם יכן [לך אלמתכון
נשאת, die eingeklammerten Worte sind nicht
übersetzt und wohl zu streichen, zumal sie auch nicht in den Sinn
passen; Dittogr. aus 16, נשאת, Dittogr. aus 16, לך אלמתכון
auch wird die Construction von פלם יכן sonst schleppend.
18 עאמא.
54. 3 דאוור auch mögl. 17 מאין סנין cf. *U.* 23 zu
erg. היה יותר טוב *U.* אולי.
56. 3 קראבה 14 zu erg. בהם, *U.* בהם 20 מחקין
27 נהנית *U.* מלדתה.
58. 2 באלעטאואת 4 עלמתם *U.* תעשו 17 ידבר *U.*
מתלא 22 והמשל בזה *U.* ומתלא 21 כי ענינכם מנהיג אותו
halb radiert, wahrschl. זמין zu erg. *U.* שדור עומדים 23 Lücke
U. שהוא *U.* אנה 24 כבוד וגדולה.
60. 12 ותלך passt keineswegs zum folgenden, *U.* ובעלי
zu lesen ומלך (oder ואהל, ואולוא, ואולוא?) 16 אחרא *ibid.* zu erg.
שיהיה *U.* תארה בטבעה תאלפא גסרה ונפסה 24 בגן *U.* פי
האדם כלה בגופו אבד גופו ונפשו, wonach zwei verschiedene Verba
im Orig. zu stehen scheinen, das zweite ist zweifellos Dual
(mit א als m. l.), für das erste ist vielleicht תאלפא das nächst-

148. 17 ציאמה 22 אלצלאחה 26 אלמלה 28 אלמשארכה, wahrschl. *Dankbarkeit*, nicht in *U.*, אלמשארה, gäbe gar keinen Sinn.

150. 6 zu erg. etwa אלטביר 13 ואמתחלחודה 15 אלם *U.* הצער 21 אללה.

152. 5 ללחע? אחרכה תחרכו ותעבוא cf. *U.* 6 zu erg. 23 אורי. 20 הר.

154. 1 אכרהא *ibid.* und 6 פ nach אמא ausgel. wie öfter 20 מעניה 21 und 25 אעטא.

156. 3 zu erg. תצענ *U.* ויעשו *ibid.* צנעה 4 אללנאה יחסכרך 14 *U.* פי 9 zu erg. אלסכניה st. אלשריעה 8 וכלמא l. ובמא 25 ויניט IV? וינת 22

158. 7 אלי עדר 8 מאין ספק *U.* מהלה 12 תרי יויס 24 ונלאלת st. *U.* שמיאש *ibid.* כייבא 22 zu erg. מן ושם כלים *U.* ונעל אלאת 26 דאפיר jedenfals zu lesen אכלאק, der Abschreiber war hier offenbar durch den Wechsel von אלאת und אכלאק verwirrt, *U.* מרת הגבורה. 27 פאן besser zu lesen פמן *U.* ומי.

160. 5 ללאראבב *ibid.* ללאראבב 9 מלכה 16 ללדכר ולהדבק *U.* ואלאחצאל l. ואלאפצאל 22 אלהארא 17 cf. 22 27 יצאב.

162. 3 אולאה ואכראה 4 לזאתה 9 בלהראד 24 מרבחא

164. 17 ותתגארב 20 אלעלם 25 zu erg. ארבאע.

166. 14 zu erg. ויגב cf. *U.* ויתחייב 15 באלשראט 20 לה, soll aber wohl ללה heissen, cf. *U.* לאלהים 27 שיא (st. Hamz.).

168. 5 ולר 12 ein Satz ausgefallen, cf. Anm. 43 17 scheint ein Satz ausgelassen, cf. Anm. 44 19 יעם *U.* מורה ואחדה 27 כאנו 22 לאק st. לא *ibid.* קטר אלמטר 21

170. 4 אלאנטאק *ibid.* ואלאחלאק, wahrschl. ואלאחפאק *U.* הסכמה 10 viell. richtiger אלמטר cf. *U.* גם המות 19 לכוך cf. *U.* u. 130, 12 umgek.

172. 6 פידעוא 11 אעתיק 14 באלאלאדי

174. 1 וכאנו 7 קאלו 13 אלחזאם 24 בדאדה.

176. (cf. 174 l. W.) אלטואיק *U.* כי אם כתות *ibid.* ביאור *U.* שרה wohl zu lesen שפא 12 על מדרגת *U.* פיתנויה 16 אולדהם 18 יריר 20

178. 8 Lücke, cf. Anm. 56 18 zu erg. אהל *ibid.* אלכמזיין 20 אלבאויק.

180. 1 ולא st. אלא 7 fehlt der Anfang 15 אלצלואת
der Abschreiber hat geglaubt, dass hier von Gebeten die Rede
sei, U. בהבורים zeigt aber, dass hier Satztheile gemeint sind.
21 אלצטלאה עליה באגמהור כמה לא יגור in Or. ausgefallen
wegen Dittogr. 22 פי אלפסה l. פי נפסה.

182. 7 אלדין; פמא אלדין überfl. und zu streichen, Dittogr.
wegen באללדין in 8 14 יחטרק 19 אלעלם cf. U. verschrieben
für אלעאלם 26 נחתאג zu erg., wahrschl. das vorhergehende
אלסאג an der Corruption schuld, sonst kommt kein Sinn heraus,
cf. U., ausserdem empfiehlt es sich אלחקליר מן hinter כס
אלי כס zu setzen wie U. 27 מנטק 28 אלפאט cf. U.

184. 4 אלסנין אס אלסנין ergänzt nach U., scheint auch
nothwendig wegen des folgenden אלסנין אלשמסיה 11
= *mesaqaños* 16 אן überfl. und zu streichen 16, 20 cf. 6
ורדת 26 וודת.

186. 1 וורדת 2 בל כיפיה 13 zu erg. ואלמתחכמין.

188. 7 עלמהם 13 חבע.

190. 3 סננא *ibid.* חסמאת 13 ימן *ibid.* 15 יכבר
וואריאריה.

192. 2 ויציער 11 אצלואה, muss aber אצלואה gelesen
werden U. שיסכמו 24 מכאל 25 נקצא l. nom.

194. 6 מן עגבהא U. מבלבולם cf. 192, 28, 194, 13 12 ללספר
26 ימות.

196. 6 מתצאפאן.

198. 2 אלקארי 8 Lücke, U. כי האסור 9 לסר am
besten zu streichen 22 zu erg. מן.

200. 2 באלנתאין 11 אלדאני *ibid.* zu erg. אן 18 פמלה
19 zu erg. בלג 25 אלשריעה אללה.

202. 19 תרפע 28 תכסין.

204. 16 אנקצאת 19 לסת הדרה 23 אנדעאן.

206. 6 מות 13 כתבה.

208. 10 ודו 12 אלמקול.

210. 6 תרך z. l. חרך cf. 208, 25 28 z. l. Dual.

212. 14 אלמבטסין 18 ודמלה.

216. 16 אכר, S. אלמסמין תנאין. וחס אכר רואה אלמשנה אלמסמין תנאין.
והם אכר רואה אלמשנה אלמסמין תנאין. Die Stelle ist aber befremdlich,
mit *andere* ist nicht gut zu übersetzen, da vorhergeht וגיררם

כחרי, ausserdem waren sie wirklich die letzten, vgl. d. folgende
 וליס בעדה etc. Die Stelle scheint frühzeitig verdorben zu sein,
 da U. selbst abweicht. S hat ohne Kritik abgeschrieben. *ibid.*
 רואח 26 מתאל.

218. 2 zu erg. כמא יקציר באלקצאן cf. U. לקיה 3
 Dittogr. 5 תחפצהם cf. S חפצהם מן נקל אלפראד S
 ומן מתאל תחפצהם מן נקל בעצהם לולדה יוציה ענר ופאתה 19 לה etc.

220. 8 לקולהם cf. U. העץ 9 10 zu erg. ברכת
 12 zu erg. זה גזל 18 ואמא.

222. 2 hinter אלה folgende Note eines Lesers, die der Copist
 dem Text einverleibt hat: אן כאן אראד צאחב הוא אלחפסיר אן
הנה ה' נתן רוח שקר וגו' הו חקיקה קול אלנבי ואן אללה הו
געל רוח שקר בפי כל נביאיו ואמא מונבך לאחאב ומנכדה אן
אלאמר צחיה מן אללה אעני אן אללה געל רוח שקר בפי נביאיו פהיא
גיר גאיו עלי אללה ואן הו הרב אולא פוקע פיה אכרא לאנא נגמע
צורה 5 אן אללה הע ען אלכרב פמא נערף כיה הוא אלכלאם
 ואלעקול 7 מחשבותם cf. U. תפרדהם *ibid.* muss aber plur. sein
 U. גא בה אלכבר 10 מן 9 erg. והדבור U. ואלקול 1.
 abweichend aber trotzdem besser aufrecht zu erhalten 18 wegen
 Homoiot. משרוטה *ibid.* 28 einige Worte ausgefallen
 וליסה.

224. 6 zu erg. לא.

226. 1 erg. קאל אלחבר *ibid.* zu erg. וקד יכון cf. 2 u. U.
 3 zu erg. טביעה מן אל.

228. 12 אלחסתלאל 13 zu erg. מא 14 *ibid.* 19 צלאנא
 21 ללה passt nicht in den Sinn, besser zu streichen, cf. U.
 25 scheint אללה ausgef.

230. 1 מאביהם U. לאביהמא st. לאבאהמא 16 אין 1. אן
 U. מיוחד U. כאצא 1. כאין 20 איה.

232. 9 יתבאעה 15 zu erg. אן 17 סמא *ibid.* zu erg.
 לא 23 וימאסה 25 ולדלך 1. הלך U. ועל כן.

234. 8 hinter הנאך ist ישאר zu streichen 20 viell. zu erg.
 סמא cf. U.

236. 1 מכאן 2 לאכתלאל *ibid.* ואחדא 8 פנטרי
 9 Lücke wegen Homoiot. אלרייס 13 כלדהא 15 zu erg.

אלסלטאן oder אלמלך לאנה 19 Lücke wegen Homoiot. אלסלטאן
25 zu erg. כרה cf. U. 28 באלקיה cf. U. אך.

238. 10 אסתדלנא 19 לאכתלאף.

240. 2 אחרי שאהדוא hinter אלצפאת als Dittogr. zu streichen
10 ותוליא 11 והוא 12 כתאנה? wahrschl. besser mit U.
1. והי דר 19 אלעאקל 14 אלעאקל 19 אלעאקל 14 אלעאקל
והוא.

242. 1 אלחיואן 5 zu erg. לא 19 אכטלתה 25 קיאסיא

244. 3 ולאשך 5 אלטיל U. הדק 11 בשרט מן

25 פירחניד.

246. 7 zu erg. כרי 11 hinter עלי d. Worte zu
streichen, cf. U. 19 ורחבאיתא J. T. hat gelesen ורחבאיתא.

248. 1 ויתעצב U. ויכעס 4 יתראיא 16 יתקוונא.

250. 1 zu erg. ידרי 4 J. T. scheint statt טמיעא ge-
lesen zu haben זעמא, was auch besser in den Sinn passt 5 zu
erg. ואלא 9 באלשראעי 24 אלא לזה l. לאלאה 26 וקאל
J. T. scheint gelesen zu haben יקאל קאל.

252. 3 J. T. scheint gelesen zu haben לכנהם 4 אלקטב,
subj. in פחמלהם cf. U. 26 fehlt יטיב *ibid.* אעתקאד 28 ולו.

254. 8 ליסת 11 מכתנין *ibid.* מחאטין 18 שרייעה zweim.
21 hinter כיה d. W. חרי zu streichen 28 ללבעלים.

256. 20 רצמרת.

258. 5 נראה (a m. l.) *ibid.* פנדרי 10 יגינא 11 סריה
17 משהדא.

260. 3 ינבגי hinter אך zu streichen 7 ארסטו וטאליס
könnte bedeuten: Aristoteles und Thales, U. nur Ar., was auch
richtig scheint, da Th. ganz überflüssig ist 8 אדראכה (a m. l.)
15 ואדי 22 Lücke U. שיש לה כח מיוחד 24 מא st. מן.

262. 8 פאלעקל 9 מסתפאדא 11 מא *ibid.* ואלגלאה?
wahrschl. ואלגלאה, cf. U. והגדולה 14 יתודעוא, wahrschl.
verderbt aus יתקא cf. U. *ibid.* 2 Lücken 21 Lücke = אשר
אתה מספר.

264. 8 fehlt e. W. = U. ומכבדים 26 ואזא besser
ואנהא?

266. 12 פתוקצהם nicht in U. 19 אלכואץ U. בכוחה ob
dafür zu lesen אלאקרי 22 אלבארדה U. ההבלים.

268 17 אלדי 19 אסם U. גוף.

270. ¹⁹ כוח st. אוריר.
272. ⁵ חורק st. רויה ²² השתחפות U. תשכך ²³ רכבד, כועס cf. IV, 54.
274. ⁵ ואיצא l. וכיף אף ²⁸ bezieht sich auf בינהמא ²⁷ אלג.
276. ²⁵ אדוקין am Rande erkl. פי' מתעלך ²⁶ אלאעצאר U. ההפכים.
278. ²⁶ מעלומות st. המפולמות wie auch zu verbessern.
280. ¹¹ für das 2. הוּ ist zu lesen ולפלך cf. U. ²⁷ תאני vulg. für האן.
282. ⁶ אלעקל l. יעקל ⁹ אלפלאספה cf. U. *ibid.* פטן ¹³ erg. אפלאטון cf. U. ¹⁸ ומיעאדהא passt nicht in den Sinn U. ומכלכלם, viell. ומעלפדהא ²² בלחק.
284. ¹ אלמגהר ³ כאלקרי (א m. l.) cf. U., würde auch sonst keinen Sinn geben ⁵ בל לטר oder בלטר ⁷ erg. נאמר שלכך ⁸ ערוץ cf. U.
286. ⁷ עלם אלאהי st. אלהיאה cf. U. ¹² S וובאלהא ¹⁶ מהאקה? ¹⁹ אנגר ²⁸ פי אלמכץ Dittogr. st. פיהם cf. U. שבהם.
288. ¹² פאריש ¹³ id.
290. ¹⁴ wegen Homoiot. דם קורט ein Satz ausgefallen.
292. ⁵ erg. מחיים.
294. ³ חלל ¹³ אלמסתפ' ¹⁷ פאן deutl., אן nicht ganz deutlich als כאן zu erkennen ¹⁹ ול; ללהיוולי ולי אלמשתרכה Dittogr., wahrschl. zu lesen als ו, U. abweichend.
296. ⁴ רחואסנא ⁶ Lücke wegen Homoiot. וכיפיה U. וישפוט הרעיון ²⁴ אלנאר l. אלהוא cf. U. und 298, 2.
298. ³ באלצרורה ¹⁴ אלאסתקס ¹⁸ הצור cf. U. בצורות.
300. ⁴ אלשריעיה ⁵ קבל ⁸ אמא.
302. ¹⁰ וחצרתה besser wohl IV ¹⁹ אשא ²⁶ לנפסהא suff. kann sich aber nur auf den Menschen beziehen, cf. 28.
304. ¹¹ erg. לא, sonst ohne Sinn, cf. U. ולא.
306. Lücke wegen Homoiot. אלמעארך ²⁵ דו ²⁸ לחאגה חיואן.
308. ³ נחרה ⁸ לה zu streichen ¹⁷ zu erg. אלמרה.
310. ⁸ zu erg. ואלנבאת cf. U. fehlt auch zu אשתרך ⁹ ein- geschoben ואלשהואניה, was aber zu streichen ist, cf. U.

336. 8 דאריה 20 ולו איתקאדא möglich auch beide א
mm. l. und nur zu lesen איתקד ולו ohne Erg. 22 למן l. לאן
cf. *ibid.* למן לא 25 מכל (מכא?) wahrschl. מכלא cf. 338, 26
U. beidemal מונה.

338. 1 אלמעלומא; es würde sich empfehlen dafür אלמעלולאח
zu lesen, U. הידיעה, die meisten Hss. lesen daneben noch
העלולים (viell. nach Cardinal?) was übrigens weit besser in den
Sinn passt 16 פאלאדיה 18 לא.

340. 8 יסרחסן kann kaum richtig sein, vielmehr muss hier
ein Wort stehen, das *tadeln* bedeutet, cf. 338, 27 u. U. zum
ganzen Passus 11 Lücke entspr. U. יכול עצמך כי אתה מוצא
על הדבור ועל השתיקה 16 אלי l. מי cf. U. עם *ibid.* או U.
כי 22 כאין.

342. 14 קאראין 25 כל אלמבאלאח passt nicht recht in den
Text, ist auch wahrschl. überflüssig und zu streichen, U. nicht
vorh. 26 שרההא.

344. 1 אנאמא 8 לאנה 9 עראב לז ist schwierig, d. W.
scheint verschrieben aus ערה oder einem ähnlichen 28 או l. מן.

346. 1 אהלסאך 2 תחתאן 5 אלסאקל U. דעתן 6 zu
erg. אלגדר מן מוצע 11 פלדלך *ibid.* יגע 12 wahrschl.
U. אלמחסוסה 19 ברא 14 אלף U. אלף cf. 328, 17 Th.
20 Lücke entspr. U. אבל אה ה' אבן U. אלמחסוסה
וכן קדם U. והכרא 24 Lücke wegen Dittogr. המאמר בשוא
בידיעתו שהוא עובד ושבת עבודתו שמוע תוכחתו.

348. 4 zu erg. וקד sonst ohne rechten Zusammenhang, U.
כמא l. סמאי 19 הנוצר U. אלמכתאר l. אלמכתצר 12 וכבר
U. כאשר.

350. 3 אכסתה 8 טאר 27 יכאן Pass., besser wäre
aber zu lesen act. mit accus. etc. 28 אלנאדרא.

354. 6 קבל U. בהפך 11 אלמדלס oder אלמדלל
16 רהבה st. רתב U. pl. 17 ילא l. ילא.

356. 5 אצחבתהם l. אצחבתהם U. דבקה, könnte sonst nur
היטבתהם heißen.

358. 1 אגרתאר offenbar falsch und z. l. אגתלא U. הגלות;
der Schreiber scheint durch das hier öfter vorkommende הגריר
irre geführt zu sein 3 ירגא 7 Lücke U. ואם יצילנו ה'
9 לירדכן 15 יטלב *ibid.* אלעבוריה 16 zu erg. לא. Der

unveränderte Text würde bedeuten: *die Freiheit von der Knechtschaft suchen nur die Vielen, deren Wohlgefallen ich suche, aber nicht erlangen kann* ... etc., was keinen Sinn giebt, cf. d. folgende und *U.* 25 מִכְּלִי.

360. 5 Lücke wegen Homoiot. etwa נִיהָ אִרְ נִיהָ דִּרְךְ 16—17 scheint Zus. des Abschreibers, nicht in *U.*

Varianten des von J. T. benutzten Codex von Cod. Oxon.

S. 21, 9	cf. B. 1	Anm. 39	S. 201, 12	cf. B. 3	Anm. 98
" 57, 7	" " "	106	" 233, 9	" " "	12
" 97, 25	" " "	42	" 243, 9	" " "	26
" 101, 23	" " "	48	" 247, 21	" " "	33
" 123, 12	" " "	78	" 267, 3	" " "	43
" 133, 11	" " "	95	" 315, 17	" " "	31
" 167, 18	= 166, 20		" " " " " "	" " "	32
" 185, 3	cf. B. 3	Anm. 66	" 329, 3	" " "	73
" 189, 7	" " "	75	" 253, 3	= 252, 3	
" 191, 7	" " "	77			

Anmerkungen zur hebräischen Uebersetzung.

I.

- 1) שהיה בדורו nicht in O.
- 2) עם העתים nicht in *U.* und nach O. zu ergänzen.
- 3) כפי ההרכבות והאיכויות nicht in OH., fehlt auch in einigen *Ag.*
- 4) כל und אחרים nicht in OH.
- 5) טרם הוצאתו לידי שלמות בכה nicht in OH.
- 6) OH *Ag.* במרה, ausserdem ist בארון nicht übersetzt.
- 7) עומד לעד nicht in OH.
- 8) שמרוממים nicht in OH.
- 9) ועטמה nicht in *U.*
- 10) *U.* עליך; das Suff. bezieht sich aber gemäss O. auf דת; mehrere Hss. setzen zur näheren Erklärung die (in O. nicht vorhandenen) Worte ושומעים אליך hinzu.

- 11) Nach O. ergänzt.
- 12) H. יותר mit folgender Randglosse: ז"ל שר"ל ואיזה משני דברים אלה נוטה אל האמת יותר האמן שהעולם בעל תורה חדש ושהוא נברא בששת ימים כאשר מעידה התורה ושהסבה הראשונה מדברת עם בני אדם או הכחש באלה ולרוממו ברוממות אשר מרוממים אותו הפילוסופים מידיעת אלה הדברים. Jedenfalls zu lesen 'יותר האמן בעל תורה שהעולם וגו'.
- 13) Nach O. ergänzt.
- 14) Nach O. zu ergänzen נח צאצאי כך ואחר כך.
- 15) Nach O. אני מאמין nicht in OH.
- 16) Nach O. האחדות nicht in OH.
- 17) Die Stelle in O., H. וינהלה לאט nicht in O., H. וינהלה לאט, viell. verdorben, וינהלה könnte höchstens O. בלפטה entsprechen cf. Tn.
- 18) Nach O. עד שאמצא העקר nicht in OH., wo auch בשלמות fehlt.
- 19) Nach OH. ergänzt.
- 20) Nach O., H. הכזה.
- 21) A. entspricht auch genauer O. als Ag. שיאמין ולא שיאמין לזה. H.
- 22) Nach O. עד שאאמין שהוא האות nicht in OH.
- 23) S. Anm. 21.
- 24) Nach O. והמלאכים nicht in O.
- 25) Nach O. אשר האכילם אחרי כן nicht in O.
- 26) Nach O., ebenso בני ענק במדבר nicht in O., ebenso בני ענק במדבר.
- 27) Nach O. לכל בעל דת nicht in OH.
- 28) A. במי שבראך ומטריףך B. בבוראך ומטריףך.
- 29) Ergänzt nach OB.; H. הסברית המנהיגית.
- 30) Nach O., H. nur בהם nicht in O., H. nur בהם להגיד ולהאמין.
- 31) O. abweichend.
- 32) Frei übersetzt in Anlehnung an 1. Sam. 22, 14 mit Zus. עבודתו ואל.
- 33) Ergänzt nach O.; BM. בספורים אשר התבאר אצלי לעין A. ואחבר עליהם אשר היו ספק אצלי והבררו באלה האחרונים אתארהו בשבחיו אשר Far. fol. 5a erklärt: הדוספק C. בתארים התבררו אצלי והם כי הוא איש חסד ראוי לרוממו ואשר היו ספק אצלי אם חסרו מצד עצמו או מצד עמו והתבררו באלה האחרונים ר"ל בתשורות ההודיות ששלח אלי כי אלו התשורות בלי ספק

מורות על הסדר ורוממותו, wodurch aber die Schwierigkeit des Schlusspassus nicht gelöst wird. Vgl. *DU*. S. 12: *welche letztere mir aber durch jene auch klar wurden* und *Bt*.

34) Nach O. zu verbessern (oder אברם), die Hss. דברם, H. דברים מפורדים.

35) Nach OH. zu ergänzen כוזר מלך.

36) ואין חייב בה זולתכם nicht in O.

37) OH. genauer als אנו חייבים בה.

38) OA. der Lesart ושאר vorzuziehen.

39) O. תכון; I. T. scheint הָתָן gelesen zu haben, was hier vielleicht vorzuziehen sein dürfte und auch darauf schliessen lässt, dass sein Exemplar mit Quadratschrift geschrieben war.

40) ולתת לאיש כדרכו וכפי מעליו nicht in OH., Zus. in *U*. aus Jer. 32, 19.

41) שני zu streichen O. oder mit H. und *Bt*. שני יהודים zu lesen.

42) בספר החומש שלנו nicht in OH., offenbar späterer Zus.

43) עלי אהצא להם wegen ihres Zusammenhanges nicht in *U*.

44) והשאר nicht in O.

45) אלמואפקין לה die ihm zustimmten nicht in *U*.

46) ותחבולות החכמות בעבור, nicht in O., H. בעבור הכוכבים ותחבולות הכוכבים.

47) H. etc. שהגיעו אליה.

48) מבלתי לשון nicht in O.

49) לשמוע nicht in O.

50) H. etc. באמונה מוחזקת abweichend.

51) O. *Negervolk*. H. מפקרת. Die Abweichung ist um so auffallender, als O. zur Stelle einen guten Sinn giebt, indem der Chazari ein ganz uncultivirtes Volk zum Beispiel nimmt, um daran das vom Rabbi (§ 61 Anf.) angeführte *ungebundene Volk*: zu illustrieren. O. aber zu ändern und wie oben סאיבה zu lesen liegt kein Grund vor.

52) H. תחלה, Ag. ותכלית, einige wollen תכלית streichen.

53) תחפשת השכל nicht OH.

54) חלילה לאל ראייה שתבא התורה nicht in O.; H. במנה שייוחדה או מופת אך תבא התורה וגו'.

55) ספק מאין ספק nicht in O.

56) הוא מאמין כי nicht in OH. und offenbar späterer Zusatz.

57) O., sonst überall רחוק aber zu verbessern, vgl. I, 14 vor אדם noch היו בר אדם nicht in O.

58) והצורה nicht in O. und überflüssig.

59) *Ag.* יכונו H. יכונו, besser יכינו wie O. und alte Randbem. in V.

60) Statt הויתם אך unbedingt zu lesen ומקומותם, wie O., vgl. das folgende מקום ובאיזה מקום, wo die am Anfang des § aufgestellte Behauptung durch ein Beispiel erläutert wird, vgl. aber besonders 177, 20 f., וכבר אמרנו שאין מתקרבים אל האלהים כי אם במצות האלהים בעבור שהוא יודע שיעור ומשקלם וזמנם ומקומותם wo offenbar unsere Stelle gemeint ist (vgl. *Bt.*). Mit הויתם אך giebt die Stelle keinen Sinn, אך hätte sonst schon vor ידעו לא stehen müssen. Es ist auch nicht abzusehen, warum der Kenntniss der Dinge selbst die Unkenntniss nur ihrer Zeiten entgegengesetzt sein soll, was Buxtorf veranlasst hat, statt זמניהם vorzuschlagen זמניהם; das geht aber deswegen nicht, weil והזמן bald folgt. Der Satz will, wie seine Parallelstellen und O. darthun, nur beweisen, dass der Mensch zuweilen wohl die Dinge selbst zu erkennen vermöge, die zum Empfange des göttlichen Einflusses befähigen, aber zur Kenntniss ihrer Zeiten, Oerter, inneren Beschaffenheit und der Vorbereitung dazu der göttlichen Belehrung bedürfe. Der Verf. exemplifiziert hierbei auf die Opfer, bei denen man erst belehrt werden müsse, in welcher Menge, wie, wo, wann, durch wen u. s. w. dies geschehen müsse. — Statt צריך ist dann zu lesen וצריך (O. פ) die Hss. abweichend: ואם ידעו עצמם אך הויתם וחסרם ידעו זמניהם והזמן. A. ואם ידעו עצמם לא ידעו זמנם אך הויתם. H. הנה צריך בזה וגו' ואם ידעו עצמם והזמן להם צריך בזה אל ידיעה בחכמה הבאיר was gar keinen Sinn giebt. Vgl. *Magaz. für Wissensch. des Jdth.* 1883, II S. 94.

61) הצלמים nicht in O. und wahrsehl. nur erkl. Zus. zu צלמים, H. nur צלמים.

62) U. fehlen die Worte *bis er ihre Erwartung getüuscht hat.*

63) Statt *משיר* viell. besser zu lesen *משקה* nach O.

64) MH. *רפואה ורפואה*.

65) ABMHO. *Ag.* *ומשגל* wahrschl. in missverständlicher Anlehnung an Deut. 28, 30, wogegen hier nur von der Beschaffenheit der Lagerstätte für den Kranken die Rede ist.

66) Statt *משימים* sollte man erwarten *אורם* *ומשימים* O. *ומשלהם*, dessen Suff. sich auf die Götter bezieht und an *שמחזיקים* anschliesst, während die Suff. von *מנהיגם* und *מנהלם* sich auf die Menschen beziehen. Vielleicht hat J. T. *ומשלהם* gelesen. *Farrissol:* *ומשימים* *סבה* *לתועלת* *ר"ל* *שאלו* *שזכחים* *מנהיגם* *ומנהלם* *ומי*: *שהוא* *משימים* *לתועלת* *הם* *משימים* *אורם* *סבה* *לנזקים* *ויאמרו* *על* *הדברים* *שהיו* *תועלת* *להם* *בתחלה* *יאמרו* *שהם* *נזקים* *או* *נוכל* *לומר* *שהם* *משימים* *לתועלת* *אלו* *הנזקים* *וכו*.

67) MH. *Caspi* *התאששה* wahrschl. die ursprüngliche Lesart, während *נחיסדה* später dafür gesetzt wurde.

68) Nicht in O.

69) U. fehlen die Worte: *das kostbarste was in ihren Wohnungen und ihnen am theuersten war.*

70) U. fehlen die beiden nächsten Worte, wahrschl. (nach O.) *ומסתלקות* *ובזהרה*, H. fehlt auch *ומסתלקות*.

71) *לא מצד הטבע ולא* nicht in OH. *לא מצד כשפים* במקרה.

72) U. fehlt: *noch löste er sie auf.*

73) *עליהם* nicht in O.

74) H. *Ag.* *מאמתו* falsch. V. *מאמתו* ausgestrichen, darüber *בשבילו*.

75) *המכונה* nicht in OHA.

76) *ואלו נדמה להם הים והבקעו ידומה* *לא* nicht in OA. *ואלו נדמה להם ים והבקעו ועברם*, H. *להם הצלותם מן העבודות* *בתוכו לא היתה להצלותם מן העבודות* *נדמה להם ומה*.

77) *und יותר מזה* nicht in O.

78) O. *מכתרע מכלוק*.

79) *Ag.* *כאיש* *H.* *שמדבר עמו*; nach O. *entweder* *כאיש* *oder* *כאיש*.

- 80) BCHO.; A. להם.
- 81) ABCH. בהנחת.
- 82) הלילה לנו ליום nicht in OH. Caspi אליו י"ח שקר וענין שהשכל ירחיקהו וישימהו שקר והוא שניהם לו ית' גשמות.
- 83) HO. *Ag.* שהעביר.
- 84) nicht in O. ועל המתכונת אשר הפץ.
- 85) BCM. besser als H. במחשבהו.
- 86) AO. genauer als H. כאשר אחם רואים.
- 87) *U.* stark abweichend, הווארד nicht übers.
- 88) nicht in OHM. שנתפרסם.
- 89) CMH. הסגלה F. הנבחרת.
- 90) HO. der *Ag.* und Hss. vielleicht verdorben aus urspr. ניטע.
- 91) nicht in OM. בנה של מרים und בן יפונה, בן נון.
- 92) OH. Das ist zu streichen, Caspi: ואם היה הדור (שעשו העגל (Far. פילוסופים באמת היו מביאים ראיות ברורות (בצורות (Far. מצד המושכל על יחוד האלהית אך בלב .היו טלסמאים וקוסמי קסמים.
- 93) Ergänzt nach MHO.
- 94) *Ahron wollte* nicht in *U.* וקצד הרון.
- 95) AB. besser als *Ag.* H. הוא גדול מאד בעינינו.
- 96) H. *Ag.* המלכות.
- 97) CHM. AB. בה הצורות, muss indess laut O. בצורות gelesen werden.
- 98) AB. (A. marg. כן שהוא) FHM. כן (שהוא כן A. marg. הנה רוב AB. aber zu streichen.
- 99) F. H. פיה cf. O. במ better als var. בה (F. (הצטרכו בה).
- 100) H. ממערכות דקות.
- 101) *U.* sind die Worte ולא היתה ההווה ההיא או ausgefallen, besser jedoch in O. als Fehler des Abschreibers zu streichen; נשאת או passt ohnehin nicht in den Text. H. או החי ההוא אלא מופסד או נערר.
- 102) ABCM. לא יעברום nicht bei H.
- 103) nicht in OH. וטורה ולאות רב.
- 104) nicht in O. ועצם אחד.

105) בעבור שהיו zweifellos zu ändern, O.: *wer von ihnen sie nicht erreichte* u. s. w.

106) *U.* הגדולה הנראית והאור. Der Uebersetzer scheint für O. אלגלאלה gelesen zu haben, אלגלאלה, was wegen Fehlens der diakritischen Punkte in den Hss. an sich leicht möglich war; statt האור ist zu lesen הארת, viell. verderbt wegen des folgenden הבהיר. Es empfiehlt sich demnach zu lesen: הראיה הראיה, הנראית והארת הבהיר, wobei O. אלקאהרה überhaupt nicht übersetzt ist. Der Glossator in V. verbessert תהיה הגדולה זאת הגמול הגמול, אצלם ראיה על הגמול. הגדולה הנראית והאור הבהיר.

107) אני רואה nicht in O.

108) Uebersetzer scheint d. W. des O. nicht richtig wiedergegeben zu haben, da אלמלכור als arab. Wort *die Herrschaft Gottes* bedeutet, in welcher Bedeutung es zuerst — allerdings als reine Annexion des aram. מלכות — im Koran vorkommt, vgl. Geiger, Was hat Muh. S. 60.

109) Orig. *ihr kennt*, Uebersetzer hat jedenfalls עמלהם gelesen, und es scheint in der That angemessener, O. darnach zu verbessern, da die blossе Kenntniss des Gesetzes allein ohne Ausübung desselben mit dem folgenden in keinen Zusammenhang gebracht werden kann.

110) Die Worte להם המלאכים בן אדם כדי להכירם וקוראים להם המלאכים בן אדם nicht in O. und scheinen wegen ihres parenthetischen Characters nichts als ein Zusatz in *U.* zu sein.

111) Statt מלאכים nach O. zu lesen מלאכי, was besser in den Sinn passt.

112) *U.* lässt *Unfruchtbarkeit* aus.

113) AB. besser als H. בהפץ.

114) ABH. הגדולה nicht in O.

115) H. תעשו כן *Ag.* תעשו, nicht in O.

116) כבהמות nur in OF.

117) המוצרים nicht in O., erklärender Zus.

118) A. מקורבת, B. מקורבת, CH. אם כן מקורבת, B. בקורבת, אל zu ergänzen.

119) *Ag.* ממה, O. ממה.

- 120) nicht in OH.
 121) Die Worte: *und zwar Saul den Samuel* fehlen in U., viell. Zus. in O. H. נביא אמת.
 122) nicht in O.

II.

- 1) U. ורסאן, vgl. DU. S. XXV Anm. H. ורסקן oder ורסדן undeutlich.
 2) לשם besser M. בה.
 3) U. מהפעלות הברואים לו. B. מההפעלות, am besten M. נלקחות על הברואים. H. מהפעלות הברואים לו. Far. מלקחות מפעולות הברואים ר"ל שאילו המדות שאנו מתארים לו י"ת הם נלקחות ממנה שהוא משנה טבע הברואים וכפי ההשתנות אשר הוא פועל בברואים היו מיחסים אליו המדות כמו שנקרא אותו רחום מצד שהוא מרחם על הברואים כן נקרא אותו חנון מפני שהוא חנון על הבריות.
 4) U. והכל תלוי בניב השופט ודינו בלי השתנות בו שגוי. O., nicht in O., dafür HM. ויהיה אצלנו בבחינת מעשיו. AB. וישוב אצלנו בבחינת רשומיו, was O. am getreuesten entspricht.
 5) יקרא nicht in O., fehlt auch in Hss.
 6) OH. שרי, Ag. נדיב.
 7) Des *Leblosen* fehlt in U., H. besser והדומם המוצק והדומם.
 8) הטבעיות nicht in OH.
 9) עצם אחד וגיד אחד zu erg. nach OH. ואור אחד ואור אחד.
 10) Die Ww. אור und חשך Zuss. in U., ABHM. יוצר ובורא ועושה נפלאות.
 11) Der Satz *dass ihm nichts verborgen ist von dem, was gethan und gesprochen wird* nicht in U.
 12) Die Ww. בלבד כמו und ה' Zuss. in U.
 13) U. fehlen die Ww. der Mischung gemäss.
 14) ואחר כן Zus. in U.
 15) Ag. קין ערירי was keinen Sinn giebt. CHM. המלכות, AB. המלך.
 16) O. יעני = רצה לומר.

17) Die Ww. בארץ נע ונד היה nicht in O., dafür der halbe Vers Gen. 4, 14.

18) U. hat hier d. W. ליצחק, das entschieden zu streichen, da der Vers zu Abr. gesagt worden ist, viell. dafür zu lesen על יצחק. O. ולכן. H. ואמ' אח'כ. vgl. var. ed. Metz.

19) OH.

20) O. בין H. דון, der Uebers. scheint an Exod. 23, 31 gedacht zu haben.

21) Ag. noch כ'י הוא fehlt in OH.

22) Ag. לאומה הנקראת עם ה' nicht in OH.

23) Ag. ואל הטעון עלי באלו nicht in O.

24) U. fehlt ein W. für *Anfang* (d. Tages).

25) Zu erg. מ'ערב מתחלה. H. ולא.

26) U. והתחיל nicht in OBH.

27) U. שבה nicht in OABCH.

28) HM. אחד; O. *der ihm folgt*.

29) U. דא' ישראל ארץ א'צ'ן. O. א'צ'ן; ebenso lesen Caspi und Far. הצ'ן. Letzterer fügt hinzu: ואם על כל פנים ירצה בעל ריבנו להעמיד מה שנמצא בספר נפרשהו כן והתחייב להראות הורה למי שהיה בתחלה בארץ ישראל והוא הצ'ן אשר הוא תחלת נקודת המזרח הקודמת לארץ ישראל ו' שעות והסכים עם מה שאמ' ע"ה צריך שיהיה לילה ויום מן החדש.

30) Die Hss. variieren zw. האחר und האחר H., was beides in den Sinn passt, O. entspr. letzteres mehr; statt כשהיה mit MH. zu lesen כשהיה, wodurch die ganze Stelle weit klarer wird.

31) Caspi erkl. ברית מילה mit Ez. 16, 6, 22.

32) Ag. ואמר ואמר, OMH. ואמר.

33) Ag. למי, OABCH. למי. Muse. Bt. לכופר.

34) OMH.

35) U. ואמר כשל כח הסבל nicht in OCMH.

36) U. ואלבלבל nicht in O., dafür לו.

37) U. והתחתונים, O. אלמ'ס'ה *die höchsten*; in jedem Fall zu streichen. O. scheint aufrecht erhalten werden zu müssen, da der Sinn gut wiedergegeben ist. Es ist nur von höheren Kräften die Rede, vgl. d. folgende מענין בהמה B. כחותיו הרא'ש[ש]יים והמקבלים הראשיות. Für והתחתונים viell. besser zu lesen הראשיים, H. fehlt der Passus.

- 38) לכל nicht in O.
- 39) Nach O. zu erg. השוכנים.
- 40) ולבריה bis אליו nicht in O., scheint aber das. ergänzt werden zu müssen.
- 41) החיות האלהי, O. *das lebendige, göttl. Volk*, daher besser zu lesen החיה האלהית באומה, vgl. d. folg. באומה O. ebenf. אלמלה, H. האלהית.
- 42) O. אכפי. J. T. scheint אכפה gelesen zu haben. Nach אלמשהורה = אלטאהרה הגלוייה scheint O. das richtigere zu haben.
- 43) *Der Ueberfluss* nicht übers.
- 44) HAg. הרכה (var. הזכה) nicht in O.
- 45) ומסך nicht in O. und zu streichen.
- 46) בחסב המלחא כמו שאמר.
- 47) Ag. u. Hss. jedenf. für [שמת] Deut. 31, 26.
- 48) O. *für diesen Ungehorsam*. Für אלעציון las J. T. wahrschl. אלענין, was er nicht weiter übersetzte. MH. על st. ועל wie O. Die Stelle dient ebenfalls als Beweis, dass J. T.'s Exemplar in Quadratschrift geschrieben gewesen zu sein scheint.
- 49) Zu erg. כי. J. T. hat übrigens den Satz umgestellt.
- 50) O. citirt andere Verse.
- 51) לי באר nicht in O.
- 52) להתערב nicht in O.
- 53) Höchstens zu lesen מןפלה. Nach O. scheint dort eher gestanden zu haben ודלה *die geringste*.
- 54) ותורות הפסה nicht in O.
- 55) כי הרבוי nicht in O.
- 56) U. u. O. weichen stark von einander ab O.: *vollkommen an Begierden, sie zum Schweigen bringt*; U.: *dessen Kräfte schwach sind*.
- 57) O.: *Eher ist die Pflege ihm eine Kasteiung und Gottesfurcht*. Die Worte lassen sich kaum anders erklären, als indem man sie so versteht, dass für den, der keine Begierden kennt, die Körperpflege eine Art Kasteiung und gottesdienstliche Handlung sei. J. T. טוב שיערך גופו hat viell. statt הנא gelesen ונא, hätte dann aber dies Wort wahrscheinlich durch הנאה wieder gegeben.

- 58) *Ag.* אותה, H. fehlt der Passus.
- 59) H. שאר, *Ag.* ושיער (verb.), wodurch der Sinn zerbrochen wird. O. ותקדיר, mithin zu lesen ושיערך und bezieht sich auf שאין ביכולה.
- 60) H. *Ag.* הדואה מעשית, nach O. בדבר מעשי zu lesen.
- 61) O. דארץ.
- 62) ושונה nicht in O. Die folgende Stelle aus d. Gedächtniss citiert.
- 63) טועים, jedenf. טיענים cf. O., ACH. אומרים.
- 64) HMFV. ביאור l. בר אור.
- 65) O. 1300 Jahre.
- 66) Die *Ag.* hatten sich daran gewöhnt במנוחה zu lesen, aber alle Hss. sowie Caspi u. Farissol lesen O. חירף. gemäß במבוכה.
- 67) OH.; *AG.* שיעושה.
- 68) אותם לשכל nicht in O. u. Hss., H. וקרובים.
- 69) Zu ergänzen והנבואה.
- 70) *Ag.* F. טעם, ACHM. wie O. עם.
- 71) *U.* נפשו ומחשבתו.
- 72) מוצא נפשו למזונות העבים ולתוספות המאכל והמשתה לזכות נפשו ומחשבתו בחכמו' המופתיות או זכות H. היוק וכן מוצא נפשו לתפלה ולהחנה למוצא למזונות nicht in O., kann auch gut entbehrt und als Zus. in *U.* angesehen werden, da O. glatt und klar ist.
- 73) Zus. in *U.* nicht in OH.
- 74) H. מרחוק falsch wie auch ABFV.; richtig M. מחק, was O. am nächsten kommt.
- 75) Ed. Fano מסתכלות, F. מסתלקות, AC. מסתכלה, M. נסכלה, H. נסכלה.
- 76) AC., nicht ויהבער wie *HAg.*
- 77) *Ag.* Hss. וכמו, H. וכמות.
- 78) *U.* ungenau; J. T. scheint חלף [אל] עלום gelesen zu haben oder eine Flüchtigkeit seinerseits vorzuliegen. F. ודיא חכמה גדולה.
- 79) *U.* היה הזה גורם היום nicht in OH.
- 80) על אופניה nicht in O.

81) O. *den (anderen) Sprachen*, A. על כל לשון marg. על לשונותם יותר שלמים ורחבים ממנה.

82) O. לכן.

83) HM. מתערבות nicht in O.

84) O. z. St. verstümmelt. *U.* hinterher d. Ww. והם החרוזים jedenf. tendenziöser Zus. nicht in O.

85) O. z. St. verstümmelt. *U.* hinterher d. Ww. והם החרוזים erkl. Zus., vgl. 129, s לאמר = O. אנשאה.

86) O. ירחמל nicht übers.

87) O. כוללה (auch H.) Zus. in *U.* Die grammat. Wirkung von מהנה dehnt sich auch auf הענינים (O. אלמנאזי) aus entspr. ילוד, das sich auch auf אלמנאזי bezieht.

88) CHM. besser als שקבצנו *Ag.* cf. O.

89) OHB. שוה במשקל. Die Beispiele sind zu lesen אכלה (Gen. 1, 29), אכלה (3. fem.) besagt dasselbe wie O. אוכלה auch H. אוכלה ואכלה. Die Aenderung bei Pinsker, Likk. Kadm. 65 ist unzweckmässig, vgl. J. et H. Dérenbourg, Opusculs d'Aboul-Walid p. LXXXIV n.

90) O. הוא חרוז *wenn es sich reimt.* *U.* sicherlich verderbt, בה viell. falsch abgeschrieben von בחרוז, H. בו.

91) OH., *Ag.* כאחד.

92) *U.* stark abweichend. בדיד, das Cassel (nach *Bt.*) in בנדודם verbessert, ist ganz zu streichen, findet sich nicht in den Hss. und ist auch in V. gestrichen, חידר ist ein leicht erkl. Zus. in *U.*, ebenso wie למי שרואין אותם (nach ולהדמות) nicht in O.

93) Laut O. zu lesen חירק שהוא חירק ושבר גדול והוא צירי וקטן שוהא חירק vgl. die Ausführungen Muscatos, B. wie O. aber am Rande corr.

94) O. וזולתה nicht in O. scheint auch gestrichen werden zu sollen, da vom Schwa mob. die Rede ist. Es könnte höchstens übersetzt werden: *oder etwas ähnliches, welches*

95) OB.; CH. מתחזק. Die Abweichung ist entstanden, weil ein Abschreiber מהרוך gelesen hat. Vielleicht rührt die doppelte Uebers. von J. T. selbst her, der in Zweifel gewesen sein mochte, welche Lesung die richtige sei. Der Sinn wird nicht geändert.

96) O. מבלי bereits von Cassel p. 185 Anm 3 als verderbt erkannt B. בלעדי C. אחר; viell. verderbt aus מבעלי oder ein

Part. Hiph. mit der Bed. *enthält*, oder ähnl. aber wie vorher והתכונה השנית מעיינה.

97) Die Worte כמו bis רצפה (bereits von Cassel ergänzt) sind nach O. zu ergänzen.

98) O. vocalisiert פָּעַל, was unbedingt vorzuziehen ist.

99) BH. פתחין, Ag. פתחים als Dual zu lesen.

100) Zu erg. וּרְאָמֵר.

101) Zu erg. *sollte eigentlich lauten* וַיִּלֶּךְ וְהַשְׁבִּירָנָה.

102) במקום נח נראה Zus. in U.

103) OHV., B. פֶּאן C. על פֶּאן.

104) O. על פֶּאן V. על פֶּאן auch Var. bei Muse., H. fehlt der Passus.

105) l. במראם ומעשם vgl. DU. S. 110 Anm. 2.

106) Fehlen Ww. etwa: תכונתו הראשונה: בן אחר והוא על תכונתו הראשונה. ואין ספק בפעל.

107) Zu erg. וישחט וישחט.

III.

1) Ausgefallen d. Ww. עלינו ויהיה למשא B. אינו חייב. להפרד מן העולם ולהתייחד ביערים שימאס חייו שהם מתח אלקי עצמו כמו שנה'.

2) D. Ww. עניני העולם השפל ונתוסף עמו nicht in OH.

3) U. fehlt היום.

4) OH. כנביאים wie auch zu verbessern.

5) U. nicht in OH.

6) Ag. שרים O. *Satane* H. zweifelhaft.

7) l. שדיו cf. Anm. 6, Far. בדעות הכוזביות.

8) AH. besser als Ag. והשוויה.

9) Statt des unverständlichen והגיבא B. והבבגרי, A. השפאני, CH. הבבגה, cf. var. bei Muscato und O.

10) OABCDH.; var. בהעמדה zu streichen.

11) OH. fehlt הירועים.

12) OH. fehlt מה. Es scheint also, dass § 6 nur Erkl. zu אלא עמאל אלא עמאל, was in § 7 bestritten wird.

13) OABCH. Die Lesart הענה lässt sich nicht rechtfertigen; immerhin ist אלמשאכרה nicht übersetzt, Caspi: שממר

הכתוב הענק תעניק עמו הנה לא צונו תורתינו להעניק עמו על דרך שיגיע היזק לעזור לו.

14) Entweder ABC. ואינם נראים oder O. נדחים, aber nicht wie H. u. Ag. נדחים. Offenbar hat in den älteren Hss. eine Collision beider Lesarten stattgefunden, von denen die erstere nicht von J. T. herzustammen scheint.

15) ABCH. ער Ag. ער.

16) Zu ergänzen והבכורה ACH.

17) Musc. macht bereits auf die Anomalie aufmerksam, dass קרבן gen. masc. sei. In der That ist die Stelle verstümmelt. Nach O. lautet sie wörtlich: *was ihm zur Pflicht macht von Auslösung Erstgeborener, erstreifer Früchte, erstgeborener weiblicher Thiere und bei jeder Mutter, die ihm gebiert, ein Opfer.* קרבן ist demnach Obj. zu שהוא חייב מזה. Es scheint daher gerathen U. zu lesen לו st. לה H. להקרבה O. ענדה. Vgl. 117, 13. Caspi מקרה שיהיה חייב בעבורו קרבן.

18) ABC. פארות. O. giebt hier keine Entscheidung ob Bart- oder Feldecke gemeint ist, Musc. denkt an den Bart, die Feldecke wird hinterher besprochen, H. והפארות O. ואלפיאות.

19) והם הפלספיות nicht in O., wahrschl. Zus. in U.

20) B. Ag. העבודה falsch H. העברה.

21) אך לא תהיינה תנועותיו nicht in O. wahrschl. Zus. eines Abschreibers.

22) Besser לבורא wie O.

23) ACH. ומושך להם עזר B. בעזר.

24) ABCH. בעתות wie O. besser als בעתות Ag.

25) Ag. שטן H. שטן cf. Anm. 6 und 7.

26) Ag. העכביש נזכר, ושם לעכביש נזכר (Musc.), besser נזכר (Musc.), ושם העכביש נזכרת לתחבולה Farissol: var. מושגה entspricht noch genauer O., cf. Magaz. 1883 p. 98.

27) Zu erg. nach OH.

28) Zu lesen מצרים ואיכות B, באיכות יציאת מצרים ביציאת ישראל.

29) ABCH. קשה durchaus רחוק vorzuziehen.

30) Für ויפרה Caspi u. H. richtiger ויפרא V. marg. ויאכל.

31) OB.

- 32) OH., besser als שיספר.
- 33) OH., nicht מן, cf. Bt.
- 34) A. תועלתו בהם, B. תועלתו בהם, C. תועלתו בהם.
- 35) H. נתנה.
- 36) H. הנהגים.
- 37) H. קשרי הדת היהודית.
- 38) ABCO.
- 39) Nach BCH. zu erg. על הטבעים cf. O.
- 40) AB. מסופקים. Damit sind auch die Bedenken Muscatos über die ältere Lesung מסתפקים beseitigt. Caspi: ולולי הם: כבר נפלה בנו המכונה הגדולה והספק והבלבול בדבר הפילוסופים מאמינים קדמוניו ית' עם האנשים המאמינים בקדמות העולם שלא נדע בדרך מי נלך כי אין לנו הכרה כלל יכריחנו באחת מאלו האמונות וכו'.
- 41) U. sind einige Worte zu erg., welche denen in O. aber andere sind nur bei den freiwilligen erlaubt entsprechen. B. ולא יעבור זה, was aber nicht ausreicht, obwohl es wörtl. U. von O. ולא יקוץ ist.
- 42) Nach OH. wäre hier zu erg. או בקהל.
- 43) O. ist hier ein Satz ausgefallen u. zw. von U. הפסד הפסדו bis ליחידים.
- 44) O. scheint ein Satz ausgefallen entspr. U. תפלה שלמה. בכונה זכה ותחול הברכה על הכל. Allerdings muss dabei bemerkt werden, dass d. Subj. in פינתם (= ויסתדר) sich auch auf den nachlässigen Beter beziehen kann, wonach in U. ein späteres Einschiesel anzunehmen wäre. Ersteres wahrscheinlicher.
- 45) Zu lesen wie V. und Bt. אלה דינו ית' העולמים.
- 46) AB. גם H. אף.
- 47) ABCO. zu erg. והאות שלה.
- 48) U. האלהי durchaus zu streichen, fehlt auch H. u. V., denn wo sonst הענין האלהי steht, entspricht es dem arab. אלאמר, während hier אלהי steht.
- 49) U. ולעקר וידון nicht in O., wahrschl. Anspielung eines Abschreibers oder gar des Uebers. selbst auf den Wortlaut des betr. Segenspruches.
- 50) U. וירושלים Dittogr. mit dem vorherg. וירושלים, fehlt in OH. u. bei Muscato.

המאמר עצמו כי הכל מהתחכמות וסברא ואמת הוא כי המתחכמים לפי הקשתם וסברתם להרבות בעבודה למלאכת השמים ידמה לפי ראות הענין היותם יותר משתדלים לעבודתו ית' יותר מעושה מ"ה המצווה עליה לא על צד ההתחכמות והסברא ההפזמות הוא כי אלה ר"ל המעשים עבודתם על צד היותם מצויים בה הם במנוחה *U. plur., OH. sing.* והשקט

71) nicht in OH. הקראים

72) *O. ויוסף, H. Ag. ויוסף.*

73) *OB. sing. בדברת האל. Das ב"ה der Ag. u. H. wahrshl. durch Abkürzung dieser beiden Wörter zu ב"ה entstanden.*

74) *ABCHBt., Ag. verdorben zu רבים.*

75) *U. אותם O. עלמ[א] הם; J. T. hat viell. אנהם gelesen.*

76) *B. והשוה genauer H. והשוה.*

77) *O. בגמל אלשראיע J. T. hat gelesen בגמל ושראיע.*

78) *U. ומחלקותם, nicht in O. wahrshl. Dittogr. aus s.*

79) *O. אלמקדש, פי, ABCH. במשכנה, B. marg. שבנה. Offenbar verderbtes Wort, das die Abschreiber am Rande in offensichtlich oder inoffiziell verbessert haben. Vorzuziehen wäre במשכן, wenn man nicht lieber O. מקדש beibehalten will.*

80) *OB. haben dazwischen noch בנביא.*

81) *OB. משה [ומה שצויתי אתכם] על ידי.*

82) *H. בנבואה לישר המקיימים את הנבואה. Scheint Verbesserung der anderen Lesart zu sein, indem der Verbesserer אלמאבתה st. אלמאבתה las.*

83) *B. cf. O.*

84) *B. תהיה ההתחלה מהחל cf. O.*

85) *O. hier תהיה אם wiederholt.*

86) *B. במספר nicht in O.*

87) *נגיע nicht in O., sondern commentierend dazugesetzt, um den Nachsatz einzuleiten.*

88) *O. zum Schweigen zu bringen, U. שאכעיסך lässt sich hier kaum in logischen Zusammenhang bringen, ist jedenfalls ein viel zu starker Ausdruck. Es wäre gerathen, dafür אשתקך oder ähnl. zu lesen. Cassels Uebers.: ich fürchte dich zu kränken ist ausserdem unmöglich, da הייתי סבור nur als plusquamperf. genommen werden kann.*

89) H. מבוואר O. keines von beiden, daf. etwa אצלינו.

90) U. erheblich entstellt. B. למה הוא בעיני למה, C. למה אתם השמרם ה', A. wie Ag., H. השומרים מהטומאות; d. W. טוב ist wohl durch ein anderes zu ersetzen, das die Verwunderung ausdrückt, לדעת, טוב מה צוה ה' ist wohl ein späterer Zusatz, um das unklare טוב zu erkl., fehlt übrigens auch in den älteren Ag., viell. zu lesen תמה בעיני?

91) nicht in O., dafür dort אלמגעות נראה; st. וזהו אלמגעות u. 241, 4. Die Stelle scheint in U. verderbt, obwohl אלמגעות ebenfalls verdächtig. Farissol: וכל מה שנקל בו אנהו ולא נחמיר על עצמינו בהשתמש בשבתות בהעברה בבתינו מחדר לחדר בלי ערוב וכיוצא בזה אע"פ שיצאה בזה ההשתמשות דבר נאה לפי פשט הכתוב כאמרו אל יצא איש ממקומו שירא מזה מניעת ההעתק מחדר לחדר הנה כמו שהארזנו (שהראונו l.) רבותינו מצד הקבלה והודיענו כונת הכתוב בשרשים והעיון הדיני יקל זה אלינו בלי ספק ביחס הקראים שדיעתם מסוברות מהם הקבלה בגבולות המצוות הכתובות או יהיה הרצון באמרו יקל שבמזו זה יהיה נקלה ובלתי נחשב והגון לעשותו אצל הבלתי המקובלים ולא יסמכו בקבלה עד שיקשה להם זו ההשתמשות בלי ספק ויש ספרים כתוב בהם בערוב והרצון שאנחנו נקל בתחבולות הערוב להשתמש בשבתות בחצר יהיה וברא als Nifal zu erkl., wie die Erklärer zu thun sich gezwungen sehen, würde dem möglichster Treue sich befehlissigenden J. T. kaum entsprechen, ausserdem wäre der Ausdruck dann sehr ungeschickt und unklar. Man wird am besten lesen וזהו וברא, cf. S. 243, 9, ואם הוא דבר שאינו נאה IV, 26.

92) O. הקראי u. V. Randbem. Ag. pl.

93) O. לאנשי הסברה O. nicht vorh., ebenso CH. Zus. eines Lesers oder Abschreibers.

94) U. fehlt ein Satz, der nach O. etwa zu ergänzen wäre: *dass unter Wein und Getränken bei den Priestern alle Arten des Rausches gemeint sind*; Ag. ויקבלו zu ersetzen durch וקבלו. Auf diese Weise hellt sich auch die Dunkelheit, die Cassel S. 268² fühlt.

95) מבלי ספק nicht in O.

- 96) OH. nicht vorh., fehlt auch in den älteren *Ag.* (V. Bt.).
- 97) O. הדין *Ag.* הדינין oder H. הדינין.
- 98) Nach O. sollte man ההיתר erwarten, J. T. scheint אלהי' gelesen zu haben, was hier sogar das Richtigere sein dürfte.
- 99) *U.* לספרם *Zahl bestimmen* B. לקשרם cf. O.
- 100) O., H. מאמתים ohne Artikel.
- 101) לא ייטב לב nicht in O., wahrschl. nur Dittogr., H. fehlt der Passus.
- 102) ובהפך nicht in O.
- 103) *U.* השתדלותם לעמל לא תחשב nach O. zu erwarten כדי שלא תחשב השתדלותם במקום תורה (cf. *DU.* S. 163) H. כתורה כדי שלא תחשב השתדלותם בחורה.
- 104) B. והבעלים cf. O.
- 105) *U.* stellt den Wortlaut um, hat aber wahrschl. das Ursprünglichere.
- 106) *U.* zu erg. וזולה oder ובלעדו, wahrschl. ausgefallen wegen des folgenden ובעלי.
- 107) וביא nicht in O.
- 108) B. ergänzt hier וחתרו זה [לריק] cf. O. mit demselben allerdings nicht genau übereinstimmend.
- 109) Fehlt ב, B. אין wie O., ABC. fehlt auch שהם wie O., H. ואין הדבר המעושה כנטבע.
- 110) B. marg. יפלא אותך cf. O.
- 111) B. erg. ומערכתך cf. O.
- 112) בתורה nicht in OH.
- 113) Zu erg. שנים nach O., wahrschl. ausgefallen wegen des vorherg. שני.
- 114) O. *sich in Bewegung setzte*, vgl. die folgende Zeile mit derselben scheinbaren Incongruenz. Hier ist J. T.'s Bestreben deutlich, sich auch äusserlich möglichst eng an O. zu halten und חרדו zu übers. wie Hos. 11, 10, 11.
- 115) *U.* אינם כי אם מינים אפיקורסים מכהשים העולם הבא sind in O. nicht vorhanden und jedenfalls nichts als erklärender Zus., vgl. *Magazin* 1883 p. 96.
- 116) בחורבן nicht in O., auch überfl., da der Verf. nur sagen will, dass R. Jöch. den zweiten Tempel noch gesehen habe.
- 117) ושנים nicht in O. aber zu ergänzen.

- 118) שלא היה כמותם nicht in O.
 119) O. כאמלא fehlt in U., etwa תמימים.
 120) O. ergänzt יוסי הגלילי 'ור'.
 121) Ag. u. Hss. המדרגה l. ההדרגה wie O., cf. 18 = O. תדריך.
 122) B. ואחריהם בעלי O. cf. Cassel p. 290¹ zu lesen והם אחרים מן S. רואה' והם אכר רואה' wie O. Cassel's U. d. St. giebt keinen Sinn, waren die vorhergehenden keine Tanna'iten?
 123) O., בעניין פפי חד, leitet den Nachsatz ein.
 124) U. יתישב בנשותינו ואין חשד אצלנו בדבר. שלא ממוז nicht in O., auch entbehrlich; man kann sie das. als erkl. Zus. betrachten, ohne anzunehmen, dass in O. das betr. Stück ausgefallen ist.
 125) הסדורים Cassel S. 294: *Gebetsammlungen*, Caspi: בקצת הסדורים אשר סדרו Muscato, במכלתא ובקצת הסדורים בבראשית רבה וזולתה.
 126) O. ergänzt והליכתם oder ähnl.
 127) U. fehlt nur das zu sagen.
 128) O. sehen. Die Stelle ist offenbar etwas in Verwirrung gerathen, BC. שיאמרו, es scheint das oben fehlende שיאמר in einigen älteren Hss. hierher gerathen zu sein. Hier passt allerdings שיחברו am besten, und vielleicht ist O. darnach zu ändern.

IV.

- 1) (bezg. a. 9) nach O. הכח was auch besser passt.
 2) מה fehlt in OV. B. oberhalb d. Zeile.
 3) AB. מה.
 4) ABC. wie O. nicht בקדמותו wie Ag.
 5) ברא besser zu streichen wie O. oder zu lesen את.
 6) יש שיקראוה' ה' nicht in O. auch berfl.
 7) Besser בנחו.
 8) Besser als בהצטרף cf. O. und Cassel S. 303¹.
 9) l. והם המדברות Musc., marg. in V. u. ed. Slutzki cf. O., oder aber המדברת היא auf bezogen.
 10) B. wie O.
 11) O. אלצמנה' והקמוץ wie 131, 26.
 12) והאות soll heissen 'וכ' J. T. hat die Stelle offenbar

missverstanden, daher והאות nachgestellt; die Stelle ist zu lesen: וזה לך האות וכו' כי אנכי שלחתך. Die letzten 3 Ww. sind in O. arabisch wiedergegeben, das Citat aber nicht vollständig angeführt.

- 13) M. מהדמות wie O.
- 14) M. משתאות weit besser.
- 15) Besser als המהשבה cf. O. und marg. in V.
- 16) U. fehlen die Worte: *auf eine Sache, wenn er in Wahrheit über Hindeutung erhaben ist*; ergänzt bei Cassel p. 306² אל דבר ואם הוא באמתו נעלה מן הרמז.
- 17) U. רכליו. Nach O. zu lesen ככליו cf. 22.
- 18) O. אל הי.
- 19) M. היושבי בשמים nicht in O.
- 20) M. המעון cf. O.
- 21) Zu erg. nach O.
- 22) Nach O. zu erg.: *weil sie versenkt sind*.
- 23) D.Ww. שיעניו טרונות שרואה מאחד שנים sind Erkl. in U.
- 24) שרואה מאחד שנים überfl.
- 25) O. כתאב: Beschneidungsgeräth; U. verdient hier den Vorzug, da der Uebersetzer unbedingt כתאב: gelesen und (nach Ez. 9, 2) durch כפרות übersetzt hat, was auch weit besser in den Sinn passt.
- 26) l. וברא nach O., der umgekehrte Fall von S. 197, 27.
- 27) Nach O. z. l. משה את המשכן.
- 28) ואת הכבודה לפניהם Richt. 18, 21 nicht in O und jedenf. späterer Zusatz.
- 29) ויש אחריו nicht in O., scheint aber ergänzt werden zu sollen.
- 30) OM. ומלאכות.
- 31) besser מעשי wie O.
- 32) לה nicht in O.
- 33) O. ורחבאות, J. T. scheint וחרבאות gelesen zu haben; O. weit passender.
- 34) דברים nicht in O.
- 35) Nach O. z. l. אנהני.
- 36) הזנע zu streichen cf. U. Cassel p. 321⁶.
- 37) Zu erg. כל O.

38) Subj. *die Lichter*, O. *er ist aufgestiegen*, wo man aber **בהא** erwarten sollte.

39) Zu erg. **למי שאמר**.

40) **השלם שבכל** nicht in O.

41) O. **מן לזן**.

42) besser zu lesen **שנמצאו**.

43) *U.* **להוא** zu lesen **האלהי** nach OA. vgl. das Citat b. Cassel S. 336⁴ letzte Zeile.

44) *U.* abweichend, soll heissen: *und wer sonst die grössten Sünder waren . . .*

45) **והוא** ergänzt nach O.

46) M. **באמת האלהים** jedenf. besser.

47) MF. **סמנים מורים**.

48) MF. **כשנחוק**.

49) **והכתב האלהי** nicht in O.

50) M. ergänzt **בהם**.

51) M. **מהארת להם** (*Ag. מהנארת*) nicht in O.

52) M. **אברה** aber zu erg. eine Partikel, O. **אברה**.

53) Caspi stellt daraus folgende Tabelle auf, vgl. B.

שתים עשרה פשוטות

ק	דגים	אבר	לישון	אדר
צ	דלי	אבר	לשהוק	שבט
ע	גדי	אבר	לכעוס	טבת
ס	קשת	אבר	להרהר	כסלו
נ	עקרב	אבר	להלוך	מרחשון
ל	מאזנים	אבר	לעשות	תשרי
כ	בתולה	אבר	לחשמש	אלול
י	אריה	אבר	לעסוס	אב
ט	סרטן	אבר	לדבר	תמוז
ח	תאומים	אבר	להריח	סיון
ז	שור	אבר	לשמוע	אייר
ו	טלה	אבר	לראות	ניסן

54) **וכבד כועס** von Cassel p. 346 erg., weder in O. noch *U.* Die Worte scheinen in der That vom Verf. einfach vergessen zu sein.

55) O. **והמרה השחורה** st. **ואלרוה** Cardinal **הרם** מנקה

79) MO. כשר בכוליא פסול בריאה.

80) MO. מזהלכות.

81) MO. נשלם המאמר הרביעי.

V.

1) *Ag.* והטוב besser zu lesen wie O.

2) O. *die Seelen*.

3) O. *getragen auf einem Ort*, U. ungenau, da נרשא 9 als Uebers. von האמל gebraucht ist.

4) M. ואפילו שהיה בכח החאר, אם היא בכח החאר גשמי, F. ungenau, da es Praed. ist.

5) M. ההתחממות.

6) M. (לשון) "ע(רבי) אתיר.

7) OM. קראוהו.

8) fehlt OM.

9) M. מלא הגלגל nicht in O.

10) (bez. a. 301,6) O. ואשר, M. שהפך u. הפך, bezieht sich nicht auf die *Israeliten*, sondern enthält ein neues Subject, wie im folgenden שנברא.

11) M. בכונה.

12) Nicht in O., die Stelle ist überhaupt mannigfach verändert. O. ולהם st. U. והלחם.

13) Von וחסלים bis שיאמר nicht in O., vgl. DU. 244, Anm. 3 wahrscheinlich ein späteres Einschiesel.

14) Die von Muscato vorgeschlagene La. ונגרר ist ohne Zweifel besser wie auch AB., da sie dem arab. אִנְגַּרָה genau entspricht.

15) OM. והגיעו באדם.

16) OMF.

17) OB. כלל was unbedingt vorzuziehen, M. לכול, F. יהיה לכול אחד מהמוצאים ר"ל כי מצד שני המקומות והאורים (והאורים l.) היה ג"כ לכול אחד מהמוצאים או השנוי שהיה להם מצד הכחות והטבעים המיוחדות להם וזה כי לקצת אלו הכחות והטבעים יש להם דעות וזה כי במוצאים שכחותם וטבעיהם מזגיים בלבד.

18) Nach O. zu erg. ועצמיהם.

- 19) M. *הארץ* וזוהו מן *הארץ* מן *הארץ* *das erste* וזוהו מן *הארץ* *entspricht nicht dem arab.* וְגַרִי אֶלִי אֶל־אֶרֶץ.
- 20) *U.* *fehlt* מה *ומלכה*.
- 21) Nach O. zu *erg.* או מלך.
- 22) l. בעל O. *א* aber nicht בעד oder בעת *Ag.*
- 23) O. יהיה.
- 24) M. besser als לעשות.
- 25) Nicht in O.
- 26) M. המינית.
- 27) C *כפתוחי חותם העשויים בחומר המחובר מארץ ומים שאינם* *עשויים* *לסבת צורות הארץ והמים* *Die La. der Ag. ist mit Ausnahme der var. כפתוח (Bt. כפתוח האבן) falsch.* Vgl. *Mag. a. a. O. S. 99, corrigiert in V.*
- 28) O. בהתחלה.
- 29) Nach O. zu *erg.* הם הכוספיים והם שני מינים.
- 30) *ומושגיהם ידועים* nicht in O.
- 31) Die *Ag.* haben בעת, was nur daraus entstanden sein kann, dass J. T. statt *היו* gelesen hat *היו*. Die Verbesserung in einigen *Ag.* scheint nach Card., genauer wäre allerdings גבול, vgl. *Mag. a. a. O. S. 100.*
- 32) zu lesen מהותיהם st. מתים, vgl. *Mag. a. a. O.*
- 33) *האלה* Zus. in *U.*
- 34) O. *erg.* בכח.
- 35) O.: *Verbindung*, also etwa לחפס; מחובר דומה *Dittogr.* von 21, MF. האפס.
- 36) OBCMF. והמדות המיוחדות והמלות, V. marg. והמליצות.
- 37) M. צריכיות.
- 38) M. הנאמרים בסתם.
- 39) *והשעורים המלאכיים והשעורים הכוכביים* nicht in O.
- 40) BM. במדות, C. אחרות במדות.
- 41) M. ומזה מקריות, *Ag.* ומקריות.
- 42) *Ag.* בעצמה scheint falsch, da es sich nicht auf das Subj. *הענינים* bezieht, sondern auf *נפש*.
- 43) *בכאן* במה שמרגישים *gibt keinen Sinn, entspricht auch nicht O., MF. lesen (ב)מה* *בחסרון*, richtiger marg. V *משיגים* *החכמה השכליות* *laut O. erg.* *החכמה השכליות* *ebenso muss hinter* *משיגים* *יחס מן המושכל* *werden* *יחס מן המושכל*.

- 44) B. erg. הנה cf. O.
- 45) M. איננו נראית, Muscato נתלית am besten (*Bt.*).
- 46) I. ושדיא cf. O. *Bt.*
- 47) O. erg. ואמר ולא.
- 48) O. erg. מושכל.
- 49) M. מביאים אל תולדת מדיע entspricht mehr O., muss aber noch ein Pron. erg. werden.
- 50) Nicht in O., M. הסרעפי, marg. V. כה המדע.
- 51) נכון שאינו nicht in O.
- 52) O. und marg. V. חסר רעיוני C. ותבא העצה כלה או מקצתה נבערה ופעולתה חסרה ומן וכו'.
- 53) M. יש להם.
- 54) M. אין להם.
- 55) M. השעריות.
- 56) M. ההכמיות.
- 57) M. אין להם.
- 58) M. לעינים was mehr O. entspricht.
- 59) Hier fehlt ein Satz, der in B. lautet: והשפע הזה מה שלא בו זאת הצורה הכללית השכלית לא יתכן שתפתחהו הנפש המדברת.
- 60) Wegen Hom. בלתי מתגשם ausgefallen, aber nach OM. zu erg. אם כן האצילות הזאת עצם שכלי בלתי מתגשם.
- 61) Nicht in O. u. zu streichen.
- 62) Nicht in 'O., vielleicht ein Wort ausgefallen, M. שלמה רבקה שלמה.
- 63) B. הצורות ההם nicht in O., wahrschl. Zus. in U.
- 64) B. שהייתי ירא עליך שתתפתה ותנוח דעתך אל דעותם בעבור שנראה להם מהמופת בחכמה המוסרית וחכמה הרבוע.
- 65) Manche *Ag.* לדומה עצם, was falsch.
- 66) M. ומערכות cf. 58, s.
- 67) O. ואיך שרצה nicht in O.
- 68) J. T. scheint לא gelesen zu haben statt לם, U. daher besser למה.
- 69) M. והמגיד.
- 70) M. החיות הנפש והנה לה שתהיה רוחנית או גשמית entspricht mehr O., da von der Rückkehr der Seele

in den Körper die Rede ist, d. La. היעודים scheint O. אלמואעד gelesen zu haben.

71) OM., Ag. הרשה אותך.

72) מסגולת הבורא als Wiederholung von הזכיר מזכיר הבריאה zu streichen, was ebenfalls von einem anderen Uebersetzer her-zurühren scheint, der אלכלק las statt אלכאלק.

73) השיגור, J. T. nicht in O. richtiger B. דברים, statt דברים zu lesen.

74) Nicht in O.

75) O. Ihr Erdichten, M. ומסברתם.

76) Giebt keinen Sinn. Nach O. wahrscheinlich zu lesen בחכמה נקלה למוטב, cf. Mag. 1882 S. 52—3.

77) Nicht in OM.

78) Ag. מהר, was natürlich falsch.

79) Nicht in OM.

80) Nicht in O.

81) O. לאחד, was auch richtig erscheint.

82) O. בלא, was in U. jedenfalls zu ergänzen, vgl. DU. S. 269 Anm. 2.

83) In U. ausgefallen und zu ergänzen, da die Stelle sonst keinen richtigen Sinn giebt.

84) Der Satz לא היה למפתים bis בעבורם nicht in OM., scheint Zus. in U.

85) OM. הבריות.

86) O. המורו besser.

87) Nicht in OM.

88) O. לי nicht in OM., statt אלו zu lesen ואלו.

89) OM. besser als Ag. אומר.

90) השתדלות עצתי זאת למי שיאמין בה nicht in O.

91) Ag., nach O. zu erg. והם הזימונים החושיים, dafür אמת zu streichen.

92) O. besser hinter מהברים zu setzen wie O.

93) Zus. in U.

94) O. besser Sing.

95) Ag., l. במדריגת.

96) Vielleicht aus יוכיה verdorben.

97) O. בר nicht in O.

- 98) M. הקוביא הנקראת —.
 99) Nicht in O.
 100) Nicht in O.
 101) פי בצדיק cf. O.
 102) Nicht in O.
 103) O. st. estr., M. שאין בהסבה מאומה.
 104) Hss. u. *Ag.* מאחד, aber offenbar zu verbessern, O. מנך.
 105) O. pl. besser cf. מהם.
 106) Nach O. zu erg. ואחר כן הטבע.
 107) Nicht in O.
 108) O. st. nicht in O. לא ידעים ואשר.
 109) M. האלהים יודע לבד והמצפון מספיק עם אלהים יודע.
 110) Nach O. fehlt hier אלהים, was in J. T.'s Exempl. nicht vorhanden gewesen zu sein scheint u. in der That überflüssig ist.
 111) O. המיוחל הענין המיוחל hinter ומגמול רב הענין, st. ונהך, M. besser לענין.
 112) Zuss. לשמו — עם u. זולתו — וירבה, והשתדלותך — על.

Zusätze und Berichtigungen.

- S. 115, 7 אינו דומה nicht in O.
 „ 335, 23 הנגדרת O. *erschaffen*.

Druckfehler.

- S. 7 Z. 7 lies ואפלטון für ואפלטון.
 „ 9 „ 23 „ מיעוטם für ומיעוטם.
 „ 23 „ 11 „ מאותה für מאות.
 „ 25 „ 23 „ קידם für קידם.
 „ 27 „ 18 „ כמו für כמו.
 „ 35 „ 21 „ הנימום für הנימום.
 „ 44 „ 11 „ פכרה für פכרה.
 „ 50 „ 1 „ לגרץ für אלגרץ.
 „ 50 „ 7 „ אלמנמון für אלמנמון.
 „ 58 „ 5 „ כאצה für כאצה.
 „ 62 „ 4 „ גזי für גזי.
 „ 66 „ 10 „ גדיד für גדיד.

S.	79	Z.	13	lies	ערירות und ונשארה
"	114	"	6	"	ואקרווא für ואקרווא
"	128	"	8	"	ל. für לא
"	156	"	25	"	ובמא für וכמא
"	162	"	24	"	מרבחא für מרבח
"	166	"	20	"	בנים für בניהם
"	176	"	12	"	אלקראין für אלקראין
"	176	"	13	"	אלרבאנין für אלרבאנין
"	184	"	16	"	[אן] für (אן)
"	186	"	28	"	ואגל für ואגלי
"	198	"	13	"	מסתקצא für מסתקצא
"	218	"	22	"	לפטה für לפטה
"	228	"	19	"	צלאתא für צלאתא
"	238	"	4	"	אפראין für אפראין
"	252	"	16	"	מוכד für מוכד
"	260	"	22	"	אד.....להא für אד.....להא
"	266	"	19	"	ואלכווא für ואלכווא
"	282	"	22	"	אלפצל für אלפצל
"	294	"	13	"	אלמסתלספין für אלמסתלספין
"	301	"	6	"	אשר ¹⁰ für אשר ¹⁰
"	303	"	15	"	מכוון ¹⁰ für מכוון ¹⁰
"	322	"	12	"	ענדהא für ענדהא
"	328	"	17	"	אחתאגוא für לגוא
"	331	"	9	"	ויקמדהו für ויקמדהו
"	334	"	6	"	חדות für חדות
"	334	"	28	"	כאלחס für כאלחס
"	350	"	9	"	אלאלהיא für אלאלהיא
"	350	"	22	"	פכרה für פכרה

Verlag von Otto Schulze in Leipzig.

Alte Denkmäler im Lichte neuer Forschungen.

Ein Überblick

über die durch die jüngsten Entdeckungen in Egypten, Assyrien, Babylonien, Palästina und Kleinasien erhaltenen Bestätigungen biblischer Thatsachen

von **A. H. Sayce,**

Professor der vergleichenden Sprachwissenschaft in Oxford.

Deutsche vom Verfasser revidirte Ausgabe. Mark 2.50.

Der **babylonische Talmud**

in seinen haggadischen Bestandtheilen
zum ersten Male in wortgetreuer Uebersetzung
herausgegeben von

Lic. Dr. Aug. Wünsche.

2 starke Bände 25 M.

Bibliotheca Samaritana.

Eine Sammlung samaritanischer Texte
in hebräischer Quadratschrift
mit Emendationen, Einleitung und Noten

herausgegeben von

Dr. M. Heidenheim.

Heft I:

Die Genesis in der hebräischen Quadratschrift

unter Benutzung der barberinischen Triglotte herausgegeben und
mit Einleitung, textkritischen Noten, Scholien und Beilagen versehen

von **Dr. M. Heidenheim.**

M. 3.50.

Heft II. III. IV:

Samaritanische

Liturgie in der hebräischen Quadratschrift

aus den Handschriften des Britischen Museums
und anderen Bibliotheken

herausgegeben

und mit Einleitungen, Beilagen, Uebersetzungen der schwierigsten
Texte und Scholien versehen

von **Dr. Moritz Heidenheim.**

Heft I. II. III. à M. 3.50.

- Die Israeliten und der Monotheismus** von Dr. W. Hecker, Professor der Geschichte an der Universität Gröningen. Vom Verfasser besorgte deutsche Uebersetzung. Mark 1.50.
- Die Semitischen Völker und Sprachen als erster Versuch einer Encyclopädie der semitischen Sprach- und Alterthums-Wissenschaft** von Dr. Fritz Hommel, Professor an der Universität München. Erster Band: Allgemeine Einleitung (Die Bedeutung der Semiten für die Kulturgeschichte). — Erstes Buch: Die vorsemitischen Kulturen in Aegypten und Babylonien. Mit zwei Karten ausser und einer im Text. 11 Mark.
- Die Lösung der Paradiesfrage** von M. Engel. Mit einer Karte. 4 Mark.
- Grundzüge der Entwicklungsgeschichte der Religion**, dargestellt von Dr. H. K. Hugo Delff. 4 Mark.
- Die Zähriten, ihr Lehrsystem und ihre Geschichte.** Beitrag zur Geschichte der muhammedanischen Theologie von Dr. Ignaz Goldziher. 12 Mark.
- Die Räthselweisheit bei den Hebräern mit Hinblick auf andere alte Völker dargestellt** von Lic. Dr. August Wünsche. Mark 1.50.
- L'Éducation et l'Instruction des Enfants chez les anciens Juifs d'après la Bible et le Talmud** par J. Simon. 3e Edition. Mark 1.50.
- Jésus-Christ d'après Mahomet ou les Notions et les Doctrines musulmanes sur le Christianisme** par Ed. Sayous, Professeur-agrégé. Mark 1.50.
- Das Buch Kohelet im Talmud und Midrasch** von Rabbiner Dr. S. Schiffer. I. Heft. 3 Mark.
- Leben und Werke des Abulwalid Merwân Ibn Ganâh** (Rabbi Jona) und die Quellen seiner Schrifterklärung von Prof. Dr. W. Bacher. 4 Mark.
- Vier apokryphische Bücher aus der Zeit und Schule R. Akiba's.** Assumptio Mosis — Das vierte Buch Esra — Die Apokalypse Baruch — Das Buch Tobit von Dr. F. Rosenthal. 3 Mark.

הברית והמדת המורד ומי שמחשב בברית האיברים ותועלותיהם
וערכם מן הרוחות יראה בזה מן הצדק והסדור החכמי מה
ואם ישאר בלבו ספק בצדק הבורא ואם יבא שטן²⁵ המחשבה
להראות לו העול על הארנבת באשר היא מאכל לצבועים והזבוב
לעכביש ושיב עליו השכל ויגער בו לומר איך איחס העול אל⁵
חכם שנחברר לי צדקו ושאינו צריך אל העול ואלו היה צידת
הצבועים לארנבת וצידת העכביש לזבוב במקרה הייתי אומר
בטענת המקרה אך אני רואה החכם שהוא המנהיג הצדיק הוא
אשר שם כלי הציד לאריה מהגבורה ויכלת ושינים וצפרנים
ושם העכביש²⁶ נוכח לתחבולה ושם לו האריגה לבוש מבלי¹⁰
למידה יארוג השבכים לזבוב ושם לו כלים ראויים למלאכה הזאת
וזמן לו הזבוב למחיה ולמזון כאשר זמן הרבה מדגי הים
מזון²⁷ לדגים אחרים האומר על זה שיהיה אלא לחכמה שאינו
משיגה ואצדיק מי שנקרא הצור תמים פעלו ומי שנתישב
על נפשו זה יהיה כמו שאומרים על נחום איש גם זו כל אשר¹⁵
תמצאנה צרה אומר גם זו לטובה ויחיה חיים עריבים תמיד
ותקל עליו הצרות אבל אפשר שישמה בהם כשירגיש לעון
שיש עליו כמי שיפגע חובו והוא שמה במה שהקל מעליו ממנו
וישמה לשכר ולגמול הצפון לו וישמה במה שהוא מלמד לבני
אדם מהסבל והצדקת דין הבורא וישמה במה שיש עליו בזה²⁰
מהשם הטוב והתפארת זה בצרות המיוחדות בו וכן יעשה בצרות
הכוללות כשיעבירו בלבולי מחשב על לבו אורך הגלות ופזור
האומה ומה שהגיע אליה מהדלות והמיעוט יתנחם תחלה בצדק
הדין כאשר אמרתי ואחר כן בנכחו עונותיו ובשכר הצפון לעולם
הבא ובהדבק בענין האלהי בעולם הזה ואם יראשו שטנו מזה²⁵
באמרו התחיינה העצמות האלה לגדל מה שנכחדנו מגוי ונשכח
זכרנו וכמה שנאמר ובשה עצמותינו ואבדה תקותינו נגזרנו לנו
יחשוב ביציאת²⁸ מצרים ובכל מה שנאמר בכמה מעלות טובות

י"ב קאל אלכזרי מחל הדא יעיש פי אלגלות עישא לדידא
ויוגני תמרה דינה פי אלדניא ואלאכרה ומן חמל אלגלות מסתכטא
וכאד אן יפסד אולה ואכרה

י"ג קאל אלחבר ומא יוכד לדה וימכנהא ויזידהא לדה עלי
5 לדה אלחזאם אלברכות עלי כל מא יציב מן אלדניא ועלי כל
מא יציבה מנהא

י"ד קאל אלכזרי וכף דלך ואלברכות כלפה זאידה
ט"ו קאל אלחבר אליס אלמסאן אלכאמל אחק אן
יוצף באללדאד במא יאכל וישרב מן אלטפל ואלבהימה כמא
10 אן אלבהימה אחק באללדה מן אלנבאת ואן כאן אלנבאת פי
אגתא דאים

ט"ז קאל אלכזרי נעם לפצל אלחס ו[אל]שעור באללדה פאנה
לו סיק אלי סכראן כל מא ישתהיה ודו כאמל אלסכר פיאכל וישרב
ויסמע אלמאגאני ויגתמע מע מן יחב ותעאנקה מעשוק[ת]ה חס י[ו]צף
15 לה גמיעה הדא אדא צחא לתאספ ללך וחסב גמיעה כסרא
לא רבחא למא לס תגוה תלך אללדאת פי האל תחציל
ואחסאס תאם

י"ז קאל אלחבר פאלתהיו לדה ואלשעור בהא ותכיל עדמהא
קבל לך יצאעף אללדאת בהא והדא מן פואיד אלברכות למן
20 אלחזמהא בנייה ותחציל לאנהא תצור נוע אללדה פי אלנפס ואלשכר
עליהא למן והבהא וקד כאן מערצא לעדמהא פתעטם אלמסרה בהא
כקולך שהחיינו וקימנו וקד כאן מערצא ללמות פתשכר עלי חיותך
ותראה רבחה ויהון עליך אלמרץ ואלמות או חל לאנך אדא חסבת
נפסך וראית אנך מרבחא מע רבך לאנך אהל ללעדם מן כל נעמה
25 בטבעך לאנך תראב חס אנעם עליך באחיואה ואללדה פתשכר ומתי
צדפהא ענך תחמד ותקול ה נתן ויי לקח וגו' ותבקא מלתא טול
עמרך ומן לס ילתום חדה אלטריקה פלא תטן לדה אלמסאניה
לכן לדה בהימיה לא יחצלהא כמא קלנא פי אלסכראן והכדא יחצל

למקום עלינו ולא יהיה קשה²⁹ בעיניו איך נשוב לקדמותינו אפילו אם לא ישאר ממנו אלא אחד וכמו שאמר אל תיראי תולעת יעקב כי מה הוא הנשאר מן האדם כששב תולעת בקברו:

י"ב אמר הכוזרי כמו זה יתיה בגלות חיים ערבים ויארה³⁰ פרי תורתו בעולם הזה ובעולם הבא ומי שהוא סובל הגלות מתקצף³¹ כמעט שהוא מפסיד עולמו ואחריתו:

י"ג ומה שיתחזק ערבתו ויקבענו ויוסף לו³² עריבות על עריבות שיברך תמיד על כל מה שהוא מוצא מן העולם ומה שמוצא ממנו: י"ד אמר הכוזרי ואך הוא זה והברכות טורח יותר:

ט"ו אמר החבר הלא האדם השלם יותר ראוי שיסופר³³ בהרגשת 10 ההנאה במה שיאכל וישתה מהתינוק והבהמה כאשר הבהמה יותר ראויה להנאה מהצמח אף על פי שהצמח מזון תמיד:

ט"ז אמר הכוזרי כן הוא ליתרון החוש וההרגש בהנאה כי אם היו מביאים אל השכור כל אשר יתארה והוא בענין שכרותו ממואכל ומשתה וישמע הנגונים ויתחבר עם מה שיאהב ויתחבקהו אהובתו ויסופר לו כל 15 זה כשירפא משכרותו היה דואג על זה ויחשוב הכל הפסד ולא ריוח מפני שלא באו לידו ההנאות ההם והוא בענין שירגיש וינעם בהם: י"ז אמר החבר ההזדמנות להנאה והרגשתה ושיחשוב בהעדרה קודם לכן כופל ההנאה וזה מתועלת הברכות למי שהוא רגיל בהם

בכונה והכונה מפני שהם מציירות מין³⁴ ההנאה בנפש והשבת 20 עליה למי שהכונה וכבר היה מזומן להעדרה ואז תגדל השמחה בה כמו שאתה אומר שהחיינו וקיימנו וכבר היית מזומן למות ותודה על שהחייך ותראה זה ריוח ויקל בעיניך החולי והמות כאשר יבא מפני שכבר חשבת עם נפשך וראית שרוחת עם בוראך שאתה ראוי להעדר ממך כל טוב בטבעך כי עפר אתה והטיב לך בחיים 25 וההנאות ותודה על כן ובעת שיסירם ממך תודה ותעבוד ותאמר ה' נתן וה' לקח יהי שם ה' מברך ותהיה נהנה כל ימיי ומי שאינו אווז הדרך הזה אל תחשוב כי הנאתו הנאה אנושית אך

אלפאצל פי נפסה מעני כל ברכה ויתצור גרצהא ומא יתעלץ בהא
 פיתצור פי יוצר המאורות נטאם אלעאלם אלעלוי ועטם תלך
 אלשכאץ ועטים פאידתהא ואנהא ענד באריהא כאקל אלחשראת
 ואן עטמת פי אעינא לעטים אנתפאענא בהא ואלדליל אנה
 באריהא כמא קלת אן חכמתה ותדבירה פי כלקה אלנמלה ואלנחלה
 5 ליסת מקצרה ען חכמתהא ותדבירה ללשמש ופלכהא בל אתר
 אלענאיה ואלחכמה אלטף ואגרם פי אלנמלה ואלנחלה למא וצע
 פיהא מן אלקרה ואלאלאת עלי צגרהא יתפכר פי הוא כי לא
 תעטם פי עינה אלנאר פיכדעה אלשיטאן בביעץ ארא אצחאב
 10 אלרוחאניאת פיהמה אנהא תצר ותנפע בדואתהא וליס כדלך בל
 בכופיתתהא כאלרית ואלנאר פיכון כמא קיל אם אראה אור כי
 יהל וגו' ויפת בסתר לבי וגו' וכדלך יתצור פי אהבת עולם אתצאל
 אלממר אללאהי באלגמאעה אלמדהייה לקבולה כאתצאל אלנור
 באלמראה אלצקלה ואן אלשריעה מן ענדה אבתדא אראה מנה
 15 לאטתאר מלכותהא פי אלארץ כטהורהא פי אלסמא ולם תקתץ
 אלחכמה אן יכלק מלאיכה פי אלארץ בל אדמיון מן מני ודם
 ותגתלב פיהם אלטבאיע ותתגאבר אלאללאק בחכם תצאד אלעקבאל
 ואלאדבאר כמא תבין פי ספר יצירה פמתי צפא מנהם פראד או
 גמאעה חלה אלנור אללאהי ודברה באללטאף וגראיב כארגה
 20 ען נטאם אלעאלם אלטביעי ותסמי דלך מנה אהבה ושמוחה ולם
 יגד אלממר אללאהי קאבלא טאיעא לאמרה לאזמא ללנטאם אלדו
 אמרה בה בעד אלנאר ואלאפלך אלא אפצל אלנאם כאנוא
 אפראדא מן לדן אדם אלי יעקוב תם צארוא גמאעא פחלהם אלממר
 אללאהי מחבה להיות להם לאלהים ונטמחם פי אלמדבר נטאם
 25 אלפלך ארבעה דגלים נחו ארבעה [ארבאע] אלאפלך ושנים עשר
 שבט נחו שנים עשר מזלות ומחני ליום בתוך המחנות כמא פי
 ספר יצירה והיכל קדש מכוון באמצע והאלהים נושא את כלם
 והוא כלה דל עלי אהבה פיסבב עליהא ויתלו דלך קבולה

הנאה בהמית איננה מבינה כאשר אמרנו בשכור וכן יעלה החסיד אל לבו ענין כל ברכה ויבין הכונה ממנה ומה שהוא נתלה בה הנה יצייר ביוצר המאורות סדר עולם העליון וגודל האישים ההם וגודל תועלתם ושהם אצל בוראם כקטן שברמשים ואם הם גדולים בעינינו³⁴ לגודל תועלתינו בהם והראיה שהם אצל בוראם כאשר⁵ אמרתי שחכמתו והנהגתו ביצירת הנמלה והדבורה איננה מקצרת מחכמתו והנהגתו לשמש וגלגלה אך סימני החכמה וההשגחה יותר דקה ונפלאה בנמלה ובדבורה עם קטנותם יחשוב בזה כדי שלא יגדלו בעיניו המאורות ויסיתו השטן בקצת דעות אנשי הרוחניות ויעלה בלבו שהם מועילים ומזיקים בעצמם ואיננו כן אבל באיכותם¹⁰ כרוה וכאש ויהיה כמו שאמר אם אראה אור כי יחל ויפת בסתר לבי וכן יתן אל לבו באהבת עולם הדבק הענין האלהי בעדה המוכנת לקבלו כהדבק האור במראה הזכה ושהתורה מאצלו התחלת הפץ ממנו להראות מלכותו בארץ כהראותה בשמים ולא גזרה³⁵ החכמה שיברא מלאכים בארץ אבל אדם מזרע ודם מתגברים¹⁵ בהם הטבעים ומתנצחים בהם המדות כפי התחלפות ההצלחה ורוע המזל כאשר נתבאר בספר יצירה וכאשר יזך מהם יחיד או קהל יחול עליו האור האלהי וינהיגנו בנפלאות ובנוראות יוצאות מסדר העולם הטבעי ויקרא זה ממנו אהבה ושמחה ולא מצא הענין האלהי מקבל מסכית לדברו דבק בסדר אשר צוה בו אחרי²⁰ המאורות והגלגלים אלא חסידי בני אדם היו יחידים מאדם ועד יעקב ואחר כך שבו קהל וחל עליהם הענין האלהי לאהבה להיות להם לאלהים וסדרם במדבר כסדר הגלגלים ארבעה דגלים כארבעת רבעי הגלגל ושני עשר שבט כשנים עשר מזלות ומחנה הלויים בתוך המתנות כאשר אמר בספר יצירה והיכל קדש מכון באמצע²⁵ והוא נושא את כלם וזה כלו מורה על אהבה ויהיה משבח עליה ויסמוך לזה קבולו התורה בקריאת שמע ואחר כך במה שכולל אמת ויציב מהענינים הנמרצים³⁶ לקבלת התורה כאלו אחר שנתבאר לו כל

אלשריעה בקריאת שמע תם במא תצמנה אמת ויציר מן זכיר
 אלמעאני לאלתזאם אלתורה כאנה למא תבין לה כל מא תקדם
 וחצלה ומיזה עקד עלי נפסה עקרא ואשהד שהאדה אנה קד
 אלתזמה אלאבא קבלה וכלך ילזמה אלכנון אלי גאבר אלהר
 5 כמא יקול על אבותינו ועלינו ועל בנינו ועל דורותינו דבר טוב
 וקים חוק ולא יעבור תם יצדר תלך אלעקאיד אלתו בהזא תתם
 [אל]עקידה אליהודיה והו אלאקראר ברבוביה תעאלי ובאזלית
 ובענאיתח באבאנא ובאן אלשריעה מן ענדה ובאלברהאן עלי
 גמיע דלך והו אלכאתמה והו יציאת מצרים בקול אמת שאתה ה'
 10 אלהינו אמת מעולם הוא שמך ועזרת אבותינו ואמת ממערים
 גאלתנו פמן גמיע הזה בנייה לאלצה כאן אסראילא תקיקה וחק
 לה אן יטמע באלתצאל באלאמר אלאלאהי אלמתצל בבני ישראל
 מן סאיר אלאמם וכאן מסתהלא לוקוק בין ידי אלשכינה ואן יסאל
 פיגאב [ויגב] אן יסמוך גאולה לתפלה בגאיה אלהרץ ואלנשאט
 15 כמא תקדם פיקה ללצלאה באלשרוט אלתו תקדם זכרהא באלברכות
 אלתו תעם ישראל לאן אלהרה ואלדעא פימא יכץ אנמא הו מן
 אלוואפל אלתו לא תלזם וקד כאן להא מוצע פי שומיע תפלה למן
 שא פיתצור מן אלברכה אלאולי אלמסאמה אבות פצל אלאבות
 וחבאת אלברית מן אללה להם ללהר לא יחול בקול ומביא גואל
 20 לבני בנים ומן אלברכה אלתאניה אלמסאמה גבורות אן לה פי
 הוא אלעאלם חכם מסחמר ולים כמא יטן אלטביעיון אנה עלי
 אלטבאיע אלתו גרבהא פיתצור אנה מחיה מתים מתי שא עלי
 בעד דלך ען קיאס אלטביעיון וכלך משיב הרוח ומוריד הגשם
 וגיר דלך ופי אלאראדיאת מתיר אסורים וגיר דלך וקד תחקק
 25 דלך מן אתאר בני אסראיל פבעד אלתאמן באבות וגבירות אלתו
 תכיל אנה תע יתעלק בהוא אלעאלם אלגסמאני ינזהה ויקרסה
 פרפעד ען אן ילחקק או יתעלק בה שי מן אוצאף אלגסמאניאת
 בקדושת השם והו אתה קדוש פיתצור מן הזה אלברכה כל מא

אשר קדם והבין אותו והכירו אסר על נפשו אסר והעיד עדים
שקבלו כאשר קבלוהו האבות לפניו וכן יקבלוהו הבנים עד עולמי
עד כמו שהוא אומר על אבותינו ועלינו ועל בנינו ועל דורותינו דבר
טוב וקיים חק ולא יעבור ואחר כן מסדר הקשרים אשר בהם
ישלמו קשרי היהודים³⁷ והיא שיודה באלהותו יתברך ובקדמותו⁵
ובהשגחתו על אבותינו ושהתורה מעמנו ובמופת על כל זה והוא
החתום והוא יציאת³⁸ מצרים כמו שאמר אמת שאתה הוא ה'
אלהינו אמת לעולם הוא שמך ועזרת אבותינו ואמת ממצרים גאלתנו
ה' אלהינו ומי שהשלים כל אלה בכונה גמורה הוא ישראל אמת
וראו לו שיקרה להדבק בענין האלהי הדבק בבני ישראל מבלעדי¹⁰
שאר האומות ויקל עליו לעמוד לפני השכינה וישאל וייענה
והתחייב לסמוך גאולה לתפלה בתכלית החריצות והזריזות כאשר
הקדמנו ויעמוד לתפלה על התנאים אשר קדם בברכות הכוללות
וכבר קבעו לזה מקום בשומע תפלה במי שהוא רוצה ויתן אל לבו¹⁵
מהברכה הראשונה הנקראת אבות מעלת אבות ושברית האלהים
קיים להם עד עולם לא ימוש כמו שהוא אומר ומביא גואל לבני
בניהם ומהברכה השנית הנקראת גבורות כי לאלהים בעולם הזה
ממשלה מתמדת ואינו כאשר חושבים הטבעיים שהוא על הטבעיים³⁹
אשר נסום ויתן אל לבו שהוא מתיה המתים בעת שירצה עת²⁰
רוחק זה מהקשת הטבעיים וכן משיב הרוח וזולתו ובחפצו מתיר
אסורים וזולתו וכבר התבאר זה מעניני בני ישראל ואחר
שיאמין באבות וגבורות שהם מדמות שהוא יתברך נתלה
בעולם הזה הגופני ורומממו ויקדישהו ויגדלהו שישגיגהו
או יתלה בו דבר מספורי הגופניים בקדושת השם יתברך והיא²⁵
אתה קדוש ויתן אל לבו מהברכה הזאת כל אשר ספרוהו
בו הפילוסופים מהקדושה והרוממות אחר שיקיים אלהותו
ומלכותו באבות וגבורות כי בהם נתברר אצלנו שיש לנו מושל

וּצְפָתָהּ בַּח אֶלְפִּלְאֶסְפָּה מִן אֶלְתַּנְזִידָה וְאֶלְתַּקְדִּים בְּעַד תַּצְרִיחַ רַבּוּכִיתָה
 וּמִלְכָּה בַּאֲבוֹת וּגְבוּרֹת פֶּאן בַּהָא תַּחֲקֵק עֵנְדֵנָא אֵן לֵנָא מֵאֲלֵךְ וּשְׂאֲרֵעַ
 וּלְוֹלָא הֶם לַחֲשַׁכְנָא פִי כִלָּאִם אֶלְפִּלְאֶסְפָּה מִעַ אֶלְדֵּרְרִיִן פּוֹגֵב תַּקְדִּים
 אֲבוֹת וּגְבוּרֹת עָלֵי קְדוּשַׁת הַשֵּׁם וַיִּבְעַד הָדָא אֶלְתַּעֲטִים יִבְדָּא בְטֻלָּב
 5 חֲאָתָה מִשְׁתַּמְלָא מִעַ גְּמִיעַ יִשְׂרָאֵל וְלֹא יִגְזַז גִּיר דְּלֵךְ אֵלָא פִי אֶלְמוֹאֶפֶל
 פֶּאֶלְדֵּעַ אֶלְמִגָּאֵב אֶנְמָא הוּא לְגִמְאֵעָה אִו פִי גְמִאֵעָה אִו לְוָאֲחַד
 יָקוּם מִקָּאֵם גְּמִאֵעָה וְהוּא מִעֲדוּם פִי וְקַתְנָא
 י"ח קָאֵל אֶלְכִזְרִי וְלֵם דְּלֵךְ אִו לִיס אֶלְאֶנְפֶּרָאֵד לְלֵאֲנִסָּאן
 אֶפְצֵל וְאֶצְפָּא לְנַפְסָה וְאֶכְלָא לְפַכְרָה

10 י"ט קָאֵל אֶלְחַבֵּר בַּל אֶלְפֵצֵל לְגִמְאֵעָה מִן וְגוֹה אַחְדָּהָא אֵן
 אֶלְגִּמְאֵעָה לֹא תִדְעוּ פִי מֵא בַּה פֶּסָאֵד אֶלְאֶפֶרָאֵד וְאֶלְפֶּרָאֵד רַבּמָא
 דֵּעָא פִי מֵא פִיה פֶּסָאֵדָה הוּא וּמִן שְׂרוּט אֶלְדֵּעַ אֶלְמִגָּאֵב
 אֵן יִכּוֹן פִי מֵא יִנְפַע אֶלְעֵאֵלִם וְלֹא יִצְרָה בּוּגְהָ וּמִנְהָא אֵן קִלִּילָא מֵא
 חַתֵּם צִלָּאֵה אֶלְפֶּרָאֵד דּוֹן סָהוּ וּגַפֵּל וְלִדְלֵךְ רֶסֶם לֵנָא אֵן יִצְלִי
 15 אֶלְפֶּרָאֵד צִלָּאֵה אֶלְגִּמְאֵעָה נֵעַם וְאֵן תַּכּוֹן צִלָּאֲתָה מֵא אֶמְכֵּן פִי
 גְמִאֵעָה לֹא אֶקֶל מִן עֲשֻׂרָה כִי יַחֵם פִי אֶלְבַּעֲזֵן מֵא נַקֵּץ מִן אֶלְבַּעֲזֵן
 בַּסָּהוּ אִו גַּפֵּלָה פִינְחַטֵם מִן אֶלְגִּמְוִיעַ . . . וַיִּנְאֵל כֹּל וְאֶחָד מִן
 אֶלְאֶפֶרָאֵד נְצִיבָה מִנְהָא פֶּאן אֶלְאֶמֶר אֶלְאֶלָּאֵהִי אֶנְמָא הוּא כֹאֶלְמִטֶּר
 יִנְעַם קִטְרָא מֵא אִדָּא אֶסְתַּחֲקָה דְּלֵךְ אֶלְקִטֶּר גְּמִלָּה וְרַבּמָא אֶנְטוּי
 20 פִיה מִן לֹא יִסְתַּחֲקָה מִן אֶלְאֶפֶרָאֵד וּסְעִדוּא בַּשְּׂפָאֵעָה אֶלְאֶכְתֵּר וּבַעֲכַם
 דְּלֵךְ יַחֲרַם מִטֶּר אֶלְקִטֶּר לֹאֵן אֶלְקִטֶּר לֹא יִסְתַּחֲקָה [ה] גְּמִלָּה וְרַבּמָא
 אֶנְטוּי פִיה אֶפֶרָאֵד כֹּאֶנּוּא יִסְתַּחֲקֹנָה וְחֶרְמוּא בַּחֲרַמָּאֵן אֶלְאֶכְתֵּר
 הָדָה אַחֲכֵאֲמָה תֵּעַ אֶלְדִּנְיָאִיָּה וְעֵנְדָה תֵּעַ אֶלְגִּזָּא לְאֻלְכֵיךְ אֶלְאֶפֶרָאֵד
 פִי אֶלְאֶכְרָה נֵעַם וְפִי אֶלְדִּנְיָא וְקִד יַעֲצָהֶם בְּכִיר עֲזֵן וַיִּנְגִּיהֶם בַּעֲזֵן
 25 אֶלְגִּנְאָהִי יַחֲמִיזוֹן בַּה עֵן גִּירָאֲנָהֶם לִכֵּן קִלִּילָא מֵא יִסְלַמוֹן מִן אֶלְעִקָּאֵב
 אֶלְשֶׁאֵמֶל סִלְאֻמָּה בְּתָהּ וּמִתָּל מִן דֵּעָא לְנַפְסָה מִתָּל מִן רֵאֵם יַחֲצֵל
 עָלֵי מִנְזֻלָּה וְחָדָה וְלֵם יִרְדֵּי יִדְכָּל מִעַ אֶהֱל אֶלְמִדִּינָה פִי תַעֲזֹאֲנָהֶם
 עָלֵי אֶסְוָרָהֶם פֶּהוּ יִנְפַק אֶלְכְּתִיר וַיִּבְקִי עָלֵי אֶלְגֶּרֶר וְאֶלְדִּי יִדְכָּל

ומצוה ולולי הם היונו מסופקים⁴⁰ בדברי הפילוסופים עם אנשי הקדמות והתחייב להקדים אבות וגבורות על קדושת השם ולאחר שמקדשו ומרוממו בזה יתחיל בבקשת צרכיו בכלל כל ישראל ולא יעבור זה⁴¹ כי התפלה הנענית אינה כי אם לקהל או בקהל⁴² או לאחד שיהיה במקום קהל⁵ והוא נעדר בזמננו זה:

י"ח אמר הכוזרי ולמה זה הלא שיתחד האדם יותר טוב ותהיה נפשו זכה ומחשבתו פנויה יותר:

י"ט אמר החבר אבל היתרון לקהל מכמה פנים מהם כי הקהל אינם מתפללים במה שיש הפסד ליחידים והיחיד אפשר¹⁰ שיתפלל במה שיש בו הפסד⁴³ ליחידים אחרים ואפשר שיש ביחידים ההם מי שיתפלל במה שיש בו הפסד ומתנאי התפלה הנענית שתהיה במה שיועיל העולם ולא יזיקה בשום פנים ומהם שמעט הוא שתשלם תפלה ליחיד מבלי שגגה ופשיעה וכן קבעו לנו שיתפלל היחיד תפלתו בצבור בעוד שיוכל לא פחות¹⁵ מעשרה כדי שישלם בקצתם מה שיחסר בקצתם בשגגה או בפשיעה ויסתדר מהכל תפלה שלמה בכונה זכה ותחול הברכה על הכל⁴⁴ ויגיע לכל אחד מהיחידים חלקו ממנה כי הענין האלהי כמטר מרוה ארץ מהארצות כשתהיה הארץ כלה ראויה לו ואפשר שיכלול בה מי שאינו ראוי לו מהיחידים ויצלחו²⁰ בעבור הרוב ובהפוך זה שימנע המטר מארץ מהארצות מפני שהארץ כלה אינה ראויה לו ואפשר שיכלול בה יחידים היו ראויים לו ונמנע מהם בעבור הרוב אלה דינו יתברך⁴⁵ העולמיים ואצלו יתברך הגמול ליחידים ההם בע"הב ועוד שבעולם הזה יתן להם תמורה טובה ויטיב להם בקצת טובה יהיו בה נכרים²⁵ משכניהם אך מעט שינצלו מהעונש הכולל הצלה גמורה ומשל מי שהתפלל לצורך עצמו כמשל מי שהשתדל לחזק את ביתו לבדו ולא רצה להכנס עם אנשי המדינה בהעזרם על חזק

מדכל אלגמאע' ינפק אלקליל ויבקי פי אמן לאן מא קצר ענה
 אלואחד ופא בה אלמכר ותקום אלמדוינה עלי אכמל מא ימכן
 ויצייר אלהא קד נאלוא כלהם ברכתהא בנפקה יסירה מי
 אלנצאק ואלאחפאק ומחל הדא יסמי אפלאטון מא ינפק פי גאנב
 5 אלשריעה נציב אלכל פמהמא אגפל אלפראד נציב אלכל והו אלדי
 תצלח בה גמאעתה אלדי הו גז מנהא וטן יתופר אליה פקד אכטא
 עלי אלכל ואכטא עלי נפסה אכתר פאן אלפראד פי גמאעתה
 כאלעצו אלואחד פי גמלה אלגסד לו שח אלדראע בדמה אדא
 אחתאג אלי אלפצאד לפסד אלגסד ופסד אלדראע בפסאדה לכן
 10 ינבגי ללפראד אחתמאל אלמשקה באלמות בגנב מצאחא אלכל
 פאוכד מא ינטר פיה אלפראד הו נציב אלכל אן יעטיה ולא
 יתגאפל ענה ולמא לס יכן ידרכה אלקיאס פרצה אלה באלמעשרות
 ואלמתנות ואלקרבות וגיר דלך והו נציב אלכל מן אלמאמאל
 ואמא פי אלמעמאל פאלאסבאא ואלאעיואד ואלשמנות ואלובלים
 15 ונא גרי מגראדא ואמא מן אלקואל כאלצוואת ואלברכאא ואלחסאביח
 ומן אללאק אלאהבה ואליראה ואלשמחה ואולי אלטלבאא באלתקדים
 טלבה אלעקל ואלאלהאם לטאעה רבה וצלי אלנאסאן אלי אלתקריב
 אלי רבה פקדם אתה חונן לאדם דעת מקרונא במא בעדה אעני
 הרוצה בתשובה לכון חלך אלחכמה ואלדעת ואלבינה פי טרוק
 20 אלתורה ואלעבודה בקולה השיבנו אבינו לתורתך ולמא לס
 יכן ללאדמי בד מן אלזלל וגב אלדעא פי אלצפח ען אלכטא
 פי עלמה ועמלה פי ברכת חנון ומרבה לסלות חצל בהדא אלדעא
 נתיגה אלפצח ועלאמתה והו אלפרג ממא נחן פיה פיבדא ראה
 נא בעניינו וריבה ריבנו וכתם בגואל ישראל חם ידעו פי צחה
 25 אלאבדאן ואלנפוס ויקרן בהדא אלדעא חצור קותהא לחפס קותהא
 פי ברכת השנים חם ידעו פי גמע אלשמל אלי מקבץ נדחי עמו
 בית שראל ויקרן בה טהור אלעדל ואנתטאם אלהאל בקול ומלוך
 עלינו אתה לברך חם ידעו פי אלכבת וקטע אלשוך פי ברכת

חומותם הוא מוציא הרבה ועומד על הסכנה ואשר יכנס במה שנכנסים בו הצבור מוציא מעט ועומד בבטחה כי מה שמקצר ממנו אחד משלמנו אחר ותקום המדינה בתכלית מה שיש ביכולה ויהיו אנשיה מגיעים כלם אל ברכתה בהוצאה מועטת עם הדין וההסכמה ועל כן קורא אפלטון מה שיוציא בצד התורה חלק ⁵ הכל ובעוד שיתעלם היחיד מחלק הכל והוא שיש בו תקנת צבור אשר הוא חלק ממנו וחשב כי יותירנו לעצמו הוא חוטא על הכל וחוטא לנפשו יותר כי היחיד בכלל צבור כאבר האחד בכלל הגוף ואלו היה מקפיד הזרוע על דמו כשהוצרך אל ההקזה היה נפסד הגוף כלו ותפסד הזרוע בהפסדו אך ראוי ליחיד לסבול ¹⁰ הצער גם ⁴⁶ המות בצד תקנת הכל והנחוך ממה שיעיין עליו היחיד הוא חלק הכל שיתננו ולא יתעלם ממנו ומפני שלא היה דבר שתשיגהו ההקשה צוה הבורא במעשרות והמתנות והקרבות וזולת זה והוא חלק הכל מהממונות אך מהמעשים השבתות והמועדים והשמטות והיובלים וכיוצא בהם ומהמאמרים התפלות ¹⁵ והברכות והתושבחות והמדות האהבה והיראה והשמחה והראווה להקדים מהבקשות בקשת השכל והדעת שבהם יגיע האדם להתקרב אל אלהיו על כן הקדים חונן הדעת סמוכה אל מה שאחריה רוצה לומר הרוצה בתשובה כדי שתהיה החכמה והדעת והבינה ²⁰ ההיא בדרך התורה והעבודה כמו שהוא אומר השיבנו אבינו לתורתך ומפני שאי אפשר לאדם בלתי חטא ופשיע התחייב להתפלל על סליחת החטא במחשבה ובמעשה בברכת חונן המרבה לסלוח וסומך אל התפלה הזאת תולדת הסליחה ⁴⁷ והיא הגאולה ממה שאנחנו בו ומתחיל ראה נא בעינינו וחותם גואל ישראל ואחר ²⁵ כן יתפלל על בריאות הגופים והנפשות וסומך לתפלה הזאת הזמנות מזונם לשמירת כחם בברכת השנים ואחר כן יתפלל על קבוץ הגלות במקבץ נדחי ישראל ויסמך לו הראות הצדק וחבור הענין ⁴⁸ במה שאומר מלך עלינו אתה לבדך ואחר כן יתפלל

המיונים ויקתרן בה אלוטה אלי אלצפיה אלכאלצה פי קולה על
הצדיקים הם ידעו פי אעדה ירושלים ותצירה מחלא ללאמר
אלאלאהי ויקתרן בה אלדעא פי משיח בן דוד ופרג מן אלחאגאת
אלדניאיה הם אלדעא פי קבול אלדעא בשומע תפלה ויקתרן בה
5 אלדעא פי חצור אלשכינה מריה באלעין כמא כאנת ללאנביא
וללאוליא וללמכרגין מן מצר פידעו ותחזינה עינינו ויכתם המחזיר
שכינתו לציון ויתכיל אלשכינה וירכע רכעה מודים פי ברכת הודיה
אלתי תחצמן אללקראר בפצלה ואלשכר עליה מעא ויקנהא
בעושה שלום אלתי הי אלכאתמה ליכון אלחודיע ואלאפצאל ען
10 חצרה אלשכינה בשלום

כ קאל אלחורי לס יבק לי מוצע אעתר[א]ין אד ארא גמוע
אלאגראין מצבוטה מחכמה ואלדי כנת אנקדה והו קלה מא ארא
פי אדעיתכם מן אלאכרה קד חגגתני פיה באן מן ידעו אלאתצאל
באלנור אלאלאהי פי חיאתה חתי ידעו אן יראה בעינה וידעו פי
15 דרגה אלנבוה ולא אקרב ללאנסאן אלי אללה מנהא פלא מחאלה
אנה קד דעא פי אכחר מן אלאכרה [ו]אן חצל לה פאלאכרה
חאצלה לה לאן מן אתצלל נפסה באלאמר אלאלאהי והי משגולה
באעראין אלגסם ואלאמה פאחרי ואגדר אן תחצל בה אדא אנפרת
ותרכת הדה אלאלאת אלדנסה

20 כ"א קאל אלחבר אזירך פי דלך ביאנא במהל רגל קדם עלי
סלטאן פקרה אלסלטאן תקריבא כחירא ומכנה מן אלדכול אליה
מתי שא וכאן הו ידל עלי אלסלטאן חתי וכלפה אלנזול ענדה
פי מנזלה וחצור צואפתה פיהצר וירסל אכץ וזראיה אליה ויפעל
מעה מא לא ויפעלה מע גירה ומתי סדי הוא אלרגל או אכטא
25 ואנקטע ענה אלסלטאן פאנמא ידעו וירגב פי אלעודה אלי אלעדה
לינזל ענדה ולא יקטע וזראה מן זיארתה וכאן אהל אלבלד כלחם
אנמא ידעון וירגבון אן יכון אלסלטאן אדא סאפרוא אן יצחבהם
פי אלטריק מן יסלמהם מן אללצוין ואלחיאת ואפאת אלטרק

לבער הסיגים⁴⁹ בברכת המינים וסומך לה שמירת הסגלה הזכה
באמרו על הצדקים ועל החסידים ואחר כן יתפלל להשיב שבות
ירושלם ולשומה מקום שכינתו ויתפלל סמוך לה על משיח בן דוד⁵⁰
וישלים מהצרכים העולמים ואחר כן יתפלל על קבול התפלות בשומע
תפלה ויתפלל סמוך לה להראות השכינה עין בעין כאשר היתה⁵
לנביאים ולחסידים וליוצאי מצרים באמרו ותחזינה עינינו בשובך
לציון וחתום המחזיר שכינתו לציון ויחשוב בלבו שהשכינה נצבת
נגדו ושתהיה לנכחה כאשר היו ישראל משתחווים בראותם השכינה
ויכרע כריעות מודים בברכת הודאה שהוא כוללת ההודאה בטובותיו
יתברך והשבה עליהם יחדיו וסומך לה עושה שלום שהוא החתימה¹⁰
כדי שתהיה פטירתו מלפני השכינה בשלום:

כ אמר הכוזרי לא נשאר לי מקום שאלה מפני שאני רואה
כל הענינים מתוקנים ומסודרים ואשר הייתי תופשו עליכם והוא
מיעוט מה שאני רואה בתפלותיכם מזכרון העולם הבא כבר השיבותני
עליו כי מי שהוא מתפלל להדבק באור האלהי בחייו עד שהוא¹⁵
מתפלל לראותו בעיניו ויתפלל על מדרגת הנבואה ואין קורבה לאדם
אל האלהים גדולה ממנה כבר התפלל מבלי ספק על מה שהוא
גדול מהעולם הבא ואם יגיע אליו יגיע אל העולם הבא כי מי
שדבק נפשו בענין האלהי והוא טרודה במקרה הגוף ומכאוביו
כל שכן שתדבק בו כשתתחד בו ותעזוב אלה הכלים המלוכלכים:²⁰
כ"א אמר החבר אוסיפך ביאור בזה המשל אדם שבא אל המלך
וקרבו המלך קורבה גדולה ונתן לו רשות לבא אליו בכל עת שירצה
והיה הוא רגיל אל המלך עד שהיה מבקש ממנו שיבא אל ביתו
ושיהיה בסעודתו והיה עושה ושולח אליו סגולת שריו ועושה עמו
מה שלא היה עושה עם זולתו ובעת שיהיה האדם הזה שוגג או²⁵
פושע והיה המלך פוסק ממנו לא היה מבקש ומתחנן כי אם שישוב
אל מנהגו לבא אליו ושלא יפסיק שריו מלבקרו ואנשי המדינה כלם
לא היו מתחננים כי אם בעת שילכו בדרך רחוקה שישלח עמם

וכאנו יתקון באן אלסלטאן יסעפּהם ואנֶה יעני בהם פי ספרהם
 ואן לם יען בהם פי חצרהם וכאן יתפאכר בעצֶהם עלי בעיֶן אן
 אלסלטאן יעני בה אכְתָר מן גִּירָה קיאסא מנה באנֶה יעטֶם אלסלטאן
 אכְתָר מן גִּירָה וכאן הוּא אֶלְרֶגֶל אֶלְגָּרִיב קלילא מא ידכר אלספר
 5 ולא ידעו פי מֶן ושיעֶה פלמֶא חאן ספר הוּא אֶלְרֶגֶל קאל לה אהל
 אלבלד אֶנֶךְ להלאך פי הוּא אלטריק אלתגריר אד לים לך מֶן
 ישיעֶךְ פקאל להם ומן דא אלדי ישיעֶכּם אנתם קאלוא לה אלסלטאן
 אלדי דעונא ורגבנא פי תשיעֶה לנא מנד חצולנא פי הוּה אלמדינֶה
 ולם נֶרֶךְ אנת תדעו פי מתל הוּא אברא פקאל להם יא מגאמין ומן
 10 ידיעוה פי וקת אלמנן אליס אַחֲרִי אן ירגוה פי וקת אלהור ולולם
 יפֶה בולך והו אלדי יגיבה פי וקת אלרפאהיֶה אליס חקיקא אן
 יגיבה אכְתָר פי וקת אלצורוה ואן אדעיתם ענאיתֶה בכס לתעטימכס
 לה הל פּיכס מֶן אלתֶזֶם לה אלתזאמי ועטֶמָה תעטימי וחמל מן
 אלמשקֶה מן אֶגֶל אלתזאם אואמרה חמלי ותחפֶט מן אלדנס ענד
 15 דכרה תחפֶטי ואלתזם מן תוקיר אסמה וכתאבה מא אלתזמתֶה
 וכל מא פעלתֶה באמרה ותעלימה ואנתם עטמתמזה קיאסא ותכרצֶא
 ולן יציע לכס פכּיף יפרדני אנא פי ספרי למא לם אפצח בולך
 אפצאחכס לאני ותקת בעדלה והוּא אלמתל אנמא הוּ למן תעסֶף
 ולם יקבל מן אלאחבאר ואלֶא פאדעיתֶא ממלוֹה מן דכר העולם
 20 הבא וכלאם אלאחבאר אלמנקול ען אלאנביא מעמוד בתחדיד גן עדן
 וגיהנם כמא בינֶת לך פקד וצפֶת לך אעמאל אלפאצֶל פי וקתנא
 הוּא פכּיף תחלִילֶה פי דלך אלזמאן אלסעיר ופי דלך אלמכאן
 אלאלאהי ופימא בין אולאיך אלקום אלדין ענצרהם אברהם ויצחק
 ויעקב והם צפותהם מטבועין עלי צניעות רגֶלא ונסֶא לא כראהיֶה
 25 פי אלסנתהם פיתצרֶף אלפאצֶל בונגם פלא תחדֶנס נפסה בכלמיאת
 פאחשה יסמעהא מנהם ולא תחעלק בתיאבה וגסמה נגאסה זיבות
 ונדות ושרצים ואמואת וצרעת וגירחא לאלתזאמהם אלקדושה
 ואלטהרה פסימא למן כאן סאכן מדינֶה אלסכינֶה פלא ילקי אלא

המלך מי שיצילם מן הלסטים והחיות ופגעי הדרך והיו בוטחים במלך שיעשה רצונם בזה ושישגיח עליהם אחר הליכתם אף על פי שלא השגיח עליהם בהיותם בעיר והיה מתפאר כל אחד מהם על חבירו שהמלך ישגיח עליו יותר ממה שישגיח על זולתו בדרך הקשתו כי הוא מרומם המלך יותר מזולתו והיה האדם ⁵ הזה הנכרי⁶ מעט מה היה זוכר הליכת הדרך ולא היה מבקש מי שילווה אותו וכאשר הגיע עת הליכתו אמרו לו אנשי העיר תדע כי אתה מת בדרך הזה המסוכן מפני שאין לך מי שילווה אותך אמר להם ומי הוא המלווה אתכם אמרו לו המלך שבקשנו ממנו ושאלנו מאתו ללוותינו מיום היותנו בעיר הזאת ולא ¹⁰ ראינוך אתה שהיית שואל על זה לעולם אמר להם משוגעים ומי שהוא קורא אותו בעת הבטחה הלא כל שכן שיקוה בעת המגור אפילו אם לא יפתח פיו בזה והוא שיענהו בעת השלוה הלא ראוי לו שיענהו יותר בעת הצרה ואם אתם טוענים שהוא משגיח עליכם בעבור שאתם מרוממים אותו היש בכם מי שקבל עליו ¹⁵ מה שקבלתי אני ומי שמרומם אותו כמוני וסבל מן הצער בעבור שמור מצותיו מה שסבלתי ונזהר מן הטומאה בעת זכרון שמו מה שנזהרתי או מי שחלק כבוד לשמו ולתורתו מה שחלקתי וכל אשר עשיתי במצותו ובלמודו ואתם מרוממים אותו מהקשה וסברא ואינו מאבד שכרכם ואיך יעזבני בהליכתי בעבור שלא ²⁰ הוצאתי הדבר בפי כאשר עשיתם אתם מפני שבטחתי בצדקי וזה הדמיון אמנם למי שהתעקש ולא קבל דברי רבותינו ואם לא הנה תפלותינו כלם מלאות מזכר העולם הבא ודברי רבותינו שקבלו מהנביאים מלאים מהגבלת גן עדן וגיהנם כאשר בארתי לך וכבר ספרתי לך מה שיעושה החסיד בזמננו זה והיאך אתה ²⁵ סבור שהיה בזמן ההצלחה ההוא ובמקום האלהי ובתוך העם ההם ששרשם אברהם יצחק ויעקב והם סגולתם מוטבעים על הצניעות אנשים ונשים אין עולה בלשונותם והחסיד ביניהם

טואף מתדרגין פי אלקודשה מן הכהנים ולוים ונזירים וחברים
ונביאים וחכמים ושופטים ושוטרים או ירי מן אלגמחור חמון
חוגג בקול רנה ותודה פי אלשלש רגלים בשנה פלא יסמע
אלא שיר ה' ולא ירי אלא מלאכת ה' לא סִימא אן כאן כהן
5 או לוי יעיש מן לחם ה' וילאזם בית ה' מן טפוליתא מחל
שמואל וקד כפי טלב אלמעאש פילתזם עבודת ה' טול עמרה
מא אלדי חגִן בעמלה ובצפא נפסה וצלחה נפסה

כ"ב קאל אלכורי הזה דרגה אלנהאיה לים בעדהא אלא
דרגה אלמלאוכה ובחק ישמע פי אלנבזה במחל הדא אלאלתזאם
10 לא סִימא מיע חצור אלשכינה ומחל הזה תכון אלעבאדה
אלתי תגני ען אלוהאדה ואלאנקטאע ואריד מנך אלען בעלן
שרח פימא ענדך פי אלקראין פאני אראחם מנתהדון פי
אלתעבד אכתר מן אלרבאנין ואסמיע חגגהם ארגה ואכתר מטאבקה
לנצוץ אלתורה

כ"ג קאל אלחבר אלם נתקדם באלקול אן אלתחכם ואלתעקל
15 ואלתכרץ פי אלשריעה לא יודי אלי רצא אללה ואלא פאלתנויה
ואלדהריון ואצחאב אלרוחאניא ואלמנקטעון פי אלגבאל ומחרקי
אולאדהם באלנאר כלם מנתהדון פי אלתקרב אלי אללה וקד
קלנא אנה לא יתקרב אלי אללה אלא באומר אללה נפסהא
20 לאנה תע יודי תקדירהא ותקסימהא ואזמנתהא ואמכנתהא ומא
יתבע הזה אללואזם אלתי בחמאמהא יכון אלרצא ואלאצאל
באלאמר אלאלאהי כמא כאן פי מעשה המשכן אלדי קאל פי כל
צנאעה מנהא ויעש בצלאל את הארון ויעש כפרת ויעש יריעות
ופי כל ואחד מנהא כאשר צוה ה' את משה יעני לא זיודה ולא
25 נקצאן ולים פי שי מן תלך אלאעמאל מא יטאבק עקולנא וקיאסתנא
וכתמהם בקול וירא משה את כל המלאכה והנה עשו אותה כאשר
צוה ה' כן עשו ויברך אותם משה ואקתרן בתמאמהא חלול
אלשכינה למא תמת אלאמראן אלדאן המא עמד אלשריעה

מזדכך⁵² ואין נפשו מתלכלכת בדברי נבלה שישימש אותה מזה ואין תלית בגופו ובבגדיו טומאת זיבות ונדות ושרצים ומתים וצרעת וזולת זה בעבור שהיו דבקים בקדושה ובטהרה וכל שכן מי שהיה שוכן בעיר השכינה ואיננו פוגע כי אם כתות על מדרגת הקדושה מכהנים ולוים ונזירים וחברים ונביאים⁵³ ושופטים ושוטרים או יראה⁵⁴ המון חוגג בקול רנה ותודות בשלש פעמים בשנה ואיננו שומע כי אם שיר ה' ולא רואה כי אם מלאכת ה' וכל שכן אם יהיה כהן לוי יחיה מלחם ה' ועומד בבית ה' מנעוריו כשמואל ואיננו צריך לבקשת המחיה ומתעסק בעבודת ה' כל ימיו מה אתה סבור במעשהו ובזכות נפשו ותקון מעשיו⁵⁴ :

כ"ב אמר הכוזרי זאת מדרגת התכלית אין אחריה כי אם מדרגת המלאכים ובדין מקורם לנבואה בכמות הקבול הזה כל שכן עם המצא השכינה וכמו זאת תהיה העבודה שאין צריך עמה לפרוש ולהזר ואני מבקש ממך עתה שתבאר לי קצת ביאור במה שאצלך בקראים כי אני רואה אותם משתדלים בעבודה יותר מהרבנים ואני¹⁵ שומע טענותם יותר מכריעות ויותר מפיקות לפשט התורה :

כ"ג אמר ההבאר הלא הקדמתי לך בדברי כי ההתחכמות והסברא בתורה איננו מביא אל רצון האלהים ואם לא המשניים ואנשי הקדמות ובעלי הרוחניות והנגזרים בהרים ושורפי בניהם באש משתדלים להתקרב אל האלהים וכבר אמרנו שאין מתקרבים אל²⁰ האלהים כי אם במצות האלהים עצמם בעבור שהוא יודע שיעורם ומשקלם וזמנם ומקומותם ומה שהוא תלוי באלה הקבלות אשר בהשלמתם יהיה הרצון והרביקה בענין האלהי כמו שהיה במעשה המשכן אשר אמר בכל מלאכה ממנו ויעש בצלאל את הארון ויעש כפרת ויעש יריעות ובכל אחת מהם כאשר צוה ה' את משה רוצה²⁵ לומר בלא תוספת ומגרעת ואין בדבר מהמלאכות ההם מה שהוא מסכים לדעתנו ולסברתנו וחתם בה באמר וירא משה את כל המלאכה והנה עשו אותה כאשר צוה ה' כן עשו ויברך אותם משה

אֲלֹהֵמָא אֵן תְּכוּן אֲלִשְׂרִיעָה מִן אֱלֹהֵי וְאַלְתָּאנִי אֵן תִּמְתַּחַל בְּאַלְנִיָּה
 אֲלִכְאֻלְצִיָּה מִן אֲלִגְמָאעָה פִּקְדֵּן כְּאֵן אֲלִמְשַׁכֵּן מִן אֲמִר אֱלֹהֵי וְכֵאֵן
 עֲמֹלָה מִן קִבְל גְּמִיעַ אֲלִגְמָאעָה כְּקֹלָה מֵאֵת כֹּל אִישׁ אִשְׁרִי
 יִדְבְּנוּ לְבוּ תִּקְחוּ אֵת תְּרוּמָתִי בְּגִיאָה אַחֲרִיץ וְאַלְצִיָּה פּוֹגֵב
 5 תִּמְיָאם אֲלִתְנִיגְ אֱלֹתִי הִי אֲלִשְׂכִינָה כְּמָא קֵאל וּשְׂכִנְתִּי בְּתוֹכֵם
 וְקֵד מִחֲלָתְ לֵךְ בְּכֻלָּהּ אֲלִנְבֵּאת וְאַלְחִיוָאן וְקֵלָתְ אֵן אֲלִצֻרָהּ אֱלֹתִי
 בְּהָא יִתְטָהֵר נְבֵאת דְּוֹן נְבֵאת וְחִיוָאן דְּוֹן חִיוָאן לִיסַת מִן אֲלִטְבֵּאִיעַ
 תִּסְתַּעֲדֵּל לְקַבּוֹל דִּלְךָ אֲלֵאחֲרֵי בַּחֲסַב נִסְבֵּהָא בֵּין אַחֲרֵאֲרָהּ
 וְאַלְבִּירוּדָהּ וְאַלְטְרוּבָהּ וְאַלְיִבוּסָהּ פִּיצִיר הִיא נִכְלָהּ וְהִיא דְּאֵלִיָּהּ
 10 וְהִיא פִּרְסָא וְהִיא אֲסֵדָא וְתֻלְךָ אֲלִנְסֵב לֹא נִקְדֵּר נַחֵן עֲלִי תִקְדִּירָהּ
 וְלוּ קִדְרָנָא עֲלִי דִלְךָ לְקִדְרָנָא עֲלִי עֲמֹל דָּם וְלִבְן מִחֲלָא וּמִנִּי מִן
 רְטוּבָאֵת נִקְדֵּר מְזֻאָגָאֲתָהָא חֲתִי נִקְדֵּר עֲלִי כֻלְתָּהָא חִיוָאֲנָאֵת
 תִּחֲלָהָא אֲלִירוּחַ אוֹ כֵּאֵן נִקְדֵּר אֵן נִעֲמֹל מָא יְקוּם מְקָאם אֲלִכְבֹּז מִן
 אִשְׁיָא לִיסַת גִּיאָהּ בְּתִקְדִּירָנָא אַחֲרֵאֲרָהּ וְאַלְבִּירוּדָהּ וְאַלְטְרוּבָהּ
 15 וְאַלְיִבוּסָהּ לֹא סִימָא אֵן עֲרִפְנָא אֲלִנְסֵב אֲלִפְלִכִיָּה וְתֵאֲחִירָהּ
 אֲלִמְעִינָהּ בּוּזֵם אֲהֵל אֲלִנְגֹּם פִּי כֹל מָא יִרְאֵד אֲטֵהָאֲרָהּ פִּי הִיא
 אֲלִעֲאֵלֵם וְקֵד רֵאִינָא כְּזִי כֹל מִן רֵאֵם שִׂיא מִן הִידָה אֲלִטְרַק מִן
 [אֲהֵל] אֲלִכִּימִיָּא וְלֹא תִעֲרִצֵנִי בְּמָא יִקְתִּיר אֲלִנְאֵס עֲלִיָּהּ מִן כֻּלָּק
 אַחֲרִיָּאֲנָאֵת וְאֲהֵל אֲלִירוּחֵאֲנִיָּאֵת מִחֵל אֲתֵכְאֵד אֲלִנְחַל מִן לַחַם
 20 אֲלִבְקֵר וְאַלְבִּעֻזִּין מִן אֲלִכְמֵר פִּאֵן דִּלְךָ לִיס מִן תִּקְדִּירָהֶם וְעִמְלָהֶם
 וְאַנְמָא הִו מִן תִּגְאֲרִיב וְגִדְוּהָא כְּמָא וְגִדְוָא אֲלִגְמָאעַ יִכוּן עֲנָה
 אֲלוּדֵי וְלִיס לִלְאִנְסָאן פִּי תֻלְךָ אַחֲרֵי מִן וְצִעַ אֲלִבְזֵר פִּי אֲרִיץ
 מִדִּיָּאָה לְקַבּוֹלָה וְנִגְאֲבָתָה פִּיָּהָ וְתִקְדִּיר אֲלִנְסֵב אֱלֹתִי תִסְתַּחֲקָהּ
 אֲלִצֻרָהּ אֲלֵאֲנִסְאֲנִיָּה אֲנִמָּא הִו לִמֵּן כֻּלְקָהָּ וְכִדְלֵךְ תִּקְדִּיר אֲלִמְלָהּ
 25 אַחֲרִיָּה אֲלִמְסִתְחֻקָּהּ לַחֲלוֹל אֲלֵאֲמֵר אֲלֵאֲלֵאִי הִי בִינְהָא אֲנִמָּא הִו לֵלָהּ
 וְחִדָּה פִּלִּיסְמֵעַ דִּלְךָ אֲלִתִּקְדִּיר וְאַלְתִּקְסִיט מְנָה וְלֹא יִתְעַקֵּל עֲלִי קוֹלָהּ
 כְּמָא קֵאל אֵין חֲכֵמָה וְאֵין תְּבוּנָה לִנְגֵד ה' פְּכִיף תְּרִי אֲלִחִילָהּ פִּי
 אֲלִתְשִׁבָּה בְּאַבְאִינָא חֲתִי נִקְתִּיר בְּהֵם וְלֹא נִתְעַקֵּל נַחֵן פִּי אֲלִשְׂרִיעָה

והיה סמוך להשלמתו חול השכינה מפני שנשלמו שני⁵⁵ העינים אשר
המה עמודי התורה האחד מהם שתהיה התורה מאת האלהים והשני
שתהיה מקובלת בלב נאמן מהקהל והמשכן היה ממצות האלהים
והיה מעשהו מכל הקהל כמו שנאמר מאת כל איש אשר ידבנו לבו
בתכלית החפץ והרצון והתחייב השלמת התולדת שהיא חול השכינה⁵
כאשר אמר ושכנתי בתוכם וכבר דמיתי לך ביצירת הצמח והחיים
ואמרתי כי הצורה אשר בה יהיה עצם צמח מבילתי צמח וחי
מבילתי חי איננה מן הטבעים אך⁵⁶ מעשה אלהי מאת האלהים יתברך
קוראים אותו החכמים טבע ואמת הוא כי הטבעים מזדמנים לקבול
המעשה ההוא כפי ערכם מהחום והקור והלחות והיובש ויהיה¹⁰
זה תמיד וזה גפן וזה סוס וזה ארי והערכים ההם אין אנו יכולים
לשער אותם ואלו היונו יכולים לשער אותם היונו יכולים לעשות
דם וחלב דרך משל ושכבת זרע מלהיות שנשער מזגיהם עד שנוכל
לברא חיים שיחול הרוח בהם או שנוכל לעשות מה שיעמוד במקום
הלחם מדברים שאינם מן המזונות בשערנו החום והלחות והקור¹⁵
והיובש כל שכן אם נדע הערכים הגלגלים ומעשיהם העוזרים על
דעת החושים בכל מה שרוצים להראותו בעולם הזה וכבר ראינו
חרפת כל מי שהשתדל בדבר מהדרכים⁵⁷ האלה מבעלי הכימי"א
ובעלי הרוחניות⁵⁸ בעשות הדבורים מבשר הבקר והיתושין מהיון
כי זה איננו משעורם וחכמתם אבל הוא מנסיונות שמצאום כאשר²⁰
מצאו המשגל יהיה ממנו הולד ואין לאדם בה יותר מהנחת הזרע
בארמה שהיא מזומנת לקבולו ולהצלחתו בה ושעור הערכים
שראויה להם הצורה האנושית איננו כי אם ליוצרה יתברך וכן
האומה החיה הראויה לחול הענין האלהי בינה איננו כי אם
לאלהים לבדו וצריך לשמוע אותו השעור והערך ממנו ואל יתחכם²⁵
אדם על דברו כמו שאמר אין חכמה ואין תבונה ואין עצה לנגד
ה' ואיך אתה רואה התחבולה שנתדמה לאבותינו ללכת אחריהם
ולא נתחכם אנחנו בתורה:

כ"ד קאל אלכזרי לא סביל אלי דלך אלא בנקל אכבארהם
 ואסנאד אתארהם אן יוגד מן ירתק בדלך מן גמאעה אחר גמאעה
 לא יגוז עלי כתרם אלאצטלאח יחתמל אלתורה ופרועהא ושרותהא
 מן לדן משה מצהה פי אלצדור או פי אלמצחק

5 כ"ה קאל אלחבר פכיר חרי אן יוגד כלאה פי מצחק או פי

מצחפין

כ"ו קאל אלכזרי אלמצחק פאן אלכתרה לא יגוז
 עליהא אלכרב ויתרך אלאפראד וכלך יפעל פי אלנאקלין או
 אכחלף אלאקל ירגע אלי ראי אלאכתר

10 כ"ז קאל אלחבר פמא תקול פי חרף יוגד פי אלמצחק יכאלף

אלקיאס מהל צדו צערינו אחרי אן ירד צרו ואשר לא נשא
 לשוא נפשי וירד נפשו וגיר דלך כתיר לא יעד ולא יחד

כ"ח קאל אלכזרי אן אחלת אלקיאס עלי הדא ואשבאה
 פקד גירת אלכתב כלהא פי אלחרוף אולא חם פי אלכלמאת חם
 15 פי אלצלאת חם פי אלחנקית חם פי אלאלחאן ותתגיר אלמעאני
 וכס פסוק יקדר אלאנסאן אן ינקל מענאה אלי צד בנקל אחד
 הדה אלתואבע פכיר כלהא

כ"ט קאל אלחבר פכיר תטן אנה אודע משה כתאבה ענד

בני ישראל

20 ל קאל אלכזרי לא מחאלה אנה ספר סאדג כלר מן אלחנקית

ואלאלחאן כמא נרי אלספרים אליום או לא יגוז [אלאצטלאח
 עליהא באלגמהור כמא לא יגוז] אלאצטלאח עלי אלפטיר פי אלפסח
 וסאיר שראיעה אלתי הי זכר ליציאת מצרים אלתי תסתקף פי
 נפוס ישראל חקיקה יציאת מצרים בתלך אלאעמאל אלמסתמרה
 25 אלתי לא יגוז אן יתואטא עליהא פי סנה מן אלסנין פלא יכון

עליהא מעתרץ

ל"א קאל אלחבר פלא מחאלה אנה כאן מחפוטא פי אלצדור
 באלפתחה ואלצמיה ואלכסרה ואלאמאלה ואלשבא ואלאלחאן פי

כ"ד אמר הכוזרי אין דרך⁵⁹ לזה אלא בהעתקת דבריהם
וסמך מעשיהם אם ימצא מי שיאמין⁶⁰ בזה מרבים אחרי רבים שלא
יעבור על כמותם ההסכמה מקבלת התורה ותולדותיה ופירושיה
ממשה ברורה בלבבות או בספרים:

כ"ה אמר החבר ומה תאמר אם ימצא חלוק בספר אחר או⁵
בשנים ושלשה:

כ"ו אמר הכוזרי יעינו ברוב הספרים כי הרבים לא יעבור
עליהם הכזב ויניחו חיחידים וכן יעשה⁶¹ במעתיקים כשיחלקו
המיעוט ישובו לדעת הרוב:

כ"ז אמר החבר ומה תאמר באות שתמצא בספרים בחלוק¹⁰
ההקשה כמו צדו צעדינו התראה שהוא צדו ואשר לא נשא
לשוא נפשי ישיבוהו נפשו וזולת זה הרבה שלא נוכל לספרם:
כ"ח אמר הכוזרי אם תשלוט ההקשה על אלה והדומה להם
תשנה הספרים כלם באותיות תחלה ואחר כך במלות ואחר כך
בחבורים ואחר כך בנקוד ואחר כך בטעמים וישתנו הענינים וכמה¹⁵
פסוקים יכול האדם להעתיק עניניהם אל הפסם בהעתקת אחד
מאלה המסורות כל שכן כלם:

כ"ט אמר החבר ואיך תחשוב שהנית משה ספר תורתו
אל בני ישראל:

ל אמר הכוזרי מבלי ספק שהיה ספר פשוט מאין נקוד²⁰
וטעמים כאשר אנחנו רואים ספרי תורה היום שאי אפשר
שיסכימו עליהם בהמון כמו שאי אפשר שיסכימו על המצה
בפסח ושאר תורותיו שהם זכר ליציאת מצרים שמתישבת
בנפשות ישראל אמתת יציאת מצרים במעשים ההם המתמידים
שאי אפשר להסכים עליהם בשנה מהשנים מבלתי שלא יהיה²⁵
עליהם מוחה:

ל"א אמר החבר מבלי ספק שהיה שמור בלבבות בפתהא
והקמץ והשבר והנטייה והשבא והטעמים בלב הכהנים מפני

צדור אלכהנים לחאגתהם אלי אלעבודה ולהורות את בני ישראל
 ופי צדור אלמלוך למא ורד עליהם והיתה עמו וקרא בו כל
 ימי חייו ופי צדור אלשופטים לחאגתהם אלי אלאחכאם ופי
 צדור אלסנהדרין לחאגתהם ושמרתם ועשיתם כי היא חכמתכם
 5 ובינתכם ופי צדור אלאתקיא כד^ו לקבל שכר ופי צדור אהל
 אלריא לטלב אלאסתטהאר פוצעוא אלסבעה מלכים ואלטעמים
 עלאמאת אלהיאת אלתי חמלוהא נקלא ען משה עה פמא חטן
 באללדין צבטוא אלמקרא באלפסוקים אולא חם באלחנקיט חם
 באללאחאן חם באלמסורת מע תחציל אלמלא ואלחסר חתי עדוא
 10 חרופהא וצחחוא אן ר' דגחון קאסמה אלחורה ותחציל כל מא
 שד מן קמין ופתח וצרי וסגל כארגא ען אלקיאס אחרי פי עמלהם
 פצול ובטאלה אם אגתהאד פי ואגב

ל"ב קאל אלכזרי כל אלאגתהאד פי ואגב מע אלחיאטה עלי
 אלשריעה כי לא יטרק אלי תגיירהא מע אלעלם אלבארע או
 15 יטהר מן וצע אלחנקיט ואלטעמים נטאם לא יצדר אלא ען עלם
 מויד לא ינאסב עלומנא בוגה וליס ימכן אן יציר מקבולא מן
 אלגמהור אלא ען גמלה מרתצין או ואחד מרתין וליס ימכן
 אן יקבל גמהור מן ואחד אן לס יכן נביא או מוידא באמר אללה לאן
 אלעאלם אלגיר מויד ידעי מן קארבה פי עלמה אן יעמל מחל עמלה
 20 ל"ג קאל אלחבר פאלתקליד ארא ואגב עלינא ועלי אלקראיין
 ועלי כל מן יקר אן היה אלחורה אלמוגודה אלמקרוה עלי היה
 אלהיאה הי תורת משה עה

ל"ד קאל אלכזרי הכרא יקולון אלקראיין ואמא בעד חצול
 אלחורה תאמיה פהם פי גני ען אלחקליד

ל"ה קאל אלחבר פסבחאן אללה פהיא ספר משה עה אלסאדג
 25 [נחחאג] פי אלפאטה ואלנטק בה מן אלחקליד אלי כם טאופה
 מן מנקט ומלחן ומפסק וממסר פכם באלאחרי אחתיג פי מעאניה
 או אלמעני אכחר אהסאעא מן אלאלפאט אחרי או קאל לדם

צרכם לעבודה ולהורות את בני ישראל ובלב המלכים מפני שנצטוו והיתה עמו וקרא בו כל ימי חייו ובלב השופטים מפני צרכם אליהם בדינים ובלב הסנהדרים מפני צרכם אליהם במה שכתוב ושמרתם ועשיתם כי היא חכמתכם ובינתכם ובלב החסידים כדי לקבל שכר ובלב אנשי החונף להתגדר בהם ושמו שבע המלכים⁵ והטעמים אותות לתכונות ההם אשר העתיקום בקבלה ממושה ומה תחשוב על אשר תקנו המקרא בפסוקים תחלה ואחר כך בנקיד ואחר כך בטעמים ואחר כך במסורות על שמירת המלא והחסר עד אשר מנו אותיותיה ובררו כי וי' דגחון חצי התורה ושמירת כל נכרי מקמץ ופתח וצרי וסגול יוצא מן ההקשה¹⁰ התראה שמעשיהם בזה לריק ולבטלה או השתדלות בדבר חובה:

ל"ב אמר הכוזרי אבל השתדלות בדבר חובה עם שמירת התורה שלא יהיה דרך לשנותה עם החכמה המופלאה כי נראה מקביעות הנקוד והטעמים סדר שלא יהיה אלא מחכמה נעזרת¹⁵ איננה מערך חכמתנו בשום פנים ולא יתכן שיהיה מקובל אצל ההמון אלא מרבים רצוים או ביחיד רצוי ולא יתכן שיקבל ההמון מיחיד אלא אם יהיה נביא או נעזר בענין האלהי כי החכם שאיננו נעזר טוען⁶² מי שהוא קרוב לו בחכמתו שיעשה כמעשהו:

ל"ג אמר החבר אם כן הקבלה אנחנו והקראין חייבין בה²⁰ וכל מי שיוודה כי התורה הזאת הנמצאת נקראת⁶³ על התכונה הזאת היא תורת משה

ל"ד אמר הכוזרי כן אומרים הקראים אבל אחר שמצאו התורה שלימה אינם צריכים אל הקבלה:

ל"ה אמר החבר⁶⁴ והנה זה ספר משה הפשוט הוצרכנו במלותיו²⁵ ובדבור בו אל כמה כתות מן הקבלה מן הנקוד ומטעם ומפסק ומסורת על אחת כמה וכמה אנו צריכים בעניניו⁶⁵ כי הענין רחב מן המלות התראה כאשר אמר להם החדש הזה לכם ראש

החורש הזה לכם ראש חדשים מתלא לא יתשכך אלנאס הל אראד
 שהור אלקבט והם אלמצריון אללדין כאנוא בינהם אם אראד
 שהור אלסוריאניון אלדין כאנוא קום אברהם פי אור כשדים
 והם אלכסדאניון אם שהורא שמסייה אם קמרייה [אם אלסנין
 5 אלקמרייה] בחית יופקדא מע אלסנין אלשמסייה כמא גא פי אלעבור
 ו[א]רדת' אן יקנעני אלקראיון פי אלגראב עלי הדא ומחאלה
 פארגע אלי מדהבהם פאני מחב' פי אלאגתהאד ואן יקנע[ן]ני אדא
 סאלתהם עמא יחל ביה אלחיואן מא מעני אלזביתיה ועלה נחר
 וקתל כוף מא אתפק ולמא דא חרמ' זבחי גוים ומא אלדי בין
 10 דבאחה וסלאכה וסאיר צנעתה וארדת' אן יבין לי אלשהם אלמחרם
 והו מתצל באלחלאל פי אלמאסריקה ואלמבער וגיר דלך מן תנקיה
 אללחם ויעטיני אלחד' אלדי בין אלחלאל ואלחראם בחית לא
 אכתלאף פיה מע צאחבה וכדלך אלאליה אלמחרמה ענדהם הל
 להא חד ולעל ואחד יעזל טרף אלדנב וחדה ואכר יעזל אלקטנה
 15 באסרהא וארדת' אן יבין לי אלטאיר אלחלאל מן אלחראם חאשי
 אלמשהורין אעני יונה ותור ומן אין לה אלא [אן] תכון אלדגאנה
 ואלאווה ואלבראכה ואלחגלה מן אלטמאים וארדת' אן יעטיני
 חדוד אל יצא איש ממקומו אן כאן ביתה או דארה או מלכה
 אן כאנת לה דור כחירה או דרבה אן רבצת או מדינתה או
 20 לפטה מקום ישתרך בהדא ואכתר מנהא וארדת' אן ירסם לי חד'
 אלמלאכה אלמחטורה פי אלסבת ומא אלדי ימנע מן אלקלם
 ואלמחברה לתצחיה אלתורה ויביח רפע אלספר אלתקיל ואלמאידה
 וסאיר אלמטאעם ואטעאם אלציאף ותכלף כל מא יתכלף אלציוף
 לציאפה והם פי ראחה והו פי עדאב ואכתר מן דלך כרמה ונסאה
 25 וקד קיל למען ינוח עבדך ואמתך כמוך ובמא דא יחרם רכוב
 כיל אלגוים פי אלסבת ובמא דא תחרם אלתגארה וארדת' אן
 יחכם בין כצמין מן סדר ואלה המשפטים וכי תצא למלחמה
 ואגל מא פי אלתורה משכל פצלא ען אלמשכל לאן אלתעויל

חדשים על הדמיון לא נסתפק העם אם רוצה לומר חדשי המצרים
 שהיו ביניהם או חדשי הכשרים שהיו עם אברהם באור כשרים
 או רצה חדשי השמש או חדשי הירח או שני הירח בתחבולות⁶⁶
 יסכימם עם שני השמש כאשר בחכמת⁶⁷ העבור הייתי רוצה
 ששיבוני הקראים תשובה מספקת על זה והדומה לו ואשוב⁵
 לדעתם כי רצוני להשתדל ושישיבוני תשובה מספקת כאשר אשאלם
 על מה שיתיר החי לאכול ומה ענין הזביחה ושמה היא נחירה
 או הרג כאשר יזדמן ולמה נאסרו זבחי גוים ומה הוא שיש בין
 זבחו והפשטו ושאר מלאכתו והייתי רוצה שיבאר לי החלב
 האסור והוא דבק עם המותר במעים והקיבה וזולת זה מנקור¹⁰
 הבשר ושימסור אלי הגדר שבין המותר והאסור כדי שלא אחלק
 בו עם חברי⁶⁸ וכן האליה האסורה אצלם היש לה גדר ושמה
 האחד יסיר קצת הזנב ואחד יסיר הכף כמו שהוא והייתי רוצה
 שיבאר לי העוף הטהור מן הטמא זולת המפורסמים רוצה לומר
 בן יונה או תור ומאין הוא אומר שאין התרנגולת והאווז והקורא¹⁵
 ואלברכיה מהטמאים והייתי רוצה שיתן לי גבול אל יצא איש
 ממקומו ביום השבת אם הוא ביתו או חצרו או רשותו אם יהיה
 לו חצרים רבים או מבוא או שכונתו או מדינתו או מגרש עירו
 אחר שתיבת מקום סובלת זה ויותר מזה והייתי רוצה שיראה
 לי גדר המלאכה האסורה בשבת ומה המונע מהקולמוס והקסט²⁰
 להגיה התורה והתיר לו לטלטל הספר הגדול והשלחן ושאר
 המאכלים וסעודת האורחים ולטרוח בכל מה שיטרח האדם לאורחיו
 והם במנוחה והוא ביגיעה ויותר מזה עבדיו ונשיו וכבר נאמר
 למען ינוח עבדך ואמתך כמוך ולמה נאסרה רכיבת בהמות הגוים
 בשבת ולמה זה נאסרה הסחורה והייתי רוצה שידין בין שני²⁵
 בעלי דינין מסדר ואלה המשפטים וכי תצא והפשטו שבתורה
 הוא סתום כל שכן הסתום כי לא היו סומכים אלא על התורה
 שבעל פה והייתי רוצה שאראה דיניו ומשפטיו בכל הירושות

אָנמא כאַן עלי תּוֹרָה שְׁבַעַל פֶּה וּאֶרְדַּת אֵין אַרִי פֶתְאוּאָה וּאֶחְכָּמָה
 פִּי גִמִּיעַ אֶלְמוּאֲרִית מִן פֶּרֶשֶׁת בְּנוֹת צִלְפָּחַד אוֹ כִּיפִיָּה אֶלְמִילָה
 וְאַלְצִיצִית וְאַלְסוּכָה וִיבִין לִי מִן אֵין לִזְמַתָּה צִלְאָה אֶלְלָה וּמִן אֵין
 אַעֲתָקֵד אֵין חֵם חוֹאֵב וְעֶקֶאֵב בַּעַד אֶלְמוֹת וְכִיף יִקְצֹן פִּי אֶלְשְׂרָאִיעַ
 5 אֶלְמֶתְנָאֲפִיָּה כְּאַלְמִילָה מִעַ אֶלְשַׁבַּת וְאַלְפֶּסֶח מִעַ אֶלְשַׁבַּת מַה נִּדְחָה
 מִפְּנֵי מִי וְגִיר הִדָּא מִמָּא יִטּוֹל דְּכֶרֶה גִמְלָה פְּכִיף תַּפְצִילָהָה הֵל
 סִמְעִת יָא מֶלֶךְ אֶלְכֹּזֵר עֵין תְּאַלִּיף לִלְקִרְאִיִן פִּי שִׁי מִמָּא דְּכֶרֶת
 מוֹסְנָדָא מִקְבוּלָא מִקְלָדָא לֹא אֶכְתְּלָאָף פִּיָּה בִּינָהֶם מִן מוֹסְרֹת אוֹ
 תִּנְקִיט מִן אֶלְחָאָן אוֹ מִן אֶסוּר וְהֶתֵּר אוֹ מִן אֶחְכָּאֵם
 10 ל"ו קֹאֵל אֶלְכֹּזֵרִי לֹם אִי וְלֹא סִמְעִת עֵנָהֶם לִכְנִי אֶרְאֶהֶם

מִגְתְּהֵדִין

ל"ז קֹאֵל אֶלְחֶבֶר דְּלֶךְ מִמָּא קֶלֶת לֶךְ מִן אֶלְתַּעֲקֹל וְאַלְתַּחֲכֹם
 פִּי אֶלְעִבְאָדָּה לְמִלְאַכְתַּת הַשְּׁמַיִם אֶכְתֵּר אֶגְתְּהֵאֲדָא מִן
 עוֹשֶׂה מִלְאַכְתַּת ה' אֶלְמֵאֲמוּר בְּהָא לֹאֲן הָאוּלָּאִי קִד אֶסְתְּרָאֲחוּא
 15 בַּחֲקִלִידָהֶם וְאַטְמָמָנֶת נְפוֹסָהֶם כְּאַלְמֶתְצִרְף פִּי אֶלְמִדִּינָה פִלֵּם יִתְאַהֲבוּא
 לְמִנְאֶקְצָה מִנְאֶקֶץ וְהָאוּלָּאִי כְּאַלְמֵאֲשִׁי פִי אֶלְקֶפָּאֵר לֹא יִדְרִי מָא
 יִלְקִי פֶהוּ מוֹסְתַעֲרִי בַסְלָאָה מִתְאַהֲב לְקֶתְאַל מַעֲלָם לִלְחֶרֶב מִדְּרָב
 פִּיָּהָה פִּלָּא יַעֲגִבֵּךְ מָא תְּרָאָה מִן חִזְמָהֶם וְלֹא יִכְסֹלֶךְ מָא תְּרִי מִן
 תְּרָאָכִי אֶלְמִקְלָדִין אַעֲנִי אֶלְרַב־אֲמִיִן פֶּאֶן אוּלָּאִיךְ טִלְבוּא חֲצִנָּא יִתְחַצֵּנוֹן
 20 פִּיָּה וְהָאוּלָּאִי רֶאקְדוֹן מִתּוֹדִיעִין פִּי פֶרֶשֶׁהֶם פִּי מִדִּינָה חֲצִינָה קְדִימָא
 ל"ח קֹאֵל אֶלְכֹּזֵרִי כָל מָא קֶלֶת לֹאֲזֵם לֹאֲן אֶלְשְׂרִיעָה חֲתָת
 אֵין תְּכוּן תּוֹרָה אַחַת וּמִשְׁפֵּט אַחַד וּבַחֲסֵב קִיאֶסְתְּהֶם תְּכַתֵּר אֶלְשְׂרָאִיעַ
 בַּחֲסֵב קִיאֶס כָּל וְאַחַד מִנְהֶם נַעֵם אֶלּוּאֲחַד לֹא יִבְקִי עָלֵי שְׂרַע וְאַחַד
 לֹאֲנָה יִטְהַר אֱלִיָּה פִּי כָל יוֹם רָאִי גִדִּיד וִיזִיד עֵלְמָה וִילְקִי מִן
 25 יִרְדָּה בַּחֲגָה פִּיגֵב אֵין יִנְתַּקֵּל בְּאַנְתַּקֶּאֶל אֶלְרָאִי פֶּאֶן וְגִדְנָהֶם מִתְּפִקִין
 פִּלְנַעֲלֵם אֲנָהֶם מִקְלָדוֹן לּוּאֲחַד אוֹ לְגִמְאָעָה תְּקִדְמָתָהֶם פִּיגֵב אֵין נִכְכֵּר
 עֲלִיהֶם אֶלְאַתְּפֶאָק פִּנְקוֹל לְהֵם כִּיף אֶתְּפֶקְתֵּם פִּי שְׂרִיעָה הִדָּה וְאַלְרָאִי
 יִתְרַגֵּחַ פִּי כִלְאֵם אֶלְלָה אֱלִי וְגִוְהָ כְּתִירָה פֶּאֶן קֶאֱלוּא אֵין הִכְרָא

מפרשת בנות צלפחד או איכות המילה והציצית והסוכה ויבאר לי מאין הוא חייב בתפלה לאל ומאין הוא מאמין שיש בית מועד לכל חי וגמול ועונש אחר המיתה ואיך הם דינן במצות הדוחות זו את זו כמילה עם השבת מי נדחה מפני מי וזולת זה ממה שיארך ספור כלליו כל שכן פרטיו השמעת 5 מלך כוזר על חבור לקראים בדבר מה שזכרתי לך בסמך או בקבלה שאין בו ביניהם מחלוקת ממסורת או מנקוד או מטעמים או מאסור והיתר או מדינים:

ל"ו אמר הכוזרי לא ראיתי ולא שמעתי אבל אני רואה אותם משתדלים⁶⁹: 10

ל"ז אמר החבר זה ממה שאמרתי לך מזההתחכמות והסברא והמתחכמים בעבודה למלאכת השמים⁷⁰ יותר משתדלים מעושי מלאכת ה' המצויים עליה מפני שאלה במנוחה במה שקבלו ממלאכת ה' ובטחה נפשם כהולך בעיר שלא הזדמנו למחלקת חולק ואלה כהולך במדבר איננו יודע מה יפגע והוא מזדמן 15 בשלחים חלוץ למלחמה ומלומד בה ואל ישיאך מה שאתה רואה מהשתדלותם ואל יעצלך מה שאתה רואה מרפיון המקבלים ר"ל הרבנים כי אלה בקשו מבצרים להבצר בהם ואלה שוכנים על ערשותם בעיר קדומה ובצורה:

ל"ח אמר הכוזרי כל מה שאמרת בדיון הוא כי התורה 20 הזהירה על תורה אחת ומשפט אחד⁷¹ וכפי סברתם ירבו התורות כפי סברת כל אחד מהם ועוד כי האחד לא יעמוד על תורה אחת כי בכל יום תתחדש לו דעת ויוסף⁷² דעתו ויפגע מי ששיבהו בטענה וצריך שיעתק בהעתק דעתו ואם נמצאם מסכימים נדע כי הם מקובלים מאחד או מרבים שקדמום ומן 25 הדין שנכסור עליהם ההסכמה ונאמר להם איך הסכמתם במצוה פלונית והדעת מכרעת בדברי האל⁷³ אל פנים רבים ואם אמרו כן היתה דעת ענן או בנימין או שאול או זולתם חייבו עצמם

כאן יעתקד ענן או בנימין או שאול או גיריהם לזמנתם חגגה אלתקליד
 למן הו אקדם ואולי באלתקליד אעני אלחכמים לאנדם גמאעאת
 ואולאיך אפראד וקיאס אלחכמים מסנדא אלי נקל ען אנביא ואולאיך
 קיאס מגרד פקט ואלחכמים מתפקון ואולאיך מתכלאפון ואלחכמים
 5 אקואלהם מן המקום אשר יבחר ה' ולו כאן חכמהם מן מגרד
 קיאסהם לוגב קבולהם ואולאיך ליסוא הכדא ויא לית שערי מא דא
 גואבהם פי מסאלה החודש הזה וארי עלמ[א]הם תאבעה ללרבאניין
 פי אדר באדר חם יעתרצון עליהם ענד ר'יה' הלאל תשרי כיה
 צמתם צום כפור פי ט בתשרי אלא יכתזון והם לא ידרון הל דלך
 10 אלשהר אלול אם תשרי אדא כבסוא והל הו תשרי אם מרחשון אדא
 למ יכבסוא פהלא קאלוא אנא אלגריק פמא כופי מן אלבליל
 נחן לא נדרי הל אלשהר תשרי או מרחשון או אלול פכיה נעתרין
 עלי מן [נ]תבע אהארהם ונתעלם מנהם הל תצומוא פי אלט או
 אלי מן איאם אלתשרי
 15 ל"ט קאל אלחבר אן שריעתנא מרבוטה בהלכה למשה מסיני
 או מן המקום אשר יבחר ה' כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים
 בחצרה שופטים ושוטרים וכהנים וסנהדרין ונחן מאמורון באלטאעה
 ללשופט אלמפוזן פי כל גיל כמא קאל או אל השופט אשר יהיה
 בימים ההם ודרשת והגידו לך את דבר המשפט ועשית על פי הדבר
 20 הזה אשר יגידו לך מן המקום ההוא אשר יבחר ה' ושמרת לעשות
 ככל אשר יורוך חם והאיש אשר יעשה בזדון לבלתי שמע אל
 הכהן וגו' ומת האיש ההוא וביערת הרע מקרבך קרן עציאן אלכהן
 ואלשופט באעטם אלגנאיאת פי קולה ובערת הרע מן קרבך ואחבה
 וכל העם ישמעו וייראו ולא יזידון עוד מה מא אלנטאם באק
 25 מן אלעבודה ואלסנהדרין וסאיר אלטואית אלתו בהם יתם אלנטאם
 ויתצל בהם אלמאר אללאהי לא מהאלה אמא בכבדה אמא בתאיר
 ואלהאם כמא כאן פי בית שני ולא יגזו עלי מתל אולאיך תואטי
 ולא אצטלאה וכדלך לזמת שריעה אלמגלה ואלפורים ושריעה

טענת הקבלה ממנו שהוא יותר קדמון ויותר ראוי להאמין ר"ל רבותינו כי הם רבים ואלה יחידים ודעת החכמים סמוכה על קבלה מהנביאים ואלה סברא גרידא בלבד והחכמים מסכימים ואלה חולקים והחכמים דבריהם מן המקום אשר יבחר ה' אפילו אם אלו היו דנים⁷⁴ בסברתם גרידא מן הדין היה לקבלם⁵ ואלה אינם כן ומי יתן שישימיעוני תשובתם בשאלת החדש הזה ואני רואה אותם⁷⁵ הולכים אחרי הרבנים בעבור אדר באדר והם מקשים להם בראיית ירח תשרי איך צמתם צום כפור בתשיעה בתשרי הלא יבושו והם אינם יודעים אם החדש ההוא אלול או תשרי כשיעברו או אם הוא תשרי או מרחשון כשאינן¹⁰ מעברין והלא היו אומרים אנחנו הטובעים ומה נפחד מהבליה אנחנו לא נדע אם החדש תשרי או מרחשון או אלול ואיך נקשה למי שאנו הולכים בעקבותיהם ונלמוד מהם התצומו בתשיעי או בעשור לחדש:

ל"ט אמר החבר תורתנו קשורה בהלכה למשה מסיני או¹⁵ מן המקום אשר יבחר ה' כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלם במעמד שופטים ושופטים וכהנים וסנהדרים ואנחנו מצווים שנשמע מהשופט הממונה בכל דור ודור כמו שאמר או אל השופט אשר יהיה וגו' וסמך לו אמרו ועשית על פי התורה אשר יורוך לא חסור מן הדבר והאיש אשר יעשה בזדון לבלתי שמוע אל הכהן²⁰ ומת האיש ההוא וחבר⁷⁶ המרות הכהן והשופט לגדולה שבעבירות באמרו ובערת הרע מקרבך וסמך לו וכל העם ישמעו ויראו בעוד שהסדר נשאר מהעבודה והסנהדרין ושאר הכתות אשר בהם ישלם הסדר וידבק בהם הענין האלהי בלי ספק בין בנבואה בין באומץ והודעה כאשר היה בבית שני ולא יתכן לעבור על²⁵ כמותם ההסכמה מדעתם וכזה נתחייבנו במצות מגלה ופורים ומצות חנוכה ויכולנו לומר וצונו על מקרא מגלה ולהדליק נר של חנוכה ולגמור את ההלל ולקרא ועל נטילת ידים ועל מצות

אלחנודה וגאז אן נקול וצונו על מקרא מגלה ולהדליק נר חנוכה
 ולגמור את ההלל ולקרוא ועל נטילת ידים ומצות ערוב וגיר
 דלך ולו כאנת סננא כְּרִגְתָּ בַּעַד אֲלֵגְלוֹת לְמַא חֲסִמַת פְּרִיצָא וְלֹא
 לזמיתהא ברכה לכן יקאל פיהא אנהא תקנה או מנהג פאכֹּתֵר
 5 שראיענא מסנדה אלי משה הלכה למשה מסיני והכֹּהֵן יַנְבִּיג אן
 יכון קום כפוא מונה אלמעאש ארבעין עאמָא ומונה אללבאס
 ואלמסכן והם מן אלכֹּתֵרֵה חיתֹהֶם ומשה חאצֵר מעהם ואלשכינה
 לא תבארהם וקד אמרהם בגמל ושראיע אליס מן אלמחאל אֵלֵא
 יסאלוא פי גזאיתדהא מע אלאחיאן וינקלוא תפסירהא ותפצילהא
 10 וקד נרי והודעתי את חוקי האלהים ואת תורותיו והו קד קאל
 להם אכרא כי היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים אשר ישמעון
 את כל החקים האלה ואמרו רק עם חכם ונבון הגוי הגדול הזה
 פמן שא אן יכֹּבֵב הוּא אלפסוק פינטֹר אלי אלקראיין ומן שא אן
 יטאבקה פינטֹר עלום אלמשנה ואלתלמוד והי קליל מן כֹּתִיר מן
 15 אלעלום אלטביעיה ואלאלאדהיה ואלריאציה ואלפלכיה פירי אנה
 יחֶק להם אלפֹכֶר עלי גְּמוּיע אלאמם בעלומהם ובעין שראיענא מן
 המקום אשר יבחר ה' באלשרוט אלמֹכֹרֵה וקד צחבת אלנְבִיֹה
 בית שני נחו ארבעין עאמָא וקד אתני ירמיה עֵס פי נבֹּתֵה עלי
 אהל בית שני ועלי כֹּרֵהם ועלמהם ודינהם פאן לס נקלֹד אולאיך
 20 פֶּמֶן נקלֹד וקד נרי מא שֹׁרֵע בַּעַד מֹשֶׁה וצארת שריעה מֹתֵל שְׁלֹמֶה
 אד קֹדֶס את תוך החצר ועמל אלעולות פי גיר אלמזבח ועמל
 אלחג שבעת ימים ושבעת ימים ומא רִתֵּב דוד ושמאל מן נְטָאס
 אלמשוררים פי אלבית וצאר שריעא מסחמֹרָא ומא עמל שְׁלֹמֶה פי
 אלמקדש ומא אכתצר ממא כאן עמלה משה פי אלמדבר ומא כתב
 25 עזרא לגמעתה פי בית שני מן שלישית השקל ומא אקאמוא
 מקאם אלארון רצפה ועלקיא אנאמהא אלפרכת למא עלמוא אן
 אלארון מרפון הנאך

מ קאל אלכזרי כיף יסתקים הוּא מע לא תוסף עליו ולא חגרע ממנו

עירוב וזולת זה ואלו היה חוקינו יוצאים אחר הגלות לא היו נקראים מצות ולא היינו חייבים לברך עליהם אך היו אומרים בהם שהם תקנה או מנהג ורוב מצותינו סמוכות אל משה הלכה למשה מסיני וכן ראוי שהיה עם שלא הזכירו לטרוח במזונות ארבעים שנה ולא בלבוש ולא בדירה והם כאשר היו מן הרוב ומשה נמצא עמם והשכינה איננה וזה מהם והוא כבר צוה אותם בכללי⁷⁷ המצות היעלה בדעת שלא ישאלו על פרטיהם⁷⁸ עם השעוה ויעתיקו פירושיהם ומחלוקתם וכבר אנו רואים והודיעתי את חקי האלהים ואת תורותיו והוא כבר אמר להם באחרונה כי היא חכמתכם ובינתכם ומי שרוצה להכזיב הפסוק הזה יראה¹⁰ ענין הקראים ומי שהוא רוצה להאמין בו יראה חכמת המשנה והתלמוד והם מעט מהרבה מחכמות הטבעיות והאלהיות והמוסריות והגלגליות ויראה שבאמת ראוי להם להתפאר על כל העמים בחכמתם וקצת מצותינו מן המקום אשר יבחר ה' עם התנאים הנזכרים וכבר התמידה הנבואה בבית שני קרוב לארבעים שנה¹⁵ וכבר שבח ירמיהו עד מאוד בנבואתו אנשי בית שני וחסידותם וחכמתם ויראתם ואם לא נסמך על אלה על מי נסמך וכבר אנו רואים מה שנקבע אחרי משה והיתה מצוה כמו שעשה שלמה שקדש את חוך החצר והעלה עולות בזולת המזבח ועשוהו החג שבעת ימים ושבעת ימים ומה שכתב דוד ושמואל²⁰ מסדר המשוררים בבית והיו למצות תמידות ומה שעשה שלמה במשכן⁷⁹ ומה שהניח ממה שעשה משה במדבר ומה שהעמידו עזרא בבית שני על קהל לכת שלישית השקל ומה שהעמידו במקום הארון תכונה שתלו לפניו הפרוכת בעבור שידעו כי הארון גנוז לשם:

25

מ אמר הכוזרי איך יתכן זה עם לא תוסף עליו ולא תגרע

ממנו :

מ"א אמר החבר לא נאמר זה אלא להמין כדי שלא יחדשו

מ"א קאל אלחבר אנמא קיל ללגמזור כי לא יתעקלוא
ויתחכמוא ויצעוא אנפסהם שראיע מן קיאסאתהם כפעל אלקראיין
ויתח' עלי אלקבול מן אלאנביא בעד משה עה ומן הכהנים
ואלשופטים כמא יקול פי אלנביא נביא אקים להם וגו' ודבר
אליהם את כל אשר אצונו וקאל פי אלכהנים ואלשופטים אן יכון 5
חכמהם מטאעא פצאר קול לא תוסיפו על הדבר אשר אנכי
מצוה אתכם ולא תגרעו ממנו וגו' יעני מא אמרתכם בה עלי ידי
משה ומא אמרתכם עלי ידי נביא [א] מקרבך מאחיק עלי אלשרוט
אלמתבתה ללנבוא או מא אתפק עליה אלכהנים ואלשופטים מן
המקום אשר יבחר ה' פאנהם מוידון באלשכינה ולא יגזו עליהם 10
אצ[ט] לאח עלי מא יכאלף אלשריעה לכתרתהם ולא יגזו עליהם
אלוהם לעלמהם אלאסע אלמורות ואלטביעי אלמכתסב למא [ז] קלוא
אן אלסנהדרין מכלפון תחציל גמיע אלעלום ולא סמא וקלילא מא
פארקתהם אלנבוא או מא יקום מקאמהא מן בת קול וגיר דלך
פ'הב אנא נסלם ללקראיין פי מא יעתרצון עלינא מן מפהום לפט 15
ממחרת השבת ועד ממחרת השבת מן אלאחד חם נקול אן אחד
אלשופטים או אלכהנים או [אל] מלוך אלמרציון מע ראי אלסנהדרין
וגמיע אלחכמים ראי אן אלגריץ מן דלך אלעדד אנמא הו תצויר
כמוסין יומא בין בכורי קציר שיעורים ובכורי קציר חטים ומראעאד
20 שבעה שבעות אלתי הי שבע שבתות תמימות פאעטאנא מתלא
בא"ל יום מן אלגמעה קאילא אן כאן אלאבתדא מהחל חרמש
בקמה אן כאן יום אלאחד פתנתהון אלי יום אלאחד לנקיס אן
כאן אלאבתדא יום אלאתנין פאלי יום אלאתנין והחל חרמש
מכלא אלינא מתי ראינא אנה יצלח אבתדאנא בה ועדדנא מזה
25 פרתב דלך אן יכון תאני יום אלפסח ולם יכן פי דלך נקצא פי
אלתורה ווגב אלתזאמה שריעה אן כאן מן המקום אשר יבחר
ה' באלשרוט אלמכורה ועסאה כאן בוחי מן אללה תע ואלאמר
ממכן ונתברא מן תשגיב אלמשגבין

משכלם ויתחכמו מדעתם ויקבעו לעצמם תורות מהקשתם כמו שעושים הקראים ומזהיר לשמוע מן הנביאים אחרי משה ומן הכהנים והשופטים כמו שאמר בנביא⁸⁰ נביא אקים להם מקרב אחיהם כמוך וגומר ואמר בכהנים ובשופטים שיהיו דבריהם נשמעים והיה מאמרו לא תסיפו על הדבר אשר אנכי מצוה⁶ אתכם על מה שצויתי אתכם על משה ועל ידי⁸¹ נביא מקרבך מאחריך על התנאים הנזכרים בנבואה⁸² ומה שנקבצו עליו הכהנים והשופטים מן המקום אשר יבחר ה' מפני שהם נעזרים בשכינה ולא יתכן לעבור עליהם שיוסכמו בדבר שחולק על התורה בעבור רובם ולא תעבור עליהם הטעות לחכמתם הרחבה¹⁰ הירושה והטבעית הקנויה כאשר קבלו כי הסנהדרין היו מצווים לדעת כל החכמות כל שכן שמעט⁸³ נסתלקה מהם הנבואה או מה שעומד במקומה מבת קול וזולת זה ואמור שלא לחלוק עם הקראים במה שהם טוענים עלינו מן המובן ממחרת השבת שהוא מיום ראשון ואחר כן נאמר שאחד מן הכהנים או¹⁵ השופטים או המלכים הרצוים עם דעת הסנהדרין וכל החכמים ראה כי הכונה מן המספר ההוא לשום חמשים יום בין בכורי קציר שיעורים ובכורי קציר חטים ושמירת שבעה שבועות שהם שבע שבתות תמימות ונתן לנו דמיון בתחלת יום מהשבוש לומר⁸⁴ אם תהיה ההתחלה מהחל חרמש בקמה⁸⁵ מיום²⁰ הראשון תגיע⁸⁶ עד יום הראשון להקיש ממנו שאם תהיה ההתחלה מיום שני⁸⁷ עד יום שני והחל חרמש מונח אלינו בכל עת שנראה שהוא ראוי נתחיל בו ונספור בו וקבעו אותו שיהיה יום שני של פסח ולא יהיה בזה סתירה לתורה והתחייבנו לקבלו לתורה מפני שהוא מן המקום אשר יבחר ה'²⁵ עם התנאים הנזכרים ושמו היה זה בנבואה מאת הבורא ויכול להיות ונהיה נקיים מבלבול המבלבלים:

מ"ב אמר הכוזרי כבר פסקת החבר בכללות האלה אשר

מ"ב קאל אלכזרי לקד קטעת יא חבר בהדה אלכליאת אלתי
לא אקדר אן אנכרהא ען גזא"את כאנת פי נפסי מן חגג אלקראיין
כנת אטן אפחמך פיהא

מ"ג קאל אלחבר אדא צחת אלכליאת פלא תבאלי באלגזא"את
5 פכתירא מא ידכלהא אלוהם חם לא נהאיה להא לאנהא תחשעב
ולא ינפך אלמתנאטראן מן שגבהא והדא כמן תקרר ענדה עקל
אלכלאק ואן חכמתה שאמלה פלא ילתפת אלי מא יטהר פי אלדניא
מן אלגור וכמא קאל אם עושק רש וגזל משפט וצדק תראה במדינה
אל תתמה על החפץ פמן צח ענדה באלברהאן בקא אלנפס
10 בעד פנא אלגסד ואנהא ליסת גסמיה לכן גוהר מפארק ללגסד
כאלמלאיכה פלא ילתפת אלי מא יעתרצה אלוהם מן עדם אפעאל
אלנפס ענד אלנום וענד אלמרץ אלמסתגרק ללפכר ומן אחבאעהא
למזאג אלבדן וגיר דלך מן אלאפכאר אלמשגבה

מ"ד קאל אלכזרי מע הדא לסת אקנע חתי אחשפי מן מנאטרתך
15 באלגזא"את ואן כאן עלי פי דלך נקד בעד אקרארי באלכליאת
אלתי אורדתה

מ"ה קאל אלחבר קל מא שית
מ"ו קאל אלכזרי אליס אלקצאץ ענדנא פי אלתורה עין תחת
עין שן תחת שן כאשר יתן מום באדם כן יתן בו
20 מ"ז קאל אלחבר אלס יקל אחר דלך ומוכה נפש בהמה ישלמנה
נפש תחת נפש אליס הדא אלדיה והלא קאל מן קתל פרסך אקתל
פרסה לכן קאל כד פרסה אד לא מנפעיה לך פי קתל פרסה פברל
מן קטע ירך פכד דיה ידה אד לא מנפעיה לך פי קטע ידה לא
סימא ויטוי הדא אלאחכאם מא ינאקצה אלעקל מן פצע תחת
25 פצע חבורה תחת חבורה כיון לנא תקדיר דלך ורבמא מנאח
אחדמה מן גרחה ולס ימת אלאכר מן מתלהא וכיון לנא חתי
תכון מתלהא וכיון נקלע עין אעור פי חק מן כאנת לה עינאן
פיבקי אלו אחד אעמי ואלאכר אעור ואלתורה תקול כאשר יתן

לא אוכל להכחישם מחלקים היו בלבי מטענות הקראים הייתי סבור שאכעיסך⁸⁸ בהם:

מ"ג אמר החבר כשיתבררו הכללות אל תתן לבך לחלקים כי הרבה שיכנס בהם הטעות ועוד שאין להם תכלית מפני שהם מסתבכים ולא ימלטו המדברים מבלבולם וזה כמי שנתברר⁵ אצלו צדק הבורא ושיחכמתו כוללת איננו מביט למה שהוא נראה בעולם מן העול וכמו שאמר אם עשק רש וגזל משפט וצדק תראה במדינה אל תתמה אל החפץ וכמי שנתברר אצלו במופת עמידת הנפש אחר כלות הגוף בעבור שאינה גשמית אבל עצם נפרד מהגוף כמלאכים ואיננו מביט אל מה שתקשהו¹⁰ המחשבה מהעדר פעולות הנפש בעת השינה ועם החלי שהוא מאבד המחשבה ומה שהיא הולכת אחרי מוג הגוף וזולת זה מן המחשבות המבלבלות:

מ"ד אמר הכוזרי עם כל זה אין מספיק לי עד שאשבע מרבר עמך על החלקים ואם יש לתפוש עלי בזה אחר אשר הודיתי¹⁵ בכללים אשר הביאותם:

מ"ה אמר החבר אמור מה שתמצא:

מ"ו אמר הכוזרי הלא עונש הנזק מפורש⁸⁹ בחורה במה שאמר

עין תחת עין וכאשר יתן מום באדם כן יתן בו:

מ"ז אמר החבר והלא נאמר בו אחר כן ומכה נפש בהמה²⁰ ושלמנה נפש תחת נפש הלא זה הכופר והלא לא היה אומר מי שהכה סוסך הכה סוסו אבל אומר קח סוסו כי אין לך תועלת בהכות סוסו וכן מי שכרת ירך אין אומרו לך קח ידו שאין בזה תועלת בכרות את ידו כל שכן שהיה נכנס בדינין האלה מה שסותר אותו השכל מפצע תחת פצע וחבורה תחת חבורה איך²⁵ נוכל לשער זה שמא ימות אחד מהם מפצע ולא ימות האחר מכמותו ואיך נוכל לשער כמותו ואיך נקח עין שאין לו אלא עין אחת כופר עין מי שיש לו שתי עינים וישאר האחד סומא והשני

מום באדם כן ינתן בו ומה צרורתי אן אנאטרך פי הוה אלגזיאות
בעד תקדימי צרורה אלתקליר מע צדק אלמקלדין וגלאלתהם
ואגתהאדהם

מ"ח קאל אלכזרי מע הוה לקד יעגבני תחפסכם מן

6 אלגאסאח

מ"ט קאל אלחבר אלטומאה ואלקדושה מעניאן מתצאדאן לא
יוגד אתדהמא אלא בוגוד אלאכר פחית לא קדושה לא טומאה
לאן מעאני אלטומאה אנמא אמר יחרם עלי צאחבה אלדנן בשי
מן אמור אלקדושה ממא ויהל אללה כאלכהנים ומאכלהם ומלאבסהם
10 ואלתרומות וקראבין ובית המקדש וגיר דלך כתיר וכדלך מעאני
אלקדושה אמר יחרם עלי צאחבה אלדנן באמור כתירה משהורה
ואכתר דלך מתעלק בחצרה אלשכינה וקד עדמנאהא ומא ענדנא
מן תחרים מבאשרה אלנה ואליוולדת לים מן קבל אלטומאה לכן
שריעה מגדדה מן אללה וכדלך מא ענדנא מן אבעאד מכאלסתהא
15 ואלאסתכתאר מן קרבהא אנמא הי תחטירות וסיאגאת כי לא
תכון טריקה למבאשרתהא ואמא פראיץ אלטומאות פסאקטה ענא
לאנא פי ארץ טמאה ואויר טמא פצלא ען כל מא תחצרף פיה
מן אלקבור ואלשרצים ואלמצורעים ואלזבים ואלאמוזות וגיר דלך
וכדלך תחרם עלינא אלנבילה וליס מן קבל נגאסתהא לכן שריעה
20 מגדדה פי תחרים אלנבילה ושרט אלטומאה זאיד ולולא קולחם
עזרא תקן טבילה לבעלי קיראין למא לים לזומא שרעיא לכן לזום
טהרה ותנטיף פאן כאן אלתזאמהם הוה למעני אלתנטיף פלא באס
בדלך מן גיר אן ילזומה שרעא ואלא פקד חצלוה מתחכמין ען
גהל מנהם ומגירין פי אלשרע ומסבבין ללמינות אעני שתאת
25 אלמזארהב אלזי הו אצל פסאד אלמלה [ו] כרוגהא ען תורה אחת
ומשפט אחד פאן כל מא נסהל נחן מן אלמגעות ואן כאן סמגא
יסהל בגנב מא יסבב ראייהם מן אלמינות תתי יכון פי דאר עשרה
אנאס בעשרה מזארהב פאן לס חכן אלשראיע ענדנא מצבוטה אלי

בעין אחת והתורה אמרה כאשר יתן מים באדם כך ינתן בו ומה צרכי לדבר עמך על אלה החלקים אחרי אשר הקדמתי לך צורך הקבלה עם אמונת המקובל מהם וגדולתם וחכמתם והשתדלותם: מ"ח אמר הכוזרי עם כל זה טוב הוא בעיני למה אתם שומרים

השמירה מן הטומאות⁹⁰:

5

מ"ט אמר החבר הטומאה והקדושה שני ענינים זה כנגד זה לא ימצא האחד אלא בהמצא השני ומקום שאין קדושה אין טומאה כי ענין הטומאה איננו כי אם דבר שאסר על בעליו לנגוע בדבר מדבריו הקדושה ממה שהוא מקודש לאלהים כמו הכהנים ומאכלם ומלבושם והתרומוות והקרבנות ובית המקדש¹⁰ וזולת זה הרבה וכן ענין הקדושה דבר שאסר על בעליו לנגוע בדברים רבים ידועים ומפורסמים ורב מהם תלויים במעמד השכינה וכבר חסרנו אותה ומה שאצלנו היום מאסור שכירת הנדה והיוולדת אינו מפני הטומאה אבל היא מצוה גרידא מאת הבורא וכן מה שאצלנו מהרחקת האכילה עמה ולהשמר מקרבתה אין¹⁵ זה כי אם מניעות וסיוגות שלא יתגלגל הענין לשכב עמה אבל חובות הטומאה בטלו ממנו מפני שאנו בארץ טמאה ואויר טמא וכל שכן מה שאנו משתמשין בו מהקברות והשקצים והמצורעים והזבים והמתים וזולת זה וכן אסורה עלינו הנבלה ולא מפני טומאתה אבל מצוה גרידא באסור הנבלה ותנאי הטומאה תוספת²⁰ ולולי שאמרו עזרא תקן טבילה לבעלי קריין לא היינו חייבין בה חובת התורה אך חיוב טהרה ונקיות ואם הם מקבלים אותם על עצמם לענין הנקיות אין גנאי בזה מבלתי שיקבלוה לתורה ואם לא כבר הם מתחכמים מסכלות מהם ומשנים התורה וגורמים למינות רוצה לומר חלוק הדעות אשר הוא שורש חפסדת האומה ויצאיתה מתורה²⁵ אחת ומשפט אחד כי כל דבר נקל בו אנחנו על עצמינו מהשתמש בשבתות בכתינו בעירוב ואם נראה⁹¹ דבר שאינו נאה יקל אצל מה שתסבב דעתם מהמחלוקת והמינות עד שיהיה בבית אחד עשרה אנשים

חדוד לא תתגאזזהא לם יתק אן ידכל פיהא מא לים מנהא ויכרנ
 ענהא בעץ מא פיהא לאנה יאכל בקיאסה ודוקה פיסהל עלי אלקראי
 הנאת עבודה זרה מן דהב ופצצה ובכור וכמר ופי אלחיקיה אן
 אלמות דין דלך אגוד ויצעב עליה אן ינאל מן אלמזור ולו פי
 5 דוא והו פי אלחיקיה מן אלעבירות אלכפיפה ילזם פיהא מלקות
 וכדלך כאן יסהל עלי אלמזור אכל אלזביב ואלענב אכחר מן
 אלסכר מן נביר אלעסל או נביר אלתפאה ופי אלחק צד הדא
 אנמא הו למא כרנ מן אלדאליה פקט ולים אלגרין תחרים
 אלסכר כמא יקע פי אלטן בל לסר הו פי עלם אללה ועלם אנביאה
 10 ואוליאה ולא ימכן תגהיל אלנאקלין ואלקיאסין פי הדא לאן לפטה
 שכר משהורה מעלומה ונקלוא אן יין ושכר אלמקול פי אלכניהם
 יקתצי אנואע אלמסכר כלאה ואן יין ושכר אלמקול פי אלמזור
 אנמא הו ען עצארה אלענב פקט פללשראיע חדוד מסתקצא פי
 אלעלם ואן סמגת ענד אלעמל ואלמתחרר יתגנבהא מן גיר אן
 15 יחרמהא מתל בשר כס כס אלדי הו מבאח לאנה לסנא עלי תקה
 מן מות דלך אלחיואן ללקאיל אן יקול אנה סיברא פיהל ואלטרפה
 מן חיואן טאהר אלצהה מחרם לאן בה עלה קאתלה ולא בד לא
 ימכן אן יעיש בהא ולא אן יברא מנהא פחרם וענר אלדוק
 ואלתעקל חאתי הדיה אלאחכאם באלעכס פלא תתבע דוקד וקיאסך
 20 פי פרוע אלשראיע פחוקעך פי שכוך תדעו אלי אלמינות ולן תחפק
 מע צאחבך פי שי מנהא פאן לכל ואחד מן אלנאס דוק וקיאס
 ואנמא ינבגי אן תנטר אלי אלאצול [מן] אלמזקול ואלמכתוב
 ואלקיאסאת אלמסתעמלה באלקאנון לרד אלפרוע אלי אלאצול
 פמא אכרגתך אליה פאתקדה ולו נאפיה והמן וטנך כמא ינאפר
 25 אלטן ואלוהם עדם אלכלא ואלקיאסאת אלעקליה קד נפת אלכלא
 ומא ינאפר אלטן אמכאן אלחקסם ללגסד אלי מא לא נחאיה
 ואלקיאס אלעקלי יוגב דלך וכמא ינאפר אלוהם כרוה אלארין
 וכונהא גזא מן מאיה וסתין מן קרצה אלשמש וכל מא פי בראהין

בעשרה דעות ואם לא יהיו המצות אצלנו קשורות בגבולים שלא יעברום לא היה מובטח מהכנס בה מה שאין ממנה ויוצא ממנה קצת מה שיש בה בעבור שהוא לוקח בהקשרו וטעמו ויקל בעיני הקראי⁹² הנאת עבודה זרה מכסף וזהב וקטורת ויין ועל האמת המות מבלעדי זה טוב ויקשה בעיניו שיהנה מהחזיר אפילו⁵ ברפואה ועל האמת הוא מעבירות הקלות חייב בהם מלקות וכן יקל על הנזיר אכילת הצמוקים והענבים יותר מהשכרות משכר הדבש או שכר התפוחים והאמת הפך זה כי האסור אינו אלא במה שיצא מהגפן בלבד ואין הכונה אסור השכרות כאשר יעלה במחשבה אבל האלהים יודע ונביאו ובחוריו ולא יתכן להחזיק¹⁰ בסכלים אנשי הקבלה או אנשי הסברא בזה כי מלת שכר⁹³ גלויה וידועה וקבלו⁹⁴ שיון ושכר האמור בנזיר איננו כי אם מעסיס היין ולמצות גבולים מדוקדקים עליהם בחכמה ואם לא יראו במעשה נאים והזריז ורחק מהם מבלי שיאסור אותם כמו בשר כסכוס אשר הוא מותר בעבור שאינו בטוח ממנות הבהמה ההיא¹⁵ ולאומר שיאמר כי תרפא והותרה והטרפה שנראית בריאה אסורה מפני שיש לה חולי ממית מבלי ספק⁹⁵ ולא יתכן שתחיה ממנו ולא שתרפא ונאסרה ועם הסברא והתחכמות ישובו הרינין האלו בהפך על כן לא תהלך אחר סברתך והקשתך בתולדת המצות פן תפול בספקות וביאוך למינות ולא תסכים דעתך עם²⁰ חבריך בדבר מהם כי לכל אחד מבני אדם סברא אמנם צריך שתעיין בשרשים מן המקובל והכתוב וההקשות הנוהגות על הסדר המקובל להשיב התולדות אל האבות ומה שיוציאך אליו האמן בו ואם יהיה רחוק אצל סברתך ומחשבתך כאשר תרחיק המחשבה והסברא העדר הרקות וההקשות השכליות מחייבות זה וכאשר²⁵ תרחיק הסברא שיכול להתחלק הגוף אין תכלית וההקשה השכלית מחייבת זה וכאשר תרחיק המחשבה שהארץ כדורית ושהיא חלק אחד ממאה וששים⁹⁶ פעמים מעגול השמש וכל מה שיש במופתי

אלהיא"ד מן מא ינאפרה אלוהם פכל מא אהל' אלעלמא לס יכן
לדוק ולא למא יטַהר אליהם בבארי אלראי בל בנחאיג אלעלם
אלמורות ואלמנקול ענדהם וכל מא חרמוא כדלך פמן עגז ען
עלמהם ואכד כלממהם באלדוק אנכר עליהם כמא תנכר אלעאמָה
5 אקואל אלטביעיון ואלפלכיון והם אדא תקצוא חדור אלפקה
ואעטוא אלחלאל ואלחראם מחץ אלפקה ערצוא עליך מא יסמג
מן חלך אלחרוד כמא יסמגון אכל בשר כס כס ואכד מאל בחיל
פקהיָה ואסתעמאל אלספר פי אלסבת בחיל מן אלערוב ואסתחלאל
אלנסא בחיל יחל' בהא אלזואג וחל אליאימאן ואלנדר באצנאף
10 אלערמות אלתי יגזזהא אלנטר אלפקהי מגדרה ען אלאגתהאר
אלדיני ואלאמראן יחתאג אליהמא מעא לאנך [אן] אפרדת אלנטר
אלפקהי זאר פי חדורה אנואע מן אלתחליל לא ימכן צבטהא
ואן תרכת אלחרוד אלפקהיָה אלתי הי סיאג אלשריעה ועולת עלי
אלאגתהאר כאן סבבא ללמינות וחלף אלכל

15 נ קאל אלכזרי אמא הכדא פאני אקר' ללרבאני אלדי יגמע
הדין אלוגהין בפצלה עלי אלקראי פי אלטאהר ואלבאטן ויחצל
מע הוא טיב אלנפס עלי שריעתה לאנהא מנקולה ען אסנאר
מורוקין ואן עלמה מן ענד אללה תע פאן אלקראי לו בלג אגתהארה
מא דא [בלג] פאנה לא תטיב נפסה אד ידרי אן אגתהאדה תקאים
20 ותחכס ולא יתק אן עמלה דאך הו אלמרצי ענד אללה תע וידרי
אן פי אלממס כתירא מן יגתהד אכתר מן אגתהאדה לכן יבקי
עלי מסאלתך פי אלערוב והי רכצה פי שריעה אלסבת כוף יסתחל
מא חטר אללה תע בתלך אלחילה אליהינה אלהיגונה

נ"א קאל אלחבר ועיאדנא באללה תע אן יתפק גמאהיר
25 פצלא ועלמא עלי מא יחל ערוה מן ערי שריעה אללה תע בל
הם אלדין יוכדון ויקולון ועשו סיג לתורה ומן גמלה סיאגהם אלתי
סגוא אן חרמוא אלהוצאה ואלהכנסה מרשות היחיד לרשות הרבים
מא לס תתחרס דלך אלתורה תם טרקוא פי דלך אלסיאג טרקה

התכונה ממנה שתרחיקהו המחשבה כי כל מה שהתירו חכמים לא היה לסברתם ולא במה שנראה לדעתם אך בתולדות החכמה הירושה המקובלת אצלם וכל מה שאסרו כן ומי שנלאה מהשיג חכמתם ולקח דבריהם כטעמו וסברתו יהיו נכרים בעיניו כאשר הם דברי הטבעים והגלגלים נכרים בעיני עמי הארץ והם כשמדקדקין 5 בגבולי הדינין ויורו ההיתר והאיסור באמתת הדיון מראים לך מה שאינו נאה מהגבולים ההם כאשר מגנים אכילת בשר כוס כוס והוצאת ממון בתחבולת הדיניים⁹⁷ והתרת ההליכה בשבת בתחבולות מן העירוב והתרת הנשים בתחבולה שהנשואים מותרים בהם והתרת השבועות והנדרים במיני הערמות אשר הם עוברים אצל 10 העיון הדיני מבילתי ההשתדלה התוריה ושני העניינים צריך אליהם כי אם תיחד העיון הדיני יעברו בגבוליו מינים מהתחבולות⁹⁸ לא יתכן לקשרם⁹⁹ ואם תעזוב הגבולים של דינים אשר הם סייג התורה ותסמוך על ההשתדלה יהיה סבה למינות ויאבד הכל:

נ אמר הכוזרי כיון שהדבר כן אני מודה לרבני שמקבץ 15 אלה שני הפנים ביתרונו על הקראי בנראה ובנסתר ויהיה עם זה טוב לב בתורתו בעבור שהיא מקובלת מחכמים מאומתים¹⁰⁰ שחכמתם מאת האלהים כי הקראי ואם תגיע השתדלותו מה שתגיע לא ייטב לבו מפני שהוא יודע שהשתדלותו סבא והקשה¹⁰¹ ולא יבטח שהמעשה ההוא הוא הנרצה אצל הבורא וידע כי 20 בעמים הרבה אנשים משתדלים יותר מהשתדלותו אבל נשאר לי לשאול אותך בערוב והוא קלות במצות השבת איך יתיר מה שאסרו הבורא בתחבולה ההיא הנקלה והפחותה:

נ"א אמר החבר חס ושלום שישכימו המון חסידים וחכמים על מה שיתיר קשר מקשרי התורה אך הם מזרזים ואומרים עשו 25 סייג לתורה ומן הסייגות שסייגו שאסרו ההוצאה וההכנסה מרשות היחיד לרשות הרבים ובהפך¹⁰² מה שלא אסרה זה התורה ואחר כך גלגלו בסייג ההוא גלגול להרוחה כדי שלא תחשב

אלכרציה כי לא ינזל אגתהאדהם במנזלה שריעה ויכון מרפקא
ללנאס פי אלחצקן ולא ינאלוא דלך אלמרפקה אלא באדן ואלאדן
הו עמל אלערוב ליכון אמאזה בין אלמבאח גמלה ובין אלסראג
ובין נפס אלדאר אלמחטורה

5 נ"ב קאל אלכזרי לקד אקעני הרא לכני לס יקו ענדי צנאעה

אלערוב חתי תולך בין שתי רשויות

נ"ג קאל אלחבר אדא פלם תקו ענדך אלשריעה כלהא איקוי
ענדך אסתחלאל אלמאל ואלמלך ואלאהל ואלעביד באכד אלקנין
ובאלצואה ותטליק אלמראה ותחרימהא בעד כונהא חלאל בקול
10 כתבי ותחמו ותנו גט ואבאחתהא בעד תחרימהא בקול תהא

לי מקודשת וכל מא פי תורת כהנים ממא יתעלק תמאמהא בעמל
או כלאס מא וצרעת הבגד והבית אלמתעלקה בקול אלכחן טמא
או טהור וגמיע אלמשכנה אנמא תעלקת אלקדושה פיהא בהקמת
משה ואלמשיחה בשמן המשחה וכדלך אלכהנים אנמא תעלקת
15 אלקדושה בהם ובאלמלואים ואלתנופה ואללויים כאלטהרה ואלתנופה

ותטהיר אלטמאים במי נדה אלתי הי אפר פרה ואזוב ושני תולעת
וחטוי הבית בשתי צפרים חיות ותלך אלצנאעה וגפראן אדנוב
יום הכפורים ותטהיר אלקדס מן אלטמאות בשעיר עזאזל מע
אלאעמאל אלמתקדמה אלמקתרנה בה וברכה בני ישראל ברפע
20 אהרן ידיה ואלתכלם בקול יברכך ה' וכאן יחל מע כל פעל מן

הדה אלאעמאל אלמר אללהי לאן אעמאל אלשריעה כאלאכואן
אלטביעה אחר גמיעהא מקדד מן ענד אללה תע וליס תקדירהא
פי קדרה בשרי כמא תרי אלאכואן אלטביעה תקדר ותחזן ותתאסב
פי אמתאגהא פי אלטבאיע אלארבע פבאיסר אמר תתם ותתהיא
25 ותחלהא אלצורה אלתי תסתחקהא מן חיואן ונבאת ואצל לכל

מואג אלצורה אלתי יסתאהלהא ובאיסר שי יפסד אלא תרי אלביצה
יפסדהא אקל ערין מן חר מפרט או ברד או חרכה פלא תקבל
צורה אלפרוך ויתממהא חסכין אדגאגה להא חלת אסאביע פתחלה

השתדלותם¹⁰³ בתורה ושיהיה בו ריוח לבני אדם בהשתמשם ולא יגיעו אל הרווח ההוא אלא ברשות והרשות הוא עשות הערוב כדי שתהיה הכרה בין המותר לגמרי ובין הסיוג ובין האסור:

נ"ב אמר הכוזרי כבר הספיק לי זה אבל לא חזקה אצלי⁵ מלאכת הערוב עד שתהיה מחברת בין שתי רשויות:

נ"ג אמר החבר אם כן לא חזקה אצלך המצוה כלה החזק בעיניך התרת הנכסים והממון והבעלים¹⁰⁴ והעבדים בלקיחת הקנין והצוואה והתרת האשה ואסורה אחר שהיתה מותרת באמרו תהא לי מקודשת והתרתה אחר שהיתה אסורה באמרו כתבו¹⁰⁵ וחתמו וכל מה¹⁰ שיש בתורת כהנים ממה שהשלמתם תלוי במעשה מן המעשים או בדבר מן הדברים וצרעת הבגד והבית התלוי במאמר הכהן טמא או טהור וכל המשכנה לא חלה הקדושה עליה אלא בהקמת משה את המשכן והמשיחה בשמן המשחה וכן הכהנים לא חלה הקדושה עליהם אלא במלואים ובתנופה והלויים בטהרה והתנופה¹⁵ וטהר הטמאים במי נדה שבו אפר הפרה ואזוב ושני תולעת ועץ ארז וחטוי הבית בשני צפרים חיות והמלאכה ההיא וכפור העונות ביום הכיפורים וטהרת מקדש מהטמאות בשעיר עזאזל עם המעשים התלויים בו וברכת בני ישראל כנשוא אהרן את ידיו ובאמרו יברכך ה' והיה חל עם כל מעשה מהמעשים האלה הענין האלהי²⁰ כי מעשי התורה כהויות הטבעיות כלם משוערות מאת הבורא ואין שיעורם ביכולת בשר ודם כאשר תראה ההויות הטבעיות משתערות ומתאזנות ונערכות בהמזגם מן הטבעים הארבעה ובמעט דבר ישלמו ויתכנו ותחול בהם הצורה אשר היא ראויה להם מחיים וצמחים ויהיה לכל מזג הצורה שהיא ראויה לו ובמעט²⁵ דבר יפסד הלא תראה הביצה שיפסודה מקרה מעט מחום גדול או קור או תנועה ולא תקבל צורת האפרוח וישלימנה חמום התנגולת אותה שלשה שבועות ותחול בו הצורה על השלמות

אלצורה עלי אלכמאל פמן דא אלדי יקדר אלעמאל חתי יחלהא
אלאמר אלאלאהי אללא אן יכון אללה תע ופי מתל הדא צל
אלכימאון ואלרוחאניון אמא אלכימאון פזעמא אנהם סיקדרון
אלנאר אלטביעה באוזאנהם חתי תכון להם מא ירידון ותקלב
5 להם אלעיואן כמא תפעל אלנאר אלחאר אלגריזי פי אלחיואן
אלדי יקלב אלגדא דמא ולחמא ועטמא וסאיר אלעצא פירומון
איגאד מתל הדא אלנאר וגלטתהם תגארב יגדוהא באלאתפאק לא
מן תקדירהם כמא וגד אלננס אן יתכון מן וצע אלמני פי אלרחם
ואלרוחאניון איצא למא סמעא מן לדן אדם אלי בני אסראיל
10 מא כאן ינקצי להם באלקראבין מן טהור אלאתאר אלאלאהיה
טנא אן אלאתדא אנמא דו מן אלחדק ואלבחת ואן אלנביא
אנמא כאנא עלמא מתחכמין ידרכון תלך אלגראיב בקיאסהם
פטמעא אן יקדרוא הם איצא קראבין פי אוקאת מעלומה וארצאר
נגומיה בחסב מא אדא אליה קיאסה[ם] מע אעמאל ובכוראת חתי
15 עמלוא מצאחק ללכואכב וגיר הדא ממא יחרם דכרה ודון האולאי
אצחאב אלשמות למא סמעא ען נבי אנה נטק בכדא וכדא ואנקצת
לה מעגזה כדא טנא אן דלך אלכלאם דו אלסבב פי תלך אלמעגזה
פראמא תלך אלהיאת ליס אלמסתעמל כאלמטבוע אלעמאל
אלשריעה תשאכל אלטביעה לסת תדרי חרכאתהא ותחסבהא
20 עבתא חתי תרי אלנתיגה פתעאלי מדברהא ומחרכהא ותסלם לה
כמא לו אנך לס חסמע בגמאע ולא ערפת נתיגתה וראית נפסך
שרהה אלי אכס עצו פי אלאמראה ואנת תרי מא פי קרבהא מן
אלכסאסה ומא פי אלנכדאע אלי אלאמראה מן אלדנאה לעגבת
ולקלת מא הדא אלחרכאת אללא עבתא וגנונא חתי תרי מתאלך
25 קד נשא מן מראה אעגבך אלאמר ותכילת אנך מן אעואן אלכלקה
ואלכאלק קעד בה עמאה אלדניא והכדא אעמאל אלשריעה
אלמקדרה מן ענד אללה תע תדבב אלכבש מתלא ותתלוח פי
דמה ופי סלכה ופי תנטיף אהשאה וגסלה ותעציתה ורש דמה

ומי זה אשר יוכל לשער המעשים עד שיחול בהם הענין האלהי
 כי אם האלהים לבדו וכמו זה יתעו בעלי הכמיוא והרוחניים
 הכמיום חשבו שישערו האש הטבעית במשקליהם עד שיהיה
 להם מה שירצו ותהפך להם העצמים כאשר תעשה אש החום
 הטבעי בחיים אשר יהפך המזון לדם ובשר ועצם ושאר האיברים ⁵
 וטורחים למצוא כאש הזאת והתעו אותם נסיונות שמצאו אותם
 במקרה לא משיעורם כאשר נמצא האדם נהיה מהנחת השכבת זרע
 ברחם והרוחניים באשר שמעו מאדם עד בני ישראל מה שהיה
 להם בקרבנות מהראות האותות האלהיות חשבו כי ההתחלה אמנם
 היא מהמחקר והחפוש ושהנביאים אמנם היו חכמים מחוכמים ¹⁰
 ומחשבים הפלאות ההם בהקשתם וקורו שישערו הם גם כן קרבנות
 בעתים ידועים ומבטים כוכביים כפי מה שהביאה אליו סברתם עם
 מעשים וקטורות עד שעושין ספרים לכוכבים וזולת זה ממה שזכרו
 אסור [וזולת] ¹⁰⁶ אלה בעלי השמות כאשר שמעו על נביא ¹⁰⁷ שדבר
 בכה וכה ונעשה לו הפלא שנעשה חשבו כי הדבור ההוא הוא ¹⁵
 סבה בפלא ההוא וחתרו זה לריק ¹⁰⁸ אין הנעשה כמוטבע ¹⁰⁹
 המעשיים התוריים דומים לטבעיים אינך יודע תנועתם ותחשבים
 תוהו עד שתראה התולדת ותרומוס מנהיגם ומניעם ותיחד לו
 היכולת כאשר אם לא היית שומע מעולם משגל ולא ידעתו ולא
 ידעת התולדה ממנו ותראה עצמך נזקק אל הכעור שבאברי האשה ²⁰
 ואתה יודע מה שיש בקרבנה מהפחיתות ומה שיש בכניעה אל
 האשה מהגרעות היית נפלא ואומר אין התנועות האלה אלא תהו
 ושגעון עד שתראה דמיוןך נולד מן האשה יפלא אותך ¹¹⁰
 הדבר ותחשוב כי אתה עזרת היצירה ושהיוצר כיון כך ישוב
 העולם וכן הם המעשים התוריים המשוועים מאת האלהים תשחט ²⁵
 הכבש על הדמיון ותחלכלך בדמו והפשטתו וברחיצת מעיו והדחתו
 ונתוחו וזריקת דמו ועריכת עציו והקדת אשו ומערכתו ¹¹¹ ואלו
 לא היה במצות אלהים היית לועג למעשים האלה והיית חושב

ואצלֹאֹה חֲטָבָה ואִיקָאָד נֹאֲרָה ונִצְרָה וְלוֹ לֹם יִכֶּן מִן אֹמֶר אֱלֹהִים
 תֵּעִ לאִסְחָפְפָה בְּהִדָּה אֱלֹא־עֲמָאֵל וְלִרְאִית אֲנֵהָ מִבְּעֵדָה מִן אֱלֹהִים תֵּעִ
 לֹא מִקְרָבָה חֲתִי אֲדָא חָם מָא יִנְבְּגִי וְרִאִית אֱלֹנָאֵר אֱלִסְמֹאִוִיָּה אוֹ
 וְגִדְתָּ פִי נִפְסֵךְ רוּחָא אֲכָר לֹם תִּעְהֲדָה אוֹ מִנְאֲמָת צֹאדְקָה
 5 אוֹ כְרֹאֲמָת עֲרִפְתָּ אֲנֵהָ נִחְיָגָה מָא קִדְמָת וְאֱלֹא־מֹר אֱלֻעִים אֱלֹדִי
 בַּה אֲהַצֵּלְתָּ וְעִלְיָה חֲצֵלְתָּ וְלֹם תְּבַאֵל אֵן חֲמוּת בַּעַד אֲהַצֵּאֲלֵךְ בַּה
 אִד אֲנִמָּא מוֹתֵךְ פִּנָּא גִסְדֵּךְ פִּקֵּט וְאִמָּא אֱלִנְפִס אֱלֹתִי חֲצֵלְתָּ פִי
 חֲלֵךְ אֲלִרְתַּבְּהָ פִלָּא אֲנַחְטָטֹאט לֹהֵא עֲנֵהָ וְלֹא בְּעָד עֵן חֲלֵךְ אֲלִדְרָגָה
 פִּתְבִּין מִן הִדָּא אֵן לֹא קָרַב אֱלִי אֱלֹהִים תֵּעִ אֱלֹא בֹאֲמֹר אֱלֹהִים תֵּעִ
 10 וְלֹא סְבִיל אֱלִי אֱלֻעִים בֹּאֲוֹאֲמֹר אֱלֹהִים אֱלֹא בִטְרִיק אֱלִנְבֹּוִה לֹא
 בִּתְקִיאִס וְלֹא בִּתְעֻקֵּל וְלֹא צֵלָה בִּינְנָא וּבִין חֲלֵךְ אֱלֹא־וֹאֲמֹר אֱלֹא
 בֹּאֲלִנְקֵל אֲלֻצְחִיחַ וְאֲלִדִּין נִקְלֹאֹא אֱלִינָא חֲלֵךְ אֲלִשְׂרָאִיעַ לֹם יִכְוֹנֹא
 אִפְרָאִד בֹּל כְּתִירָה וְעִלְמָא וְאִגְלָא וּמִתְצִלִּין בֹּאֲלֹא־נִבְיָא וְלֹוֹלִם יִכְוֹנֹא
 גִּיר אֲלִכְהָנִים וְאֲלִלֹוִים וְאֲלִשְׁבַּעִים זִקְנִים אֲלִדִּין כֹּאֲנֹא חֲמִלָה אֲלִתּוֹרָה

15 וְלֹם יִנְקִטְעֹא מִן לִדֵּן מִשְׁהָ

נ"ד קאל אלכזרי לם אר אהל בית שני אלא קד נסוא אלתורה
 ולם ידרוא שריעה אלסוכה חתי וגדוהא מכתובה וכדלך שריעה
 לא יבא עמוני וקיל פיהמא וימצאו כחוב והדא דליל תלאף אלתורה
 נ"ה קאל אלחבר פנחן אליום אדא אחדק מנהם ואערף או

20 נחפס אלתורה בזעמנא

נ"ו קאל אלכזרי כדלך אקול
 נ"ז קאל אלחבר פלו כלפנא תקריב קרבאן אכנא נדרי כיה
 נדבחה ולא גהה וקבול דמו והפשיטו ונתוחו ו[ל]כס עצו ועצא
 וכיה יקרב וכיה ירש אדם ומנחתו ונסכו ואלשירות עליה ומא
 25 ילזם אלכהנים מן קדושה וטהרה ומשיחה ולבאס והיאת וכיה
 יאכלון אלקדשים ואזמנתהא ואמכנתהא וגיר דלך ממא יטול
 נ"ח קאל אלכזרי לסנא נדרי הדא דון אמאם או נבי
 נ"ט קאל אלחבר אלא תרי אהל בית שני כיה בנוא אלמזבח

כי הם מרחיקים מן האלהים לא מקרבים עד שכאשר ישלם כראוי ותראה האש או תמצא בעצמך רוח אחרת לא היות רגיל בה או חלומות אמתיות או גדולות תדע כי הם תולדת מזה שהקדמות והדבר הגדול אשר בו דבקת ואליו הגיעת ואל יקשה בעיניך אם תמות אחרי אשר דבקת בו כי אין מותך כי אם כלות הגוף ⁵ בלבד אבל הנפש שהגיעה אל המעלה ההיא אין לה ירידה ממנה ולא רוחק מן המדרגה ההיא ונחבאר מזה כי אין קורבה אל האלהים אלא במצות האלהים ואי אפשר לדעת מצות אלהים אלא מדרך נבואה ולא בהקשה ולא בסברא ואין בינינו ובין הדברים ההם קורבה אלא בקבלה הנאמנה ואשר מסרה לנו ¹⁰ המצוות ההם לא היו יחידים אבל היו רבים וחכמים גדולים שהגיעו הנביאים ואפילו לא היו כי אם הכהנים והלויים והזקנים אשר היו נושאים התורה ולא פסקו ממושה:

נ"ד אמר הכוזרי לא ראיתי אנשי בית שני אלא שכבר שכחו התורה ולא ידעו מצות הסוכה עד שמצאוה כתובה ¹¹² ¹⁵ וכן מצות לא יבא עמוני ומואבי ונאמר בהם וימצאו כתוב בתורה וזה ראיה על אבדן התורה:

נ"ה אמר החבר אם כן אנחנו היום חכמים ויודעים יותר מהם שאנחנו יודעים התורה כלה כפי מחשבתנו:

נ"ו אמר הכוזרי כן אני אומר: ²⁰ נ"ז אמר החבר אם היינו היום מצווים להקריב קרבנות ההיינו יודעים איך נשחטם ולא יזה צד וקבול דמו והפשטו ונתוחו ולכמה נתחים ינתח ואיך נקריב ואיך מזרק הדם ומנחתו ונסכו והשירות עליו ומה שהכהנים חייבים בו מקדושה וטהרה ומשיחה ובגדים ותכונות ואיך אוכלין הכהנים הקדשים ²⁵ ומזניהם ומקומותם וזולת זה ממה שיארך ספרו:

נ"ח אמר הכוזרי לא נדע זה אלא מכהן או מכביא:

נ"ט אמר החבר הלא ראית אנשי בית שני איך בנו המזבח

סנין חתי אעאן אללה תֵּעַ פי בניאן אלברית תֵּם פי בניאן אלסֹרֶר
 אחתָן אֲנֵהם כאנא יִקְרִיבוֹךְ גִּזְאפֵא כִיף מא אַתֶּפֶק
 ס קאל אלכֹזרי לִים ימכן אן יכון עולה אשה רית נחור
 והי שריעה לִיסת עקליה־ אלא ותתֵם גְּמִיעַ אֶגְאֻזֵּא באֹן אללה
 5 תֵּעַ ובאמרה לא סימא וקד עלמוא שראיע יום הכפורים ומא אעֵטִם
 מן אלסוכה וכלהא תחתאָג אלי עלם דקיק ומעלם האצֵר
 ס"א קאל אלחבר פמן ידרי הדיה אלקאיק מן אלחורה יכפי
 ענה עמל אלסוכה ושריעה־ לא יבא עמוני
 ס"ב קאל אלכֹזרי פמא עסי אן אקול פי וימצאו כתוב
 10 ס"ג קאל אלחבר אלחֶק אלצחית הו אן מוֹרֶךְ אלמקרא לִם
 יֵעֵן באלכִפִּיֹּת לכן אלמשהוראת אלמִעֲלֵנֹת פלם ידכר מע יהושע
 שיא מן עלמה אלמק[ב]ול ען אללה תֵּעַ וען משה־ עה בל אֲנֵמֵא
 דִכֶּר יום וקוף אלידרן ויום וקוף אלשמס ויום אלמילה לשהרתהא
 ענד אלגִּמְהוּר וכדלֶךְ מן אכבאר שמשון ודבורה וגדעון ושמואל
 15 ודוד ושלומה ולם ידכר מן עלומהם ולא ממא כאן להם מן אלאתאר
 פי אלשריעה־ שיא לכן דכר מן אכבאר שלמה־ טעאמה אלעִטִים
 וגנאה אלגִּסִים ולא ידכר מן נואדר עלמה גיר אז תבאנה שטים
 נשים זונות למא אנקִצִי אלאמר בחצֵרה־ אלגִּמְהוּר ואמא חכמה
 מע מלכת שבא וגירהא פלם ידכרהא אז לם יכן גרין אלמדון
 20 אן ידכר חאשי אלמשהור ענד אלגִּמְהוּר אלתי חמלתה אלכאפה־
 ואמא אלאכבאר אלכאצה־ אלתי כאנת תחמלהא אלכאצה־ פכלהא
 תלפת עֵנָא אלא אלקליל או אלכטב אלפצירה־ מן אלנברה־ אלתי
 אסתערב אלנאס חפִטֵהא לגִּלְאֵלֶה מענאהא ופציה לפִטֵהא וחכדא
 לם יוֹרֶךְ מן אכבאר עזרא ונחמיה־ עה אלא אלמשהור פי אלגִּמְהוּר
 25 פכאן יום עמל אלסוכות יומא משהורא במא תחרך אלנאס וצעד
 אלי אלגִּבְאֵל ען עלי זית ועלי הדס ועלי תמרים פכאן וימצאו
 כתוב כנאיה־ ען סמיע אלעאמִה־ ואלגִּמְהוּר ותחרכהם לעמל אלסוכות
 ואמֵא אלכֹזֵאין פלם יכפהם דקיק אלשרע פִצֵּלֵא ען גִּלְיֵלֵה פקצד

[שנים]¹¹³ עד שעזרם האלהים על בנין הבית ואחר כן בנין
החומה התחשוב שהיו מקריבים מבלי סדר כפי שיזדמן:
ס אמר הכוזרי לא יתכן שתהיה עולה אשה רית ניהוח והיא
מצוה שאינה שכלית עד שישלמו כל חלקיה ברשות הבורא
ובמצותו כל שכן שכבר ידעו מצות יום הכפורים ומה שהוא גדול⁵
מהסוכה וכולם צריכות לתכמה מופלאה ומלמד מזומן:
ס"א אמר החבר ומה שיודע אלה הדקדוקים בתורה היעלם
ממנו עשות הסכה ומצות לא יבא עמוני ומואבי:
ס"ב אמר הכוזרי אם כן מה נאמר בוימצאו כתוב בתורה:
ס"ג אמר החבר השעם הברור הוא שכותב המקרא לא הרגיש¹⁰
לנסתרות אבל כתב המפורסמות הגלויות ולא העתיק מהחושע
מהכמתו שקבל מאלהים וממשה דבר אבל זכר יום עמידת הירדן
ויום עמידת השמש ויום המילה בעבור פרסומם אצל ההמון וכן
מספורי שמשון ודבורה וגדעון ושמואל ודוד ושלמה לא זכר
מהכמתם ולא ממה שהיה להם מהמעשים בתורה דבר אבל זכר¹⁵
מדברי שלמה סעודותיו הגדולות ועשרו הגדול ולא זכר מכל
חכמותיו הנפלאות חוץ מאז תבואנה שנים נשים זונות בעבור
שהיה הדבר במעמד ההמון אבל חכמתו עם מלכת שבא וזולתם
לא זכר כי לא היתה כונת הכותב לזכור כי אם הדבר המפורסם
בהמון אשר נשאוהו כל העם אך הדברים המיוחדים אשר היו²⁰
מנשאים אותם היחידים כלם אבדו ממנו אלא המעט מהם או המליצות
הצחות מהנבואה שערבו לבני אדם ללמדם ליקרת עיניהם וצחות
דבריהם וכן לא כתב מדברי עזרא ונחמיה אלא המפורסם בהמון
והיה יום עשות הסוכה יום מפורסם במה שחרדו¹¹⁴ העם ועלו
להרים בעבור עלי זית ועלי הדס ועלי תמרים ועלי עץ עבות ומה²⁵
שאמר וימצאו כתוב ר"ל ששמעו עם הארץ וההמון וחררו לעשות
הסוכות אבל היחידים לא אברה מהם מצוה קלה כל שכן
גדולה וכיון הכותב להגדיל ענין היום ההוא כאשר כיון ביום

אלמורִךְ תִּשְׁנֶינָה דָּלֶךְ אֱלֹהִים כִּמְאֵ קֶצֶר פִּי יוֹם תַּטְלִיק אֱלִעֲמוֹנִיּוֹת
וְאֱלִמְוָאבִּיּוֹת פֶּאֱנָה כֵּאֵן יוֹם אַתָּר עֲטִים פִּי תַטְלִיק אֱלִנְסָא אִמְהָתָא
אוֹלְאָדָהֶם וְהוּא אִמְרֵי יִשְׁקֹ וַיַּעֲבֵב וּמָא אֶטֶן אִמָּה תַאֲתִי לְמַחֵל הָדָא
טֵאעִה לְרַבָּהָא גִיר הָדָא אֱלִצְפוּהִי פִלְהָדָה אֱלִשְׁהָרָה קִיל וַיִּמְצְאוּ
כְּתוּב יַעֲנִי אִנָּה לְמָא וְצֵל אֱלִקָּאֲרִי עֲלִי אֱלִעֲאִמָּה אֱלִי לֹא יִבֹּא 5

עֲמוֹנִי וּמוֹאבִּי חֶרֶךְ אֱלִנְסָא וְכֵאֵן סַבֵּב הוּל עֲטִים פִּי דָּלֶךְ אֱלֹהִים
ס"ד קֹאֵל אֱלִצְרוֹי אִירִיד אֵן תַּגְלֵב לִי דוֹקָא מִן כִּיפִיָּה אֱלִנְקֵל
אֱלִדְאִלָּה עֲלִי צַחֲתָה

ס"ה קֹאֵל אֱלִחְבֵּר אֵן אֱלִנְבֹּרָה צַחֲבָתִי אֱהֵל בֵּית שְׁנֵי טוֹל
10 אַרְבַּעִין עֲאִמָּא מִן אֱלִשְׁיוֹךְ אֱלִמְוִיִּדִין בְּקוֹרָה אֱלִשְׁכִּינָה אֱלִתִּי כֵאֵנָת
פִּי בֵּית רֵאשׁוֹן אִלְ כֵּאֵנָת אֱלִנְבֹּרָה אֱלִמְכַתְסְבָּה אֲרַתְפַּעַת בֹּאֲרַתְפַּעַת
אֱלִשְׁכִּינָה פִּצְאָרָת לֹא תִגְרִי אֱלֹא פִּי אֱלִנְאָדָר וַעֲן קִרָּה עֲטִימָה מַחֵל
אֲבִרָהֶם וּמִשָּׁה עִה וְאֱלִמְשִׁיָּה אֱלִמְנַטָּר וְאֱלִיָּהוּ וְאֱמַחֵל אֱלִדִּין הֶם
בְּדוֹאֲתָהֶם מַחֵל אֱלִשְׁכִּינָה וּבַחֲצוֹרָהֶם יִכְתֹּסֵב אֱלִחְאֲצִרֹן דִּרְגָּה
15 אֱלִנְבֹּרָה פִּבְקִי לְלִקּוּם פִּי רִגְוִעָהֶם אֱלִי אֱלִבִּית חֲגִי וּזְכוּרִיה וְעוֹרָא
וּגִירָהֶם וּבַעַד אֱלִאֲרַבַּעִין עֲאִמָּא כֵּאֵן גְּמַחֹר אֱלִחְכִּמִים אֱלִמְסִמִּין אֲנִשִּׁי
כִּנְסַת הַגְּדוּלָּה וְעִדְדָהֶם לֹא יִנְחָצֵר לְכַתְרָתָהֶם וְהֵם אֱלִדִּין צַעֲדוּא
מִעַ זְרוּבָבֶל אֱסַנְדוּא רֹאֲיָתָהֶם אֱלִי אֱלִאֲנִבִּיא כִּמְאֵ קִיל וְנִבִּיאִים
מִסְרוּהָ לְאֲנִשִּׁי הַנְּסַת הַגְּדוּלָּה וּבַעֲדָה עֲצֵר שְׁמַעוֹן הַצִּדִּיק כֵּהֵן גְּדוּל
20 וּמִן תַּבְעִיהָ מִן אֱלִתְלִאֲמִיד וְאֱלִאֲצַחְאֵב וּבַעֲדָה אֲנַטְגִּנוּס אִישׁ סוֹכֹר
מִשְׁהוֹר וּמִן תְּלִאֲמִידָה צִדּוֹק וּבִיתוֹס אֱלִדִּין כֵּאֵנָה אֱצִלָּא לְלִכְוֹאֲרָג
וְכֵהֶם סִמְיָא אֱלִצְדוּקִין וְאֱלִבִּיתוֹסִין וּבַעֲדָה יוֹסֵף בֶּן יוֹעֲזֵר חֲסִיד
שְׁבַכְהוּנָה וַיּוֹסֶף בֶּן יוֹחָנָן וְאֱצַחְאֲבַהֲמָא וְפִיה קִיל מִשְׁמַת יוֹסֵף בֶּן
יוֹעֲזֵר בְּטָלוּ הָאֲשְׁכוּלוֹת שְׁנִאֲמֵר אֵין אֲשְׁכוּל לֹאֲכוּל וְגו' לֹאֲנָה לֵם
25 יַחֲפֹט עֲלִיהָ דְּנָב מִנֵּי צַבָּאָה אֱלִי וְפִאֲתָה זֶל וּבַעֲדָה יְהוֹשֻׁעַ בֶּן
פִּרְחִיָּה וְאִמְרָה שְׁהִיר וַיִּשּׁוּ הַנוֹצְרִי כֵּאֵן מִן תְּלִאֲמִידָה וְנָתִי הָאֲרַבְלִי
מְעֹאֲצֵר לֹה וּבַעֲדָה יְהוּדָה בֶּן טַבָּאִי וְשְׁמַעוֹן בֶּן שֹׁטָה וְאֱצַחְאֲבַהֲמָא
וְפִי זְמַאֲנָה [מֵא] נִשָּׂא אֱצֵל מִדְּהַב אֱלִקְרָאִין לְמָא גְּרִי לְלִחְכִּמִים

שגרשו העמוניות והמואביות מפני שהיה יום מעשה גדול לגרש
העם את אמות בניהם והוא דבר קשה עד מאד ואינני סבור
שאומה מן האומות תקבל כעבודה הזאת לאלהיה זולתי הסגולה
הזאת ועל פרסום המעמד הזה אמר וימצאו כתוב ר"ל כי כאשר
הגיע הקורא על עם הארץ אל לא יבא עמוני ומואבי חדרו העם⁵
והיתה חרדה גדולה ביום ההוא:

ס"ד אמר הכוזרי רוצה אני שתביא לי טעם מאיכות הקבלה
המורה על אמתתה:

ס"ה אמר החבר כי הנבואה התמידה עם אנשי בית שני
ארבעים שנה מהזקנים הנעזרים בכח השכינה שהיתה בבית ראשון¹⁰
שהנבואה הנקנית נסתלקה בהסתלק השכינה ולא היו מקוים לה
אלא בעת מופלא ובעבור כח גדול כמו אברהם ומשה והמשיח
שאנחנו מקוים ואליהו והדומים להם אשר הם בעצמם מעון לשכינה
ובהמצאם יקנו הנמצאים מדרגת הנבואה ונשאר לעם בשובם אל
הבית חגי וזכריה ועזרא וזולתם ואחר הארבעים שנה היה המון¹⁵
החכמים הנקראים אנשי כנסת הגדולה ולא יספרו מרוב והם
שעלו עם זרובבל סמכו קבלתם אל הנביאים באשר אמרו ונביאים
מסרוה לאנשי כנסת הגדולה ואחריהם דור שמעון הצדיק כהן
גדול ומי שהיו בסיעתו מתלמידים וחברים ואחריו אנטיגנוס איש
סוכו מפורסם ומתלמידיו צדוק וביתוס שהיו שורש למינים ובהם²⁰
נקראו הצדוקים והביתוסים ואחריו יוסף בן יועזר חסיד שבכהונה
ויוסף בן יוחנן וחבריהם ובו אמרו משמת יוסף בן יועזר בטלו
האשכולות שנאמר אין אשכול לאכול מפני שלא ידעו לו עון מנעוריו
עד יום מותו ואחריו יהושע בן פרחיה דברו מפורסם וישו הנוצרי
היה מתלמידיו ונתאי הארכלי היה בדורו ואחריו יהודה בן²⁵
טבאי ושמעון בן שטח וחבריהם ובימייהם התחילה דעת הקראים
בעבור מה שאירע לחכמים עם ינאי המלך והיה כהן והיתה אמו
חשודה שהיא חללה ורמז אליו אחד מן החכמים שאמר לו ינאי

מִי יִנְאִי וְכֹאֵן כֹּהֵן וְכֹאֵת אִמָּה מִתְּהִמָּה בִּאֲחָא חֲלֵלָה וְעֵרֶץ בֶּה
 אַחֵר מִן אֶלְנָאס מִן גְּמַהוּר אֶלְחַכְמִים בֶּאֵן קֹאֵל לֶה יִנְאִי הַמֶּלֶךְ
 רַב לֶךְ כֹּתֵר מַלְכוּת הֵנֵחַ כֹּתֵר כְּהוֹנֵה לִזְרֵעוֹ שֶׁל אֶהֱרֵן פֶּאדְלֹוּה
 אֶצְחָאבֶה עֲלֵי אֶלְחַכְמִים לִיסְתַּפֵּר אֲלִיהֶם וַיִּנְפִּידֶם וַיְבַדְּרֶם וַיִּקְתְּלֶם
 5 פֶּקֶל לֹאֶצְחָאבֶה אִזָּא אֲנָא אֶתְלַפֵּת אֶלְחַכְמִים מִן לֵנָא בַּעֲלָם אֶתְוֹרָה
 פֶּקֶלְאוּ תְרֵי תוֹרָה שִׁבְכְתָב חֲאֶצְרָה כֹּל מִן שֵׁא אֵן יִתְעַלֵּם יֹאחִי
 וַיִּתְעַלֵּם וְלֹא תִבְאִי בַתְוֹרָה שִׁבְעַל פֶּה פֶּקֶל מִנְהֶם וְנָפִי אֶלְחַכְמִים
 וְפִי גְמִלְתָּהֶם שִׁמְעוֹן בֶּן שִׁטָּה וְכֹאֵן צִהְרָה וְאֶכְתֹּל אֶלְרַבְנוֹת מִדָּה
 קִלְיָה וְרֵאמֹוּא אֶתְשַׁרְעַ בֶּאֱלֻקִּיאָס פֶּעֲגֹזֹוּא חֲתִי אֶנְצֶרֶף שִׁמְעוֹן בֶּן
 10 שִׁטָּה וְסֹאִיר תִּלְאֲמִידָה מִן אֶלְאֶסְכְּנִדְרִיָּה וְעֹאֵד אֶלְנֶקֶל אֲלִי אֹלָה
 וְקֵד תֵּאֲצֹל לִלְקִרְאִיוֹן אֶצֶל בְּקוֹם יִדְאֶפְעוֹן תוֹרָה שִׁבְעַל פֶּה וַיִּתְחִילוֹן
 בֶּאֱלֻהֵיגָג כִּמָּא תִרְאֶהֶם אֲלִיוֹם וְאִמָּא אֶלְצִדּוּקִין וְאֶלְבִּית־סִין פֶּהֶם
 אֶלְמִינוֹים אֶלְמִדְעֵי עֲלִיהֶם פִּי אֶלְצִלְאָה וְאִמָּא אֶצְחָאב יִשׁוּ פֶהֶם
 אֶלְמִשְׁעִמּוֹדִים אֶלְדֹּאֲכִלוֹן פִּי דִין אֶלְמִעֲמוּדִיָּה אֶלְמִבְּפִטְסוֹן פִּי אֶלִירְדֵן
 15 וְאִמָּא אֶלְקִרְאִיוֹן פִּמְשִׁתְהִרוֹן פִּי אֶלְאֶצוֹל מִתְחַכְמוֹן פִּי אֶלְפְּרוֹיעַ וְרַבִּימָא
 תְּעִירִי אֶלְפִּסְאֵד אֲלִי אֶלְאֶצוֹל לִכֵּן גְּהֵלֵא מִנְהֶם לֹא קֶצְדָא חֲסִי תֵלֵא
 הִדָּא שִׁמְעִיָּה וְאֶבְטִלְיוֹן וּמִן תִּלְאֲמִידֵהֶם הֲלָל וְשִׁמְאִיר וְכֹאֵן מִן אִמֵּר
 הֲלָל מֹא טָהֵר מִן עֲלִמָּה וְחִלְמָה וְהוּ מִן זִרְעֵי דִּוֵּד וְעֹאֵשׁ מֵאִיָּה
 וְעִשְׂרִין עֲאִמָּא וְכֹאֵן לֶה מִן אֶתְלֹאֲמִירֵי אֶלְאָף וְפִי מִלְּתִאֲרִיָּהֶם קִיל
 20 שִׁמְנוֹים תִּלְמִידִים הִיוּ לוֹ לִהְלֵל הִזְקֵן שְׁלִשִׁים מֵהֶם רֵאוּיִים שִׁתְשִׁרָה
 עֲלִיהֶם שְׁכִינָה וְשְׁלִשִׁים רֵאוּיִים לַעֲבֹר אֶת הַשָּׁנִים וְעִשְׂרִים בִּינוֹנִים
 גְּדוֹל שְׁבָהֶם יוֹנָתָן בֶּן עֻזִּיאֵל קֶטוֹן שְׁבָהֶם יוֹחָנָן בֶּן זְכָאִי שְׁלֹא
 הֵנִיחַ מִקְרָא וּמִשְׁנָה וְתִלְמוּד וְהִלְכוֹת וְהִגְדוֹת וְכֹל מִדּוֹת חֲכָמִים
 וְכֹל מִדּוֹת סוֹפְרִים וְכֹל דְּבַר וְדִבְרִי שֶׁהוּא מְדַבְּרִי תוֹרָה שְׁלֹא לְמִדּוֹ
 25 וְאִמֵּרְוּ עֲלֵיו שְׁלֹא שֶׁחַח חוֹלִין מִימֵיו וְלֹא הֵנִיחַ אֶדָם בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ
 וַיֵּצֵא וְלֹא קִדְּמוּ אֶדָם לְבֵית הַמִּדְרָשׁ וְלֹא יִשָּׁן בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ לֹא
 שִׁנַּת קֶבֶעַ וְלֹא שִׁנַּת עֲרָאִי וְלֹא הֵלֵךְ אַרְבַּע אֲמוֹת בְּלֹא תוֹרָה וּבְלֹא
 תְּפִלִּין וְלֹא מִצָּאוֹ אֶדָם יוֹשֵׁב וְדוֹמָם אֶלֵּא יוֹשֵׁב וְדוֹרֵשׁ וְלֹא פִתַּח

המלך רב לך כתר מלכות והנח כתר כהונה לזרעו של אהרן
ויעצוהו חביריו להבאיש בחכמים ולכלותם ולהגלותם ולהמיתם
ואמר להם כאשר נאבד החכמים ממני נלמוד התורה אמרו לו הרי
תורה שבכתב כל הרוצה יבוא וילמוד ואל תרגיש בתורה שבעל
פה והאמין להם ושמע דבריהם והגלה החכמים ובכללם שמעון בן ⁵
שטח והיה חתנו ונתקלקלה הרבנות זמן מועט וטרחו להחזיק
בתורה בשקול דעתם והקשותם ונלאו ולא יכולו עד שהושב שמעון
בן שטח ותלמידיו מאלכסנדריא ושבה הקבלה לאיתנה וכבר
השרישו הקראים שורשי עם אנשים שהיו דוחים תורה שבעל פה
ומתחכמים בטענות כאשר אתה רואה שיעושין היום אבל הצדוקים ¹⁰
והביתוסים ¹¹⁵ הם המינים שאנו מתפללים עליהם בתפלתנו ואמנם
ישו וחביריו הם המושועמדים הנכנסים בתורת המעמדות הטבולים
בירדן אך הקראים הם משתדלים בשרשים מתחכמים בתולדות ואפשר
שיגיע הספר אל השרשים רק מסכלותם לא בכונה מהם ואחריו
היה שמעיה ואבטליון ומתלמידיהם הלל ושמאי והיה מענין הלל ¹⁵
מה שהוא מפורסם מחכמתו וענותנותו והוא מזרע דוד והיה מאה
ועשרים שנה והיה לו כמה אלפים תלמידים ובמובחרים מהם אמרו
שמונים תלמידים היו לו להלל הזקן שלשים מהם ראויים שתשרה
שכינה עליהם ושלשים מהם ראויים לעבר השנים ועשרים בינונים
גדול שבהם יונתן בן עוזיאל קטן שבהם רבן יוחנן בן זכאי שלא ²⁰
הניח מקרא ומשנה ותלמוד והלכות והגדות וכל מדות חכמים וכל
מדות סופרים וכל דבר דבר שהוא מדברי תורה שלא למדו ואמרו
עליו שלא שח שיחת חולין מימיו ולא הניח אדם בבית המדרש
ולא ישן בבית המדרש לא שינת קבע ולא שינת עראי ולא הלך
ארבע אמות בלא תורה ובלא תפלין ולא מצאו אדם יושב ודומם ²⁵
אלא יושב ודורש ולא פתח אדם לתלמידיו אלא הוא ולא אמר
דבר שלא שמע מפיו רבו ולא אמר הגיע עת לעמוד מבית המדרש
וכן היה רבי אליעזר תלמידו נוהג אחריו וזה רבן יוחנן בן זכאי

אדם לתלמידיו אלא הוא ולא אמר דבר שלא שמע מפי רבו ולא
 אמר הגיע עת לעמוד מבית המדרש וכן היה ר' אליעזר תלמידו
 נזהג אחריו והוא רבן יוחנן בן זכאי עאש מהל אסתאדה מאיה
 ועשרין עאמא וחצר בית שני מן תלמידיה ר' אליעזר בן הורקנוס
 5 אלדי לה פרקי ר' אליעזר אלמשהורה פי אלהיה ופי מסאחה
 אלפלאך ואלארץ וכל שי גריב פי עלם אלנגום ומן תלמידיה ר'
 ישמעאל בן ישמעאל כהן גדול והו ר' ישמעאל של היכלות
 והכרת פנים ומעשה מרכבה לאנה עלם אסררהא חתי אסתחך
 דרגה קריבה מן אלנבואה והו אלקאיל פעם אחת נכנסתי להקטיר
 10 קטורת וראיתי את אכתריאל יה ה' צבאות וסאיר אנהלכה ומ
 תלמידיה איצא ר' יהושע אלמשהור אלדי גרת לה מע רבן גמליאל
 אלכבאר אלמשהורה ור' יוסי ור' אלעזר בן ערך אלמקול פיה
 אלו היו כל חכמי ישראל בכף מאזנים ואלעזר בן ערך בכף
 שניה מכריע את כלם ופי הדה אלמעצאר חאשי האולאי אלמשהור
 15 וחאשי גמהור אלחכמים וחאשי אלכהנים ואללוים אלדי כאנת
 תורתם אומנתם לא יזאל אלשבעים סנהדרין ועלמיהם ובאניהם
 כאן ולי אלוואי ויעזל אלמעזול מתאל מא קיל אמר ר' שמעון בן
 יוחאי כך מקובל אני מפי שבעים זקנים ביום שהושיבו את ר'
 אלעזר בן עזריה בישיבה ותואבע אלסבעין מאין ותואבע אלמאין
 20 אלאה אד לא ימכן אן יצפוא סבעין כאמלא אלא ען מיאין דונהם
 וכדלך עלי תדריג ובעד האולאי ר' עקיבה ור' טרפון ור' יוסי
 הגלילי ואצחאבהם וגמיעהם בעד אלחרבן ווצל ר' עקיבה אלי חד
 קריב מן אלנבואה חתי כאן יתצרף פי עאלם אלרוחאנין כמא קיל
 ענה ארבעה נכנסו לפרדס אחד הציץ ומת אחד הציץ ונפע אחד
 55 הציץ וקציץ בנטיעות אחד בא בשלום ויצא בשלום ומנו ר' עקיבה
 פכאן אלדי מאת ממון לם יחתמל משאדהה חלך אלעאלם אלא
 אנהל תרכיבה ואלאכר גן ותוסיס אלוסואס אלאלאדי פלם ינפעו
 אלנאס ואלתאלה אפסד אלעמליאת לאן אשרף עלי אלעקליאת קאילא

חיה מאה ועשרים שנה כרבו והיה בחורבן¹¹⁶ בית שני ומתלמידיו
 רבי אליעזר בן הורקנוס שיש לו פרקי ר' אליעזר המפורסמים
 בתוכנה ומדות הגלגלים והארץ וכל דבר מופלא בחכמת הכוכבים
 ומתלמידיו רבי ישמעאל בן אלישע כהן גדול והוא רבי ישמעאל
 של היכלות והכרת פנים ומעשה מרכבה כי ידע סודותיהם עד ⁵
 שהיה ראוי למדרגה קרובה מהנבואה והוא האומר פעם אחת
 נכנסתי להקטיר קטורת וראיתי אכתריאל יה' ה' צבאות ושאר
 הענין ומתלמידיו רבי יהושע שאירע לו עם רבן גמליאל הדברים
 הידועים ורבי יוסי ורבי אלעזר בן ערך שאמרו עליו אם יהיו כל
 חכמי ישראל בכף מאזנים ורבי אלעזר בן ערך בכף שנייה מכריע ¹⁰
 את כלם ובאלה הדורות זולתי אלו המפורסמים וזולת המון החכמים
 וזולת הכהנים והלויים שהיתה תורתם אומנותם לא פסקו השבעים
 סנהדרין וחכמתם על פיהם היו ממנים הממונה ומעבירין המועבר
 כמו שאמרו א"ר שמעון בו יוחאי כך מקובל אני מפי שבעים
 ושנים¹¹⁷ זקנים ביום שהושיבו את רבי אליעזר בישיבה ונמשכים ¹⁵
 אחר השבעים מאות שלא היו כמותם¹¹⁸ ונמשכים אחר המאות אלפים
 אחר שלא יתכן להוציא שבעים¹¹⁹ אלא ממאות שהם למטה מהם וכן
 על ההדרגה ואחרי אלה רבי עקיבא ורבי טרפון¹²⁰ וחבריהם וכולם
 אחרי החורבן והגיע רבי עקיבא אל גבול קרוב מהנבואה עד
 שהיה משתמש בעולם הרוחניים כאשר אמרו עליו ארבעה נכנסו ²⁰
 לפרדס אחד הציץ ומת אחד הציץ ונפגע אחד הציץ וקצץ
 בנטיעות אחד בא בשלום ויצא בשלום ומנו רבי עקיבא והיה
 המת מי שלא סבל ראיות העולם ההוא עד שנתקה הרכבתו והשני
 נפגע ונטרפה דעתו הטריוף האלהי ולא הועילו בו בני אדם
 והשלישי הפסיד המעשים מפני שהשקיק על השכלים אמר אלה ²⁵
 המעשים הם כלים ומשתמשים מגיעים אל המדרגה¹²¹ הזאת הרוחנית
 ואני כבר הגעתי אליה ולא ארגיש על מעשה התורה ונפסד
 והפסיד ותעה והתעה ורבי עקיבא היה משתמש בשני העולמות

אֲךָ הָיָה אֲלֵעֲמַל אֲנִי הִי אֵלֶּה וְאֵדוּת מוֹצֵלֶה אֵלֶּי הָיָה
 אֶלְדֶּרְגָה אֶלְדֶּרְגָה וְאֵנָה קָד וְצִלְתָּהּ פֶּלֶא אֲבֵלִי בִּאֲמַל
 אֶלְשִׁרְיָהּ פֶּסֶד וְפֶסֶד וְצִלְ וְאֵצֶל וְכֵן ר' עֲקִיבָה הוּא אֵלֶּי וְיִצְרָק פִּי
 אֶלְעֲלִמִין מִן גִּיר אֵדָא יִלְחָקָה וְקִיל עֵנָה רֵאשִׁי הִיָּה שְׁתִּשְׂרָה
 5 עֲלִי שְׂכִינָה כְּמִשָּׁה אֵלֶּה שְׁאִין הִשְׁעָה רֵאשִׁי לִכְךָ וְהוּא מִן גְּמִלָה
 הִרְוִי מִלְכּוֹת וְהוּא אֵלֶּי חִין קֵתֶל כֵּן יִסָּאֵל תִּלְמִידָהּ הֵל הוּא
 וְקָת קְרִיאַת שְׁמֵי לִיקְרָאָהּ פֶּקֶלֶא לֵה רִבִּינוּ עַד כֵּן פֶּקֶלֶל לֵהם כֹּל
 יְמֵי הַיִּתִּי מִצְטָרֵר עַל מִקְרָא זֶה בְּכֹל לְבַבְךָ וּבְכֹל נֶפֶשְׁךָ וְאִפְּלוּ
 הוּא נוֹטֵל אֶת נֶפֶשְׁךָ עֲכָשִׁיר שְׁבָא לִידֵי אֶקִּימֵנוּ וְהִיָּה מֵאֲרִיךְ בְּאַחַד
 10 עַד שִׁיִּצְאָה נִשְׁמָתָה

ס"ו קֵאל אֶלְכֹזְרִי מֵחֵל הָיָה יַעֲשֵׂה עִישָׁא לְדִידָא וְיִמּוֹת מוֹתָא
 לְדִידָא הֵם יִחִיָּא אֶלְחִיָּאָה אֶלְאֲבִדָּהּ פִּי לְדָה מִתְּצִלָּה
 ס"ז קֵאל אֶלְחֵבֶר הֵם בַּעֲדָהֶם פִּי עֲצֵר וְאַחַד ר' מֵאִיר וְר'
 יְהוּדָה וְר' יוֹסִי וְר' שְׁמַעוֹן בֶּן עֲזָאִי וְר' חֲנַנְיָה בֶּן תְּרַדְיוֹן וְאַצְחָאֲבָהֶם
 15 וְבַעַד הָאוֹלָאִי רַבִּי וְהוּא רִבִּינוּ הַקְדוֹשׁ וְהוּא ר' יְהוּדָה הַנְּשִׂיא וְיַמְעָה
 ר' נָתָן וְר' יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קֶרְחָה וְגִירָהֶם כְּתִיר וְהֵם אֶכְרִי [י] רֹאשׁ
 אֶלְמִשְׁנָה אֶלְמִסְמִין תְּנָאִים וְלִים בַּעֲדָהֶם אֵלֶּה אֶלְאֲמִוּרָאִים וְהֵם אֵחֵל
 אֶלְתִּלְמוּד וְדוֹן אֶלְמִשְׁנָה פִּי סִנָּה תִּקֵּל לְמִנִּין שְׁטִרְתָּ וְהוּא סִנָּה קָן
 לְחֶרֶבֶן בֵּית שְׁנֵי בַּעַד תִּקֵּל סִנָּה לְאַרְתִּפָּאֵעַ אֶלְנִבָּה אֶנְדֶּרְגַּ פִּיהָ כֹּל
 20 מֵא דְכִרְנָא הָיָה נִכְת קִלְיָה מִן כְּתִירָה מִן אֶכְבָּאֲרָהֶם וְאַתְאֲרָהֶם
 וְקָד עֲנוֹא בִּאֶלְמִשְׁנָה עֲנָאִיתָהֶם בִּאֶלְתוֹרָה מִן נְטִמָּה לֵהָ וְתִרְתִּיבָהָ
 וְעַד אֶלְסִדְרִים וְאַלְפִּרְקִים וְאַלְהִלְכּוֹת וְהִרְזוּ אֶלְרֹאִיָּאֵת מֵא יַבַּעַד
 עַן אֶלְטָן אֵן יִכּוֹן אֲמַרָא מִצְטִלְחָא עֲלִיהָ וְיִנְטוּי פִּיהָ מִן פְּצִיָּה
 אֶלְלָגָה אֶלְעֲבִרָאִיָּה מֵא לֵם יִשְׁתַּקֵּן מִן לָגָה אֶלְמִקְרָא כְּתִיר וְאַמָּא
 25 אִיגָאז כִּלְאֲמָהָ וְחֹסֶן נְטִאֲמָהָ וְגִוְדָה תְּצַנִּיפָהָ וְחִצֵּר וְגִוְדָה אֶלְמִיִּעָאִי
 מִעַ אֶלְגִּזֹּם וְאַלְקִטֵּעַ דוֹן תִּשְׁכַּךְ וְטָן פִּפְי חַד יִרִי מִתְאַ[מ] לֵה בַּעֲיִן
 אֶלְחִקִּיקָה אֵן אֶלְבִּשְׁרִי יִקְצֵר עַן תִּאֲלִיף מִתְלָהָ אֵלֶּה מִעַ תִּאֲיִיד
 אֶלְאֲהִי וְיִמָּא יַעֲדִידָהָ אֵלֶּה מִן יִגְהִלְהָ וְלֵם יִשְׁתַּגֵּל בְּקִרְאָתָהָ

מבלי נזק שהשיגו וכבר נאמר עליו ראוי הוא שתשרה עליו
שכינה כמשה אלא שאין השעה ראויה לכך והוא מעשרה הרוגי
מלכות והוא בשעה שהרגוהו היה שואל תלמידיו אם הוא עת
קריאת שמע לקרא אותה אמרו לו תלמידיו רבינו עד כאן אמר
להם כל ימי חייתי מצטער על מקרא זה בכל נפשך אפילו נוטל
את נפשך עכשיו שבא לידי לא אקיימנו והיה מאריך באחד עד
שיצאתה נשמתו:

ס"ו אמר הכוזרי כזה יחיה החיים הערבים וימות המיתה
הערבה ואחר כך יחיה החיים התמידיים בתענוג מתמיד:
ס"ז אמר החבר ואחריהם בדור אחר רבי מאיר ורבי יהודה
ורבי יוסי ורבי שמעון בן עזאי ורבי חנניא בן תרדיון וחביריהם
ואחרי אלה רבי והוא רבינו הקדוש והוא רבי יהודה הנשיא
ועמו רבי נתן ורבי יהושע בן קרחה וזולתם רבים ואחריהם¹²²
בעלי המשנה הנקראים תנאים ואין אחריהם אלא האמוראים
והם בעלי התלמוד וחבר רבי המשנה בשנת תק"ל לשטרות¹⁵
והוא שנת ק"ן לחורבן בית שני אחר חמש מאות ושלושים שנה
להפסק הנבואה נתגלגל בה כל מה שזכרנו אלה רמזים מעט
מהרבה מדבריהם וממעשיהם והשתדלו בהם במשנה כהשתדלותם
בהורה מחברים אותה וסדורה ומספר סדריה ופרקיה והלכותיה
והזהרם בשמועות מה שהוא רחוק מהדעת שיהיה דבר מוסכם²⁰
עליו ונתגלגל בה מצחות הלשון העברית מה שאיננו נגזר
מלשון המקרא הרבה אבל קצור דבריה ויופי חבורה ונוי ערכה
וכלול אופני הענינים עם הפסק בלי ספק בענין¹²³ שיראה המעיין
בעין האמת כי בשר ודם יקצר מחבר כמותה אלא בעזר אלהי
ואין שונא אותה אלא מי שאינו מבינה ולא מתעסק בלמודה²⁵
וקריאתה וישמע מדברי החכמים השיחות והדרשות ויגזור
עליהם בדרך מקרה ובחסרון כאשר גזר על האדם בחסרון מי
שיפגענו מבלי מבחן ואורך חברה ומדמיוני סמיכתם על הנבואה

ותצפחה ויסמע מן אתאר אלחכמים אלכבאר אלעאמיה אלדרשיה
 פיקצי להם באלפתור ואלנקצאן [כמא יקצי באלנקצאן] עלי מן
 לקאה דון כברה וטול צחבה ומן מתאלאת אסנאדהם אלי אלנברה
 קול אמר ר' נחום הלבלר מקובל אני מרבי מיאשא שקבל מן
 5 הזוגות שקבלו מן הנביאים הלכה למשה מסיני ומן תחפטהם מן
 נקל אלמפראד קיל בעצהם לולדה מוציא ענר ופאתה בני הזור
 בארבעה דברים שהייתי אומר אמר לי ואזה למה לא חזרת בך
 אמר לו אני שמעתי מפי רבים והם שמעו מפי רבים אני עמדתי
 בשמועתי והם עמדו בשמועתי אבל אתה שמעת מפי יחיד מוטב
 10 להניח את דברי יחיד ולאחוז את דברי רבים והיה נכת קלילה
 ונקטה מן בחר מן דלאיל פצל רואיאת אלמשנה ואמא רואיאת
 אלתלמוד ונאקיליה פיטול אלכלאם פיה ופי טואיקהם ומואדרהם
 ואמתאלהם ואן פיהא מא לא יסתחסן אליום פקר כאן פי תלך
 אלעצאר מסתעמלא מסתחסנא

15 ס"ח קאל אלכזרי כולך ארי פי גזאיאת אכבארהם מא יכל
 במא תצף מן כליאתהא מן תכריגהם איאת אלתורה אלי וגוה
 יבעדהא אלקיאם ותשהד אלנפוס בא"ה לם יכן אלקצד מן דלך
 אלפסוק מא דכרוה מרה"י פי אלמאכאם ומרה"י פי אלדרשוה וכדלך
 מא לה[ס] מן הגדות ומעשיות תסתבעדהא אלעקול

20 ס"ט קאל אלחבר אראית מא להם מן אלתחריר ואלתחרי פי
 שרה אלמשנה ואלבריתא ומא ונתהון פיהא מן אלתדקיק ואלתחקיק
 דון מסאמחה פי לפטה פכיק פי מעני

ע' קאל אלכזרי ראית מא יפוק כל גדל כל דלך אלברהאן
 אלדי לא תעקב וראה

25 ע"א קאל אלחבר אפקיאם עלי מן ידקק היא אלתדקיק אנה

יגהל מן אלפסוק מא נדריה נחן
 ע"ב קאל אלכזרי דלך מחאל כל אלמאר עלי אחד וגוהין
 אמא אנה נחן לא נדרי טריק תפסירהם ללתורה ואמא אלדין

מה שאמרו אמר נחום הלבלר מקובל אני מפי רבי מואשה
שקבל מאבא שקבל מהזוגות שקבלו מהנביאים הלכה למשה
מסיני ומהזהרם בקבלת היחידים מה שאמר אחד מהם לבנו
שצוהו בעת מותו בני חזר לך מארבעה דברים שהייתי אומר
לך אמר לו ואתה למה לא חזרת בך אמר לו בני שמעתי מפי 5
רבים והם שמעו מפי רבים אני עמדתי בשמועתי והם עמדו
בשמועתם אתה שמעת מפי יחיד מוטב שתניח דברי יחיד ולאחוז
דברי רבים אלה מעט מהרבה כטפה מן הים מן הראיות על
מעלת שמועות המושג אבל שמועות התלמוד והמקבלים אותו
יארכו הדברים בהם ובדרכיהם ובדבריהם ובמשליהם ואם יש 10
בהם מה שאינו היום משובח כבר היה בדורות ההם נהוג
ומשובח:

ס"ח אמר הכוזרי כן אני רואה בחלקי דבריהם מה
שסותר מה שאתה מספר מכללותיהם מהוצאתם פסוקי התורה
אל פנים שמרחקת אותם ההקשה ותעיד הנפש כי לא היתה 15
הכוונה בפסוק ההוא מה שזכרו פעם בדינין פעם בדרשות וכן
מה שיש להם מהגדות ומעשים רבים ממה שמרחיק אותם
השכל:

ס"ט אמר החבר הראית מה שיש להם מהדיוקות והדקדוק
בפירוש המשנה והבריייתא ומא שמגיעים בה מן המחקר והבירור 20
מבלי יתור וחסור במלה כל שכן בענין:

ע' אמר הכוזרי ראיתי מה שהוא למעלה מכל חכמת הנצחון
אבל הוא המופת אשר אין להשיב עליו:

ע"א אמר החבר הנחשוב על מי שידקדק הדקדוק ההוא
שאינו יודע מהפסוק מה שנדעהו: 25

ע"ב אמר הכוזרי זה אי אפשר אך הדבר על אחד משני
פנים שנהיה אנחנו לא נדע דרכי פירושם לתורה או שמפרשי
ההלכה אינם מפרשי התורה ואלה הפנים השניים אי אפשר

יפס־רון אלהלכה לים הם אלמפ־סין ללתורה והוא אלוֹגה אלהאני
מחאל וקלילא מא נרי להם תפסיר פסוק יטאבק אלקיאס וטאהר
אללפט כמא אנה לא נרי להם תפסיר הלכה אלא פי גאיה
אלמטאבק־ה ללקיאס

5 ע"ג קאל אלחבר לכן נקול אחד אמרין אמא להם אסראר
כפית ענא פי טרק תפסיר אלתורה כאן ענדהם נקלא פי אסתעמאל
שלש עשרה מדות ואמא אן גלבהם ללפסוקים עלי טריק אלסנאד
אלמסמיה ענדהם אסמכתא יגעלונהא עלאמה לק[ב] ולהם כמא געלוא
ויצו ה' אלהים על האדם לאמר מכל העץ הגן אכול תאכל עלאמה
10 עלי שבע מצות שנצטוו בני נח ויצו אלו הדינין ה' זה [ברכת]
השם אלהים זו עבודה זרה על האדם זו שפיכות דמים לאמר זה
גלוי עריות מכל העץ הגן [זה גזל] אכל תאכל זה אבר מן החי
מא אבעד בין הדה אלאגראץ והוא אלפסוק לכן ענד אלקום
נָקל הדה אלסבעה מצות יעלקוהא בהוא אלפסוק כאלסמין תסחילא
15 לחפטהא ועסי אלוֹגהין ענדהם פי תפסיר אלפסוקים או תס וגוה
גאבת ענא ותקלידהם ואגב מל צח עלמהם ודינהם ואגתהאדהם
וגמהורהם אלעטים אלדי לא יגוז פיהם אלתואטי פלא נרתאב
בקולהם וא[נ] מא נרתאב באפהאמנא פמא נפעל פי אלתורה ומא
ינטוי פיהא ממא ננסב אלתקציר אלי אנפסנא ואמא אלהגדות
20 פמנהא אסתעמאל תוטיה ומקדמה לגרץ ירידון תאכידהא ותאיידהא
מתל אמרו כשירד רבון העולמים למצרים לתאכיד אלאימאן באן
יציאת מצרים אנמא כאמת קצדא מן אללה לא באתפאק ולא
בוסאיט מן חיל אלנאס ורוחאניאית כואכב ומלאיכה וגן וכל מא
יכתלג באלבאל אלמפכר כל באמרה תעאלי וחדה פקאלוא עלי
25 טריק מא יקולון כביכול יענון בעד אן יתפק כדא וכדא לכאן כדא
וכדא ועלי אן הוא לים פי אלתלמוד ולא יוגד אלא פי בעץ אלסדורין
לכן מע הוא מתי וגדת מתלה פאלי הוא ינחר כמא קאל מיכיהו
לאחאב ראיתי את ה' יושב על כסאו וגו' ויאמר ה' מי יפתה את

ומעט הוא שנראה להם פסוק שמסכים להקשה ולנראה מהמלות
כאשר אין אנהנו רואים להם כלל פירוש הלכה אלא בתכלית
ההסכמה להקשה:

ע"ג אמר החבר אבל נאמר אחד משני דברים יכול שהיה
להם סודות נעלמות ממנו בדרך פירוש התורה היו אצלם בקבלה⁶
בהנהגת שלש עשרה מדות או שיהיה הבאתם לפסוקים על דרך
אסמכתא שהם שמים אותה כסימן לקבלתם כאשר שמו פסוק
ויצו ה' אלהים על האדם לאמר סימן לשבע מצות שנצטוו בני
נח ויצו אלו הדינים ה' זה ברכת השם אלהים זו עבודה זרה
על האדם זו שפיכות דמים לאמר זו גלוי עריות מכל עין הגן¹⁰
זה גזל אכל תאכל זה אבר מן החי כמה רחוק בין אלו הענינים
ובין הפסוק הזה אך אצל העם קבלה ששבע המצות האלה
סומכין אותה בפסוק הזה בסימן שמיקל עליהם זכרם ושמא
השני פנים יחדיו יש להם בפירוש הפסוקים או שיש שם פנים
אחרים נעלמו ממנו ומן הדין שנסמך עליהם מאחר שנתבררה¹⁵
חכמתם וחסידותם והשתדלותם והמונם הגדול אשר לא יתכן בו
שום הסכמה ואין לחשוד לדבריהם אבל נחשוד הבנתינו כאשר
נעשה בתורה ומה שנכלל בה ממה שלא יתישב בנפשותינו ואין
חשד אצלנו בדבר ממנו אבל¹²⁴ נתלה הקצור בנפשנו אך
ההגדות מהם שנוהגים מהם דרך הצעה והקדמה לענין שרוצים²⁰
לנחצו ולאמצו כמו שאמרו כשירד רבון העולמים למצרים לנחץ
האמונה שיציאת מצרים היתה בכונה מאת האלהים יתברך לא
במקרים ולא במצועים מתחבולות בני אדם וברוחניות כוכבים
ומלאכים ושדים וכל אשר יעבור בלב מחשב אבל בדבר האלהים
לברו ואמרו על דרך מה שהם אומרים כביכול רוצה לומר אם²⁵
היה יכול להיות כך היה כך וכך ואף על פי שאין זה נמצא
בתלמוד ולא ימצא כי אם בקצת הסדורים¹²⁵ אך בעת שותמצא
כמוהו אל הענין הזה הוא נוטה כמו שאמר מוכיחו לאחאב

אחאב וגו' ויצא הרוח וגו' וסאיר אלקול ולם יכן פי אלחקיקה
אכתור מן קולה הנה נתן ה' רוח שקר בפי כל נביאך אלה וגיר
דלך מקדמה ותוטיה כטאביה מעתקה מוכרה להוא אלקול אנה חק
ומנהא אוצאף מן משאהרה רוחאניא ראוהא לים במסתגר על
5 אולאך אלפצלא אן ירוא צור מנהא כאליד לעטים תפכרהם ואפצא
אדהאנהם ומנהא צור להא חקיקה מן כארג כמא ראוהא אלאבאי
וכדלך בת קול איתי צחבתהם פי בית שני דרגה דון אלחזון ואלקול
פלא יסתבעד קול ר' ישמעאל שמעתי קול שמנהמת כיונה וגיר דלך
אז תבין [מן] משהד משה ואליהו עה מא יגעל הוא אלממכן
10 פארא גא באלכבר אלצאדק וגב קבולה ויאול פי קולה אורי לי
שחרבתי את ביתי מא יאול פי וינחם ה' ויתעצב אל לבו ומנהא
מא הי אמתאל מצרובה עלי אסראר עלום מנע כשפהא אז לא
מנפעה פיהא ללגמהור והי מערצה ללכחת ואלתפתיש ללאפראד
ישפר בהא מן אסתחקהא ואחד פי עצר או פי אצעאר ומנהא
15 מחאליה אלטאהר ויתבין גרצהא באיסר נטר מתל קולהם שבעה
דברים נבראו קודם לעולם גן עדן ותורה וצדיקים וישראל וכסא
הכבוד וירושלים ומשיח בן דוד נטירא לקול אלעלמא אול אלפכר
אכר אלעמל פלמא כאן קצר אלחכמה וחמלתהא הם
אלצדיקים וביניהם יחל כסא הכבוד ואלצדיקים באלחקיקה לא
20 יכונון אלא מן צפורה והם ישראל ולא יליק בהם אלא אכין אלמואצע
והי ירושלים ולא ינטמהם אלא אשרף אלנאס והי משיח בן דוד
ומאלהם ומסירהם אלי גן עדן וגב אן תואצע הדה מכלוקה באלקרה
קבל אלעאלם ומן אלמחאליה אלטאהר איצא מא דכר מן עשרה
דברים נבראו בין השמשות פי הארץ ופי הבאר ופי האתון וגו'
25 ללתופיק בין אלשריעה ואלטביעה אז אלטביעה תקול באלעאדה
ואלשריעה תקול בכרק אלעאדה ואלתופיק בינהמא אן אלעאדה
איתי אנכרת אנמא הי באלטביעה לאנחא פי אלארדה אלקדימה
משרוטה בהא מבינה עליהא ששת ימי בראשית ולסת אנכרך יא

ראיתי את ה' יושב על כסאו וצבא השמים וגו' ויאמר מי יפתח את אחאב ויעל ויצא הרוח ושאר הענין ולא היה העקר יותר מאמרו הנה נתן ה' רוח שקר בפי כל נביאיך אלה וזולת זה הקדמה והצעה הלצוית מנחצת הדבר הזה כי היא אמת ומזהם ספורים ממראות ורחניות ראום ואין זאת פליאה על החסידים 5
ההם שיראו צורות מהם מתדמות בעבור גודל מחשבותם וזכות דעותם ומזהם צורות שיש להם ממש אמתי מחוץ כאשר ראו אותם הנביאים וכן בת קול שלא פסקה מהם בבית שני והיא מדרגה למטה ממדרגת החזון והדבור ואל יהיה רחוק אצלך מה שאמר רבי ישמעאל שמעתי בת קול שמנהמת כיונה וזולת 10
זה שכבר נתבאר ממצעמד משה ואליהו מה שישים זה באפשר וכאשר יבא בקבלה הנאמנה מהדין לקבלו ונאמר במה שאמר אוי לי שחרבתי את ביתי כאשר נאמר בוינחם ה' ויתעצב אל לבו ומזהם מה שהם משלים מובאים על סודות החכמות נמנע גלותם מפני שאין להמון תועלת מהם והם מונחים לחקור ולחפש 15
ליחידים כשיגיע אליהם מי שהוא ראוי להם אחד בדור או בדורות ומזהם מה שנראים כשקר ויתבאר ענינם עם מעט עיון כמו שאמרו שבעה דברים נבראו קודם העולם גן עדן תורה וצדיקים וישראל וכסא הכבוד וירושלם ומשיח בן דוד דומה למה שאמרו החכמים תחלת המחשבה כוף המעשה וכאשר 20
היתה כונת החכמה בבריאת העולם התורה שהיא גוף החכמה ונושאה הם הצדיקים וביניהם כסא הכבוד והצדיקים באמת לא יהיו כי אם מהסגלה והם ישראל ואין ראוי להם כי אם הסגלה מהמקומות והיא ירושלם ולא יחברם כי אם החשוב שבברואים והוא משיח בן דוד ואחריתם [והליכתם] 126 אל גן עדן היה בדין 25
שיושמו אלה ברואים בכח קודם העולם ומהנראים עוד שקר מה שאמרו עשרה דברים נבראו בין השמשות פי הארץ ופי הבאר ופי האתון וכו' להפיק בין התורה והטבע כי הטבע אומר במנהג

מלך אלכזר אן יכון פי אלתלמוד אמור לים אקדר עלי אנקנאעך
 פיהא ולא עלי צמִהא אלי מצמר והי אלתִי צמִהא אלתלמוד
 אנתהאר אלתלאמודִה למה כאן ענדהם אן אפילו שיחת חכמים
 צריכה תלמוד ומה כאן יתחרון אלא יקולון אלא מא סמיעא מן
 5 אסתאדיהם מע אנתהאדהם אן ירוא כל מא סמיעא מן אסתאדיהם
 ויתחרון פי דלך לפטחם בעינה ורבמא [לא] יפהמון מענאהא
 פקאלוא אן הכדא רוינא וסמענא ורבמא כאן ללאסתאד פי דלך
 אגראץ כפית ען תלאמירה פוצל אלאמר אלינא פאסתכפסנא בה
 למה לס נדרי גרצה ולכן גמיע הדא פי מא לא יחל ולא יחרם
 10 פלא נבאלי בה ולא יכל פי אלתאלוק מע אלוגוד אלתִי דכרנא
 ע"ד קאל אלכזרי לקד טיבת נפסי ומכנת אימאני באלקל
 ואריד אלֵאן אן תערץ לי דוקא מן עלומהם בעד אן תזירני ביאנא
 פי אסמא אללה תע ותוסע לי פי דלך קלילא בעון אללה
 חמֵת אלמקאלה אלתאלתה ת"ל

והתורה אומרת בשנוי המנהג וההפקה ביניהם כי המנהגים
שנשתנו הם בטבע מפני שהיה בחפץ הקדמון מותנה בהם
ומוסכם עליהם מששת ימי בראשית ואנו מודה לך מלך כוזר
שבתלמוד דברים שאינני יכול להטעימך בהם טעמים מספיקים
ולא להביאם בקשר ענין והם שהכניסו אותם התלמידים בתלמוד⁵
מהשתדלם מפני שהיה אצלם ששיחת החכמים צריכה תלמוד ומה
שהיו נזהרין¹²⁸ במה ששמעו מרבותיהם עם השתדלותם שיאמרו¹²⁸
כל מה ששמעו מהם והיו נזהרים שיאמרו אותם במלותם בעצמם
ואפשר שלא היו מבינים ענינו ויאמרו כך וכך שמענו וקבלנו
ואפשר שהיה לרבותיהם במאמר ההוא ענינים נעלמו מהתלמידים¹⁰
והגיע הדבר אלינו והקלנו בו מפני שלא דענו ענינו אך כל זה
במה שאינו במותר ובאסור על כן לא נרגיש אליו ולא יפחות
החבור עם הפנים אשר זכרתים:
ע"ד אמר הכוזרי כבר הטיבות לבי וחזקת אמונתי בקבלה
ורצוני עתה שתראה לי טעם מתכמתם אחר שתוסף לי באור¹⁵
בשמות האלהים ית' ותרחיב לי בענין מעט בעזרת אלהים:

אלמקאלה אלראבעה

א קאל אלחבר אלהים צפד למאלך אמר מא וחאכמה [וקד
יכון] פי אלכל אדא אריר בה מאלך אלעאלם באסרה וקד יכון פי
אלגזי אדא אריר בה קוה מן קוי אלפלך [או טביעה מן אל]טבאיע
או חאכס מן אלנאס ואנמא אנבני הדא אלחאסס עלי אלגמע מן שאיע
5 אלססתעמאל אלגארי בון אלחאמס אלדון כאנא ויהלפון אצנאמא
יעתקדון כל ואחד מנחם מחלא לקוי פלכיה ונא אשבה הדא וכל
ואחד מנחא ענדהם מלוא פיסמון אלגמלה אלהים ויהלפון בהא
וכאנחא חאכמיה עליהם פהי מתכתר מתכתר אלקוי אלמדבריה
ללבדן ואלקוי אלמדבריה ללעאלם פאן אלקוה כנאיה ען אסבאב
10 אלחרכא פאן כל חרכה פען קוה גיר קוה אלחרכה אלחרכי
פאן פלך אלשמש ופלך אלקמר לים יגריאן בקוה ואחדיה לכן בקוי
מכתלפה ולים ולתפחוא אלי אלקוה אלחאלי אלתי ענחא צדרת
גמיע הדא אלקוי אמא לאנחם לם יקרוא בהא ואדעוא אן גמיעה
הדא אלקוי הי אלמכני ענחא באלאה ואן אלנפס איצא אנמא הי
15 גמיעה אלקוי אלמדבריה ללבדן ואמא אנחם אקרוא באללה לכנחם
אסתבעדוא אלחנאפאע בעבארתה וזעמא אנה אנזה וארפע מן אן
יערפנא פאלא ען אן יעני בנא תעאלי אללה ען קולחם פצארוא
[א]לא יעבדוא אמרא ואחדא לכן כתירא יסמון אלהים גמלה תעם
אלחאסבאב דון תפציל ואלתחריר ואלתפציל אנמא הי פי אלחאסס
20 אלמכתוב ביוד הא ואי הא יתברך ויתרום פהי אסס עלם

מאמר רביעי

א. אמר החבר אלהים תואר למושל בדבר מן הדברים ולדיין ויש שיחיה בכל כשהוא רוצה בו מושל בעולם כלו ויש שיחיה בחלק כשהוא רוצה בו כח מכות הגלגל או שבע מן הטבעים או דיון מבני אדם ונבנה השם הזה בלשון קבוץ בעבור מה שהיה נהוג בין האומות שהיו עושים צלמים והיו מאמינים שכל אחד מהם יחולו בו כחות הגלגלים ומה שדומה לזה וכל אחד מהם אצלם אלוה והיו קוראים כללם אלהים נשבעים בהם וכאלו הם מושלים בהם והם מתרבים ברבוי הכחות המנהיגים את הגוף והכחות המנהיגים את העולם כי הכחות כנוי לסבות התנועות כי כל תנועה היא באה מכת זולתי כח התנועה האחרת כי גלגל¹⁰ השמש וגלגל הירח אינם רצים בכח אחד אבל בכחות מתחלפין ולא פנו אל הכח הראשון אשר ממנו באו כל הכחות האלה אם בעבור שלא הודו בו וטענו כי קבוץ הכחות האלה הוא המכונה אלוה ושהנפש גם כן אינה כי אם קבוץ הכחות המנהיגים את הגוף או שהודו באלהים אך היה רחוק בעיניהם שתועיל עבודתו¹⁵ וחשבו כי הוא נעלה ומרומם שידענו כל שכן שישגיח בנו חלילה לאל מדבריהם על כן לא היו עובדים דבר אחד אך רבים שקוראין אותם אלהים כלל שכולל הסיבות מאין חלוק והדיוקות והמעלה היתירה אינה הנכתב כי אם בשם הנכבד ויד הא וז הא ית' הוא שם נודע רמזו אליו במדות לא במקום אחר אשר לא היה נודע²⁰

משאר אליה באלצפאת לא באלמכאן בעד אן כאן מנדהולא אן
 כאן וסמ' אליהם עלי אלעמוס פסמ' ה' עלי אלכצוץ כאן סאילא
 סאל א' אליהם הו אלדו ינבגי אן יעבר אלשמס או אלקמר או
 אלסמא או אלברוג או אחד אלכואכב או אלנאר או אלרוח או
 5 אלמלאיכה אלווחאניון או גיר דלך פאן לכל ואחד מנדהא תאחיר
 וחכם ולכל ואחד מנדהא סבב פי אלכון ואלפסאד פיוון אלגואב
 ה' כקולך פלאן אסס עלם מוזל ראובן ושמעון אן יפהם מן לפט
 ראובן ושמעון חקיקה דואתהמא

ב קאל אלכזרי וכיף אשכץ מא לא אשארה אליה לכן אסתדל
 10 עליה מן אהארה

ג קאל אלחבר בל ישאר אליה באלמשאהדה אלנבירה
 ובאלבצירה לאן אלאסתדלאל מצלל ומן אלאסתדלאל תחדת
 אלזנדקה ואלמדואהב אלפאסדה וכאן אלתנויה [מא] אדאהם אלי
 אלקול בסבבין קדימין אלא אלאסתדלאל וכאן אלהיריה [מא]
 15 אדאהם אלי אלקול בקדם אלפלך ואנה סבב נפסה וסבב גירה
 אלא אלאסתדלאל וכולך עבאד אלנאר ועבאד אלשמס אלאסתדלאל
 אדאהם אלי דלך לכן טרק אלאסתדלאל אכתלפת פמנדהא מוסתקצאה
 ומנדהא מקצרה ואחפלהא אסתקצא אלפלאספה וטרק אלאסתדלאל
 אדתהם אלי אלקול ברב לא יצרנא ולא ינפענא ולא ידרי צלאנא
 20 וקראביננא ולא טאעננא ולא עציאננא ואן אלעאלם קדים כקדמה
 פליס ענד ואחד מנדם אסס עלם ללה משארא אליה לכן ענד מן
 סמע כטאבה ואמרה ונהיה ותואבה ענד אלטאעה ועקאבה ענד
 אלמעציה פהו יסמיה באסס עלם כנאיה ען דלך אלדו כאטבה
 וחקק ענדה אנה כאלק אלעאלם בעד עדמה פאולהם אדם מא
 25 לידרי לולא כטאבה ותואבה ועקאבה ואכתראעה לה חוה מן
 צלע מן אצלאה פתחקק אן דלך הו כאלק אלעאלם ואשארא אליה
 באלקול ואלצפאת וסמ' ה' ולולא הדיא לבקי עלי אסס אליהם
 לא יתחקק מא הו הל ואחד אם אכתר הל הו עאלם באלגזאיאת

כי היה נקרא אלהים בכלל ונקרא ה' בהתיחד כאלו שאל השואל או זה אלוה ראוי לעבוד השמש או הירח או השמים או המזלות או אחד הכוכבים או האש או הרוח או המלאכים הרוחניים או זולתם כי לכל אחד מהם מעשה וממשלה וכל אחד מהם סבה בהווה ובהפסד ותהיה התשובה ה' כמו שאתה אומר ⁵ פלוני שם נודע כראובן ושמועון אחרי אשר יובן ממלת ראובן ושמועון אמתת עצמיהם:

ב אמר הכוזרי ואיך אודיע בשם מה שאין עליו רמז אך הראייה עליו ממעשיו:

- ג אמר החבר אבל רומזים אליו ברמיזה הנבואית ובראייה ¹⁰ הרוחנית כי הראיות מתעים ומן הראיות יבא האדם לאפיקורסות ולדעות המופסדות וכי מו² הביא המשנים לאמר בשתי סבות קדומות אלא הראיות וכן אנשי הקדמות מו³ הביאם לאמר בקדמות הגלגל ושהוא סבת עצמו וסבת זולתו אלא הראיות וכן עובדי השמש ועובדי האש הראיות הביאו אותם אל זה אך ¹⁵ דרכי הראיות נחלקו מהם מדוקדקות עד תכלית ומהם מקוצרות והמדוקדק שבהם הפילוסופים ודרכי הראיות הביאום לאמר באלהים שלא יועילנו ולא יזיקנו ולא ידע תפלתנו וקרבותינו ולא עבודתנו ולא מרינו ושהעולם קדמון כקדמותו⁴ ואין אצל אחד מהם שם נודע שרומזין אליו אך אצל מי ששמוע דבריו ²⁰ וציווי וזההרתו וגמולו על העבודה וענשו על העבירה והוא קורא אותו בשם נודע כנוי לזה שדבר עמו ואמת אצלו שהוא בורא את⁵ העולם אחר שלא היה ותחלתם אדם לא היה יודע ה' לולי דברו עמו וגמלו וענשו ושברא לו חוה מצלעותיו ונתחבר לו שהוא בורא העולם ורמז לו בדבור ובמדות וקרא אותו ה' ²⁵ ולולי זה היה נשאר על שם אלהים שאין מתברר מה הוא אם הוא אחד או יותר מאחד אם הוא יודע החלקים אם לא ואחר כן קין והבל ידעוהו אחר שקבלוהו מאביהם בראיה הנבואית

אם לא תִּם קִין והבל אֲנִי עֲרֵפָה בְּעַד תְּקִלִּירָהּמָא לֹאבֹאֲהֵמָא
בֹּאֲלִמְשִׁאֲהֵרָה אֲלִנְבוּיָהּ תִּם נָח תִּם אֲבֵרָהִם וַיִּצְחָק וַיַּעֲקֹב אֱלִי מִשֵּׁה
וּמִן בְּעֵדָה מִן אֲלֵאֲבִיָּא פִסְמִיָּה תִם ה' בְּמִשְׁאֲדֵרָהִם וּסְמִיָּה אֲלִקֹּם
אֲלִמְקִלְדֹּן לִהֵם בְּתִקְלִירָהִם לִהֵם ה' מִן חֵית יִתְּצֵל אֲמֵרָה וּתְדַבִּירָה
5 בֹּאֲלִנְאֵס וַיִּתְּצֵל אֲלֵאֲצִיָּא מִן אֲלִנְאֵס בַּה חֲתִי וּשְׁאֲהֵרָה בֹּסֻטָּה
מֵא יִתְסַמִּי כְבוֹד וּשְׂכִינָה וּמִלְכֻת וְאֵשׁ וְעֵנָן וְצֶלֶם וְתִמּוּנָה וּמִרְאָה
הַקִּשְׁתִּי וְגִיר דְּלִךְ מִמָּא יִדְלָהִם אֲנָהִם מִכְּאֲטָבֹן מִן עֵנְדָה תֵּע פִּיסְמֹן
דְּלִךְ כְּבוֹד ה' וּרְבִמָּא סְמִיָּה אֲלֵאֲרוֹן ה' כְּקוֹל קוֹמָה ה' עֵנְד אֲלִקִּיאִם
וּשְׂוֹבָה ה' עֵנְד אֲלִנְזוֹל וְעֵלָה אֱלֹהִים בְּתִרְעֻזָּה ה' בְּקוֹל שׁוֹפָר וְהִם
10 יִרְדּוּן אֲרוֹן ה' וּרְבִמָּא סְמִיָּה אֲלִנְסַבָּה אֱלֹהֵי בֵין יִשְׂרָאֵל וּבִינָה
וְאַלְאֲאָפָה ה' וְפִי דְלִךְ קִיל הֲלֵא מִשְׁנֵאִיךְ ה' אֲשֵׁנָא וְאוֹיְבֵי ה'
יִרְדּוּן שֵׁם ה' אוֹ בְרִית ה' אוֹ תוֹרַת ה' אִלּוּ לֹא אֲצִאֲפָה בִינָה וּבֵין
מִלָּה מִן אֲלִמְלֵל אִלּוּ אֲנִי יִפְיֵן נוֹרָה עֲלִי אֲלִצְפּוּהָ פִּהִם מִקְבּוֹלוֹן
מִנָּה וְהוּ מִקְבּוֹל מִנָּהִם וְכִדְלִךְ יִתְסַמִּי הוּ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּתְסַמִּי
15 הִם עִם ה' וְעִם אֱלֹהֵי אֲבֵרָהִם וְהָב אֵן בַּעֲזָן אֲלִמְלֵל קִד אֲתַבְּעוּהָ
וַעֲבֹדוּהָ סְמִיָּהִם תְּקִלִּירָה אֵין קְבוּלָה הוּ לִהֵם וְאַתְצִאֲלָה בֵּהִם
וּרְצִאָה עֵן טֵאֲעִתָּהִם וּסְכֻטָּה לְעִצִּיאֲנָהִם נִרְאָהִם מִתְּרוּכִין מִנְּעֵ אֲלִטְבִּירָה
וְאַלְאֲתַפֶּאק יִסְעִדוֹן וַיִּנְחִסוֹן בְּחִסְבֵּהִמָּא לֹא בִּאֲמִר יִתְחַקֵּק אֲנָה בִּאֲמִר
אֲלֵאֲהֵי וְחֵדָה וְכִדְלִךְ כְּצִצְנָא בְּקוּלָה ה' בְּדֵר יִנְחֵנוּ וְאֵין עִמּוֹ אִל
20 נִכְר פִּצְאָר הִיא אֲלֵאֲסִם כְּאֵצְ[א] בְּנָא אִלּוּ לֹא יַעֲרֵפָה חֵק מִעֲרֵפָתָה
גִּירָנָא וְהוּ אִסֵּם עֲלֵם לֹא יִחְתַּמֵּל הֵאֲ אֲלִמְעֲרַפָּה כְּמָא תִּזְאֵר עֲלִי
אֱלֹהִים פִּיקָאֵל הָאֱלֹהִים וְהִיא אֲלֵאֲסִם מִן גְּמִלָּה אֲלִפְצִאִיל אֱלֹהֵי
כְּצִצְנָא בֵּהִם וּסְרָה מִסְתוֹר וְאִמָּא פְצִילָה אֲלֵחֲרוֹף אֲלֵאֲצִיָּה בַּה
פְּהִי אֲלִנְאֲטָקָה לֹאֲנָהִם אֲחֵרָף אֲהִירִי אֱלֹהֵי הִי עֲלָה טְהוֹר גְּמִיע
25 אֲלֵחֲרוֹף אִלּוּ לֹא יִנְטֵק בְּחֵרָף מִן אֲלֵחֲרוֹף מִנָּהִם לִם תְּחַצֵּר קוּדָה
הִדָּה אֵעִנִי אֲלִפְתַּחֲהִי לִלְאֵלָף וְאַלְהָה וְאַלְצִמָּה לִלְוֹאֵר וְאַלְכִסֵּר לִלְוִי
פְּהִי כֹאֲלֵאֲרוּאֵה וְסִאִיר אֲלֵחֲרוֹף כֹּאֲלֵאֲגִסָּם וְאִמָּא יֵה פְּמִתְלָה וְאִמָּא
אֲהִירָה פִּשְׁבָּה אֵן יִכּוֹן מִן הִיא אֲלֵאֲסִם וּשְׂבָהִה אֵן יִכּוֹן מִשְׁתַּקָּא

ואחר כן נח ואחר כן אברהם יצחק ויעקב עד משה ומי שהיה
אחריו מהנביאים וקראוהו הם ה' בראיתם וקראוהו העם המקבלים
מהם בהאמנתם אותם ה' בעבור שהיה דברו והנהגתו דבק בבני
אדם והיו דבקים הסגלה מבני אדם בו עד שהיו רואים אותו
במצויע מזה נקרא כבוד ושכינה ומלכות ואש וענן וצלם⁵
ותמונה ומראה הקשת וזולת זה ממה שהיה ראייה להם שהדבור
עמם מאצלו וקוראים אותו כבוד ה' ויש שקראוהו ה'⁶ ויש
שיקראו הארון ה' כמו שהיו אומרים בנסעו קומה ה' ושובה
ה' בנוחה⁷ ועלה אלהים בתרועה ה' בקול שופר והם היו רוצים
ארון ה' ויש שיקראו הוהם שיש בין בני ישראל ובינו¹⁰
וההצטרף⁸ ה' ובזה נאמר הלא משנאיך ה' אשנא ואויבי ה' רוצים
שם ה' או ברית ה' או תורת ה' כי אין צרוף בינו ובין אומה
מהאומות כי איננו אוצל אורו כי אם על הסגלה והם מקובלים
ממנו והוא קובל מהם וכן נקרא אלהי ישראל ונקראים הם עם
ה' ועם אלהי אברהם ואומר שקצת האומות הלכו אחריו ועבדו¹⁵
אותו משמיע וקבלה איה קבולו אותם והדבקו בהם ורצותו
בעבודתם וקצפו בהמרותם אך אנחנו רואים אותם נעזבים אל
הטבע והמקרה טובתם ורעתם כפיהם לא בענין מתברר שהוא
בדבר אלהי לבדו וכן יחד אותנו באמרו ה' בדד ינחנו
ואין עמו אל נכר והיה השם הזה מיוחד בנו שאין אחד²⁰
יודע אותו אמתת ידיעתו זולתנו והוא שם נודע לא יסבול
ה"א הידיעה כאשר היא נוספת על אלהים ונאמר האלהים
והשם הזה מכלל המעלות הטובות אשר יחדנו בהם וסודו
נסתר אך מעלת האותיות המיוחדות לו הם המדברת⁹ מפני
שהם אותיות אה"וי אשר הם עלת הראות כל האותיות שאין²⁵
מדברים באות מהאותיות בעוד שלא תמצא כח¹⁰ אלה רוצה
לומר הפתחא לאלף והה"א והקמץ¹¹ לו"א והשבר לו"ד והמה
כרוחות ושאר האותיות כגופות ויה כמוהו אבל אהיה אפשר

מִן הָיָה אֲרָאָד בַּה צֶרֶף אֱלֹאֲהֵאֵן עֵן אֱלִפְכֶּרֶהּ פִּי חִיקָהּ אֱלֹדֶאֱת
אֱלִמְמִתְנֵעַ מֵעֲרִפְתָּהּא פִּלְמָא סִילָה וְאִמְרוּ לִי מַה שְּׁמוֹ אֲנָאֲבָה
קִאִילָא מֵא בִּאלְהִם יִטְלָבּוּא מֵא לֹא יִמְכַּנְהִם אֲדִרְאֲכָה שְׁבִירָהּ בְּקוֹל
אֱלִמְלֹאֲךָ לְמָה זֶה תִּשְׁאֵל לְשִׁמִּי וְהוּא פִּלְאִי לִכֵּן קֵל לְהִם אֱהִיָּה
5 וְתַפְסִירָה אֲשֶׁר אֱהִיָּה יַעֲנִי אֱלִחְאֲצֵר אֱלֹדִי אֲחֲצִרְכֶּם מִתִּי טִלְבְּתִמוּנִי
פִּלְא יִטְלָבּוּא אַעֲטִם דְּלִיל מִן וְגִדְרִי מֵעֵהִם פִּלִּיסְמוּנִי הִכְדָּא פִּקָּאֵל
אֱהִיָּה שְׁלַחֲנִי אֵלֵיכֶם וְקֵד כֵּאֵן תִּקְדָּם וְגַעַל בְּרֵהֲאֲנָה לְמוֹשֶׁה מִתַּל
הָדָא בְּקוֹלָה כִּי אֱהִיָּה עִמָּךְ וְזֶה לֵךְ הָאֵת אֱלֹאִיָּהּ אֲנִי מִרְסַלְךָ
אֲנִי אֲחֲצִרְךָ פִּי כָל מִכָּאֵן וְיִתְבַּעַה בְּמֵא יִשְׁאֲכַל הָדָא בְּקוֹלָה אֱלֹדִי
10 אֲבוּתִיכֶם אֱלֹדִי אֲבִרְהֶם אֱלֹדִי יִצְחָק וְאֱלֹדִי יַעֲקֹב אֱלִמְשִׁהוּרִין
בִּאלְאִמֹר אֱלֹאֲלֹאֲדִי מֵעֵהִם אֲבִדָּא וְאִמָּא אֱלֹדִי הָאֱלֹהִים פִּכְנֹאִיָּה עֵן
כּוֹן גְּמִיעַ אֱלִקְרִי אֱלִפְעֹאֲלָהּ מִפְתָּקְרָהּ אֱלִי רַב־יִנְטָמָהּ וְיִצְרִפְהָ
וְאִדְרֹנִי הָאִדְרֹנִים מִרְאֲדָךְ לֹחַ וְאִמָּא אֵל פִּמְשֶׁתְךָ מִן אִילוּת וְעֵנָה צִדְרָת
אֱלִקְרִי פִּהּוּ מִנְזָה מִן אֱלֹאֲשֶׁתְבֹאָה בְּהָא וְסֹאג קוֹל מִי כְּמוֹךְ בִּאֲלִים
15 גְּמִיעַ אֵל וְאִמָּא קִדּוּשׁ פִּכְנֹאִיָּה עֵן אֱלִתְנִזִּיה וְאֱלִתְרַפִּיעַ עֵן [אֵן] יִלִּיק
בַּה צִפָּהּ מִן צִפְּתָא אֱלִמְכְּלוּקָתָא וְאֵן סְמִי בְּהָא עֲלִי אֱלִמְגֹּאֲז וְלִדְלֵךְ
סִמִּיעַ יִשְׁעִיהוּ קִדּוּשׁ קִדּוּשׁ אֱלִי מֵא [לֹא] נְהֹאִיָּהּ יַעֲנִי אֲנָהּ
מִנְזָה וְמִרְפֵּעַ וּמִקְדָּס וּמִבְרִי עֵן אֵן יִלְחָקָה שִׁי מִן נְגָאֲסָתָא אֱלֹאֲמָהּ
אֱלִתִּי חֵל נִירָה פִּימָא בִּינְהֶם וְלִדְלֵךְ רֵאָה עַל כִּסֵּא רִם וְנִשָּׂא פִּיכְנִי
20 בְּקִדּוּשׁ עֵן אֱלִרְוּחָאֲנִי אֱלֹדִי לֹא יִתְגָּסֵם וְלֹא יִתְשַׁבֵּה בְּגֹאֲנָבָה שִׁי
מִמָּא יִתְעַלֵּךְ בִּאֱלִמְגֹּסְמָתָא פִּיקָאֵל קִדּוּשׁ יִשְׂרָאֵל כְּנֹאִיָּה עֵן אֱלֹאֲמִר
אֱלֹאֲלֹאֲדִי אֱלִמְתַּצֵּל בַּה חֵם בְּגִמְהוּר דְּרִיתָה אֲתַצְאֵל תְּדִבִּיר וְסִיאֲסָהּ
לֹא אֲתַצְאֵל לְצוּק וּמֹאֲסָהּ וְלִים בְּמִבְּאָה לְכָל מִן שֵׂא אֵן יִקוֹל אֱלֹדִי
וְקִדּוּשִׁי אֱלֹא עֲלִי סְבִיל אֱלִמְגֹּאֲז בְּטָרִיק אֱלִתְקִלִיד וְאִמָּא עֲלִי חִיקָהּ
25 פִּאֲנָמָא יִקוֹלָה נְבִי וְלִי מִמֵּן יִתְצֵל בַּה אִמֹר אֱלֹאֲדִי וְלִדְלֵךְ יִקָּאֵל
לְלִנְבִי חֵל נֹא אֵת פִּנִי ה' אֱלֹהִיךָ וְקֵד כֵּאֵן בְּהִירָה אֱלֹאֲמָהּ אוֹ תְּכוּן
נִסְבַּחְתָּהּ מִן אֱלֹאֲמִם כְּנִסְבָּהּ אֱלִמְלֵךְ מִן אֱלִנָּאס בְּקוֹלָה קִדּוּשִׁים
תְּהִיו לִי כִי קִדּוּשׁ אֲנִי ה' אֱלֹהִיכֶם וְאִמָּא אִדְרֹנִי אֱלִמְכְּתוּב אֱלֵךְ

שיהיה מן השם הזה ואפשר שיהיה נגזר מזה ורצה בו למנוע
 מחשוב באמתות העצם אשר ידיעתו נמנעת וכאשר שאלו ואמר
 ואמרו לו מה שמו ענהו לאמר מה להם לבקש מה שלא יוכלו
 להשיגו דומה למה שאמר המלאך למה זה תשאל לשמי והוא
 פלאי אך אמור להם אהיה ופירושו אשר אהיה והטעם הנמצא 5
 אשר אמצא להם בעת שיבקשוני אל יבקשו ראיה גדולה מהמצאי
 עמהם ויקבלוני כן ואמר אהיה שלחני אליכם וכבר קדם ושם
 מופתו למשה בזה הענין באמרו כי אהיה עמך וזה לך האות
 והאות¹² כי אנכי שלחתיך הוא שאמצא לך בכל מקום וסמך לו
 מה שדומה לזה באמרו אלהי אבותיכם שלחני אליכם אלהי 10
 אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב המפורסמים בהמצא הענין
 האלהי עמו תמיד ואלהי האלהים כנוי בעבור שכל הכוחות
 הפועלים צריכים אליו יתברך שיסדרם וינהיגם ואדני האדנים
 כמוהו אבל אל נגזר מאילות וממנו יצאו כל הכחות והוא מרומם
 מהתדמות¹³ להם וכשר לומר מי כמוך באלים קבוץ אל וקדוש כנוי 15
 שהוא נקדש ומרומם משתאות¹⁴ לו מדה ממדות הברואים ואם
 יקרא בהם הוא דרך העברה ועל כן שמי ישיעיו קדוש קדוש
 קדוש עד אין תכלית והטעם שהוא נקדש ומרומם משתעוהו
 מאומה משומאות העם אשר ישכון כבודו ביניהם וכן ראה אותו
 על כסא רם ונשא ויכונה בקדש הרוחני אשר לא יתגשם ולא 20
 יתלה בו דבר ממה שיתלה בגשמים ויאמר קדוש ישראל כנוי
 לענין האלהי הדבק בו ואחריו בהמון זרעו דבקת מחשבה¹⁵
 והנהגה לא דבקת נגיעה ואין מותר לכל מי שירצה שיאמר
 אלהי וקדושי אלא דרך העברה בדרך הקבלה אך על דרך
 האמת לא יאמר אותו כי אם נביא או חסיד שידבק בו ענין 25
 האלהי ועל כן אמרו לנביא חל נא את פני ה' אלהיך והכונה
 היתה באומה הזאת שיהיה ערכה מן האומות ערך המלך מן
 העם כמו שאמר קדושים יהיו כי קדוש אני ה' אלהיכם אבל

דלת נון יוד פהו כאלאשאר־ה אלי שו ואן כאן פו חק־ה מנז־ה ען
 אלאשאר־ה לא־ן אלאשאר־ה א־נמא הו ל־גה־ה דון גה־ה פקד ישר־
 אלי אלאשיא אלמנפעל־ה ענה אלמתצ־פ־ה לה תצ־רפא א־ל־י־ה כמא
 ישאר אלי אלעקל פיקאל א־נ־ה פו אלקלב או פו אלדמאג פיקאל
 5 ה־זא אלעקל ודאך אלעקל ולא אשאר־ה באלחקיק־ה אלא אלי מא
 יתח־ז במכאן ועלי אן אלעצא כלהא תחצ־ר־ה ללעקל כאן דל־ך
 בואסט־ה אלקלב ואלדמאג כא־ל[א]תהא אלאולי ישאר אליהא אן
 אלעקל הנאך כדל־ך ישאר אלי אלסמא לא־נ־ה א־ל־ה תחצ־ר־ה במג־ד
 אראדתה ת־ע דון אסבאב א־כ־ר מתוסט־ה בינהמא ולא ישאר אלי
 10 שו מן אלמ־רכבאת לא־נ־הא אלתא מתצ־פ־ה בתוסט אסבאב א־כ־ר
 תחסלס אליה ת־ע פא־נ־ה סבב אלסבאב פיקאל היושבי בשמים
 כו אלהים בשמים ור־במא קיל עלי אלמנאז יראת שמים וירא שמים
 בסתר ומן השמים ירוחמו וכדל־ך ישאר אלי עמוד האש ועמוד הענן
 ויסג־ד נחיה ויקאל אן אלרב־ה הנאך לאן דאך אלעאמוד תחצ־פ־ה
 15 במג־ד אראדתה וליס כסאיר אלגמאס ואלניראן אלמתפק־ה פו
 אלג־ז מן אסבאב א־כ־ר וכדל־ך ישאר אלי אש אוכלת בראש ההר
 אלתי ראתהא אלעאמ־ה ואלי אלצורה אלרוחאנ־ה אלתי ראתהא
 אלכאצ־ה ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר וס־מ־י אל הו וכדל־ך
 ישאר אלי ארון הברית פיקאל ענה ארון כל הארץ לט־הור
 20 אלעגאוב מעה ועדמה דונה כמא [סמוא] אלעין מבצ־ה ואלמבצר
 בה גירה אעני אלנפס וקד ישאר אלי אלאנביא ואלעלמא אלפ־לא
 לא־נ־הם כאלאלאת אלאולי לאראד־ה אללה יתצ־ר־פון במשיתה ולא
 יכאלפון שוא מן אמרה ותט־הר אלעגאוב בהם ובמתל הו־א
 אלאשאר־ה קאלת אלאחבאר את ה' אלהיך תירא לרבות תלמידו
 25 חכמים וחקיק־ה מן הו פו מתל הו־ה אלדרג־ה אן יתסמ־י איש
 אלהים צפ־ה מ־רכ־ה מן אלנאסות ואלאלאדות כא־ך קלת אלנאסאן
 אלאלאחי פענד אלמכאטבה־ה לשי אלאחי משאר אליה וקאל
 אדוני באל־ך דלת נון יוד כא־נ־ה יקול יא מולאי וישיר אלי מא

אד"ני הנכתב באלף דלת נון יוד הוא כרמז אליו¹⁶ כי הרמז הוא לצד מבילתי צד כי יש שירמזו אל הדברים הנפעלים מאתו המשמשים לו שמוש ראשון כאשר ירמזו אל השכל ויאמרו שהוא בלב או במוח ויאמרו השכל הזה או השכל הלזה ואין רמז באמת אל מזה שאיננו נגבל במקום ואף על פי⁵ שכל האיברים משמשים לשכל השמוש ההוא הוא במצוה הלב או המוח ככליו הראשונים¹⁷ רומזים אליהם שהשכל שמה כן רומזים אל השמים מפני שהוא כלי משמש בחפצו גרידא מבילתי סבות אחרות אמצעיות ביניהם ואין רומזין אל דבר מהמורכבות מפני שהם כלים משמשים במצוה סבות אחרות¹⁰ משתלשלים אליו ית' שהוא סיבת הסבות ואמר היושבי בשמים כי האלהים בשמים ויש שיאמר על דרך העברה וראת שמים ורא שמים בסתר ומן שמים ירוחמו וכן רומזים אל עמוד האש ועמוד הענן ומשתחווים נכחו ואומרים כי האלהים שמה כי העמוד ההוא משמש בחפצו לבד ואיננו כשאר העננים והאשים הנקרים באויר¹⁵ מסבות אחרות וכן אל אש אוכלת בראש ההר אשר ראוה המון העם ואל הצורה הרוחנית אשר ראוה האצילים ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר וקראו אותה אלהי ישראל¹⁸ וכן רומזים אל ארון הברית ואומרים עליו אדון כל הארץ בעבור הראות הפלאות בהמצאו והעדרם בלעדיו כאשר קראו העינים ראות²⁰ והדבר שהראות בו זולתם והיא הנפש ויש שרומזים אל הנביאים והחכמים החסידים כי הם ככלים הראשונים לחפץ האלהים משתמשים בחפצו ולא ימרו מדבריו מאומה ויראו המופתים על ידיהם ובכמו הרמז הזה אמרו רבותינו זכרונם לברכה את ה' אלהיך תירא לרבות תלמידיו חכמים והדין למי שהוא במעלה²⁵ הזאת שיקראוהו איש האלהים תואר מורכב מן האנושות והאלהות כאלו אמר האנוש האלהי וכאשר יהיה הדבור עם דבר אלהי שרומזים אליו יאמר אדני באלף דלת נון יוד כאלו הוא אומר

יחִיז [ב]מִכָּאן מִגֵּאזָא כְּקוֹל יוֹשֵׁב הַכְּרוֹבִים וְיוֹשֵׁב צִיּוֹן וְשׁוֹכֵן
ירושלים פִּתְכֹּתֶרֶת אֲלֻצְפָּאָת וְאֶלְדָּאָת וְאַחֲדָהּ לֹאכְתֹּלָאָת מִחֹל אֶלְקָאָבֵל
כֹּאכְתֹּלָאָת אֲלֻשְׁעֵאֲעָת וְאֲלֻשְׁמֹס וְאַחֲדָהּ וְחָדָא אֶלְמָחֵל לִיס בְּמִטָּאָבֵק
בֹּאכְלִיָּה אֵלָא לֹא כֹאנֶת אֲלֻשְׁמֹס גִּיר מְדֻרְכָּה פִּתּוּגָד אֲלֻשְׁעֵאֲעָת
5 וְלֹא יִדְרֵךְ סִבְכָּהָא אֵלָא בְּטָרִיק אֶלְאִסְתִּדְלָאֵל וְלֹא בִדּ מִן אֶלְתּוֹסֵעַ
קְלִילָא פִי אֶלְכִּלָּאֵס הֶהְנֵא לֵאֲנָה מוֹצֵעַ אֲעִתְרָאֵץ כִּיף יִשְׁאֵר אֵלִי
מִכָּאן מִן לֹא מִכָּאן לֹא תֵם יַעֲתֵקֵד פִי אֲלֻמְשָׁאֵר אֵלִיָּה אֵנָּה אֶלְסִבֵּב
אֶלְאֵל פִּנּוּטִי פִי גֹאֵב דְּלָךְ תּוֹטִיָּה פִּנְקוֹל אֵן אֶלְחֻאֵס תִּדְרֵךְ מִן
אֶלְמַחְסוּסָאָת אֲעִרָאֲצָהָא לֹא גֹאֲהֶרֶהָא פִּמָּא תִדְרֵךְ מִן אֶלְרִיִּס . . .
10 אֶלְדִּי תַעֲתֵקֵד תַּעֲטִימָה בֵּל קֵד תִּרְאָה פִי אֶלְחֶרֶב פִי זִי מָא תֵם
תִּרְאָה פִי אֶלְמִדּוּנִיָּה פִי זִי אֶכֶר פִּתְרָאָה פִי מִנּוּלָה פִי זִי תֹאֲלָה
וְתִקּוֹל אֵן הוּ אֶלְסִלְטָאֵן בְּקִצָּא אֶלְעֵקֵל לֹא בְּקִצָּא אֶלְחֵס וְרִבְמָא
רִאִיתָהּ צִבִּיָּא תֵם שֹׁאֲבָא תֵם כְּהִלָּא תֵם שִׁיכָא וְרֹאיתָהּ צִחִיָּהָ
תֵם מְרִיצָא וְקֵד תִּבְדֹּלָת מְרֹאִיָּתָהּ וּמִלְמוּסָאָתָהּ וְאֶלְכִּלָּטָהּ וְאֶלְכִּלָּקָהּ
15 וְאַנֶּת תִּקְצִי אֵנָּה הוּ הוּ וְאַנְמָא קִצִּית עֵלִי אֵנָּה [אֶלְמִלְךָ לֵאנָה]
כֹּאטְבֵךְ וְאַמְרֵךְ וְנִהָאֵךְ וְדִלְךָ מִנָּה אֲנִמָּא הוּ אֶלְעֵקֵל אוֹ אֶלְנֶפֶס
אֶלְנִאטְקָהּ וְקֵד תִּבֵּת אֵן דְּלָךְ אֶלְגֹּז מִנָּה גִּוְהֵר גִּיר מִתְחִיז פִּלָּא
אֲשֹׁרָהּ אֵלִיָּה וְאַנֶּת קֵד אֲשֶׁרֶת אֵלִיָּה וְקִצִּית בֹּאֲנָה אֶלְסִלְטָאֵן
. בֵּל גֶּסֶס יִחְרָכָה מִן שֹׁא וְיִנְפֵעֵל מִן אֲנִפְעֵאֲלָאָת מִן אֶלְאֲחֶפֶאָק
20 וְאַלְאֲרָאֲדָהּ כֹּאֲלִסְחָאָב אֶלְדִּי אֲתֶפֶק פִי אֶלְגֹּר תַּחְמִלָה רִיחַ וְתִסּוּקָה
אֶכְרִי וְתִגְמִעָה רִיחַ וְתִפְרָקָה רִיחַ אֶכְרִי וְכָאן קֵבֵל דְּלָךְ גֶּסֶמָא לֹא
יִנְפֵעֵל אֵלָא בֹּאֲרָאֲדָהּ נֶפֶס דְּלָךְ אֶלְסִלְטָאֵן פִּכָּאן כִּעְמֹדֵר אֶלְגִּמָּאֵס
אֶלְאֲלֹאֲהִי אֶלְדִּי לֹא תִבְדֹּרָה אֶלְאֲרִיָּאָת מִתֹּאֵל אֶכֶר אֲלֻשְׁמֹס נִרְאָהָ
דֹּאִירָהּ בְּסִיטָהּ בְּקֵדֵר אֶלְתֵּרֵס וְפִי שִׁכְלָה מִצִּיָּה חֲאֲרָהּ סֹאכְנָה
25 וְאַלְעֵקֵל יִקְצִי בֹּאֲנָה [כִּרְהִי] בְּקֵד[ר] כִּרְהִי אֶלְאֲרֵץ נַחוּ קֶסֶד מִרְהִי
וְאַנְהָא לִיסֶת חֲאֲרָהּ וְלֹא סֹאכְנָה לִכֵּן מִתְחַרְכָּה חֲרִכְחִין מִתְצֹאֲדָתִין
מִשְׁרָקִיָּהּ וּמִגְרִבִּיָּהּ בְּשִׁרְאִיט יִטוֹל שִׁרְחָהָא פִּלִּיס תּוֹצֵעַ לִלְחֻאֵס
קוֹה לֹאֲדִרָאֵךְ גִּוְהֵר אֶלְאֲשִׁיא בֵּל קוֹה כֹּאֲצִיָּה לֹאֲדִרָאֵךְ אֲעִרָאֵץ תֹּאֲבַעָה

אדני אתה מושלי ורומז אל מה שיוגבל במקום דרך העברה כמו
 שאמר היושבי בשמים¹⁹ וושב ציון יושב הכרובים שוכן ירושלם
 ורבו המדות והעצם אחד בעבור התחלפות המעון²⁰ המקבל
 כהתחלפות הניצוצות והשמש אחד וזה הדמיון איננו נאות בכל
 אלא אם היתה השמש בלתי מושגת וימצא הניצוצות ולא תושג⁵
 סבתם אלא בדרך הראיה והצורך מביא להרחיב מעט בדברים
 בכאן בעבור שהוא מקום טענה איך רומזים אל מקום מי שאין
 לו מקום ונאמין כי הרמז אליו הוא הסבה הראשונה ואנחנו
 מציעים בתשובה זה הצעה ונאמר כי החושים אינם משיגים מן
 המוחשים כי אם מקריהם לא עצמיהם ואינם משיגים מן המלך¹⁰
 על הדמיון זולתי המראים והתבניות והשעורים ואיננו זה אמתת
 המלך שהם מקבלים עליהם לרוממו אבל אתה רואה במלחמה
 בתכשיט אחד ותראהו במדינה בתכשיט אחד ובביתו בתכשיט
 אחד ותאמר כי הוא המלך בגזירת השכל לא בגזירת החוש
 ואפשר שתראה אותו נער ואחר כן בחר ואחר כן זקן ואחר כן¹⁵
 ישיש ותראה אותו בריא ואחר כן חולה וכבר נחלפו מראיו
 ומשושיו ולחותיו ומדותיו ואתה אומר שהוא הוא וגזרת שהוא
 המלך בעבור שהוא אשר דבר עמך וצורך והזהירך וזה ממנו
 איננו כי אם השכל או הנפש המדברת וכבר התקיים כי החלק
 ההוא ממנו עצם בלתי נגדר ואין רמיזה אליו ואתה כבר רמזת²⁰
 אליו וגזרת שהוא המלך וכאשר מת וראית ממנו מה שהיית
 רואה גזרת כי הוא איננו המלך אך גוף יגיעהו מי שירצה ויפעל
 על כמה פנים מאופני ההפעלות מהמקרה והחפץ כעננים הנקרים
 באויר ישאם רוח ותביאם אחרת ותקבצם רוח ותפזרם אחרת
 והיה קודם לכן [גשם]²¹ לא יפעל כי אם בחפץ נפש המלך ההוא²⁵
 והיה כעמוד הענן האלהי אשר לא יפזרוהו הרוחות דמיון אחר
 השמש נראה אותו עגול פשוט כשעור הצנה ובתארה מזחירה
 חמה נחה והשכל גזר כי הוא כדור גדול מכדור הארץ כמאה

יסתדל מנהא אלעקל עלי גוהרהא וסבבהא פלא יקף עלי אלמארהה
 ואלמעני אלא אלעקל אלצחיה פכל מא עקל באלפעל כאלמלאיכה
 ידרך אלמענני ואלמארהא ברואתהא מן גיר האגה אלי אן
 תתוסטהא אפראץ ואמא עקולנא אלתי די אולא באלקוה לאנגמארהא
 5 פי היולי פלא ימכנהא אלוקוק עלי חקאיק אלאשיא אלא בלטיאק
 צניע אללה תע בכצוציאת וקרי וצעהא פי אלחואס משאבלה
 ללאעראץ אלמחוססא מלאזמה אברא פי גמיע אלנוע פלא יכתלף
 בצרי מע בצרך אן תלך אלצפיתח אלמחדודה אלמנירה אלמסכנה
 די אלשמס ואן כאנת הדה אלצפאת מנפיה ענד אלעקל לא יצר
 10 דלך באלנוע מן חית אסתדל[ל] לנא בהא עלי מואדנא כמא ינתפע
 אלעאקל אלבציר יטלב נאקתה בקול אלעמש אלחחול ארי פי
 מוצע כדא גרנוקתין פיעלם אלבציר אנה אנמא ראי אלנאקה ואן
 עמשה כיל לה אנה גרנוק וחולה כיל לה אנה אחנין פאנתפע
 אלבציר בשחאדה אלעמש ועזרה פי סו עבארתה לסו נטרה
 15 פהכדא אלחואס ואלקוה אלכיליה ענד אלעקל וכמא תלטף אלכאלק
 תע פי וצע הדה אלנסבה בין אלחס אלטאהר ואלמחוסס אלגסמאני
 כדלך תלטף פי וצע נסבה בין אלחס אלבאטן ואלמעני גיר
 אלמתגסם פגעל למן שרף מן חלקה עינא באסנה תרי אשיא
 באעיאנהא לא אכתלאף פיסתדל מנהא אלעקל עלי מעני תלך
 20 אלאשיא ולבאבהא ומן חלקת לה תלך אלעין הו אלבציר באלחקיקה
 וירא גמיע אלנאס כאלעמי פיהדיהם וירשרהם ויושך אן תכון תלך
 אלעין די אלקוה אלמתכילה מה מא כדמת אלקוה אלעקליה פתרי
 צורה עטימה האילה חדל עלי חקאיק לא ריב פיהא ואעטם אלדליל
 עלי חקיקתהא אפשק גמיע דלך אלצנף עלי תלך אלצור אעני
 25 גמיע אלאנביא פאנחם ישאהדון אשיא וישהד פיהא בעצהם לבעין
 כמא נפעל נחן פי מחסוסאנתא פנשהד בחלאוה אלעסל ומרארה
 אלחנטל ואן ראינא מן כאלפנא פקלנא אנה פארג ען אלאמר
 אלטביעי פהאולאי לא מחאלה ישאהדון דלך אלעאלם אלאלאהי

וששים ושש פעמים ושאינה חמה ולא נחה אך היא מתנועת
שתי תנועות מתהפכות מזרחית ומערבית בתנאות יארך פירושם
ולא הושם לחושים כח להשיג עצם הדברים אך כח מיוחד
להשיג מקרים תלויים בהם יקח השכל מהם ראייה על עצמם
וסבתם ולא יעמוד על המהות ועל הענין אלא השכל השלם וכל⁵
אשר הוא שכל בפועל כמלאכים ישיג העניינים והמהויות
בעצמם מאין צורך אל המקרים שיהיו באמצע אבל שכלנו אשר
הוא בתחלה בכה²² בהיולי לא יוכל לעמוד על אמתת הדברים
אלא במה שחננו הבורא מכחות מיוחדים שמש בחושים ראויים
למקרי המוחשים דברים תמיד בכל המון כי אין מחלוקת בין¹⁰
ראות עיני וראות עיניך שהשטח ההוא והעגול המאיר המחמם
הוא השמש ואף על פי שהמדות האלה מרוחקות אצל השכל
לא הזיק זה בעיון מחמת שלקחנו מהם ראייה על חפצנו כאשר
יקבל תועלת הפקח המשכיל אשר יבקש גמלו במאמר אלאע"מ
אל"אחול שענינו טרוטות שרואה מאחד שנים²³ אני רואה¹⁵
במקום פלוני שני כורכיות גרא"ניק והפקח ידע כי הגמל הוא
שראה שרואה מאחד שנים²⁴ ובחלישות ראותו נדמה לו כי הוא
כורכיה גר"נוק ובעבור עזות ראותו נדמה לו שהם שנים
והועיל הפקח בעדותו ודן אותו לכך זכות ברוע מליצתו מפני
רוע ראותו וכן החושים והכח הדמיוני אצל השכל וכאשר שם²⁰
הבורא בחכמתו הערך הזה בין החוש הנראה והמוחש הגשמי
כן שם בחכמה ערך בין החוש הנסתר והענין שאיננו גשמי ושם
למי שבחר מברואיו עין נסתרת רואה דברים בעיניהם לא יתחלפו
ויקח מהם השכל ראייה על ענין הדברים ההם ולבותם ומי
שנבראה לו העין ההוא הוא הפקח באמת ויראה כל בני אדם²⁵
כעורים ויורם ווישירים ואפשר שיהיו העינים ההם הכח
המדמה בעוד שישמש הכח השכלי ותראינה צורות גדולות
נוראות מורות על אמתות שאין בהם ספק והראיה הגדולה על

באלעין אלבאטנה פירן צורה משאכלה לטבאיעהם וזא אלפרא
 פיצפודהא באלצפאת אלתי שאהדוהא מגסמה וחלך אלצפאת חקיקה
 באלאצאפה אלי מא יטלבה אלוהם ואלכיאל ואלחס וליסת בחקיקה
 באלאצאפה אלי אלדאת אלתי יטלבהא אלעקל כמא מתלנא פי
 5 אלרייס פאן מן קאל הו אלטויל אלאביץ לאבס אלדיבאג אלדי
 עלי ראסה אלעלם וזא אשבה דלך לם יכדב ומן קאל ליס הו
 דלך לכן אלעקל אלממז אלממר אלנאדי פי בלד כדא פי עצר
 כדא עלי אמה כדא לם יכדב איצא פישאהד אלנבי באלעין
 אלבאטנה אכמל אלצור אלתי שאהדהא כצורה רייס או קאצי
 10 מתקעד עלי כרסי פי מאל אמר ונדי ותוליה ועזל עלם אנהא
 צורה תשאכל רייס[א] מטאע[א] ואדא ראי צורה תחמל סלאח
 או חאמל אלאת כתאבה או משמר לעמל אמר מא עלם אנה צורה
 תשאכל אלכאדם אלמטיע פלא ישק עליך תשביה אדם באלכאלק
 ואמא באעתבאר אלעקל פישבהה אולא באלנור לאנה אשרף
 15 אלמחוססאט ואלטפהא ואשדהא אחאטה ואשתמאל באגזא אלעאלם
 פאדא תפכר פי אלצפאת אלתי לא בד מנהא מגאזא או חקיקה
 מתל חי ועאלם וקאדר ומיריד ומדבר ונאטם ומעטי כל שי חקה
 וחאכס עאדל לם יגד פי משאהדתנא אשבה בה מן אלנפס אלנאטקה
 והי אלנאנסאן אלכאמל והדא מן חית הו אנסאן לא מן חית הו
 20 גסם פאנה ישתרך פי דלך מע אלנבאא ולא מן חית הו חיואן
 פאנה ישתרך איצא פי דלך מע בהאים וקד שבה אלמתפלספון
 אלעאלם באנסאן כביר ואלנאנסאן בעאלם צגיר פאן כאן הדא
 וכאן אללה רוח אלעאלם ונפסה ועקלה וחיותה כמא תסמי בחי
 העולם פקד צה אלחשביה בטריק אלעקל פקיף וללנבה בצר
 25 אגלי מן אלקיאס ודלך אלבצר אדרך אלמלא אלעלי עיאנא
 וראי עמאר אלסמא מן אלרוחאנין אלמקרבין וגיריהם פי צורה
 אדם ואלויהם אלשארה פי קולה תע נעשה אדם בצלמנו כדמותנו
 יעני אני קד דרגת אלכלקה וסקתהא עלי תרתיב אלחכמה מן

אמתתם הסכמת כל המין ההוא על הצורות ההם רוצה לומר כל הנביאים שרואים דברים יעיד בהם קצתם לקצתם כאשר אנחנו עושים במוחשנו כי אנחנו מעידים במתיקות הדבש ומרירות הלענה ואם נראה מי שיחלוק עלינו נאמר שהוא יוצא מענון הטבעי ואלה מאין ספק רואים העולם ההוא האלהי בעין 5 הנסתרת ורואים צורות ראויות לטבעיהם ומה שהרגילו מספרים אותם בחבניות אשר ראום מוגשמות והתבניות ההם אמתיות בהערכתם אל מה שיבקשהו המחשב והדמיון והחוש ואינם אמתיות בהערכתם אל העצם אשר יבקשהו השכל כאשר הביאנו 10 הדמיון במלך כי מי שיאמר שהוא הארוך הלבן הלוזש המשי אשר הנזר על ראשו והדומה לזה איננו כוזב ומי שיאמר שאיננו כי אם המשכיל המכיר המצוה המזהיר בארץ פלונית בזמן פלוני על אומה פלונית איננו כוזב גם כן וכשרואה הביא בעין 15 הנסתרה הצורה התמימה שבצורות אשר ראה אותה בדמות מלך או שופט יושב על כסא דין בענין ציווי ואזהרה מהקם 20 ומהעדה ידע שהוא צורה ראויה למלך נעבד נשמע וכאשר ראה דמות נושא כלים או נושא כלי ספרות²⁵ או חגור לעבוד עבודה ידע שהוא צורה ראויה לעובד שומע ואל יקשה בעיניך דמות אדם לבויה כי בבחינת השכל נדמה לו תחלה באור כי הוא החשוב שבמוחשים והדק שבהם והסובב והכולל חלקי העולם 25 יותר מכלם וכאשר נחשוב במדות שאי אפשר לדחותם בין על דרך ההעברה בין על דרך האמת כמו חי ויכול ויודע וחפץ ומסדר ונותן לכל דבר מה שראוי לו ושופט צדק לא נמצא במה שאנו רואים דמיון קרוב מהנפש המדברת והוא האדם השלם וזה מצד שהוא אדם לא מצד שהוא גוף כי הוא משתתף 30 בזה עם הצמח ולא מצד שהוא חי כי הוא משתתף בזה עם הבהמות וכבר דמו הפילוסופים העולם באדם גדול והאדם בעולם קטן ואם הדבר כן והאלהים הוא רוח העולם ונפשו ושכלו

אלענאצער אלי אלמעאדן אלי אלנבאח אלי חיואן אלמא ואלהוא
 תם אלי חיואן אלארץ דואת אלהואס אלדכי' ואלאלהאמא
 אלעגיבה וליס בעד תלך אלרתבה אלא רתבה תקארב אלגנס
 אלאלאהי אלמלאכי פכלק אדם פי צורה מלאיכתה וכדמה אלמקרבין
 5 אליה באלרתבה לא באלמכאן או תע ען אלמכאן פעלי כלי
 אלחשבויהן לא ימכן אן יכון מתאלה ענד אלכיואל אלא צורה
 אגל אלנאס יצדר ענה אלנאס ואלרתבה לסאיר אלנאס עלי
 דרגאח כמא ענה תע תרתיב אלעאלס ונטאמה וירא פי חין אלעזל
 ואלתוליה ואלחכם עלי ממאלך עד די כרסון רמיו ועתיק יומין
 10 יתיב ופי חין אלגצב ואלאהמאם באלאקלאע יושב על כסא רם
 ונשא ושרפים עומדים ממעל לו ופי חין אלאקלאע אלמרכבה אלתי
 ראהא יחזקאל וחצל גמיע הדא פי אלכיואל כארג מוצע אלנבוה
 והו כמא חדרה מים סוף עד ים פלשתים וינטטם פיה מתל מדבר
 סיני ופארן ושעיר ומצרים איצא פאן לדלך אלמכאן כצוציה
 15 אדא אתפק להא קאבל מע אלשראית אלשריעה אלמאמור בהא
 תראת תלך אלצור עיאנא באלבצר במראה ולו בחידות כמא ראי
 משה אלמשכן וסדר עבודה וארץ כנען באגזאיהא ומשהד ויעבור
 ה' על פניו ומשהד אליהו פי דלך אלמוצע בעינה פהדה אללאשיא
 אלתי לא תדרך קיאסא אבטלה[א] פלאספה יונאן לאבעאד אלקיאס
 20 מא לס יר מתלהא ואחבתה[א] אלנביא למא לס ימכנהם אנכאר
 מא שאהדא באלעין אלרוחאניה אלתי פצלוה בהא וכאנוא גמאעאח
 ופי אעצאר מכתלפה לא יגוז עליהם אלעצטלאח ואקל להם
 אלעלמא אלהין אדרכוהם ושאהדוהם פי חאל נבותהם ולו שאהד
 פלאספה יונאן אלנביא פי חאל נבותהם ומעגזאתהם לאקרוא
 25 להם ולטלבוה וגוהא קיאסיה כיפיה חצול הדא אלרתבה ללאנסאן
 וקד פעל דלך בעצהם לא סימא אלמתפלספין מן אהל אלדיראן
 פאלי מתל הדא תקע אלשארה באדוני באלף דלת נון יוד לאמר
 אלאהי חאצר יקול לה יא מולאי ומלאכות ה' כנאיה ען אלרסאלה

והיותו כאשר נקרא חי העולם כבר נתברר הדמיון על דרך השכל כל שכן שלנבואה ראות יותר גלוי מההקשה והראות ההיא השיגה ההמון העליון עין בעין וראתה צבא השמים מהרוחניים הקרובים וזולתם בצורת אדם ולהם רמז באמרו נעשה אדם בצלמנו כדמותנו והטעם כי כבר הדרגתי היצירה והבאתיה ⁵ על סדר החכמה מן היסודות אל המחצבים אל הצמחים אל החי אשר באויר ובמים ואחר כן אל החי אשר בארץ בעלי החושים הזכים והידיעות הנפלאות ואין אחר המדרגה ההיא אלא מדרגה שהיא קרובה מן הסוג האלהי המלאכי והוא ²⁶ האדם בצורת מלאכי ומשרתיו הקרובים אליו במדרגה לא במקום כי התעלה ¹⁰ מהמקום ועל שני הדמיונים לא ותכן שיהיה דמותו אצל הדמיון אלא צורת הגדול שבבני אדם שנממנו יוצא התוכן והסדר לשאר בני אדם על מדרגות כאשר יוצא ממנו יתברך סדר העולם ומתכונתו ורואים אותו בעת שהוא מהעדה ומהקם ודן את המלכים עד די כרסוון רמזו ועתיק וזמין יתיב ובעת הכעס ¹⁵ והמחשבה לנסוע וישב על כסא רם ונשא ושרפים עומדים ממעל לו ובעת הנסיעה המרכבה אשר ראה יחזקאל ושמרה כלה במחשבתו חוץ למקום הנבואה והוא כאשר שת את גבולו מים סוף עד ים פלשתים ויכנס בו מדבר סיני ופארן ושעיר גם מצרים כי למקום ההוא מעלה כאשר הזדמן בו שיפגע התנאים ²⁰ התוריים המצווה בהם תתראנה הצורות ההם עין בעין במראה ולא בחדות כאשר נראה ²⁷ המשכן וסדר עבודה וארץ כנען וחלקיה ומעמד ויעבור ה' על פניו ויקרא ומעמד אליהו במקום ההוא בעצמו ואלה הענינים אשר לא יושגו מדרך ההקשה בטלום פילוסופי וזן מפני שההקשה מרחקת מה שלא נראה ²⁵ כמוהו וקיימו אותם הנביאים מפני שלא יוכלו להכחיש מה שראוהו בעין הרוחנית אשר נתן להם יתרון בה והיו קהלות בדורות נחלקים לא תעבור עליהם ההסכמה והודו להם החכמים

ואלמלאך קד יכון מכלוקא לוקתה מן אלאגסאם אלענצריה אללטיפה
וקד יכון מן אלמלאיכה אלסרמדיין ולעלהם אלרוחאניון אלדי
יזעמון אלפלסספה ולא לנא דפעהם ולא עלינא קבולהם ואלשך
פימא ראי ישעיה ויחזקאל ודניאל הל הז מן אלמכלוקין או מן
6 אלצור אלרוחאנייה אלחאבתה וכבוד ה' הז אלגסם אללטיף אלחאבע
לאראדה אללה אלמתשכל בחסב מא יריד ערצה ללנבי הז
בחסב אלראי אלאל ואמא בחסב אלראי אלחאני פיוון כבוד ה'
גמלה אלמלאיכה ואלאלאת אלרוחאנייה כסא ומרכבה ורקיע ואופנים
וגלגלים וגיר דלך ממא הז תאבת באק פהו יתממי כבוד כמא
10 תסמי תקלה אלרייס כבודה ולעל הז כאן מטלע משה עה בקול
הראני נא את כבודך אנעם לה בדלך בשרט אן יתחפט מן רויה
אלמקדמה אלתי לא יחתמלהא בשרי וכמא קאל וראית את אהורי
ופי דלך אלכבוד מא יחתמל אלבצר אלנבוי נעם ופי תואבעה מא
יחתמלה אבצארנא מתל אלענן ואש אוכלת ממא הז מאלוך
15 ענדנא אלטף פאלטף אלי אן יבלג אלדרגה לא ידרכה אלנבי ואן
תקדמהא אנקל תרכיבה כמא ענדנא פי קוה אלאבצאר פמנ בצרה
צעירף לא ירא אלא פי אלצו אליסיר אלדי יבקי בעד עשא כאלכפאש
ואלעמש וצעפא אלבצר לא ירון אלא פי אלטל ומן הז אקוי בצר ירי
פי אלשמס לכן נפס אלשמס חיון צפאהא לא יקדר אלבצר עלי
20 אלנטר אליהא ואן תכלף [ל]דלך עמי פהזא הז כבוד ה' ומלאכות
ה' ושכינת ה' פי אלסמא אלשרעיה לכן רבמא אסתעירת ללאחכאם
אלטביעיה פקיל מלא כל הארץ כבודו ומלכותו בכל משלה ואמא
עלי אלחקיקה פלא טהור ללכבוד וללמלכות אלא עלי אוליהא
ואזכיהא ואנביאה אללדין בהם יתחקק אלזנדיק אן ללה חכס
25 ומלך פי אלארץ ועלם בגזאיות אעמאל אלעבאד פחיניד יקאל
חקיקה מלך ה' ונראה כבוד ה' וימלוך ה' לעולם אלהיך ציון
ואמרו לציון מלך אלהיך וכבוד ה' עליך זרה פלא יסתבער כל
מא קיל ותמונת ה' יביט ויראו את אלהי ישראל ומעשה מרכבה

אשר השיגום וראו אותם בעת נבואתם ואלו היו רואים פילוסופי
יוון הנביאים בענין נבואתם ומופתיהם היו מודים להם והיו מבקשים
פנים מאופני ההקשה איך יגיע האדם למדרגה הזאת וכבר עשה
קצתם זה כל שכן המתפלספים מאנשי התורות ואל כמו זה יהיה
הרמז באלף דלת נון יוד לענין אלהי נמצא כאלו הוא אומר אדני 5
ומלאכות ה' כנוי לשליחות והמלאך יש שהיה נברא לעתו מן
הגופים היסודיים הדקים ויש שהיה מן המלאכים הנצחיים ושמה
הם הרוחניים שאומרו הפילוסופים ואין עלינו לדחות דבריהם ולא
לקבל אותם והספק במה שראה ושיעיה ויחזקאל ודניאל אם הוא
מהנבראים לעת הצורך או מן הצורות הרוחניות הקיימות וכבוד ה' 10
הוא הגוף הדק ההולך אחרי הפין האלהים המצטייר כפי שירצה
להראות על הנביא כפי הדעת הראשונה אך על הדעת השנייה
יהיה כבוד ה' כלל המלאכים והכלים הרוחניים כסא ומרכבה ורקיע
ואופנים וגלגלים וזולת זה ממה שהוא קיים עומד והוא נקרא כבוד
ה' כאשר נקראו שמושי המלך כבודה ואת הכבודה לפניהם²⁸ ושמה 15
זאת היתה בקשת משה באמרו הראני נא את כבודך ואמר לו הן
על מנת שיזהר מראות הפנים אשר אין יכולת לאדם לראותם וכמו
שאמר וראית את אחורי ובכבוד ההוא מה שיוכל לסבלו ראות
הנביאים ויש בעקבותיו מה שראותו סובלת אותו כמו הענן והאש
ארכלת ממה שהוא רגיל אצלנו ויש אחריו²⁹ דק יותר מדק עד שיגיע 20
למדרגה שלא ישיגנה הנביא ואם יהרוס אליה תנתק הרכבתו כאשר
אנחנו רואים בכחות הראות כי מי שראותו חלושה לא יראה אלא
באורה מועטת שהוא נשאר בין הערבים כעמלק ומי שעיניו
תרוטות וחלושי הראות לא יראו כי אם בצל ומי שראותו חזקה
יראה השמש אבל עצם השמש בעת זכותה לא תוכל עין להביט 25
אליו ואם ידחק לזה יתעור וזהו כבוד ה' ומלאכות³⁰ ה' ושכינת
ה' בשמות התוריים אך פעמים הושאלו גם כן למשפטים הטבעיים
ואמרו מלא כל הארץ כבודו ומלכותו בכל משלה אך באמת לא

נעם ולא שיעור קומה למוא פי דלך טָן תחציל היבתה פי אלאנפס
וכמא קאל ובעבור תהיה יראתו על פניכם וגו'

ד קאל אלכזרי אוֹלִים אִדא חצל פי אלעקל רבוביתיה
ווחדאניתה וקדרתה ועלמה וצָרור אלכלִ ענה וחאגָה אלכל
5 אליה ואסתגנאה ען אלכל יחצל אלהיבה מנה ואלחבִ לה ויגני
ען הוא אלתגסים

ה קאל אלחבר הוא דעוי אלמתפלספין ואלדִי [גדִי] מן
אלנפס אלאדמיה אִנְהא תרהב ענד חצור אלמפזעאת מחסוסִ
מא לא תרהב אִדא חֲדָתנא ענהא כמא תרגב פי אלצורה
10 אלגמילִ אלהאצרה אלמראיה מא לא תרגב אִדא חֲדָתנא ענהא
ולא תצדק אלמעחקל אִדא זעם אִנְה יתצל לה אלפכר עלי נטאם
חתי יחצל גמיע אלמעאני אלמתחאגָה פי אלאלאהיה במגִרִד
עקלה דון אסנאר אלי מחסוס ולא צבאט במשאהדה מתאל אמא
מן לפט ואמא כִּט ואמא מן צורה מראיה או כיאליה אלא
15 תרי אנך לא תקדר עלי תחציל מעאני צלאתך באלפכר וחדה
דון קראה ולא תקדר אן תעדִ אלי מואיה מתלא במגִרִד אלפכר
דון אלנטק לא סִימא אן ארדתִ אן תולִף אלמואיה מן אעדאד
מכתלפה פלולא אלחסִ אלדי יצבט דלך אלגטאם אלעקלי
במתאלאת וחכאיתא לס ינצבט פהכדא תנתטם ללנבי עטמה
20 אללה וקדרתה ורחמתה ועלמה וחיאתה ודואמה וסלטאנה וגנאה
ען אלכלִ וחאגָה אלכלִ אליה ואנפראדה ותקדסה במא יראה
דפעדִ פי אִן ואחד מן עטם תלך אלצורה אלמכלוקה לה ובהאהא
ואלהיאת ואלאלאת אלהאלִ עלי אלקדרה כאליד אלמרפועה
ואלסוף אלמַצִלִת ואלניראן ואלריאח ואלברוק ואלרעור אלמתצרפה
25 באמרה ואלכלאם אלצאדר ען דלך באלאנדאראת ואלאעלאם
במא כאן ויכון ווקוף אלאנס ואלמלאיכה בין ידיה כאציעין
וצדור האגתהם כלהם מן ענדה יגניהם ולא ינקצָהם ויעזִ
אלדליל וידלִ אלעזוז ויבסט ידה ללתאיבין וידעיהם מי יודע

ויראה הכבוד והמלכות אלא על בחירתו וסגולתו ונביאיו אשר בהם
 יתברר לאפיקורוס כי יש לאלהים ממשלה ומלכות קיימת וידיעה
 בחלקי מעשה³¹ היצורים ואמר באמת מלך ה' ונראה כבוד ה' וימלוך
 ה' לעולם אלהיך ציון לאמר לציון מלך אלהיך וכבוד ה' עליך זרח
 ואין להרחיק כל מה שנאמר בתמונת ה' יביט ויראו את אלהי⁵
 ישראל ומעשה מרכבה אף לא שיעור קומה בעבור מה שיש בו
 מהכנס מוראו בנפשות וכמו שאמר ובעבור תהיה יראתו על פניכם:
 ד אמר הכוזרי והלא כשאלהותו נכנסה בדעות ואחדותו
 ויכלתו וחכמתו ושהכל מאתו וצורך הכל אליו ושאיין לו צורך
 אל הכל וכנס המורא ממנו והאהבה לו ולא נצטרך לגשמות הזה:¹⁰
 ה אמר החבר זאת טענת הפילוסופים ואשר נראה מנפש האדם
 כי היא ויראה בהמצא המפחידות המורגשות מה שאינה ויראה
 כאשר יסופר לה³² עליהם כאשר היא אוהבת הצורה היפה הנמצאה
 מה שאינה אוהבת כשיסופר עליה ואל תאמין למתחכם שיאמר כי
 מחשבתו מתחברת על סדר עד שייגיע אל כל הענינים הצריכים¹⁵
 באלהות בשכלו בלבד מבלתי שיוסמוך אל מורגש בראות דמיון
 ממלות או מכתב או מצורות נראות או מתדמות הלא תראה שאיך
 יכול לכלול כל עניני תפלתך במחשבה לבדה בלתי קריאה ולא
 תוכל לספור עד מאה דרך משל במחשבה לבדה בלא דבור כל שכן
 אם תהיה המאה ממנינים מתחלפים ולולי ההרגש שהוא כולל²⁰
 הסדר ההוא השכלי בדמיונות ותנועות³³ לא היה נכלל וכן מסתדרת
 לנביא גדולת האלהים ויכלתו ורחמנותו וחכמתו וחיותו ותמידותו
 ומלכותו ושאיננו צריך לכל ושהכל צריכים לו ואחדותו וקדושתו
 במה שהוא רואה פתאום ברגע אחד מגדולת הצורה ההיא הנבראת
 לו והודה והדרה והתכונות והכלים המורים על היכולת כיד הנשואה²⁵
 והחרב השלופה והאש והרוח והברקים והרעמים המשמשים במאמר
 והדבור היוצא מביניהם באזהרות ובהודעת מה שהיה ויהיה
 ומעמד בני האדם והמלאכים לפניו נכנעים ויציאת כל צרכיהם מאתו

יִשׁוּב ויַחַתְמִי ויִגְתָּב עֲלֵי אֱלֹאֲשָׁרָאָר ויַעֲזֹל וּלְיָ וּבִין יִדְיָה
 אֶלְךָ אֶלְפִין וְשִׁמְשׁוֹנִיָּה וְגו' הָדָא כֻּלָּהּ וְאִמְתַּאֲלָה יִרְאָה אֶלְנָבִי פִי
 לַחֲטָה וְתַחֲצֵל אֱלֹהֵיבָהּ וְאֶלְמַחֲבָהּ מִגְרוּזָהּ פִי נִפְסָה טוֹל עִמְרָה
 וְיִמְשִׁי עֲאֻשְׁקָא הִימָאנָא טוֹל דְּהִרָה רִגְבָהּ פִי אֵן יִתְרָאִי לָהּ
 מִרָה תִּאֲנִיָּה אוֹ תִּאֲלֹתָהּ וְקִד אֶסְתַּעֲטָם לְשִׁלְמָה אֶלְמִרְתָּאָן 5
 כְּקוּלָּהּ הָאֵל הִנְרָאָה אֱלִיָּו פַּעֲמִים אִיחָצֵל מִתַּל הָדָא אֶלְפִילְסוֹף
 בַּפְכְּרָה

ו קֵאל אֶלְכֹזְרִי לֹא יִמְכֵּן הָדָא לֹאָן אֶלְפֶּכֶר אֶמָּא הִו כֹּאֲלֹחֲדִית
 וְלֹא יִמְכֵּן וְצֵף שִׁיאִין מִעָא וְאֵן אִמְכֵּן לִיס יִמְכֵּן אֶלְסֹאֲמַע תַּחֲצִילָהּ
 10 מִעָא פֹאָן אֶלְגְּזֹאֲרִיָּת אֶלְתִּי אֶרְאָהּ מִן אֶלְמִדִּינָהּ וְאֶהֱלָהּ פִי
 סֹאֲנָה וְאַחֲרָהּ לִיס יַחֲמִלָהּ דִּיוֹאָן כְּבִיר וְקִד חֲצֵל לִי פִי חִין
 וְאַחֲרֵי חֶבֶץ פִי אֶלְמִדִּינָהּ אוֹ בִּגְזִין וְלוֹ תִּלִּי עֲלִי דִלְךָ פִי דִּיוֹאָן לֹם
 יַחֲצֵל פִי נִפְסִי וְאֶלְפֶּכֶר יַתְשׁוּשׁ בְּמָא יִטְרָא עֲלִיהּ מִן אֱלֹהִים וְאֶלְחֹאֵס
 וְאִשְׁיָא תִּקְדָּמָת פִּלָּא יַצְפוּ לָהּ שִׁי חֹאֵם

15 ז קֵאל אֶלְחֹבֶר לִכְנָא כֹּאֲלַעֲמֵשׁ אֱלִדִּין לֹא יַחֲתַמֵּל אֶבְצָאָר
 דִּלְךָ אֶלְנִיר פִּנְקִתְדִּי בֹאֲלַבְצָרָא יַתְקִד[מ] וְנָנָא אֶלְקֹאֲדִרִין עֲלִי רוּיָהּ
 פִּכְמָא אֵן אֶלְבְּצִיר לֹא יִמְכְּנָה אֵן יִרִי אֶלְשִׁמֵּס וּדְלָ גִירָה עֲלִיהָ
 וְיִדְרִכָּהּ פִי אֶלְנִטֵּר אֱלִיָּהּ אֵלָא פִי אֹקֶאָת מִבְּהָ אֶלְמִחֹאָר וְפִי
 מוֹאֲצֵעַ מְשֻׁרְפָּה תְּשֻׁרֵק עֲלִיהָ אֶלְשִׁמֵּס כִּדְלְךָ אֶלְבְּצִיר בֹּאֲלִנִיר
 20 אֶלְאֶלְאִהִי לָהּ אֹקֶאָת וּמוֹאֲצֵעַ פִּיהָ יִרִי דִלְךָ אֶלְנִיר פֹּאֲלֹאֲקֹאָת
 הִי אֹקֶאָת אֶלְצִלֹּאֲת לֹא סִימָא פִי אִיאֵם אֶלְתְּשׁוּבָהּ וְאֶלְמוֹאֲצֵעַ הִי
 מוֹאֲצֵעַ אֶלְנִבְרָהּ

ח קֵאל אֶלְכֹזְרִי פֹאֲרֹאָךְ מְקִרָא בֹּאֲרַבָּב אֶלְסֹאֲעָת וְאֶלְאִיאֵם
 וְאֶלְמוֹאֲצֵעַ כֹּאֲלִמְנִגְמִין

25 ט קֵאל אֶלְחֹבֶר וְכֹאֲנָ[נ] אֶנְדֹּאֲפֵי פִי אֵן לִלְעִלֹּיָת תֹּאֲתִיר
 פִי אֶלְאֶרְצִיָּת בִּלְ נִקְרָ אֵן מוֹאֲדִי אֶלְכֹן וְאֶלְפֶּסֶדֶר מִן קֶבֶל אֶלְפִּלְךָ
 לִכֵּן אֶלְצֹר מִן קֶבֶל מִדְּבִרָהּ וּמִצִּרְפָּהּ וְגִאֲעִלָּהּ אֵלָהּ לֹאֲקֹאֲמָהּ
 כֹּל מָא שֵׁא מִן אֶלְמַחֲכֹנָת מִן [גִּיר] אֵן נִדְרִי תַּפְצִילָהּ וְאֶלְמִנְגָּם

יספיק להם ולא יחסר מאומה יגביה השפל וישפיל הגבוה ויפשוט ימינו לשבים ויקרא אלהם מי יודע ישוב ונחם האלהים ויאנק ויכעס על הרשעים ויעדה מלכין ויקם מלכין לפניו אלק אלפים ושמשוניה וגו' כל זה והדומה לזה יראה הנביא ברגע אחד ויכנס המורא והאהבה תקועים בנפשו כל ימי חייו והולך כל ימי חייו חושק 5 הומה ומבקש שיתראה אליו פעם שנייה או שלישית וכבר נחשב לשלמה לדבר גדול השתי פעמים באמרו הנראה אליו פעמים מתי הגיע הפילוסוף אל כזה בתבונתו:

ו אמר הכוזרי לא יתכן זה כי המחשבה איננה אלא כספור דברים³⁴ לא יתכן בה לתאר שני דברים יחדיו ואלו יהיה אפשר 10 לא יתכן לשומע לכלול אותם יחד כי החלקים אשר נראה אותם מהמדינה ואנשיה בשעה אחת לא יסבלם ספר גדול והנה נכנסה האהבה במדינה או השנאה בלבי ברגע אחד ואלו היו קוראים עלי זה בספר לא היה נכנס בנפשי כל שכן שהמחשבה מתבלבלת במה שופגעה מן הטעות והדמיון ומדברים שקדמו ולא יזדכך לה דבר שלם 15 ז אמר החבר אבל הם³⁵ כבעלי העינים התרוטות אשר לא יוכלו לראות האור ההוא וצריך שנסמוך על הפקחים אשר קדמונו אשר כח בהם לראותו וכמו שהפקח לא יוכל לראות השמש ויורה עליה זולתו וישיגהו בהבטה אליה המנע³⁶ אלא בעתות היום ובמקומות נשקפים שהשמש זורחת אליהם כן הפקח באור האלהי יש לו 20 עתים ומקומות בהם רואה האור ההוא והעתים הם עתות התפלות כל שכן בימי החשובה והמקומות הם מקומות הנבואה: ח אמר הכוזרי אם כן אני רואה אותך שאתה מודה ברבי השעות והמקומות כחוזים:

ט אמר החבר וכי אנו דוחים שיש לעיונות מעשה בארציות 25 אך נודה כי חמרי ההווה וההפסד מחמת הגלגל אבל הצורות מאת מנהיגם ומולכם והשם אותם כלים להקמת כל אשר יחפוץ מן ההווה מבלתי שנדע לחלק אותם והחזרה טוען שהוא יודע

יִדְעִי [אֵן יִדְרִי] אֶלְתַּפְּצִיל וְנַחַן נִנְכַּר עֲלֶיהָ דִּלְךָ וְנִקְטַע אֲנִי לֹא
 יִדְרֶךְ דִּלְךָ בְּשָׂרִי פֶּאֶן וְגִדְנָא מִן דִּלְךָ אֶלְעֵלֶם שִׂיא מִסְכְּרָא אֵלֵי עֵלֶם
 אֶלְאֵהִי שְׂרִיעִי קִבְלָנָהּ וּבִדְלֶךְ חֲטִיב אֶלְאֶנְפֶּס עֲלֵי מֵא דְזָכַר מִן
 אֶלְעֵלֶם אֶלְנִגְוִמִי עֲנֵד אֶלְחַכְמִיִּם זֶל טַמְעָא אֲנִי מַחְמוּל עֵן קִוָּה
 אֶלְאֵהִיָּהּ פִּהּוּ חֶק־וְאֵלָּא פִּכְלָה תַּכְרִץ וְקִרְעָהּ פִּי אֶלְסִמָּא אֶצְדֵּק מִנְהָא
 קִרְעָהּ אֶלְתֵּרָאֵב פֶּאֶדֶן מִן יִרָא תִלְךָ אֶלְמִוָּאֵד הִו אֶלְנָבִי אֶלְחֶק־
 וְאֶלְמוּצֵעַ אֶלְדִּי תִרִי פִּיהָ הִו אֶלְקִבְלָהּ חֶק־אֲנִי לֹאֲנִי מוּצֵעַ אֶלְאֵהִי
 וְאֶלְשְׂרִיעָהּ אֶלְתִּי תֹאֲתִי מִן קִבְלָהּ הִי שְׂרִיעָהּ חֶק־

י קֹאֵל אֶלְכְּזִרִי בֵּל אֶלְשְׂרָאִיעַ אֶלְתִּי בַּעֲדֶכֶם אִד אֶקְתָּרָת־בֹּאֶלְחֶק־
 10 וְלֹם תִּנְכְּרָה פִּכְלָהֶם יַפְצֵל דִּלְךָ אֶלְמוּצֵעַ וִיקוּל אֲנִיָּה מִעֲרָאָג אֶלְאֶנְבִּיאַ
 וּבֹאֵב אֶלְסִמָּא וּמוּצֵעַ אֶלְחֶשֶׁר וְאֵן אֶלְנֶפֶס אֵלִיהָ תַּחֲשֵׁר וְאֵן אֶלְנִבְוָהּ
 פִּי בְנִי אֶסְרָאִיל בַּעַד תַּפְצִיל אֶבְאִיהֶם וְאֶלְאֶקְרָאֵר בְּמַעֲשֵׂה בְּרָאשִׁית
 וְאֶלְמִבּוּל וְאֶכְתָּר מֵא פִּי אֶלְתֹּרָה וְיַחְגִּין אֵלֵי דִּלְךָ אֶלְמוּצֵעַ
 אֶלְמַעֲטִים

י"א קֹאֵל אֶלְחֶבֶר אֲנִמָּא כִּנֵּת אֶשְׁבַּהֶם בֹּאֶלְגִּירִים אֶלְדִּין לֹם
 15 יִקְבְּלוּהָ גְמִיעַ פְּרוּעַ אֶלְשְׂרָאִיעַ לִכֵּן אֶצּוּלָהָ לֹו לֹא תִנְאֶקֶן אֶפְעֵאֶלְהֶם
 מִעַ אֶקּוּאֶלְהָא וְאֵן תַּפְצִילָהֶם לְמוּצֵעַ אֶלְנִבְוָהּ בֹּאֶלְקוּל מִע אֶסְתַּקְבֵּאלְהֶם
 מוּצֵעַ כֹּאֲנֵת לִלְאוּתָאֵן פִּי מוּצֵעַ אֶתְפֵּק אֵן כֹּאֵן גְּמַהֲוֶרְהֶם לֹם יִר פִּיהָא
 אֲתֵר אֶלְאֵהִי מִע אֶבְקֵאִיהֶם רִסוּם אֶלְעִבְאֶדֶאֲת אֶלְקִדִּימָהּ וְאִיאִם
 20 חֶגְהָא וּמִנְאֶסְכְּהָא וְלֹם יִגִּירוּא גִּיר אֶלְצוּר אֶלְתִּי כֹאֲנֵת הִנְאָךְ
 מַחְוּהָ וְלֹם יִמְחֹוֹא רִסוּמָהּ חֲתִי כֹדֶת אֶקוּל אֵן קוּלָהּ תַּע וְעִבְדַת
 שֵׁם אֱלֹהִים אַחֲרִים עֵץ וְאֵבֶן וְתַכְרִירָה מִרָאֵא אֲנִמָּא הִי אֶשְׂאֲרָהּ
 אֵלֵי אֶלְדִּין יַעֲטֹמוֹן אֶלְכְּשִׁבָהּ וְאֶלְדִּין יַעֲטֹמוֹן אֶלְחֶגֶר וְנַחַן מִע
 אֶלְאִיאִם נִסְתַּחֲחִיל אֱלֹהִים בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ נַעֲם אֵן אֶעֱתַקְאֶדְהֶם לִים אֵלָּא
 25 לָלֵה מִתַּל קוּם אֶבִּימֶלְךָ וְקוּם נְנוּהָ וּמִתַּפְלִסְפִּין פִּי גֵאֲנֵב אֶלְלָהּ
 וְקֹאִיד כֹּל וְאֶחָדָהּ מִן אֶלְטֵאִיפְתִּין וְקֹאֵל אֲנִי אֶרְדֶּךְ תִּלְךָ אֶלְאֶנְוֹאֵר
 אֶלְאֶלְאֵהִיָּהּ פִּי מִעֲדִנְהָא אֶעֱנִי פִּי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְאֵן מִן הִנְאָךְ עֶרְגִּי
 בַּה אֵלֵי אֶלְסִמָּא וְאִמֵּר אֵן יִהְדִּי אֶחֱל אֶלְמַעֲמֹרָה כִּלְהָא וְכֹאֲנֵת

לחלק ולהבין ואנחנו מכחישים אותו בזה ונגזור שאין בשר ודם משיג לזה ואם נמצא מן החכמה ההיא דבר סמוך אל חכמה אלהית תוריית נקבלהו ובזה תנוה דעתנו על מה שנזכר מחכמת הכוכבים בדברי רבותנו מפני שאנחנו סבורים שהוא מקובל מכת אלהי והוא אמת ואם לא הנה כלל סברות וגורלות בשמים יותר ⁵ אמתיים מהם הגורלות בעפר אם כן מי שיראה האורות ההם הוא הנביא באמת והמקום אשר יראה בו הוא מקום הכוונה באמת מפני שהוא מקום אלהי והתורה אשר תבא על ידו היא תורת אמת: י אמר הכוזרי אבל התורות אשר אחרים כאשר יודו באמת ולא יכחשוהו כלם משימים יתרון למקום ההוא ואומרים כי הוא ¹⁰ מקום עליית הנביאים ושער השמים ומקום מעמד הדין ושהנפשות נקבצות אליו ושהנבואה בבני ישראל אחר הודאחם בגדולת מעלה לאבותם וההודאה במעשה בראשית והמבול ורוב מה שכתוב בתורה וחוגגים אל המקום הנכבד ההוא: ¹⁵ י'א אמר החבר אמנם הייתי מדמה אותם לגרים אשר לא קבלו כל תולדות המצות אך שרשיהם לולי שמעשיהם סותרים את דבריהם ושכבודם למקום הנבואה בדברים שהם מכוונים אל מקומות היו לאלילים באיזה מקום שיקרה שיהיה בהם המונס לא נראה בו מעשה אלהי עם השאירים חוקי העבודות הקדומות וימי חגיגה ומועדיהם ולא שנו זולתי הצורות שהיו לשם מחו ²⁰ אותם ולא מחו דתותיהם עד כמעט שאומר כי כל מה שאמר הבורא ועבדת שם אלהים אחרים עץ ואבן ונשנה פעמים הוא רמז אל אלה אשר הם מרוממים את העץ ואשר הם מרוממים את האבן ואנחנו עם רוב דימים משתוים אליהם בעונותינו ואמת הוא שכונתם אינה אלא לאלהים כמו עם אבימלך ואנשי ננוה ומתפלספים ²⁵ יקראו לשם האלהים ומנהיג [כל]³⁷ אחת מהשתי כתות אמר כי השיג האורות האלהיות ההם במוצאם רוצה לומר אדמת הקדש ושמשם העלוהו³⁸ אל השמים וצוה ליושר אנשי העולם כלו והיה

קבלתהם תלך אל־ארץ פלם ילבֹת אל־אמר אל־א קליל־א חתי צֹארת
 קבלתהם חית גְּמֹהֹרֶהֶם אִלִּים אֹאֵל בִּמְנֻלָּה מִן אֶרֶאֶד אֵן יִהְיֶה
 אֲלֵנָאס כֹּאפֶה אֵלִי מוֹצֵעַ אֲלִשְׁמוֹס לֵאנְהֶם עֲמוֹשׁ לֹא יִקְדְּרוֹן עֲלִיהֶם
 וְלֹא יִדְרוֹן מִגְּרֹאֲהֵא פִחְמִלְהֶם אֵלִי קֹטֵב אֲלִגְנוֹב אוֹ אֲלִשְׁמֹאֵל וְקֹאֵל
 5 לְהֶם הֵהנֵא אֲלִשְׁמוֹס אֲסִתְקַבְּלוּהֵא תִרְוֹנֵהֵא פִלֵּא יִרְוֹנֵהֵא וְכֹאֵן אֲלִקֹּאִיד
 אֲלֹאֲלֵ מוֹסִי עֵה קֹד אוקֶף אֲלִגְמֹהֹר עֵנֵד הֵר סִינִי לִירוֹן אֲלִנּוֹר
 אֲלֹדִי רֹאֶה הוּ לֹו קֹדְרוֹא עֲלִיהֶם כִּקְדֶּרְתָּה תֵם דְּעִי אֲלִשְׁבַּעִים זִקְנִים
 יִרְאוּהֶם כִּמֹּא קֹאֵל וִירָאוּ אֶת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הֵם גְּמִיעַ אֲלִשְׁבַּעִים
 אֲלֹתוֹאִי פִחְמִלְהֶם מִן נֹר אֲלִנְבֹּרָה מֹא נֹאסְבֵּהֵא בֵּה כִּמֹּא קֹאֵל
 10 וִיאֲצֵל מִן הָרוּחַ אֲשֶׁר עֲלִיו וִיתֵן עַל שְׁבַעִים אִישׁ הַזִּקְנִים פִּישְׁהֹד
 בַּעֲצָהֶם לְבַעֲץ פִּימֹא יִרְוֹנֵה וּמֹא יִסְמְעוֹנֵה וְתִנְתַּפִּי אֲלִטְנוֹן אֲלִסוֹ
 מִן אֲלֹאֲמֹה אֵן יִטֵּן [אֵן] אֲלִנְבֹּרָה דְּעִיו מִן אֲדַעֲהֵא מִן אֲלֹאפֶרֶאֶד
 אֹד לֹא יִגְזֹז אֲלֹאצְטִלֹאחַ עֲלֵי תִלְךְ אֲלִגְמֹאֲהִיר לֹא סִימֹא אֹד כִּתְרוֹא
 וְצֹארוֹא גְּמֹאֲעֵאת מִסְתּוּיִן מֵעַ אֲלִישַׁע פִּי עֵלֶם יוֹם רַפְעַ אֲלִיהוּ עֵה
 15 פִּי קוֹלֵה הִידְעַת כִּי הַיּוֹם ה' לוקֶה אֶת אֲדִנִּיךְ וְכִלְהֶם שֹׁאֲהֹד
 לְמִשָּׁה עֵה מוֹכֵד שְׁרִיעֵתָה

י' ב קֹאֵל אֲלִכְזוֹרִי לִכְנֹהֶם אֶקְרֵב אֲלִיכֶם מִן אֲלִפְלֹאסְפֶה
 י' ג קֹאֵל אֲלִחְבֵּר בַּעִיד מֹא בִין אֲלִמְתִּשְׁרֵעַ וְאֲלִמְתִּפְלִסְקָה וְאֵן
 אֲלִמְתִּשְׁרֵעַ יִטְלֵב אֲלִרְבִּי לִמְנֹאפֵעַ עֲטִימֹה חֲאֲשִׁי מִנְפַּעֵה אֲלֵעֶלֶם בֵּה
 20 וְאֲלִמְתִּפְלִסְקָה אֲנִמֹּא יִטְלֵבֵה לִיצְפֶה עֲלֵי חִקִּיקְתָּה כִּמֹּא יִטְלֵב אֵן
 יִצֵּף אֲלֹאֲרִץ אֲנֵהֵא מִתְּלֹא פִי מִרְכְּזֵי אֲלִפְלֵךְ אֲלֹאֲעֵטֶם וְלִיסֵת פִּי
 מִרְכְּזֵי פִלְךְ אֲלִבְרוּךְ וְגִיר הֵדֵא מִן אֲלִמְעֹאֲרֶף וְאֲנֵה לֹא יִצֵּר אֲלִגְהֵל
 בֹּאֲלִלָה אֲלֹא כֹאֲלִגְהֵל בֹּאֲלֹאֲרִץ לִמֵּן קֹאֵל אֲנֵהֵא סִטָּה וְאֲלִמְנִפַּעֵה
 עֵנֵדָה אֲנִמֹּא הִי עֵלֶם אֲלֹאֲשִׁיא עֲלֵי חִקִּיקְתָּה יִתְשַׁבֵּה בֹּאֲלֵעֶקֶל
 25 אֲלִפְעֹאֵל פִּיצִיר הוּ הוּ כֹּאֵן צִדִּיקָא אוֹ זִנְדִּיקָא לֹא יִבֹּאֲלִי אֹדֵא
 תִּפְלִסְקָה וּמֵן אֲצוֹל אֲעִתְקֹאֲדָה לֹא יִטִּיב ה' וְלֹא יִרַע וְאֵן אֲעִתְקֹד
 אֲלִקְדֵם לְלִדְנִיא פִלֵּא יִרֵא אֲנֵהֵא כֹּאֲנֵת קֵט עֲדִמֹּא חֲתִי כִלְקֵת בֵּל
 לֶם תּוֹל וְלֶן תּוֹאֵל וְאֵן אֲלִלָּה תַעַ כֹּאֲלֵקָה עֲלֵי אֲלִמְגֹאֲזֵי לֹא עֲלֵי

מקום כונתם הארץ ההיא ולא נתעכב הענין כי אם מעט עד שהשיבו כונתם אל המקום אשר המונס שם הלא זה כמי שירצה ליישר בני אדם כלם אל מקום השמש אבל עיניהם תרוטות ולא יכלו לראות ולא מצאו מקומה ונשא אותם אל קוטב הצפון או אל קוטב הדרום ואמר להם השמש הנה הקבילוה תראו אותה ולא ראו אותה והמנהיג משה עליו השלום העמיד ההמון אצל הר סיני לראות את האור אשר ראהו אלו היו יכולין עליו ביכולתו ואחר כן קרא לשבעים זקנים וראוהו כמו שאמר ויראו את אלהי ישראל ואחר כן קבץ השבעים זקנים השניים וחל עליהם מאור הנבואה מה שנשתוו עמו בו כמו שאמר ויאצל מן הרוח אשר עליו ויתן על שבעים איש הזקנים ומעידים קצתם לקצתם במה שרואים ובמה ששומעים ונתרחקו המוחשבות הרעות מן האומה שיהשב כי הנבואה טענה מהיחיד שטען בה כי לא יתכן לעבור ההסכמה על ההמונים ההם כל שכן שרבו והיו קהלות משתוים עם אלישע בידיעת ווס לוקח בו אליהו באמרו לו הידעת כי היום ה' לוקח אדניך מעל ראשך וכלם עדים למשה מזרזים על תורתו: י"ב אמר הכוזרי אבל הם יותר קרובים אליכם מהפילוסופים: י"ג אמר החבר רחוק מה שיש בין בעל התורה ובין הפילוסוף כי בעל התורה מבקש האלהים לתועלות גדולות וזולת תועלת ידיעתו אותו והפילוסוף אינו מבקש אלא שיספרהו על אמתתו כאשר הוא מבקש שיספר הארץ על הדמיון שהיא במרכז הגלגל הגדול ואיננה במרכז גלגל המזלות וזולת זה מהידיעות ושארין מזיק הסכלות בידיעת האלהים אלא כהזקת הסכלות בידיעת הארץ [למי שאמר]³⁹ שהיא משטת והתועלת אצלו איננה כי אם ידיעת הדברים על אמתתם להדמות בשכל הפועל וישוב הוא²⁵ הוא בין שיהיה צדיק בין שיהיה אפיקורוס לא יחוש כשיהיה פילוסוף ומשרשי אמונתם שהם אומרים לא ייטיב ה' ולא ירע ושיאמין בקדמות העולם ולא יראה שהיה העולם כלל נעדר עד

אלמשהם [מן] אללפט ואנמא יררד בכאלק צאנע אנה סבבה ועלתה
 ולם יזל אלמעלול מע אלעלה אן אלעלה באלקרה פאלמעלול
 באלקרה ואן כאנת באלפעל פאלמעלול באלפעל ואללה תע עלה
 באלפעל פמעלולה באלפעל מדהמא הו עלתה לכנהם ואן בעדוא
 5 הדא אלבעד פאנהם יעדרון אד לם ימכנוא מן אלעלם אלאלאהי
 אלא בטריק אלקיאס פהדא מא אדי אליה קיאסחם פמנצפוחם
 יקולון ללמתשרעין מא קאל סקראט יא קום אן חכמתכם הדה
 אלאלאהיה לסת אנכרהא לכני אקול לסת אחצרהא וא[נ]מא
 אנא חכים בחכמה אנסאניה ואמא הדה אלמלל פבקדר מא קרבוא
 10 בעדוא ואלא פאן ירבעם ושיעתה אקרב אלינא וכאנוא עובדי
 עבודה זרה והם ישראל מכתתנין מחאפטין עלי אלסבת וסאיר
 אלשראיע חאשי קליל ממא דעתהם צרורה סיאסיה אלי אלכלאף
 פיהא והם מ'קרון באלהי ישראל אלמכרהם מן מצר כמא קלנא
 פי עאמלי אלעגל פי אלמדבר פגאיה מא פצולהם האולאי בנפי
 15 אלצור ואמא מנד חרפוא אלקבלה וטלברא אלאמר אלאלאהי חית
 לא יוגד חאשי תג'רהם לאכתר אלשראיע אלסמיעה פקד
 בעדוא ג'דא

י"ד קאל אלכזרי ינבגי אן יפרק בין שיעה ירבעם ובין שיעה
 אחאב חפאריק פאן עובדי הבעל הם עובדי עבודה זרה באלבתאט
 20 ופי דלך קאל אליהו אם ה' האלהים לכו אחריו ואם הבעל לכו
 אחריו ופיהם תשכך אלחכמים כיון אכל יהושפט מן טעאם אחאב
 ולא יקעוא פי מתל הדא פי שיעה ירבעם ולא וקע אנכאר אליהו
 פי עבודת העגלים אד קאל קנא קנאתי לה' אלהי ישראל פאן
 שיעה ירבעם לה' אלהי ישראל כאן גמיע אעמאלהם ואנביאהם
 25 נביאי ה' ואנביא אחאב נביאי הבעל וקד אקאם אללה יהוא
 לימחו אתר אחאב ואנתהד דלך אלאגתהאר פי תלך אלחילה
 בקולה אחאב עבד את הבעל מעט יהו יעבדנו הרבה חתי מחא
 אתר אלבעל ולם יעררץ ללעגלים פאצחאב אלעגל אלאול ושיעה

שנברא אבל לא סר ולא יסור ואם יקראו האלהים יתברך בורא
הוא על דרך העברה לא על המובן מהמלה אך הוא רוצה באמרו
בורא ויוצר שהוא סבתו ועלתו ולא סר העלול עם העלה אם תהיה
העלה בכח העלול בכח ואם תהיה פועל העלול בפועל והבורא
יתברך עלה בפועל ועלולו בפועל בעוד שהוא עלתו אך אם יתרחקו 5
הרוחק הזה אין להאשים אותם מפני שלא הגיעו אל הידיעה
האלהית אלא בדרך הקשה וזה ממה שהביאה אליו הקשות
והמורה מהם באמת ואמר לבעלי התורה כמו שאמר סק"ראט אל
העם חכמתכם זאת האלהית אינני מכחישה אך אני אומר שאינני
יודעה אמנם אני חכם בחכמה אנושית אך אלה האומות כפי אשר 10
קרבו רחקו ואם לא הנה ירבעם וסיעתו יותר קרובים אלינו והיו
עובדי עבודה זרה והם ישראל נמולים שומרי שבת ושאר המצות
אלא מעט ממה שהביאם צורך ההנהגה לעבור עליהם והם מודים
באלהי ישראל המוציאם ממצרים כמו שאמרנו בעושי העגל במדבר
ואין לאלה עליהם מעלה אלא בהרחקת הצורות אך כיון שהם 15
מקום הכוונה ובקשו הענין האלהי במקום שאיננו נמצא זולת
שנותם רוב המצות השמיעות כבר רחקו עד מאוד:

י"ד אמר הכוזרי צריך שנבדיל בין סיעת ירבעם ובין סיעת
אחאב הבדלה גדולה כי עובדי הבעל הם עובדי עבודה זרה
לגמרי ובר אמר אליהו אם ה' הוא האלהים לכו אחריו ואם הבעל 20
לכו אחריו ובהם היו מסופקים החכמים איך היה אוכל יהושפט
מסעודת אחאב ולא אמרו כזה בסיעת ירבעם וגם אליהו לא דבר
בעבודת העגלים כאשר אמר קנא קנאתי לה' אלהי צבאות כי
סיעת ירבעם לה' אלהי ישראל היו כל מעשיהם ומה שהיה להם
מהנביאים היו נביאי ה' ונביאי אחאב נביאי הבעל וכבר קם 25
יהוא בן נמשי למחות את מעשי אחאב והשתדל להשתדלה ההיא
בתחבולה ההיא באמר אחאב עבד הבעל מעט יהוא יעבדנו
הרבה עד שמחה זכר הבעל ולא שלח יד בנגלים ועושי העגל

ירבעם ואצחאב אלבמות ופסל מיכה לם יכן גמיעה[ם] אלא קצרא
 לאלהי ישראל לכן מע אלמעציה יסתחק אהלהא אלקתל כמה
 יתזג אכתה לצרורה או לשדורה לכן ימתל שרות אלזוגיה עלי
 מא אמר אללה בהא או כמן יאכל אלכנזיר לכן יתחפט באלדביר
 5 ומן אדם וגיר דלך מן שרות אלמאכל עלי מא אמר בה
 ט"ו קאל אלחבר לקד נבהת עלי מוצע שך ולים ענדי פיה
 שכא פקד כרגנא ען גרצנא פי אלצפאת פלנעור אליהא ואזירך
 בינאנא במתאל מן אלשמש אלתי הי ואחדה לכן תכתלך נסב
 אלגנסאם אלקאבלד להא פאכמולהא קבולא לנורדהא אליאקות
 10 ואלבלאר מתלא ואלהוא אלצאפי ואלמא פיתסמי פי הדה נור
 תאקב ויתסמי פי אלחגארה אללאמעה ואלסטוח אלצקילה נור
 לאמע מתלא ופי אלכשב ואלארץ וגיר דלך נור לאיה ופי גמיע
 אלאשיא עמומא נור מטלך דון תכצין פאלנור אלמטלך הו במנולה
 קולנא אלהים כמה קד תבין וגיר תאקב הו במנולה ה' אסס עלם
 15 כאץ באלנסבה אלתי בינה ובין מכלוקאתא פי אלארץ אעני
 אלאנביא אלתי אנפסהם שפאפה קאבלה למורה ינפד פיהא כנפוד נור
 אלשמש פי אלבלאר ואליאקות והדה אלנפס להא מעדן ומקטע
 מן לרן אדם כמה קד תבין [ו]תנאסק אלצפודה ואללב גילא בעד
 גיל וקרנא בעד קרן ותכרג עאמה אלדניא חאשי דלך אללב
 20 קשורא ואוראקא וצמוגא וגיר דלך פיתסמי אללה הדה אללב
 כאצה ה' ולאחצאלה באדם נקל אסס אלהים בעד פראג מעשה
 בראשית אלי ה' אלהים כמה קאלוא זל שם מלא על עולם מלא
 וכמאל אלעאלם אנמא כאן באדם אלדי הו לב כל מא תקדמה
 ואלמעני אלמראד באלהים לים ינכרה עאקל אנמא יקע אלאנכאר
 25 פי ה' אד אלנבזה גריבה נאדרה פי אלאפראד פכיה פי גמאעה
 ולדלך אנכר פרעה וקאל לא ידעתי את ה' כאנה פהם מן לפט
 ה' מפרש מא יפהם מן אלנור אלתאקב פדלה עלי אלאה יתצל
 נורה באלנאס וינפד פיהם עקאל לה זיאדה אלהי העברים אשארה

הראשון וסיעת ירבעם ובעלי הבמות ופסל מיכה לא היו מזכונים
 כלם כי אם לאלהי ישראל אך עם עברה שחייבין עושיה מיתה
 כמי שנושא את אחותו לצורך או לתאווה אבל הוא מקיים כל מצות
 הנשואים כאשר צוה בהם האלהים או כמי שאוכל בשר החזיר אבל
 הוא נזהר בשחיטה ומן הדם וזולתו מתנאי המאכלים כאשר צוה בה: 5
 ט"ו אמר החבר הנה העירות על מקום ספק ואין אצלי בו
 ספק וכבר יצאנו מענינו במדות וצריך שנשוב אליו ואוסיף לך
 ביאור בדמיון מהשמש שהיא אחת אך מתחלפים מערכות הגשמים
 המקבלים אותה ואשר יקבל אורה קבול שלם יותר הפנינים
 והשוהם על הדמיון והאור הצה והמים ויקרא בזה אור נוקב 10
 ויקרא באבנים הזכות והשטחים הקלליים אור בהיר על הדמיון
 ובעצים ובארץ וזולתם אור נראה ובכל הדברים בכללות אור
 סתם בלתי שם מיוחד והאור הסתם הוא כמו אמרנו אלהים כאשר
 התבאר והאור הנוקב הוא כמו שם ה' נודע מיוחד בוחם אשר
 בינו ובין השלם שבכל⁴⁰ בריאותיו בארץ רוצה לומר הנביאים 15
 אשר נפשותם זכות מקבלות לאורו יעבור בהם כעבור אור השמש
 בשוהם ובפנינים ואלה הנפשות יש להם מוצא ומהצב מזרע⁴¹ אדם
 כאשר התבאר ונמשכת הסגלה והלב דור אחר דור וזמן אחר זמן
 ויצא המון בני אדם זולת הלב ההוא קלפות ועלים ושרפים וזולתם
 ונקרא אלוה הלב הזה בפרט ה' ובעבור הדבק באדם הועתק שם 20
 אלהים אחרי כלות מעשה בראשית אל ה' אלהים וכמו שאמרנו
 רבותינו נקרא שם מלא על עולם מלא ושלמות העולם לא היה
 כי אם באדם אשר היה לב כל מה שקדם לו והענין הנרצה
 באלהים לא יכחיש אותו מי שיש לו דעת אך תפול ההכחשה
 בה' מפני שהנבואה מופלאה נכרייה ביחידים כל שכן בהמון ועל 25
 זה הכחיש פרעה ואמר לא ידעתי את ה' כאלו הבין ממלת ה'
 מפורש מה שיובן מהאור הנוקב והורה אותו על אלוה ידבק אורו
 בבני אדם ויעבור במ והוסיף לאמר לו אלהי העברים רמז אל

אלי אלהות אלוין שהדוא באלנבוה ואלכראמאת ואמא אלהים
 פתראה אסמא שאיעא פי מצרים פי קול פרעה אלאול ליוסף אחר
 הודיע אלהים אותך יקאל איש אשר רוח אלהים בו כמא לו אן
 אנסאנא ואחדא ירי אלשמש וחדה וידרי משארקה ומואצע גריהא
 5 וכנא נחן לס נדהא קט לכן נתצרף פי טל פי גים פנרי מנאזלה
 מצי"ה אכתר מן מנאזלנא לעלמה במגרי אלשמש פיצע להא כוא
 ורואזן בחסב מא יריד וכדלך נרי זראעתה וגרסאתה תנגב ויקול
 לנא אן דלך לעלמה באלשמש לאנכרנא דלך וקלנא מא אלשמש
 ואנ]מא נדרי נחן אלצו ומנאפעה כתור"ה לכן תגינא באלאפתאק
 10 פיקול הו אנא יגיני מנה מא שית ומתי שית אני עאלס סבבה
 וכיף גריה פאלא אעדת לה ורשית ותתפט' בגמייע אעמאלי פי
 אלואקאת אלמעלומה ענרי לס אכב מן מנאפעה כמא תרוך ואסם
 ה' הו אלמכנ' ענה בפנים פי קולה פני ולכו אם אין פניך חולכים
 והו אלגרין אלמטלוב פי קולה ילך נא ה' בקרבנו ומעני אלהים
 15 ידרך אלקיאס לאן אלעקל יר"י אלי אן ללעאלס חאכס ונאטס ויכתלק
 אלנאס פיה בחסב קיאסתהם ואולי אלארא פיה ראי אלפלאספה
 ואמא מעני ה' פלא ידרך קיאסא לכן משאחד"ה בדלך אלבצר
 אלנבוי אלדי בה יציר אלנאסאן יכאד אן יפארק נועה ויתצל
 בנוע מלכי ותציר פיה רוח אחרת כמא קיל ונהפכת לאיש אחר
 20 ויהסוך לו אלהים לב אחר ורוח לבשה את עמשי היתה עלי יד
 ה' ורוח נדיבה תסמכני כנאיה ען רוח הקודש אלמלאבסה ללנבי
 חין אלנב"ה וללנזיר וללמשיח אדא מסח ללכהונה או ללמלוכה
 חין מא ימסחה אלנבי או חין מא ירדה אללה וישדה לאמר מא
 או חין ינבי אלכהן בעלם אלגבי ענד שגאלה פי אורים ותומים
 25 וחיניד תנפך ללאנסאן אלשכוך אלמתקדמה אלתי כאן [ת]שככהא
 פי אלהים ויסתכח בתלך אלקיאסאת אלמסתעמלה ליחצל מנהא
 עלם אלרבויה ואלוהדאניה וחיניד יחצל אלנאסאן עאבדא עאשקא
 למעבורה מסתהלכא פי חבה לעטים מא יגדה מן לדה אלאתצאל

האבות אשר העידו להם עדים בנבואה ובכבוד אבל אלהים הנך
רואהו שם נוהג במצרים כאשר אמר פרעה ליוסף אחרי הודיע
אלהים אותך את כל זאת איש אשר רוח אלהים בו כאשר אם
היה אדם אחד יראה השמש לבדו ויראה מקומות זריחתה ומקומות
מרוצתה ואנחנו לא ראינוה מעולם אבל אנחנו משתמשים בצל 5
ובענן ונראה ביתו מאיר יותר מבתינו בעבור ידיעתו במהלך
השמש וקבע לה חלונות ואשנבים כפי רצונו וכן נראה זריעותיו
ונטיעותיו מצליחות ואמר לנו כי זה בעבור דעתו בשמש והיינו
מכחישים בזה ואומרים מה היא אבל אנו יודעים האור ותועלותיו
רבות אך הם באות אלינו במקרה והוא אומר יבואני ממנה מה 10
שאני חפץ ובעת שאחפץ בעבור שאני יודע סבתה ואיך מהלכה
וכאשר אזמן לה ואציע ואשמור בכל מעשי בעתים ידועים אצלי
אינני חסר מתועלתה כאשר אתם רואים ושם ה' הוא המכונה
בפנים באמרו פני ילכו ואם אין פניך הולכים והוא הענין המבוקש
באמרו ילך נא ה' בקרבנו וענין אלהים יושג בהקשה כי השכל 15
מורה שיש לעולם מושל ומסדר ונחלקים בזה בני אדם כפי
הקשיות והקרוב שבדעות בו דעת הפילוסופים אבל ענין ה' לא
יושג בהקשה אך בראיה ההיא הנבואית אשר בה ישוב האדם
כמעט שיפרד ממינו וידבק במין מלאכי ותכנס בו רוח אחרת כמו
שאמר ונהפכת לאיש אחר ויהפוך לו אלהים לב אחר ורוח לבשה 20
והיתה עלי יד ה' ורוח נדיבה ורוח כנוי על רוח הקודש הלובשת
הנביא בעת הנבואה והנזיר והמשיח כשנמשח לכהונה או למלוכה
עת שימשחנו הנביא או עת שיעזרנו האלהים וישיירוהו בדבר מן
הדברים או מעת הודעת הכהן במדע הנעלם אחר שישאל באורים
ותומים ואז יסורו מלב האדם הספקות הקודמות אשר היה מסתפק 25
באלהים וילעג להקשות ההם אשר היו רגילות להגיע בהם אל
האלהות והייחוד ואז ישוב האדם עובד חושק בנעבדו ומוסר נפשו
להריגה על אהבתו לגדל מה שהוא מוצא מערבות הדביקה בו

ואלצֹר ואלאדִי באלבער ענה בכלאָף אלמתפלספֿין אלוֹין לא ידון
 פי עבאדִי אללה אלא אחסן ארב וקול אלחֶף פי תעטימא עלי
 סאיר אלמוגִודאֵת כמא ינבגי תעטִים אלשמש עלי סאיר אלמראיאֵת
 ואן לוס פי אלכפר באללה אכֹר מן כִסֵּאסֵה אלנפס ראצִיה אלכֹר
 5 ט'ז קאל אלזרו קד חבִין לי אלפרק בין אלהים וה' ופֿהמת
 מא בין אלהי אברהם ואלהי ארסטוטאליס ואן ה' ית' יתשֹׁק
 אליה שוקא דוקא ומשאדה' ואלהים ימאל אליה קיאסא ודִלֶךְ
 אלדוק ידעו מן אדרכה אלו אלסטהלֶאך פי חבֵה ואלמות דונה
 והדא אלקיאס ירי אן תפצִילה ואגב מהמא לס יצֹר ולא אחתמל
 10 מן אגלה משקִי פלא עדר ארסטוטאליס אדא אסתכֶף באעמאל
 אלנאמוס אד יתשכ[ך] הל יעלם אללה דִלֶךְ
 י'ז קאל אלחבר ובחֶף אחתמל אברהם מא אחתמלה פי אור
 כשדים חֶם אלתגֹרֵב חֶם אלמילה חֶם אטראח ישמעֵל חֶם המֶה
 ברֵבח יצחק אד שאהד מא ישאהד מן אלאמר אלאלאהי דוקא
 15 לא קיאסא וראי אִנֶּה לא יכפא ענה שי מן גזאיאֵת וראה
 יגאזיה עלי כורה מע אללחטֹאֵת ויהדיה עלי מראשדה חתו לא
 יקֶם ולא יוֹכֵר אלא באדנה וכיף לא יסתכֶף בקיאסאֵתה אלקדימוֹה
 וכמא דרשו אלחכמים זל פי ויוצא אותו החוצה אמר לו צא
 מאצטגנינות שלך יעני אִנֶּה אמרה אן יתרך עלומה אלקיאסיה
 20 מן אלנגִוס וגיר דִלֶךְ וילתזם טאעִה מא אדרך דוקא כמא קיל
 טעמו וראו כי טוב ה' פבחֶף תסמִי ה' באלהי ישראל אד אלנֹר
 מעדום פי גירהם ותסמִי באלהי הארץ אד להא מן הואהא
 וארצֶהא וסמאיהא מעינא עלי דִלֶךְ מע אלקראין אלתו הי
 כאלפלאחֶה ואלתוטִיה לאנגֹאב הדא אלצנף וכל מן אִתֵּב אלנאמוס
 25 אלאלאהי פאנמא הו תאבע לדוי הדא אלבצר ותטיב נפוסהם
 עלי תקלירדם עלי סדאגֶה כלאמהם וגלט אמתחֹאלהם מא לא
 תטיב עלי תקליר אלפלאספֶה עלי רקֶה חכאיאֵתהם וחסן
 נטִאם תואליפֶהם ומא ילות עליהא מן אלבראהא לכן לא

והנזק והצער בהתרחק ממנו בהפך הפילוסופים שאינם רואים בעבודתו כי אם מוסר טוב ודבר האמת בגדלו על שאר הנמצאות כמו שראוי לגדל השמש על שאר הנראים ושואין בכפירה באלהים יותר מפחיתות הנפש הרוצה בכזב:

- ט"ז אמר הכוזרי כבר התבאר לי ההפרש בין אלהים וה' 5 והבינותי מה בין אלהי אברהם ואלהי ארסטו ושה' תכספה לו הנפשות בטעם וראה ואלהים יטה אליו הקשה והטעם ההוא יביא מי שיגיע אליו שימסור נפשו על אהבתו ושימות עליה וההקשה הזאת היא ראייה כי רוממותו חובה בעוד שלא תזיק ולא יגיע בעבודה צער ואין להאשים ארסטו כשהוא לועג על 10 מעשה הנימוסים אחר שהוא מסופק אם ידע האלהים אותם:
- י"ז אמר החבר ובאמת סבל אברהם אור כשדים והגרות והמילה והרחקת ישמעאל ועקירת יצחק לשחוט אותו כי ראה מן הענין האלהי מה שראה טעם לא הקשה וראה שאין דבר 15 ממנו נעלם מחלקי מעשיו וראה שהוא גומל אותו על צדקתו לרגעים ומורה אותו הדרך הישרה בבל מעשיו עד שלא היה מקדים ומאחר כי אם ברשותו ואיך לא ילעג להקשותיו הקדומות כאשר דרשו רבותינו זכרונם לברכה ביוצא אותו החוצה אמר לו צא מאצטגנינות שלך רוצה לומר שצוהו לעזוב כל חכמותיו 20 ההקשיות מחכמת הכוכבים וזולתם וידבק בעבודת מי שהגיע אליו בטעם כמו שאמר טעמו וראו כי טוב ה' ובאמת נקרא אלהי ישראל מפני שהראות הזאת נעדרת בזולתם ונקרא אלהי הארץ בעבור שיש לה כה מיוחד מאוירה וארצה ושמייה עוזרים על זה עם הדברים התלויים בה אשר הם כעבודת האדמה וההצעה להצלחת המין הזה וכל מי שדרך הנימוס האלהות הוא הולך 25 אחר בעלי הראות הזאת וינוחו נפשותם להאמין להם עם תמימות דבריהם ועובי משליהם מה שלא ינוחו להאמין לפלוסופים עם דקות חקיהם ויופי סדר חבוריהם ומה שנראה עליהם מהמופת

תתבעהם אלגמאדיר באן אלנפוס וחי אליהא באלחק כמא קיל
נכרים דברי אמת

י"ח קאל אלכזרי אראך תנחי עלי אלפלאספה ותנסב אליהם
מא שהר ענהם צדא חתי מן אעתדל ותזהר קיל אנה תפלט
5 ואכל בראי אלפלאסה ואנת חסלבהם כל עמל צלאח

י"ט קאל אלחבר בלא אן אלדי קלת'הו אצל עקידתהם אן
אלסעאדה אלקצוי ללאנסאן אנמא הו אלעלם אלנטרי וחצול
אלמוגודאח מעקולאח באלעקל באלקוד' פיציר עקלא באלפעל חם
עקלא מסתפאצא מקארבא ללעקל אלפעאל פלא יכאף אלפנא והוא
10 לא יחם אלא בפנא אלעמר פי אלבחת ודואם אלפכר והוא לא
יחם מע שגל אלדניא פלדלך ראוא באלזהר פי אלמאל ואללגאה
ואללדה פי בנין כי לא חשגלה ען עלם פמתי חצל אלנאסאן עאלם
בתלך אלגאיה אלמטלובד' מן אלעלם פלא יבאלי במא יעמל פאנחם
לא יתקוא ליגאזוא מאלא חראמא כאנא יעאקבון
15 עליה לכן אמרוא באלמערוף ונהוא ען אלמנכר בטרוק אלואלי
ואלאפצל ולחשב'ה באלכאלק אלדי וצע אלממור עלי אלטרוק
אלאצלח פאנתגוא אלמאמיס וחי סיאסאת גיר לאזמה לכן מסתחנאה
בהא אלא אן כאנת צרורה וליס אלשריעה כדלך אלא פי אגזא
סיאסיד' קד תבין פי אלעלם אלשריעי מא יחתמל אלסחתנא ומא
20 לא יחתמלה

כ קאל אלכזרי לקד טמס הוא אלנור אלדי טמוסא
יסתבעד טהורה ודתר דהורה לא יטן בגברה
כ"א קאל אלחבר אנמא טמס פי עין מן לא יראנא בעין
אלבצירה פיסתדל' מן דלתנא ומסכנתנא ושתאנתנא עלי טמס נרנא
25 ויסתדל' מן טהור גירנא וטפרה באלדניא ואסתילאה עלינא עלי
אן לה נרנא

כ"ב קאל אלכזרי לסת אסתדל' בהוא פאני ארי אלמלחין
אלמתצאדתין טאפרתין וליס ימכן אן יכון אלחק פי טרפי אלנקיץ

אך אין ההמון הולכים אחריהם כאלו הנפשות מתנבאות באמת
וכמו שאמר נפְּרִים דברי אמת:

ו"ה אמר הכוזרי אני רואה אותך מגנה הפילוסופים ומיחס
אלוהים הפך מה שנתפרסמו בו עד שכל מי שנבדל ונפרש יאמר
עליו ששב פילוסוף או הולך על דעת הפילוסופים ואתה שולל⁶
מהם כל מעשה טוב:

ו"ט אמר החבר אבל מה שאמרתי לך הוא שורש אמונתם כי
תכלית ההצלחה לאדם איננו כי אם המדע העיוני והגעת הנמצאות
מושכלות בשכל בכח וישוב שכל בפועל ואחר כך שכל נאצל
קרוב לשכל הפועל ולא יירא הכליון וזה לא ישלם אלא בכלות¹⁰
הימים במחקר והתמדת המחשבה וזה לא יתכן עם עסקי העולם
על כן הם רואים שיפרשו מהממון והגדולה וההנאה והבנים כדי
שלא יטורדו אותם מן המדע וכאשר יהיה האדם יודע התכלית
ההיא המבוקשת מהמדע לא יחוש על מה שהוא עושה כי הם
אינם יראים לקבל גמול על היראה ההיא ואינם חושבים שאם היו¹⁵
גוזלים או רוצחים היו נענשים על זה אבל צור על הטוב והזהירו
מן הרע בדרך הראוי והמשובח ולהתדמות לבורא אשר סדר
הדברים על הדרך הטוב וקבעו הנימוסים השכליים והם ההנהגות
שאינם חובות אך הם מותנים אלא בעת הצורך ואין התורה כן
אלא בחלקים מנהגיים וכבר נחבאר בחכמה התורויה מה שסובל²⁰
התנאי ומה שאיננו סובל:

כ אמר הכוזרי שקע האור ההוא אשר אתה מספר שקיעה שהדעת
מרחקת שיראה עוד ואבד אבידה שהשבתה אינה עולה במחשבה:
כ"א אמר החבר איננו שוקע אלא בעיני מי שאינו רואה אותנו
ביעין פקודה ומביא ראיה מדלותינו ועניינו ופזוּרִינוּ שנשקע אורנו²⁵
ומגדולת זולתנו והשגתו לעולם ומשלו בנו כי יש לו אור:
כ"ב אמר הכוזרי לא הבאתי מזה ראיה מפני שאני רואה
שתי האומות החולקות זו על זו לכל אחת מהם גדולה וממשלה

לכן פי אחדהמא או לים פי ואחד מנהא וקר פסרת לי פי הנה
 ושכיל עבדי מא דל עלי אן אלדלה ואלכצויע אליק באלאמר
 אלאלאהי מן אלטהור ואלתגבר והוא איצא משהור ענר אלמלחין
 פאן אלנצארי לים יסתטהרון באלמל[ן]ך ואלגבאברה ואלאגניא
 5 באולאיך אלחאבעין לישו טול תלך אלמדדה אלמדידה להם לם יקם
 פיהא דינה וכאנוא אולאיך ינתסון ויכתפון ויקתלון חית מא וגד
 מנהם ואחד וחמלוא עלי נצרה דינהם עגאייב מן אלדל ואלקתל
 פהם אלדין יחבארך בהם מואצעהם ומצאדעהם ותבני
 אלכנאים עלי אסמאיהם וכדלך אלנצאר צאחבי אלסלאם קד
 10 חמלוא מן אלדל כתיר חתי נצרוא ובאולאיך יסתטהרון ובהם
 ובדלתהם ומותהם שהוא יפתכרון לא באלאמרא אלמסתטהרין
 באמואלהם וסעה אחואלהם בל באלדין ילבסון אלכלק ויאכלון
 אלשעיר ולא ישבעון לכן יא חבר אליהוד כאן מנהם הוא
 מע גאיה אלעתדאל ואלאנקטאע אלי אללה תע פלו ראית אליהוד
 15 יפעלון הוא לדאת אללה לפעלתהם עלי אלמלוך אלדאודיה לאני
 אעלם מא עלמנני פי קול ואת דכא ושפל רוח וגו' ואן ניר אללה
 אנמא יחל בנפוס אלמתואציעין

כ"ג קאל אלחבר חק לך אן תעירנא בהוא לאנא חצלנא
 עלי אלדל דון נתיגה לכן אדא תפכרת פי אלמתפכרין מנא אלדין
 20 כאנוא יקדרון עלי רפע אלדל ען אנפסהם בכלמה יקולונהא דון
 כלפה ויהצלון אחרארא ויצלון עלי מסתעבריהם פלא יפעלון דלך
 מחאפטיה עלי דינהם אליס הוא צלה תשפע ותסתגפר דנוב כחירה
 ולו כאן אלדי תטאלבני בה למא לבתנא פי הדה אלחאלה מע
 אן ללה פינא סר וחכמה כאלחכמה פי אלבזרה אלתי תקע פי
 25 אלארץ פתגיר ותסתחיל פי אלטאהר אלי אלארץ ואלמא ואלזבל
 ולים יבקי להא אחיר מחסוס עלי מא יטן אלנאטר אליהא ואדא
 בהא הי אלתי תחיל אלארץ ואלמא אלי טבעהא ומנקלהא דרגה
 דרגה חתי תלטף אלענאצר פתרדהא אלי מתל נפסהא ותרפע

ולא יתכן שיהיה האמת בשתי קצוות חסותר אלא או באחת מהם
או אינו באחת מהן וכבר פירשת בהנה ישכיל עבדי מה שהורה
שהדלות והשפלות יותר ראוי בעיני האלהי מהגדולה והגאווה
והוא גם כן גלוי בשתי האומות כי הנוצרים אינם מתפארים
במלכים ולא בגבורים ולא בעשירים אבל באנשים ההם שהלכו 5
אחר ישו כל הימים הארוכים אשר לא נקבעה בהם דתו והיו
האנשים ההם גולים ונחבאים ונהרגים בכל מקום שמצאו² וסבלו
על חזק אמונתם ענינים מופלאים מן הבוז וההרג והם אשר בהם
מתברכים ומכבדים מקומותם ומקומות הריגתם ובונים הבמות על
שמותם וכן עוזרי בעלי דת ישמעאל סבלו מן הבוז הרבה עד 10
שנעזרו ובהם הם מתפארים ובשפלותם ובמותם על עזר דתם
משתבחים לא במלכים המתגדלים בממוןם וגדולת ענינם אך באשר
היו לובשים הבלוים ואוכלים השעורים מבלי שבעה אבל היו
עושין כל זה עם תכלית הבדלם אל האלהים ואלו הייתי רואה
היהודים עושים זה לשם האלהים הייתי אומר כי יש להם מעלה 15
על מלכות בית דוד מפני שאני זוכר מה שלמדתי במאמר את
דכא ושפל רוח כי אור האלהים איננו חל כי אם בנפשות
הנכנעים:

כ"ג אמר החבר הדין עמך שתחפירנו בזה מפני שאנחנו
סובלים הגלות מבלי תולדה אבל חשבתי בחשובים ממנו שהם 20
היו יכולים לדהות הבוז והעבדות מעל נפשותם במלה שאמרה
מבלי טורח וישובו בני חורים ותרומ ידם על מעבידיהם ואינם
עושים זה אלא בעבור שמירת תורתם הלא די בקורבה הזאת
להפגיע ולכפר עונות רבות ואלו היה מה שאתה מבקש ממנו לא
היינו מתעכבים בגלות הזו עם מה שיש לאלהים בנו סוד וחכמה 25
כחכמת גרגיר הזרע אשר יפול בארץ והוא משתנה ומתחלף בנראה
אל הארץ ואל המים ואל הזבל ולא ישאר לו שום רשם מיוחש
כפי מה שידומה למביט אלו והנה היא אשר תשנה הארץ והמים

קשורא ואוראקא וגיר זלך חתי אדא צפי אללכאב וצלח ליחלה
 זלך אלמאר אלאלאהי וצורה אלכזר אלאל אלמרת תלך אלשגרה
 מתל אלחמר אלדי מנה כאן בזרהא פהכזא דין מוסי כל מן גא
 בעדה יסתחיל אליה פי אלחקיקה ואן כאן פי אלטאהר דאפעא לה
 5 פהדה אלמלל אנמא תוטיה ומקדמה ללמשיה אלמנתר אלדי
 הו אלחמרה ויציר כלהם תמרה פאא אקרוא לה ותציר אלשגרה
 ואחרה וחיניד יפצלון אלמצל אלדין כאנא ירדלונה וכמא קלנא
 פי הנה ושכיל עבדי ולא תלתפת אלי בעד האולאי ען אלואתאן
 ואנתהאדהם פי אלחחיד פתפצלהם ותרי ישראל פי עין אלנקיצה
 10 לאתכאדהם אלמעבדאית פי דולתהם ואלתפת אלי מא ינטוי עליה
 אלכביר מנהם מן אלזנדקה כל קר יצרחון בהא ויקולון פיהא
 אלמשעאר אלמשהורה אלמחפוטה פתנקצהם אן לא מאלך לאעמאל
 אלנאס ולא מגאזי ולא מעאקב עליהא מא לס קט יזכר ען ישראל
 ואנמא כאן אלקום טאלבי מנאפע תלך אלטלאסם ואלרוחאניא
 15 זאידה אלי דינהם והם מחאפטון עלי שראיעהם לשהרה אלמנפעיה
 בתלך אלעבאדאית חיניד ולא פלם לס יסתחילוא אלי אדיואן אלמאם
 אלדין גלודם וסבודם חתי מנשה וצדקיה ואפסק מן כאן פי
 ישראל לס ירץ תרך דין ישראל נעם כאנת להם אהוא פי זיאדה
 מנאפע מן טפר וברכה מאל בתלך אלכוא אלתי כאנת ענדהם
 20 מגרבה ממא נהי אללה ענאה ולו כאן להא אליום תלך אלשהרה
 לראיתנא אליום נחן והם מנכדיעין להא כמא ננכדיע ללכקאיא
 אלכאטלה מן נגום ורקא ועזאים ותגאריב בעידה מן אלטביעה
 מע אבעאר אלשריעה לנא

כ"ד קלא אלכזרי אריד אלפן תלוח לי בשי מן בקאיא אלעלום
 25 אלטביעה אלתי קלת אנאה כאנת ענדהם

כ"ה קאל אלחבר מנהא ספר יצירה לאברהם אבינו עה
 פיה גמוץ ושרחה טויל דל עלי אלוחדאניה ואלרבוניה באשיא
 מכתלפה מתכחרה מן גהה לכנהא מתחדד מתפקד מן גהה אכרי

אל טבעה ותעתיקם מדרגה אחר מדרגה שתדוק היסודות ותשיבם
אל דמות עצמה ותדחה קלפותיה ועליה וזולת זה ואשר יזדכך
הלב ויהיה ראוי לחול בו הענין האלהי⁴³ וצורת הזרע הראשון
עושה העץ ההוא פרי כפרי אשר היה זרעו ממנו וכן תורת משה
כל אשר בא אחריו ישתנה אליה באמתת ענינו ואם הוא בנראה⁵
דוחה אותה ואלה האומות הם הצעה והקדמה למשיח המחוכה
אשר הוא הפרי וישובו כלם פריו כאשר יודו לו וישוב העץ
אחד ואז יפארו ויוקירו השורש אשר היו מבזים אותו וכאשר
אמרנו בהנה ישכיל עבדי ואל תביט אל רחק אלה מן האילילים
והשתדלותם ביחוד ותפארתם ותשבחם ותביט אל ישראל בעין¹⁰
הפחיתות בעבור שיעבדו הבעלים בימיהם והתבונן במה שצופים
רבים מהאפיקורסות ועוד כי הם מפרסמים אותה ואומרים בה
השירים המפורסמים הנזכרים שאין מושל על מעשה בני אדם ולא
גומל ולא עונש עליהם מה שלא נזכר מעולם על ישראל אך היו
העם מבקשים תועלות הצלמים ההם והרוחניות תוספת על תורתם¹⁵
והם שומרים תורתם בעבור שהיתה תועלת העבודות ההם גלויה
בזמן ההוא ואם אינו כן למה לא נשתנו אל תורות הגוים אשר
הגלוש ושובו אותם עד שמנשה וצדקיהו שלא היו בישראל מכעיסים
כמותם⁴⁴ לא רצו לעזוב תורת ישראל אבל היתה להם תאוה לתוספת
תועלת מנצחון וברכת ממון בכחות ההם אשר היו אצלם מנוסים²⁰
ממה שהזהיר הבורא מהם ואלו היה להם היום הפרסום ההוא
היות רואה אותנו ואתהם היום נפתים להם כאשר אנחנו נפתים
לשארית ההבלים מאצטגנינות ולחשים וקמיעות ונסיונות רחוקות
מהטבע עם הרחקת התורה אותם:

כ"ד אמר הכוזרי אני רוצה עתה שתראה לי מעט משוירי²⁵

החכמות הטבעיות אשר אמרת שהיו אצלכם:

כ"ה אמר ההבר מהם ספר יצירה והוא לאברהם אבינו והוא

עמוק ופירושו ארוך הורה על אלהותו ואחדותו בדברים מתהפכים

ואתפאקתא מן גהה אלואחד אלדו ינטמהא פמנהא ספר וספר
 וספור אראד בספר אלתקדיר ואלתקסיט פי אלאגסאם אלמכלוקה
 לאן אלתקדיר חתי יכון אלגסם מנטום מתנאסב יצלה למא כלק
 אמא יכון באלעדד ואמא אלמסאהה ואלכול ואלוזן ותנאסב
 5 אלהרכאת ונטאם אלמוסיקה פכלהא באלעדד ספר כמא תרי
 אלבנא לא יצדר ענה בית אלא וקד תקדם תצורה פי נפסה ואראד
 בספור אלנטק לכנה נטק אלאהי קול דברי אלהים חיים יקתרן
 בה חצור אלהייה ואלשכל אלדו נטק בה בקול יהי אור יהי
 רקיע פמא פרג אלקול חצר אלעמל והו ספר יעני בה אלכט וכט
 10 אללה הי מכלוקאתה וכלאם אללה הו כטה ותקדיר אללה הו
 כלאמה פצאר אלספר ואלספור ואלספר פי חק אללה שי[א] ואחדא
 ופי חק אלאנסאן ג פאנה יקדר בדהנה וינטק בפמה ויכתב בידה
 דלך אלכלאם לידל בדהה אלג עלי שי ואחד מן מכלוקאת אלכאלק
 ויציר תקדיר אלאנסאן וכטה ולפטה עלאמאת דאלה עלי אלשי
 15 לא נפס אלשי ואמא תקדיר כלאמה פהו אלשי בעינה והו כטה
 כמא לו תכילת דבאגא יפכר פי צנאעתה ואלחריר יטאועה
 פיתלון באלואאן אלכאטרה בבאלה ויתרכב אלתרכיבאת אלתו
 ירידהא פיכון דלך אלדיבאג באמרה ובכטה פלו כנא נקדר אדא
 לפטנא באנסאן או כטטנא גסם אנסאן אן נחצר צורתה לכנא
 20 קאדרין עלי אלנטק אלאלאהי ולכנא כאלקין כמא נקדר בעץ
 אלקדרה פי אלתצויר אלעקלי לכן אללגאת ואלכטוט חתפאצל
 מנהא מא אסמאהא שדירה אלמטאבקה למסמיאתהא ומנהא
 בעידה ואללגה אלאלאהיה אלמכתרעה אלתו לקנהא אללה אדם
 ואלקאהא עלי לסאנה ופי כאטרה הי לא מוחאלה אכמל אללגאת
 25 ואשדהא מטאבקה למסמיאתהא וכמא קאל וכל אשר יקרא לו האדם
 נפש חיה הוא שמו יעני אנה יסתחק דלך אלאסם ויטאבקה וינב
 ען טביעתה פוגב תפציל לשון הקדש ואן אלמלאכים אשד
 אנפעאלא להא מן גירהא ומן הרה אלנסבה יקאל פי אלכט אן

מתרבים מצד אבל הם מתאחדים נסכמים מצד אחר והסכמתם מצד האחד אשר יסדרם מהם ספר וספור וספר רצונו בספר השיעור והפילוס בגופים הנבראים כי השיעור עד שיהיה גוף מסודר וערוך ראוי למה שנברא לו לא יהיה כי אם במנין והמדה המשורה והמשקל וערך התנועות וסדור המוסיקא הכל במנין רוצה לומר ⁵ ספר כאשר אתה רואה הבונה לא יצא מתחת ידו בית עד שקדם ציורו בנפשו ורצה בספור הדבור והקול אבל הוא דבור אלהי קול דברי אלהים חיים תהיה בו מציאות התכונה והצלם אשר דובר בה כמו שאמר יהי אור ויהי אור יהי רקיע ולא יצא הדבור עד שנמצא המעשה והוא ⁴⁵ ספר רוצה לומר המכתב ומכתב אלהים ¹⁰ הוא יצירותיו ודבר האלהים הוא מכתבו ושעור האלהים הוא דברו הנה שב הספר והסיפור והספר בתק האל ⁴⁶ דבר אחד ובתק האדם שלשה מפני שהוא משער בשכלו ומדבר בפיו וכותב בידו הדבור ההוא בעבור שיורה אותך באלה השלשה על דבר אחד מבריאות הבורא יתברך ויהיה שיעור האדם ודבורו ומכתבו ¹⁵ אותות ⁴⁷ מורים על עצם הדבר לא גוף הדבר אבל שעור האלהים ודברו הוא הדבר בעצמו והוא מכתבו כאשר אם היית מעלה על דעתך אורג בגדי פסים מחשב במלאכתו והמשי נעשה לרצונו ומתגון בגווניו העולים על לבו ומתרכב הרכבות אשר הוא חפץ יהיה הבגד ההוא בשעורו ומכתבו ואלו היינו יכולים כשנדבר ²⁰ במלת אדם או כשנחקק ⁴⁸ גוף האדם להמציא צורתו היינו יכולים על הדבור האלהי והכתב האלהי ⁴⁹ והיינו בוראים כאשר אנחנו יכולים קצת היכולת על הציור השכלי אך הלשונות והמכתבים יש לקצתם יתרון על קצתם מהם מזה ששמותם נאותים הרבה בקרואים ⁵⁰ ומהם רחוקים מהאות להם ⁵¹ והלשון האלהית הברואה ²⁵ אשר למדה האלהים לאדם ושמה על לשונו ובלבבו הוא מבלי ספק השלימה מכל הלשונות והנאותה לקרואיה יותר מכולם כמו שאמר וכל אשר יקרא לו האדם נפש חיה הוא שמו רצה לומר

אשכאל חרופה ליסת גזאפא ואתפאקא בל לגרין יטאבק אלמקצוד
 מן חרף חרף פלא יסתבעד בהדא אלנטר תאזיר אלשמות ומא גרי
 מגראהא מן טריק אללפט ואלכט וקבלהמא אלתקדיר אעני פכרה
 אלנפס אלכאלצה אלמתשבה באלמלאיכה פיגתמע אלג ספרים
 5 ספר וספור וספר בשי ואחד פיהדת דלך אלמקדר כמא קדרה דו
 אלנפס אלכאלצה וכמא נטק בה וכמא כטה וכדלך קאל הדא
 אלכתאב ען אללה תע ברא את עולמו בשלשה ספרים ספר וספור
 וספר וכלהא פי חקה תע ואחד ודלך אלואחד מברא בשלשים
 ושתיים נתיבות פלאות חכמה אלתי הי עשר ספירות ועשרים ושתיים
 10 ארתיות אשאר אלי כרוג אלמוגודא אל אלי אלפעל אנאה תמיו
 באלכמיה ואלכופיה ואלכמיה עדד וסר אלעדד אנמא דו פי
 אלעשרה כמא קאל עשר ספירות בלימה עשר ולא תשע עשר ולא
 אחד עשר ולהא סר מכתום לס יקק אלחסאב אלא עלי עשרה
 לא זאיד ולא נאקין ולדלך אתבע בקול הבן בחכמה וחכם בבינה
 15 בחון בהם וחקור מהם רדע וחשוב וצור והעמד דבר על בירורו
 והשב ויצר על מכורו ומדתן עשר שאין להם סוף תם זכר תמיהא
 באלכופיה וקסם אלעשרים ושתיים תלתא אקסאם שלש אמות ושבע
 כפולות ושתיים עשרה פשוטות פקאל תלת אמות אמש סוד גדול
 מופלא ומכוסה שממנו יוצאין אור ומים ואש שבהן נברא הכל
 20 וגעל תנאסב הדא אלאחרק מע תנאסב אלעאלם אלאכבר ואלאצגר
 אעני אלאנסאן ותנאסב אלזמאן ואחדא וסמאהא עדים נאמנים
 עולם ונפש ושנה אעלמא אן אלנטאם ואחד ען נטאם ואחד תע
 ותקדס ואן אכתלפת אלמוגודא ותבאינת פאכילאפהא ען מואדהא
 אלתי הי מכתלפה מנהא אלאעלי ומנהא אלאספל ומנהא אלכדר
 25 ומנהא אלצאפי ואמא מן קבל ואחב אלצור ומעטי אלהיאת
 ואלנטאם פאלחכמה פיהא כלהא ואחדה ואלענאיה מתסקה
 מנתסקה עלי נטאם ואחד פי אלעאלם אלאכבר ופי אלאנסאן ופי
 נטאם אלאפלאך ודי אלתי קאל ענהא אנאה עדים נאמנים עלי

שהוא ראוי לשם ההוא ונאות לו ומלמד על טבעו והתחייב מזה לשום מעלה ויתרון ללשון הקדש ושהמלאכים יותר חוששים לה ומרגישים מזולתה מהלשונות ועל זה נאמר במכתב כי צורות אותיות אינם בלא כונה ובמקרה אבל לענין נאות עם המכוון מכל אות ואות ואל יהי רחוק בעיון הזה רשם השמות והדומה להם⁵ מדרך הדבור והכחב וקודם להם השיעור רוצה לומר מחשבת הנפש הטהורה הדומה למלאכים ומתקבצים השלשה ספרים ספר וספור וספר בדבר אחד ויהיה הדבר ההוא המשיער כאשר שער אותו בעל הנפש הברה וכאשר דבר בו וכאשר כתבו וכן אמר זה הספר על האלהים יתברך שברא את עולמו בשלשה ספרים¹⁰ בספר וספור וספר כלם בחקו יתברך אחד והאחד ההוא התחלה לשלשים ושתים נתיבות פלאות חכמה שהם עשר ספירות ועשרים ושתים אותיות רמז אל יציאת הנמצאות אל מעשה יוצרו⁵² בכמות ובאיכות והכמות מספר וסוד המספר איננו כי אם בעשרה כמו שאמר עשר ספירות בלי מה עשר ולא תשע עשר ולא אחת¹⁵ עשרה ולהם סוד חתום למה עמד החשבון על עשרה לא פחות ולא יתר ועל זה סמך לו הבן בחכמה וחכם בבינה בחון בהם וחקור מהם ודע וחשוב וצַהֵר והעמד דבר על בירורו והשב יוצר על מכונו ומדתן עשר שאין להם סוף ואחר כך הכרתם באיכות וחלק העשרים ושתים אותיות שלשה חלקים שלש אמות ושבע²⁰ כפולות ושתים עשרה פשוטות ואמר שלש אמות אל"ף מ"ם ש"ן אמ"ש סוד גדול מופלא ומכוסה שממנו יוצאין אור ומים ואש שבהן נברא הכל ושם מערכת האותיות האלה עם מערכת העולם הגדול והקטן שהוא האדם ומערכת הזמן אחת וקרא אותם עדים נאמנים עולם ונפש ושנה הודיע אותנו כי הסודר אחד מהמסדר²⁵ האחד יתברך ואם הנמצאות מתחלפות ושונות זו מזו התחלפותם מחמירהם שהם שונים מהם עליון ומהם תחתון ומהם עכור ומהם זך אבל מחמת חונן הצורות ונותן התכונות והסודר הנח החכמה

וחדאניתהה עולם ונפש ושנה וציר נטאמחא עלי אלתקריב עלי
הדא אלמחאל

שלש אמות

אש	מים	אוויר	בעולם
ראש	בטן	גויה	בנפש
חום	קור	רוייה	בשנה

5

ב ג ד כ פ ר ת שבע כפולות

בעולם	שבתי צדק מאדים חמה נוגה כוכב לבנה
בנפש	חכמה עושר ממשלה חיים חן זרע שלום
בשנה	שבת חמשי שלשי ראשון ששי רביעי שני

10

ה ר ז ה ט ר

בעולם	טלה שור תאומים סרטן אריה בתולה
בנפש	אבר לראות אבר לשמוע אבר להריח אבר לדבר אבר לטעום אבר לתשמיש

בשנה	ניסן אייר סיון תמוז אב אלול
------	-----------------------------

15

שתים עשרה פשוטות

בעולם	מאזנים עקרב קשת גדי דלי דגים
בנפש	אבר לעשות אבר להלוך אבר להרהר אבר לכעוס אבר לשחוק אבר לישן

בשנה	תשרי מרחשון כסליו טבת שבט אדר
------	-------------------------------

20

אחד על גבי שלשה ושלשה על גבי שבעה ושבעה על גבי שנים
עשרה ופי הדא אלאיצא מוצע תשכך מחל כליות יועצות וטחול
שוחק [וכבד כועס] וקירבה ישנה ולא ינכר אן יכון ללכלי קוֹדֵה פי גוֹדֵה
אלראי אד נרי מחל דלך ללאנחין לאנא נרי אלכצאין אצעה עקולא מן
אלנסא ולמא עדמוא אלאנחאן עדמוא אללחיה וגוֹדֵה אלראי ואמא
טחול שוחק פלאן בקוֹתה אלטביעיה ינקי אדם ואלרות מן אלעכר
ואלכדר ובנקאיהמא יכון אלטרב ואלצחק ואמא כבד כועס פללמראר

25

כלם בהם אחת והשגחה אחת הולכת על סדר אחד בעולם הגדול ובאדם ובסדור הגלגלים והוא שאמר עליהם שהם עדים נאמנים על אחדותו יתברך שמו עולם ונפש ושנה ושם סדורם על קרוב הדמיון:

5	שלש אמות אמש			
	אש	מים	אוויר	בעולם
	ראש	בטן	גוויה	בנפש
	והום	קור	רוייה	בשנה

שבע כפולות בגד כפרת

10	בעולם	שבתאי צדק מאדים חמה נוגה ככב לבנה
	בנפש	חכמה עושר ממשלה חיים חן זרע שלום
	בשנה	שבת חמישי שלישי ראשון ששי רביעי שני

שתים עשרה פשוטות

בעולם טלה שור תאומים סרטן אריה בתולה מאזניים עקרב

15 קשת גדי דלי דגים

בנפש אבר לראות אבר לשמוע אבר להרית אבר לדבר אבר לטעים אבר לתשמיש אבר לעשות אבר להלוק אבר להרהר אבר לכעוס אבר לשחוק אבר לישון:

בשנה ניסן אייר סיון תמוז אב אלול תשרי מרחשון כסליו

20 טבת שבט אדר⁵³

אחד על גבי שלשה ושלשה על גבי שבעה ושבעה על גבי שנים עשר ובאברים האלה מקום השתתפות כמו כליות ויעצות וטחול שוחק [וכבד כועס]⁵⁴ וקיבה ושנה ואיננו תמה שיהיה לכליות כח בהטבת העצה כי אנחנו רואים כמו זה בביצים שאנחנו רואים הסרוסים יותר חלושי השכל מהנשים מפני שנעדרו הביצים חסרו⁵⁵ הזקן והעצה הנכונה וטחול שוחק בעבור שבכח טבעו מנקה הדם

אלמתולד פיה ואמא אלקבה פכנאיה ען אלות אלגדא ולם ידבר
אלקלב לאנה רייס ולא אלחגאב ואלוריה לאנהמא כאדאמן לה
כאצה וליסא כאדמין לגמיע אלבדן אלא בטריק אלערין [לא]
בקצד אורי ואלדמאג דאכל פי תפציל אלהואס אלנאשיה מנה
5 ואיצא ללאעצא אלתי דון אלחגאב אלפאצל סר לאנהא די אלטביעה
אלאולי ואלחגאב פאצל בין עאלם אלטביעה ועאלם אלחיואן כמא
אן אלענק חאגז בין עאלם אלחיואן ועאלם אלנטק כמא דבר
אפלאטון פי טאמוס פאלמיעדן אלאורי אנמא די מן עאלם אלטביעה
והנאך אצל אלכון פאן מן הנאך ינבעת אלזרע והנאך יתכלק
10 אלגנין פימא בין ארבע טבאיע ומן הנאך אכתאר תע אללאעצא
אלמקרבא חלב והדם ויותרת הכבד ושתי הכליות ולם יכתר קלבא
ולא דמאגא ולא ריה ולא חגאבא ואלסר אגמין ואלשרח מחטור
וקד קיל אין דורשין בספר יצירה אלא בשרוט קלילה מא
תתפק חם קאל שבע כפולות שש צלעות לששה צדדים והיכל
15 קדוש מכיוון באמצע ברוך כבודו ממקומו הוא מקומו של עולם
ואין עולם מקומו אשארה אלי אלאמר אלאלאהי אלמולך בין
אלמתצאדאת ושבהה באלנקטה ואלמרכז מן אלגסם די אלד
גהאת ואלג אמתדאדאת ומחמא לא תפרין אלוסט לס תנפרין
אלאטראף פנבה עלי אלמנאסבה אלתי בין הדה ובין אלקרה
20 אלחאמלה ללכלי בהא תאתלק אלמתצאדאת באלמנאסבה אלמפרוצה
פי עולם ונפש ושנה פאנה געל לכל ואחד מנהא שיא צאבטא
לאגזאיה נאטמא לה פקאל תלי בעולם כמלך על כסאו גלגל בשנה
כמלך במדינה לב בנפש כמלך במלחמה תלי אסם אלגוזר אשאר בה
אלי עאלם אלעקל לאן אלגוזר בה יכני ען אלאשיא אלכפיה
25 אלתי לא תדרך באלחס וראדא בגלגל פלך אלשמס אלמאיל לאן
בה תנתסם אגזא אלסנה ולב נאטם אלחיואן ומלך אגזאיה וראדא
אן אלחכמה פי אלג ואחרה ואלאמר אלאלאהי ואחד ואלכלאף
ביניהם אנמא די באכתלאף היולהא פשבה אלאמר אדא דבר

והמרדה⁵⁵ השחורה מהעכירות והעובי ובהנקותם תהיה השמחה והשחוק וכבר כועס בעבור המרירות המתלדות בו וקיבה [ישנה] כנור לכלי המזון ולא זכר הלב מפני שהוא המלך ולא הקרום והריאה מפני שהם שמשים מיוחדים לו ואינם שמשים לשאר הגוף כי אם בדרך המקרה לא בכוונה הראשונה והמזון נכנס בחלקי⁵ החושים הנולדים ממנו ועוד כי יש לאיברים שהם למטה מהקרום החולק סוד מפני שהם הטבע הראשון והתולדה הראשונה⁵⁶ והקרום חולק בין עולם הטבע ועולם החיים כמו שהצואר חולק בין עולם החיים ובין עולם הדבור כאשר זכר אפלטון בספר טימאוס והמוצאים הראשונים הם מעולם הטבע ושם שורש ההויה שמשם יצא הזרע¹⁰ ושם יבא העובר במה שבין הארבעה טבעים משם בחר הבורא הנתחים המוקרבים החלב והדם ויותרת הכבד ושתי הכליות ולא בחר בלב ולא במזון ולא בריאה ולא בקרום והסוד עמוק למאד והפירוש אסור וכבר נאמר אין דורשין בספר יצירה אלא בתנאים ומעט שהם מזומנים ואח"כ אמר שבע כפולות שש צלעות לששה¹⁵ צדדים והיכל קדוש מכון באמצע ברוך כבוד ה' ממקומו הוא מקומו של עולם ואין עולם מקומו רמז לענין האלהי המחבר בין ההפכים ודמיון בנקודה והמרכז מגוף בעל הששה צדדים ושלשה המשכים ובעוד שלא תקבע התוף לא יקבעו הקצוות והעוד על הערך אשר בין אלה ובין הכח הסובל לכל שבו יתחברו ההפכים²⁰ בערך הנקבע בעולם ונפש ושנה כי שם לכל אחד מהם דבר כולל את חלקיו ומסדר אותו ואמר תלי בעולם כמלך על כסאו גלגל בשנה כמלך במדינה לב בנפש כמלך במלחמה תלי שם⁵⁷ התנין [הנזכר בחכמת התכונה] הוא בערב גוזה"ר רמז בו אל עולם השכל כי העצם בו מכנין הדברים הנעלמים אשר לא יושגו בחוש ורצונו²⁵ בגלגל גלגל השמש הנוטה שבו יסתדרו חלקי השנה ולב מסדר החיים ומושל בחלקיו ורוצה לומר שהחכמה בשלשה אחת והענין האלהי אחד והחלוק ביניהם איננו כי אם בהתחלפות היוליהם

אלרוחאנין מלך על כסאו אלדי תנקצי ואמרה באיסר אשארֶה
ענד כאצתה וכדמה אלעארפין בה מן גיר חרכה מנה ולא מנהם
ושבחה אלא דבר אלפלאך כמלך במדינה לאנה יחתאן אלו אן
יטהר פי אקטאר אלמדינה ליטהר עלי כל גז מנהא סלטנה
5 וחיבתה ומנאפעיה ושבחה אלא דבר אלחיואן כמלך במלחמה
לאנה בין אלצדאד ירום תגליב מואליפיה וקמוע מואליפיה
ואלחכמה ואחדה פליסת אלחכמה פי אלפלאך באעטם מן אלחכמה
פי אקל אלחיואן ואנמא שרפת תלך באנהא מן מאדה צאפיה
תאבתה לא ופניהא אלא אלדי אכתריעהא ואלחיואן מן מאדה
10 מתאחרד מפעלה ויחר פיהא אלצדאד אלמתעאקה עליהא מן
חר וברד וגיר דלך ופניהא אלזמאן לולא אלחכמה אלתי תלטת
לה באלדכורה ואלאנהא חתי יבקי אלנוע מע תלאף אלשכאץ
ודלך באדארה אלפלך ואלשרוק ואלגרום כמא נבה הלא אלכתאב
עליה וקאל אן לא פרק בין כלקה אלנתי ואלדכר אלא בין טחיר
15 אעצאמהא ואכתפאהא וקד בין דלך פי אלתשריה אן אעצא אלנתי
הי אעצא אלדכר אלא אנהא מנכוסה מעכוסה אלי אלבאטן כמא קאל
זכר באמש ונקבה באשם חזר גלגל פנים ואחור אין בטובה למעלה
מעונג ואין ברעה למטה ממגע יעני אן חרוף אמש ואשם ועונג
ומגע ואחדה ליסת בינהא אלא אלתקדם ואלתאכר כמא אן אלשרוק
20 ואלגרום ללפלך ואחד פי חקה ופי חקנא נתן אקבאל ואדבאר הם
לגז פי אלעצא אלתי דון האגב מעדן אלטבאיע אלארבע כקולה
שני לועזים ושני עליזים שני יועצים ושני עליצים עשאן כמין
מריבה ערכן כמין מלחמה מקצת אלו מצטרפין עם אלו אלו עם
אלו אלו תמורת אלו אלו כנגד אלו אם אין אלו אין אלו וכולם
25 אדוקין זה בזה ואלאשארה מפהומה גמלה ואן עסר תפצילחא מן
האגה אלחיואן אלי אלצדאד וכיון תנתן סלאמתה מן הלא אלחרב
ולולא הלא אלחרב מא כאנת סלאמתה הלא בעד תרחיבה אלמכלוקאת
ותקדימה אלשרף וחר רוח אלהים חיים קאל אחת רוח אלהים

ודמה הענין האלהי כשהוא מנהיג הרוחנים כמלך על כסאו אשר
 יעשו דבריו ברמז מעט אצל סגולתו ועבדיו המכירים אותו מבלי
 תנועה מהם וממנו ודמהו כשהוא מנהיג הגלגלים כמלך במדינה
 כי הוא צריך להראות בפנות המדינה שיראה על כל חלק ממנה
 ממשלתו ומראו ותועלותיו ודמהו כשהוא מנהיג החיים כמלך⁵
 במלחמה שהוא בין הפכים ישתדל להגביר אוהביו ולגבר על אויביו
 והחכמה אחת כי אין החכמה בגלגלים גדולה מהחכמה בקטן
 שבחיים אך גדולת מעלתם בעבור שהם מחומר זך וקיים לא יכלם
 כי אם בוראם והבעל חיים מחומר מקבל רושם מתפעל רושמים
 בו ההפכים הבאים עליו תמיד מקור וחום וזולתם ומכלת אותם¹⁰
 הזמן לולי החכמה אשר התחכמה להם בזכר ובנקבה להשאיר
 הזמן באבד האישים וזה בסבובי הגלגל והזריחה והשקיעה כאשר
 העיר עליו הספר הזה ואמר שאין הפרש בין יצירת הזכר והנקבה
 אלא מה שיש בין הראות האיברים מה⁵⁸ והסתרים וכבר ביארנו זה
 בניתוח שאיברי הנקבה כאיברי הזכר אלא שהם מהופכים אל פנים¹⁵
 כמו שאמר זכר באמש ונקבה באשם חוזר בגלגל פנים ואחור אין
 בטובה למעלה מעג ואין ברעה למטה מנגע רוצה לומר שאותיות
 אמש ואשם ועג ונגע אחת הן ואין ביניהם אלא ההקדמה והאחר
 כמו שהזריחה והשקיעה לגלגל אחת בחוקי ובחוקו אנחנו רצוא
 ושוב ורמז באיברים שהם למטה מהקרום על מוצאי הטבעים²⁰
 הארבע כמו שאמר שני לועזים ושני עליזים שני יועצים ושני
 עליצים עשאן כמין מרובה ערכן כמין מלחמה מקצת אלו
 מצטרפין עם אלו ואלו כנגד אלו אם אין אלו אין אלו וכולם אדוקים
 זה בזה והרמז מובן לגמרי ואם יקשה לבאר הפרדתו מצורך בעל
 חיים אל ההפכים והן⁵⁹ גורמין הצלתו מהמלחמה הזאת ולולי²⁵
 המלחמה הזאת לא היתה הצלתו זאת אחרי שסדר היצירות והקדים
 הדבר החשוב והוא רוח אלהים חיים אמר אחת רוח אלהים חיים
 שתיים רוח מרוח שלש מים מרוח ארבע אש ממים ולא זכר הארץ

חיים שתיים רוח מרוח שלש מים מרוח ארבע אש ממים ולם
 יזכר אלארץ לאנאה אלגסד ואלמאד'ה ללמתכונאת לאן גמיעהא
 ארץ לכן יקאל ה'א גסד נארי וה'א גסד הואי וה'א גסד מארי
 ולדלך קדם שלש אמות אש ומים ורוח פקדם רוח אלהים והי
 5 רוח הקדש מנהא תנכלק אלמלאיכה אלוהאמיון ובהא תתצל
 אלנפס אלוהאמיה ובעדהא אלהוא אלמדרך ובעדה אלמא אלדו
 פוק אלוהקיע לם יורכה קיאס אלפלאספה פלם יקרוא בה ולעל
 מכרנא יכרנא אלי אנ'ה כרה אלזמהריר וחית תנתהי אלסחאב
 ובעדה אלאתיר מכאן אלנאר אלטביעה'ה כמא קאל אש ממים כמא
 10 יכרנ' ורוח אלהים מרחפת על פני המים אנ'ה אראד בה'א אלמים
 אלמאד'ה אלאולי גיר מכיפה'ה בל תהו ובהו חתי תכיפת באראדה
 אללה אלמחיטה'ה בהא וכנ' ענהא ברוח אלהים ותשביה אלמאד'ה
 אלטביעה'ה באלמא אחק' תשביה לאן מא כאן ארק' מן אלמא לא
 יאחי מנה גסד טביעי מתמאסך ומא כאן אגלט מן אלמא לא תסתורי
 15 אפעאל אלטביעה'ה פי גמיע אגזאיה אד' הי מתמאסכה'ה ואנמא יצלח
 אלגסד אלארצי לצנאעה'ה פאן אלצנאעא'ת אנמא תחייט בסטוח
 אלמאד'ה לא בגמיע אגזאיה ואלטביעה'ה אנמא תחתור' עלי גמיע
 אגזא אלשי פמא מן מכון'ה אלא וקד כאן קואם אלמא מאיעא סאילא
 ואלא לם יחסס' כוניא טביעיא בל צנאעיא או מרתכבה'ה אתפאקיא
 20 ואנמא תפעל' פיה אלטביעה'ה מנה מא כאן מאיא תשכלה כיף שאת'ה
 תם תתרך עמ'ה אחתאגת'ה אן יצלב פיצלב וקאל ען מתל דלך עשה
 מתהו ממש ועשה את שאינו ישנו וחצב עמודים גדולים מאויר
 שאינו נתפש וקאל איצא מים מרוח חקק וחצב תהו ובהו ורפש
 וטיט עשאן כמין ערוגה הציבן כמין חומה סככן כמין מעזיבה יצק
 25 מים עליהם ונעשו עפר וקאל איצא תהו זה קו ורוק שמקיף את
 העולם כלו בהו אלו אבנים משולמות המשוקעות בתהום שמביניהם
 יוצאים מים ול'ה בשי מן ס' אלסס אלמעטס יד' הא וא' הא
 אלמטאבק ללדאת אלאלהיה אלמתואחדה'ה אלתו ליסת להא מאהיה'

מפני שהוא הגוף והחומר להויות כי כלם ארץ אבל אומרים זה
גוף אישי וזה גוף אוירי וזה גוף מימי על כן הקדים שלש אמות
אש ומים ורוח והקדים רוח אלהים והוא רוח הקדש ממנה נבראים
המלאכים הרוחניים ובה מתחברות הנפשות הרוחניות ואחריה
האויר המושג ואחריו המים אשר מעל לרקיע לא השיגתם הקשת ⁵
הפילוסופים על כן לא הודו בהם ואפשר שיאמר בו אומר שהוא
כדור הקרה שקורין בערבי⁶⁰ זמהריר ומקום תכלית הגעת העבים
ואחריו מקום האש הטבעי שקורין אותו בלשון ערבי
אלא⁶¹ תיר⁶¹ כאשר אומרים ורוח אלהים מרחפת על פני המים
שרצונו במים האלה החומר הראשון בלי איכות אבל תהו ¹⁰
ובהו עד שהתאיך בחפץ האלהים הסובב אותו וכנה אותו ברוח
אלהים ודמות החומר הטבעי במים דמיון נכון ביותר כי מה
שהוא יותר עבה⁶² מן המים לא ישתוו פעולות הטבע בכל חלקיו
מפני שהם חזקים כי אין הגוף הארצי ראוי כי אם למלאכות
כי המלאכה אינה כוללת כי אם שטחי החומר ולא כל חלקיו ¹⁵
והטבע הוא כולל כל חלקי הדבר ואין הווה אלא שיהיה כבר
בתכונת המים זב נגר ואם אינו כן לא יקרא הוא טבעי אבל
הוא מלאכותי או מתרכב או מקרי ואין הטבע פועל בו אלא
בעודנו בתוכן המים יציירהו בחפצו ואחר כך תקשה⁶³ מה
שהוצרך לחקשות ואמר על הדומה לזה עשה מתהו ממש ²⁰
ועשה את אשר אינו ישנו וחצב עמודים גדולים מאויר שאינו
נתפש ועוד אמר מים מרוח חקק וחצב תהו ובהו ורפש וטיט
עשאן כמין ערוגה הציבן כמין חומה סככן כמין מעזיבה וצק
מים עליהם ונעשו עפר ואמר עוד תהו זה קו ירוק שמקיף את
העולם כלו בהו אלה אבנים המפולמות המשוקעות בתהום ²⁵
שמביניהם ויצאין מים ורמז מעט מסוד השם הנכבד יו"ד ה"א
ו"ו ה"א שהוא נאות לעצם האלהי המתאחד אשר אין לו
מהות כי מהות הדבר זולת מציאות הדבר והאלהים יתברך

לאן מאהיר' אלשי גיר וגיר אלשי ואללה ת' וגודה מאהיר' לאן
 מאהיר' אלשי ח'ד' ואלח' מו'ל' מן ג'נסה ופצל'ה ולא ג'נס ולא
 פצל ללע'ל' אל'א'לי פוגב' אן יכון' הו' הו' וכמא' וצ'ף אן סבב
 תכ'ת'ר אל'אשי'א הו' דוראן אלפל'ך בקול' חזר' גלגל' פנים ואחר'
 5 וש'ב'ה דל'ך באמתזאג' אלחרוף' אלמפרד'ה אלף' עם כלם וכלם עם
 אלף' בית' עם כלם וכלם עם בית' חוזרות' חלילה' נמצאה' כל הדבור'
 ברל'ה ש'ערים' כ'ף תכ'ת'רת' בתל'ית' אלחרוף' ותריביעה'א שלש'
 אכנים' בונות' ששה' בתים' ארבע' בונות' עשרים' וארבע' בתים' צא'
 וחשוב' מה' שאין' הפה' יכול' לדבר' ומה' שאין' האוזן' יכולה' לשמוע'
 10 כול'ך אחתאג' אלי' אן יבחת' מן' אין' תכ'ת'רת' אל'אשי'א קבל' דוראן'
 אלפל'ך ואלכאלק' ואחד' הו' הו' מתלא' ו' ג'האת' פפר'ץ' פי אלנטק'
 אלעקלי' אסמא' ללכאלק' ואכתאר' לה' פי אלנטק' אלג'סמי' אלחרוף'
 אל'אט'ף אלתי' הי' כאל'ארוואח' לסאיר' אלחרוף' ודי' ה'י' וקאל' אן'
 אל'אראדה' א'זא' נפ'רת' בה'זא' אל'אסם' אלמע'ט'ם' כאן' מא' אראד' ת'
 15 ולא' מחאל'ה' א'ה' ואלמלא'יכ'ה' נאטקון' אלנטק' אלעקלי' ועאלמון' במא'
 יכון' פי' אלע'אלם' אלג'סמי' קבל' כלק' אלע'אלם' וכ'ף' יפ'יץ' אלנטק'
 ואלתמייז' מנה' עלי' אלנאטקין' אלד'ין' סיכלקון' פי' אלע'אלם' פוגב'
 אן' יכון' אלע'אלם' אלג'סמאני' ינכלק' באמר' ישאכל' אלג'סמאני'ה'
 באל'אסם' אלמע'ט'ם' אלעקלי' אלמשאכל' לל'אסם' אלג'סמאני' יהו' י'ה'
 20 ה'י' ה'י' ו'ה' ו'ה' ו'גב' מן' כל' ואחד' ג'ה'ה' מן' ג'ה'את' אלע'אלם' וקאם'
 אלפל'ך וה'זא' ממא' לא' יקנע' אמא' לאן' אלמט'לוב' אגמ'ץ' מן' אן' ידר'ך'
 ואמ'א' לאן' א'דהאננה' תקצר' או' ללאמר'ין' גמיע'א' וען' מת'ל' ה'זא' בחת'
 אלפל'אספ'ה' פאד'אהם' אלי' אן' אלואחד' לא' יצדר' ענה' אל'א' ואחד'
 פפר'צ'וא' מלכא' מקר'בא' פא'ץ' ען' אל'א'ול' ת'ם' קאלוא' אן' ה'זא' אלמל'ך'
 25 לה' צפתאן' אחד'המא' עלמה' בוג'ודה' ב'ד'אתה' ואל'אכרי' עלמה' אן' לה'
 סבב' פוגב' ענה' ש'ואן' מל'ך' ופל'ך' אלכואכב' אל'תאבת'ה' וה'זא' איצא'
 במא' עקל' מן' אל'א'ול' ו'גב' ענה' מל'ך' תאני' ובמא' עקל' מן' ד'אתה' ו'גב'
 ענה' פל'ך' זחל' והכד'א' אלי' אלקמר' ת'ם' אלי' אלעקל' אלפ'ע'אל' וקד'

מציאותו הוא מהותו כי מהות הדבר גדרו והגדר מחובר מסוגו והבדלו ואין סוג ואין הבדל לעלה הראשונה והתחייב שיהיה הוא הוא וכאשר ספר כי סבות רבות הדברים הוא סבוב הגלגל כמו שאמר חזר גלגל פנים ואחור ודמה זה בהתמזג האותיות הנפרדות האלף עם כלם וכלם עם אלף בית עם כלם וכלם עם 5 בית חוזרות הלילה נמצא כל הדבור יוצא במאתים ושלשים ואחד שערים ואחר כן אמר איך התרבו בשלש האותיות ורבוים שלש אבנים בונות ששה בתים ארבע בונות עשרים וארבעה בתים צא וחשוב מה שאין הפה יכול לדבר ומה שאין האוזן יכולה לשמוע כן נצטרך לחקור מאין נתרבו הדברים קודם 10 סבוב הגלגל והבורא אחד הוא ולגלגל על דרך הדמיון ששה צדדים והנחת בדבור השכלי שמות לבורא ובחר לו בדבור הגשמי האותיות היותר דקות אשר הם כרוחות לשאר האותיות והם הו"ו ואמר כי החפץ כשהוא יוצא בשם הנכבד הזה יהיה מה שיחפזין יתברך⁶⁴ ואין ספק שהוא והמלאכים 15 מדברים הדבור השכלי ויודעים מה שיהיה בעולם הגשמי קודם יצירת העולם ואיך יאצל הדבור וההברה ממנו על המדברים שהם עתידין להבראות בעולם יהיה בדין שיהיה העולם הגשמי נברא בענין שהוא נאות לגשמיות בשם הנכבד השכלי הנאות לשם הגשמי יהו ויה הוי ויה והי התחייב 20 מכל אחד צד מצדי העולם וקם⁶⁵ הגלגל וזה מהדברים שאינם מספיקים הכל אם מפני שהמבוקש עמוק מהשיג או מפני שתבונותינו מקוצרות או לשני הדברים יחד ועל הדומה לזה חקר הפילוסופים והביאם מחקרם לאמר כי מאחד לא יהיה ממנו כי אם אחד וקבעו מלאך קרוב נאצל מן הראשון ואחר 25 כן אמרו כי המלאך הזה יש לו שתי מדות אחת שהוא יודע מציאותו בעצמותו והשנית ידועתו שיש לו סבה והתחייב ממנו שני דברים מלאך וגלגל הכוכבים הקיימים וזה גם כן במה

קבל אלנאס היא ואנכדערא לה חתי קאלוא אנה ברהאן למא נסב
 אלי פלאספה יונאן והיא דערי מחצה לא אקנאע פיה ויעתרין
 בכס וגוה אחרהא לם וקף היא אלפיץ אלתקציר מן אלאל תם
 יקאל [לם] לם יגב ען עקל זחל למא פוקה שי מא וען עקלה
 5 ללמלך אלאל שי אכר פתציר פיוץ זחל ארבעה ומן אין לנא
 אן מן יעקל דאחה יגב ענה פלך ומן עקל אלאל יגב ענה מלך
 פמתי אדעי ארסטוטאליס אנה יעקל דאחה יגבגי אן יטאלב באן
 יפיץ ענה פלך ואן אדעי אנה יעקל אלאל אן יפיץ ענה מלך
 אנמא דכרת לך היה אלמבאדי לילא תהול ענדך אלפלספה פחטן
 10 אנך לו אהבעתהא לארחת נפסך באלברהאן אלשאפי בל מבאדיהם
 כלהא מא לא יחמלהא עקל ולא יצבטהא קיאס תם לא אהפאק
 בין אהנין מנהם אלא אלמקלדון אלדין יקלדון אסתאדא ואחדא
 אמא אבודקליס או פיתאיגרוש או ארסטוטאליס או אפלאטון
 וגיריהם כחיר לא יתפק ואחד מנהם מע צאחבה

15 כ"ו קאל אלכזרי ומא אלתאגה אלי חרון הוי או אלי מלך
 ופלך וגיר דלך מע אלאקראר באלאראדה ואלחדת ואן אללה
 כלק אלאשיא אלכחירה אלעדל דפעה אלי אגנאסהא כמא רסם
 פי סדר בראשית חם וצע פיהא קוה אלבקא ואלאנתאג ומיעאדהא
 מע אללחטאת באלקוה אלאלאהיה כמא נקול מחדש טובו בכל יום

20 תמיד מעשה בראשית

כ"ז קאל אלחבר אחסנת יא מלך אלכזר וללה אנת היא
 הו אלחך ואלאימאן באלחק ותרך אלפצל לכן רבמא כאן היא
 אלנטר לאברהם אבינו אז תחקק אלרבויה ואלוהדאניה קבל
 אן ווחי אליה ואדא אוחי אליה תרך גמיע קיאסתה ורגיע יטלב
 25 רצא אללה מן ענדה בעד אן יעלמה כיון אלרצא בהא שי ידרך ופי
 או מוכאן וקד דרשו אלחכמים פי קולה ויוצא אוחו החוצה צא
 מאצטגנינות שלך ועני אכרג ען עלם אלנגוס וען כל עלם טביעי
 משכוך וקד קאל אפלאטון ען אלנבר אלדי כאן זמאן מארינוס

שהשכיל מן הראשון התחייב ממנו מלאך שני ובמה שהשכיל מעצמותו התחייב ממנו גלגל שבתאי וכן עד הירח ואחר כך אל השכל הפועל וכבר קבלו בני אדם והתפתחו לו עד שאמרו שהיא מופת מפני שיחסו אותו אל פילוסופי יוון וזאת טענה גרידא אין בה ספוק ומקשים עליה בכמה פנים אחת מהם ⁵ למה עמדה האצילות הזאת הקוצר יר מהראשון ואחר כך נאמר למה לא התחייב מהשכלת שבתאי מה שלמעלה ממנו דבר אחד ומהשכלתו המלאך הראשון דבר אחר ותהיינה צורות אצילות שבתאי ארבע ומאין לנו שמי שישכיל עצמו יתחייב ממנו גלגל ומי שהשכיל הראשון יתחייב ממנו מלאך ובעת אשר יטעון ¹⁰ ארסטו שהוא משכיל את עצמו צריך שיהיה נחביע שיאצל ממנו גלגל ואם יטעון שהשכיל הראשון שיאצל ממנו מלאך אמנם זכרתי לך ההתחלות האלה שלא תבהילך הפילוסופיא ותחשוב שאם תלך אחריה היית מניח לנפשך במופת הברור אבל התחלתם כלם לא יסבול אותם שכל ולא יכנסו תחת הקשה ועוד כי אין ¹⁵ בין שנים מהם הסכמה אלא המקבלים מהם שסומכים על רב אחד אם אבודקלוס⁶⁶ ואם פיתאגורש או ארסטו או אפלטון וזולתם הרבה אין אחד מהם מסכים עם חבירו:

כ"ו אמר הכוזרי מה הצורך אל אותיות הוי או אל מלאך וגלגל וזולת זה עם ההוראה בחפץ הבורא ובחיוש העולם ²⁰ ושהאלהים ברא את הדברים הרבים במנינם בבת אחת למיניהם מאשר זכר בסדר בראשית ושם בהם כח התולדה והעמידה ומכלכלם לרגעים בכח האלהי כמו שאנחנו אומרים מחדש טובו בכל יום תמיד מעשה בראשות:

כ"ז אמר החבר הטיבות מלך כוזר⁶⁷ זהו האמת והאמונה ²⁵ באמת ועזיבת מה שאין צורך עליו אך שמא היה זה העיון⁶⁸ מאברהם אבינו כשנתבררה לו האלהות והאחדות קודם שידבר עמו במחזה ואחר שדבר עמו הניח כל הקשותיו ושב

אלמלך אנה קאל ללפילסוף אלמגתרב באלפלספיה בותי ען אללה
 אנך לא תצל אל' בהדא אלטריק לכן במן געלחה ואסט' ביני
 ובין כלקי יעני אלנביא ואלנאמוס אלחק ואנדרג פי הדא אלכתאב
 פי סר אל' אלנאחד אלתי הי מ'פס' פי אלמשארק ואלמגארב
 5 מן גיר אן יבעת עליהא טבע ולא ירגחאא עקל בל ס' אלאהי
 קולה עשר ספירות בלימה בלום פיד מלדבר בלום לבך מלהרהר
 ואם רץ לבך שוב למקום שלכך נאמר רצא ושוב ועל דבר זה
 נכרתה [ברית] ומדתן עשר שאין להם סוף נעוץ סופן בתחלתן
 ותחלתן בסופן כשלהבת קשורה בגחלת דע וחשוב וצור שהיוצר
 10 אחד ואין בלעדיו ואין לפני אחד מה אתה סופר וכאתמה
 אלכתאב וכשהבין אברהם אבינו וצר וחקק וצרף ויצר וחקר
 וחשב ועלחה בידו נגלה עליו אדון הכל וקראו אהבי וכתה
 לו ברית בין עשר אצבאות ידיו והוא ברית לשון ובין עשר
 אצבעות רגליו והוא ברית מילה וקרא עליו בטרם אצרך בבטן
 15 ידעתיך

כ"ח קאל אלכזרי אריד אן תערץ עלי דוקא מן עלום
 אלחכמים אלמטאבק' ללטביעה
 ק"ט קאל אלחבר קד נבחת עלי עלמהם באלארצאד אלצחיה
 בדליל עלמהם בתקופת לבנה אלתי הי כט יב תשצג מנקולה
 20 ען בית דוד ולם יכתל אלי הדא אלגאיה ותקופת חמה אלמחקק'
 אלתי בהא כאנא יראעון אלא יקע פסח אל' בעד תקופת ניסן
 וכקול בעצתם כד חזית דמשכא תקופת ניסן עד שיחסר בניסן
 עברה לההיא שתא כי לא יקע פסח פי פצל אלשתא ואללה קד
 אמר ווכד בקולה שמור את חודש האביב ואלתקופה אלמשהורה
 25 ענד אלגמהור ליסת הי אלמחקק' לכנהא תקריב בקסמה אלסנה
 לארבעה ארבעא כל רבע צ' יומא וז' סאעא ונצף וקד יקע פסח
 בחסאבהא פי פצל אלשתא וקד טאלבת אלנצארי אליהוד וזעמת
 אן אצל דינהם קד דהב וליסת הם עלי אצל אד יקע להם פסח

לבקש רצון האלהים מעמו אחר שלמדו איך הוא הרצון ובאי זה דבר יושג ובאי זה מקום וכבר דרשו רבותינו כוונתו אוהו החוצה צא מאצטגוניות שלך רוצה לומר צא מחכמת הכוכבים ומכל חכמה טבעית מסופקת וכבר אמר אפלטון מהנביא שהיה בזמן מארינוס המלך שהוא אמר לפילוסוף שהיה מתעסק בפילוסופיא בחזון מהאלהים לא תגיע אלי בדרכים האלה אך במי ששמתיו שליה ביני ובין ברואי רוצה לומר הנביאים והתורות האמתיות והוגדר בספר הזה בסוד העשרה האחדים שמסכימים עליהם במזרח ובמערב מבלתי שיביא אל זה טבע ולא יכריעם שכל אבל לסוד אלהי מה שאמר עשר ספירות בלי מה בלום פיך 10 מדבר בלום לבך מלהרהר ואם רץ לבך שוב למקום שלך נאמר רצוא ושוב ועל דבר זה נכרתה ברית ומדתן עשר שאין להם סוף נעוץ סופן בתחלתן ותחלתן בסופן כשלהבת קשורה בגחלת ודע וחשוב וצור שהוצר אחד ואין בלעדיו ולפני אחד מה אתה סופר וחתומת הספר וכשהבין אברהם וצר וחקק וצרך ויצר וחקר 15 וחשב ועלתה בידו נגלה עליו אדון הכל וקרא אוהבי וכת לו ברית בין עשר אצבעות ידיו והוא ברית לשון ובין עשר אצבעות רגליו והוא ברית מילה וקרא עליו בטרם אצרך בכטן ידעתך; כ"ה אמר הכוזרי רצוני שתראני טעם מחכמות החכמים 69 הנאותים לטבעים: 20 כ"ט אמר החבר כבר העירותיך על ידיעתם במבטים הברורים בהוראת מדעם בתקופת לבנה אשר היא כ"ט י"ב תש"צ מקובל מבית דוד ולא נשתבש אל התכלית הזאת 70 ותקופת חמה הברורה אשר היו בה נזהרים שלא יפול פסח אלא אחר תקופת ניסן וכמו שאמר קצתם כד הזית דמשכא תקופת טבת 71 עד שיתסר בניסן 25 עבריה לההיא שתא כדי שלא יפול פסח ברביעית החורף והאלהים צוה והזהיר שמור את חדש האביב והתקופה הנוהגת אצל החמון איננה ברורה אבל היא על דרך הקרוב בתלוקת השנה

קבל חלול פצל אלרביע בחסב חסאבהם באלתקופה אלמשהורה
 אלתו בפרהסיא ולם יאבהוא אלי תקופת חמה אלמצחחה אלמחקה
 אלתו הי בצנעה גיר משהורה ואן בחסב חסאבהא לא יקע פסה
 בוגה מן אלוגה אלא וקר חלת אלשמש ראם אלחמל ולו יומא
 5 ואחדא ולם יכתל הדא מנל אלאף איעואם והו חסאב מטאבק
 לרצד אלבתאני והו אחק אלעאדיל ואצחאה והל יצה תקופה
 חמה ותקופת לבנה מחדרה אלא ען עלם אלהיה באצה מא יכון
 ונא קדמנא מן סר נולד קודם חצות וגיר דלך וקר בקי מן אלעלם
 אלכאץ בדלך כתאב יתסמי בפרקי ר' אליעזר פיה מסאחה אלארין
 10 וכל ואחד מן אלפלאך וטבאיע אלכואכב ואלברוג ואלצור וביותהא
 וחטוטהא וסעודהא ונחוסהא וצעודהא והבוטהא ושרפהא
 ונבאלהא ומרד חרכאתהא והו מן חכמי משנה אלמשהורה ושמואל
 מן חכמי תלמוד אלקאיל נהירין לי שבולי דרקינא כשבילי
 דנהרדעא ולם ישתגלוא בה אלא למעני אלשריעה אז לס יתם
 15 תחקיק מסיר אלקמר ואכתלאפאת מסירה באלתחקיק וקת אגתמאעה
 באלשמש והו אלמולד ומדה מחאקה קבל אלמולד ובעדה אלא
 באכתר עלם אלהיה וכדלך עלם אלחאויל אעני אלתקופות
 אלארבע עלי אלתחקיק לא יתם אלא בעלם אלחצין ואלאוג
 ואלמטאלע עלי אכתלאפאתהא ומן תכלך הדא פלא בד אן ינגד
 20 מעה סאיר עלם אלפלך ואמא מא יוגד להם מן אלעלם אלטביעי
 ממא אנגרר פי אתנא כלאמהם באלאתפאק לא בקצד לתעלים הדא
 אלעלם לגראיב ועגאריב פמא טנך באלכתב אלתו כאנת לעלמאהם
 מוציעה פי נפס אלעלם

ל קאל אלכזרי מא אלדי אתלך תלך אלמקצועה ואבקי הדא
 25 אלאתפאקה

ל"א קאל אלחבר לאן תלך כאן יחמלהא כואץ מן אלנאס
 יתסמי הדא מנגם והדא טביב והדא משרה מתלא ואיל מא יתלך
 מן אלמדה אלמנתחסה אלאכץ פיהם חם מא הו אעם מנה פתלפוא

על ארבעה רביעים כל רביע צ"א יום ורביע יום⁷² ויש שיפול
פסח בחשבונה ברביעית החורף וכבר טענו הנוצרים על היהודים
וחשבו כי עקר תורתם אבד ושאינם על שורש אחד בעבור שיפול
להם פסח קודם הכנס פרק האביב כפי חשבונם בתקופה שהיא
בפרהסיה ולא שמו לב אל תקופת חמה הברורה האמתית שהיא 5
בצנעה בלתי מפורסמת ושעל חשבונה לא יפול פסח בשום פנים
אלא שתחול השמש בראש הטלה ואפילו יום אחד ולא אירע
בזה שום שבוש מכמה אלפי שנים והוא חשבון דבק למיט הבאתי
והוא הברור שבקביעים והאמתי שבהם ואיך יתכן מדע תקופת
חמה ותקופת לבנה מדוקדקת וברורה אלא מחכמת התכונה על 10
האמת ועל הברור וכבר הקדמנו מסוד נולד קודם חצות וזולת
זה ונשאר עדין מן החכמה המיוחדת בענין הזה ספר הנקרא
פרקי רבי אליעזר בן הורקנוס בו מדת הארץ וכל אחד מהגלגלים
וטבעי הכוכבים והמזלות והצורות ובתייהם וטובתם ורעתם ועלייתם
וירידתם ונשיאותם ושפלותם ומשך תנועתם והוא מחכמי המשנה 15
המפורסמים ושמואל מחכמי התלמוד שאמר נהירין לי שבילי
דרקיעא כשבילי דנהרדעא ולא התעסקו בו אלא לענין התורה
כי לא ישלם בירור הליכת הירח והתחלפות הליכתו לברר עת
התחברו עם השמש והוא המולד ועת הסתרו קודם המולד ואחריו
אלא ברוב חכמת התכונה וכן ידיעת התקופות הארבע על בירור 20
לא תשלם אלא בידיעת השפל רום והגבוה רום והעליות על
התחלפם⁷³ ומי שטרח בזה אי אפשר שלא יתגלגלו עמו שאר חכמות
הכוכבים והגלגל⁷⁴ אבל מה שימצא להם מן החכמה הטבעית
ממה שנגדר בתוך דבריהם בדרך המקרה לא בכונה ללמד החכמה
ההיא פלאות ותמיהות ומה יחשב לבך שהיה לחכמיהם מן 25
הספרים בחכמה עצמה:
ל אמר הכוזרי ואיך אבדו הספרים ההם שהיו בכונה ונשאר
אלו שהם במקרה:

אלכואץ ותלפת עלומהם ולם יבק אלא אלכתב אלשרעיה אלתי תחתאג
 אליהא אלעאמיה ותחמלהא כתררה ויכתר אנתסאכהא ואלענאיה
 בהא פמא אנדרג פי כתב אלפקה מן תלך אלעלום אחתמי ובקי
 בכתררה חאמליהא וענאיתיהם בהא מן דלך כל מא דכר פי הלכות
 5 שחיטה והלכות טריפה פפיהא מן אלעלום מא גאב אכתרה ען
 גאלינוס ואלא פלם לם ידכר פי אלעלל מא נראה עיאנא ממא נבהת
 אלשריעה עליה מן עלל אלריה ואלקלב מאל סמוך ללב וסמוך
 לדופן ואתצאל אלואנות ונקצאנהא וזיאתהא ויבס אלריה
 ודובאנהא פמן עלמהם באנסאב אלאעצא אלנפסאניה מע אלטביעה
 10 קוליהם שני קרומים יש למוח וכנגדם בבצים וקולה כמין שני
 פולין יש מונחים על פי הקדירה מן הפולים ולפנים מוח מן
 הפולים ולחוצן חוט השדרה וקולה תלתא קנא חור חד פריש
 ללבא וחד פריש לריאה וחד פרש לכבדא ומן עלמהם אלעלל
 אלקאתלה ואלעלל אלסאלמה קוליהם חוט השדרה אם עורו קיים
 15 מוחו לא מעלה ולא מוריד ומי שנתמזמז מוחו אינו מוליד וקולה
 קרום שעלה מחמת מכה בריאה אינו קרום וקוליהם גיר הנשה
 אינו נוהג בעוף מפני שאין לו כף ומן גריב פקההם כשרה
 שינקה מן הטרופה קיבתה אסורה טריפה שינקה מן הכשרה
 קיבתה מותרת שהוא בלום במיעיה וממא חרמוא ען עלם צחית
 20 וקיאס[נ]א ינבי ענה חמשה קרומים אסורים קרום של מוח קרום
 שעל הביצה קרום שעל גבי הטחול קרום שעל הכליות קרום
 שעל העוקץ כולם אסורים באכילה ומן בריע פקההם פי אלטריפות
 אנהם חרדוא אלאתפאע אלדי אן הפעת אלבהימה מנה אלי
 אספל חרמת משום רסוק אברים יעני תתהך אלאעצא אלתהך
 25 אלדי ודי אלי אלמות תם קאלוא הנית בהמה למעלה ובא ומצאה
 למטה אן חוששין משום רסוק אברים משום דאמרה אנפשה יעני
 אן אלבהימה תקדר לנפסה ותתאליב ללותבה פלא יצרהא במא
 יצר אדא הפעת לאן אלטביעה פי אלוהוב האצרה ופי אלוקוע

ל"א אמר החבר מפני שהספרים ההם היו יודעים אותם
היחידים מבני אדם וקרא זה חזוה וזה רופא וזה מנתח על דרך
הדמיון ותחלת מי שיאבד מהאומה האבודה אינם אלא החשובים
שבהם ואחר כך מי שלמטה מהם ואבדו היחידים ואבדה חכמתם
ולא נשאר כי אם ספרי התורות אשר ההמון צריכים אליהם ויודע 5
אותם רב העם וכותבים אותם ומתעסקים בהם הרבה ואשר נגדר
בספרי התלמוד מהחכמות ההם נשמר ונשאר בעבור רוב יודעיהם
והשגחתם אליהם ומכל זה מזה שנזכר בהלכות שחיטה והלכות
טריפה שיש בהם מן החכמות מה שנעלם רובו מגאלינוס ואינו
כן למה לא זכר בחלאים מה שאנו רואים אותו בעינינו ממה 10
שהעירה התורה עליו מחליי הריאה והלב כמו סמוך ללב וסמוך
לדופן והדבק האונות וחסרונם ויתרונם ויובש הריאה והמסמסה
ומידיעתם בהערכת האיברים הנפשיים עם הטבעיים מה שאמרו
שני קרומות יש למוח וכנגדן לביצים ואמרו כמין ב' פולים יש
מונחים על פי הקדירה מן הפולים ולפנים מוח מן הפולים ולחוץ 15
הוט השדרה ואמרו תלתא קני הוו חד פריש ללבא וחד פריש
לריאה וחד פריש לכבדא ומידיעתם בחליות הממיתים ושאינם
ממיתים ומה שאמרו הוט השדרה אם עורו קיים מוחו לא מעלה
ולא מוריד ואמרו מי שנתמסמם מוחו אינו מוליד ואמרו קרום
שעלה מחמת מכה בריאה אינו קרום ואמרו גיד הנשה 20
אינו נוהג בעוף מפני שאין לו כף ומדקדוקי דיניהם כשרה
שינקה מן הטריפה קיבתה אסורה טריפה שינקה מן הכשירה
קיבתה מותרת מפני שהוא כנוס⁷⁵ במעיה וממה שאסרו מחכמה
אמיתית⁷⁶ והקשם יגיד עליה חמשת קרומים אסורים קרום
של מוח קרום שעל הביצה קרום שעל גבי טחול קרום שעל 25
הכליות קרום שעל העוקץ כלם אסורים באכילה ומהמופלא
שבדיניהם בטריפות שדקדקו בהגבלת הגובה אשר אם דוחין
הבהמה ממנו למטה תהיה אסורה משום רסוק איברים ורצה

הארבה פארה ומן גריב קולחם איצא ותגרבתהם חרותה בידי
 שמים כשרה בידי אדם טריפה משום צמוק ריאה ובדיקותה
 במים פושרים מעת לעת אי הדרא בריאה כשרה ואם לא טריפה
 וקולה ריאה ככוחלא כשרה כדיותא טריפה מאי טעמא [האר]
 5 שחור אדום הוא אלא שלקה ירוקה כשרה וקולה ריאה שהאדימה
 מקצתה כשירה האדימה כלה טריפה ורבי נתן הבבלי שהביאו
 לפניו ילוד שהוא ירוק אמר להם המתינו לו עד שיפול דמו
 יעני אלא יכתן חתי ונחשר דמה פי לחמה פפעלוא דלך ועאש
 אלטפל בעד אטפאל כחירה כאמא ימותון לתלך אלאמראה אחר
 10 אלכתאנה והביאו לפניו ילוד שהוא אדום ואמר להם המתינו
 לו עד שיבלע דמו פאמתתל דלך ועאש וסמי נתן הבבלי על
 אסמה וקולחם חלב טהור סותם טמא אינו סותם ומן דקיק
 פתואהם מחט שנמצא בעובי בית הכסות נמצא עליה קורט דם
 [בידוע שהוא קודם שחיטה לא נמצא עליה קורט דם] בידוע
 15 שהוא לאחר שחיטה למאי נפקא מניה למקח וממכר לאנה לא
 ימכן אן יציר עלי אלאברה קורט דם לאחר שחיטה אף לא יגרי
 אלדס פי אלמית פליס לה אן ירגע עלי אלדי אשתרי מנה אלכהימה
 ואן וגד קורט דם פלה אן ירגע עליה ויקול אף בעת מני מיתה
 ומתל דלך הגליד פי המכה בידוע ששלשה ימים קודם שחיטה
 20 לא הגליד המוציא מחבירו עליו הראיה ומן אלעלאמזאת פי
 עוף טהור מותרין לעוף חוט של משיחה אם חולק שתיים לכאן
 ושתיים לכאן בידוע שהוא עוף טמא שלשה לכאן ואחד לכאן
 בידוע שהוא עוף טהור וקולחם כל עוף הקולט מן האויר ואוכל
 טמא השוכן עם טמאים ונדמה להם טמא כדזיר אצל העורב
 25 וקולחם סימן הולד בבהמה דקה טינוף ובגסה שליה ובאשה
 שפיר ושליה ומן גריב קולחם ולפטהם פי סמום בעץ דואת
 אלמכאלב קולחם דרוסת חתול וניץ ונמזיה בגדיים וטלאים ודרוסת
 חולדה בעוף וקולחם אין דריסה לשועל ואין דריסה לכלב אין

ברסוק איברים הרסוק המביא אל המות ואחר כן אמרו היות
 בהמה למעלה ובא ומצאה למטה אין חוששין משום רסוק איברים
 משום דאמדה אנפשה רוצה לומר כי הבהמה משערת לעצמה
 ומכונה לדלוג ולא יזיקנה כאשר יזיק אם דוחין אותה כי הטבע
 בדלוג מזומן ונמצא ובנפילה בורח ונודד ומפלאי דיניהם עוד ⁵
 ונסיונותם חרותה בידי שמים כשרה בידי אדם טרפה משום צמזק
 ריאה ובדיקותה שרייה במים פושרים מעת לעת אם הדרא בריאה
 כשרה ואם לאו טרפה ומה שאמרו ריאה ככוחלא כשרה
 כדיוחא טריפה מאי טעמא האי שחור אדום הוא אלא שלקה
 ירוקה כשירה ומה שאמרו ריאה שהאדימה מקצתה כשירה ¹⁰
 האדימה כלה טרופה ורבי נתן הבבלי שהביאו לפניו ילוד ירוק
 אמר להם המתינו לו עד שיפול בו דמו רוצה לומר שלא ימולו
 אותו עד שיתפשט דמו בבשרו ועשו כן וחיה הילוד אחרי ילדים
 רבים שהיו מתים לאשה ההוא תכף למילה ועוד הביאו לפניו
 ילד שהוא אדום ואמר להם המתינו לו עד שיבלע דמו בו ועשו ¹⁵
 כן וחיה וקראוהו נתן הבבלי על שמו ואמרו חלב טהור סותם
 טמא אינו סותם ומדקות דיניהם מחט שנמצא בעובי בית הכסות
 נמצא עליו קורט דם בידוע שהוא קודם שחיטה לא נמצא עליה
 קורט דם בידוע שהוא לאחר שחיטה למאי נפקא מינה למקח
 וממכר מפני שלא יתכן שיהיה על המחט קורט דם לאחר ²⁰
 שחיטה בעבור שאין הדם נגר במת ואין לו ⁷⁷ טעון עליו לומר
 שמתה מכרת לי וכמו זה הגליל פי המחט בידוע ששלשה ימים
 קודם שחיטה לא הגליל המוציא מחבירו עליו הראיה ומסימניהם
 בעוף טהור מותרין לעוף חוט של משיחה אם חולק את רגליו
 שתים לכאן ושתיים לכאן בידוע שהוא עוף טמא ג' לכאן ואחת ²⁵
 לכאן בידוע שהוא טהור ואמרו כל עוף הקולט מן האויר ואוכל
 טמא השוכן עם הטמאים ונדמה להם טמא כזרזיר אצל עורב
 ואמרו סימן הולד בבהמה דקה טנוף ובגסה שליא ובאשה

דריסה אלא בצפורן לא בשן אין דריסה אלא ביד לא ברגל אין
 דריסה אלא מדעת אין דריסה אלא מחיים יעני אן אלכאלב לא
 יסם אלהיואן אלא במכאלב אלידין וען קצד מן אלהיואן לא
 באתפאק ומן תנשב מכאלבה פי לחם אלבהימה דון קצד אפתראס
 5 ואגרם מן הוא קולהם [מחיים] יעני אנה לו אתפאק אן תקטע
 יד אלמפתרס ומכאלבהא מגרחה פי לחם אלבהימה לס יכן מנה
 דריסה ולדך אנה לס ולק סמה אלא ענד אלנפצאל ענה
 ואכראג מכאלבה מן לחם אלבהימה ולדלך קאל מחיים בעד
 קולהם מדעת וקולהם נטלה חכבד ונשתייר בה כזית במקום
 10 מרה ובמקום שהיא חיה כשרה וקולהם מוגלא כשר בריאה פסול
 בכוליא מים זכים ונקב כשר בכוליא פסול בריאה וקולהם הגלודה
 שנשתייר בה כסלע על פני כל השדרה כשרה ופי אלמנשה
 מסטור מן הלכות טרפות מן עיוב אלבכורות ועיוב אלכהנים
 מנא יטול זכרה פניה שרחה ולכר תשריה אלעטאם באוגז כלאם
 15 ואבין לפט ומעני ומן מליה נואדרהם קאלוא יצאו בני מעיה ולא
 נקבו כשרה תם קאל לא שנו אלא שלא הפך בהם אבל הפך
 בהם טריפה שנאמר הוא עשך ויכוונך מלמד שברא הקדוש ברוך
 הוא כונניות באדם כיון שנהפך אחת מהם אינם יכולין להיות
 ומא להם מן תפריק בין דם נדה ודם טהרה וזבה ובתולין ואלדם
 20 אלכאין ען קרוח ובואסיר וגיר דלך וכמיאת אדואר אלנדות
 וכדלך זיבות אלזכור ואלגראיב אלתו להם פי אלצרעת מנא
 יגמץ ען אדהאננא כמלות אלמקאלה אלראבעה ונבתדי

שפיר ושליא וממופלא מהכמתם ודקותם בדקדוקם בארס קצת בעלי
הצפרנים הדורסים מה שאמרו דרוסת חתול ונמייה בגדיים
וטלאים דרוסת חילדה בעוף ואמרו אין דרוסה לשועל אין דרוסה
לכלב אין דרוסה אלא מדעת אין דרוסה אלא מחיים ואין דרוסה
אלא בצפורן לא בשן אין דרוסה אלא ביד לא ברגל רוצה לומר 5
שאין הדורס משליך ארסו בבעלי חיים לא בצפורן היד ובכונה
מהבעל חיים לא במקרה שיאחזו צפרניו בבשר הבהמה מבלי
כונת הדריסה ויותר מופלא מהם⁷⁸ מה שאמרו מחיים רוצה לומר
שאם הזדמן שהיו חותכין יד הדורס וצפרניו נעוצין בבשר
הבהמה לא היו חוששין לדריסה וזהו מפני שאינו משליך ארסו 10
אלא בהפרדו ממנה והוצאת צפרניו מבשר הבהמה ועל כן אמר
מחיים אחר שאמר מדעת ואמרו ניטלה הכבד ונשתתיר ממנה
כזית במקום מרה ובמקום שהיא חיה כשרה ואמרו מזוגלא כשר
בריאה ופסול בכוליא מים זכים ונקב פסול בריאה וכשר בכוליא⁷⁹
ואמרו הגלודה שנשתתיר בה כסלע על פני כל השדרה כשירה 15
ומה שיש במשנה כתוב מהלכות⁸⁰ טרפות ומומי בכורות ומומי
כהנים יארך ספורו כל שכן פירושו וזכרון נתוח העצמות בקצרה
מאד ובדברים מבוארים ביותר וענין מבואר מאד ומדבריהם
הנאים אמרם יצאו בני מעיה ולא נקבו כשירה ואחר כך אמרו
לא שנו אלא שלא הפך בהם אבל הפך בהם טריפה שנאמר 20
הוא עשך ויכוונך מלמד שברא הקדוש ברוך הוא כונניות באדם
כיון שנחשפכה אחת מהם אינה יכולה לחיות ומה שיש להם
מן ההפרש בין דם נדה ובין דם טהרה וזבה ובתולים והדם
ההווה מן החבורות והטהורים וזולת זה וכמות הקפי הנדות
ובין זיבות הזכרים והפלאים שיש להם בצרעת ממה שיהיה 25
עמורק משכלנ⁸¹;

אלמקאלה אלכאמסה

א קאל אלכזרי לא בד מן אלחאמול עליך אן תסמעני
כלאמא קריבא מכלצא פי אלאצול ואלעקאיד עלי טריקה
אלמחכלמין אלגדליין ויחל לי סמאעהא כמא חל לך עלמהא
אמא לאעתקאדהא ואמא ללרד עליהא או קד פאתחני תלך אלדרגה
5 אלעאליה מן כלוץ אלאעתקאד דון בחת וקד תקדמת לי שכוך
ושנוך ומפאוצה פלאספה ואהל מלל ואדיאן מכתלפה אלאולי בי
אלעלם ואלתחדק פי רד אלארא אלפאסדה מן אלגהל ואנמא
יגמול אלתקליר מע טיב אלנפס ואמא מע כבתהא פאלבחת אולי
לא סימא אדא אכרג אלבחת אלי תחקיק דלך אלתקליר פחיניד
10 יגתמע לכאנסאן אלדרגתאן אעני אלעלם ואלתקליר מעא

ב קאל אלחבר ומן לנא בנפס צבורה גיר מנכדעה ללארא
אלתי תמר בהא מן ארא אלטביעין ואלמנמין ואלמטלסמין
ואלסחרא ואלדהריון ואלמסתלספין וגירה פלא יצל אלי אלאימאן
אלא וקד גאז עלי מראתב כתירה ללזנאדקה ואלעמר קציר
15 ואלצנאעה טוילה אלא אלאפראד יקע להם אלאימאן באלטבע
וחנבו ענהם הדא אלארא כלהא ויקע פי נפוסהם ללחין מואצע
אגלוטאתהם וארגו אנך מן אולאיך אלאפראד פאן כאן ולא בד
פלסת אסלך בך טריק אלקראיין אלדין ארתקוא אלי אלעלם אלאלאחי
דון דרג לכני אלכץ לך עיאנא תעינך פי אלחצור ללהוילי
20 ואלמשתרכה חם אלאסטקסאה חם אלטביעה חם אלנפוס חם אלעקל

מאמר חמישי

א אמר הכוזרי אי אפשר שלא להטריח עליך שתשמיעני דברים קרובים ומבוארים בשרשי האמונות על דרך המדברים בדרך הנצחון ותהיה מותרת לי שמיעתם כאשר היתה מותרת לך ידיעתם אם להאמין בהם או להשיב עליהם כי כבר חסרתי המדרגה העליונה מברור האמונה מבלי מחקר וכבר קדמו לי ⁵ ספקות וסברות ודברים עם הפילוסופים ובעלי תורות ודעות שונות הטוב¹ לי שאלמד ואתחדד בהשבת הדעות הנפסדות הסכלות כי אין הקבלה טובה אלא עם הלב הטוב אבל עם רוע הלב החקירה יותר טובה כל שכן כשיוציא המתקן אל אמונת הקבלה ההיא ואז יתקבצו לאדם השתי מדרגות רוצה לומר הידיעה והקבלה יחד: ¹⁰

ב אמר החבר ומי לנו בנפש סובלת שאיננה נפתית לדעות העוברות עליה מדעת הטבעיים והאצטגנינים ובעלי הטלסמאות והמכשפים ואנשי הקדמות והפילוסופים וזולתם ולא יגיע אל האמונה עד שיעבור על דעות רבות מהאפיקורסים והחיים קצרים והמלאכה מרובה אלא היחידים תהיה להם האמונה בטבע ¹⁵ ותרחקנה מהם הדעות ההם כלם ויפול בנפשם מיד מקום טעותם ואני מקוה שתהיה מהיחידים ההם וכיון שלא נוכל לעמוד מעשות רצונך לא אנהג כך על דרך הקראים אשר עלו אל החכמה האלהית מבלי מדרגה אבל אקרב לך ראשי דברים יעזורך בצורך ההולכי וצורה ואחר כן היסודות הנקראים בערבי אסתק"סאת ²⁰

תם אלעלם אלא לאהי תם איטו אקנאעא פו אסחגנא אלפס
 אלנאטקה ען אלגסד תם אלמעאד תם פו אלקצא ואלקדר בגאיה
 אלאיגאז ואלאכחצאר פאקול אן אלמחוסוסאא אנא אדרכנא
 כמיתהא וכפיתהא בחואסנא וקצי אלעקל באנא מחמולאא פו
 5 מוצע ודאך אלמוצע יצעב הצורה וכין לנא נחצור שיא לא
 כמיה לה ולא כיפיה אעראן לא תקום באנפסהמא ולא
 בד להמא מן חאמל וסמא אלפלאספה הדיא אלחאמל היולי[א]
 וקאלת אן אלעקל ידרכהא אדראכא נאקצא לנאצאנא פו דאחא
 לאנא ליסת מוגרדה באלפעל לא תסתחק צפה מן אלצפאא ואן
 10 כאנת באלקה פאלצפה גסמאניה קאל ארסטוטאליס כאנא
 תסתחי מן אן תטהר עריאנא פדי לא תטהר אלא לאבסה צורה
 וקד טן בעין אלנאס אן אלמים אלמדכור פו אול בראשית כמיה
 ען הדיא אלהיולי ואן רוח אלהים מרחפת על פני המים אמא
 די אראדה אללה ומשיתה אלנאפדה פו גמיע אגזא אלהיולי
 15 יפעל פיהא מא שא כין שא מתי שא כמא יצנע אלפכארי
 באלטינה אלתי לא צורה פיהא וכני בעדם אלצורה ואלנאטאם
 בחשך ותהו ובהו תם אן אראדה אלחכמה אלאלאדיה אקתצת
 אדארה אלפלך אלעלי אלדי ידור דורה פו כל כד סאעה וידור
 מיעה גמיע אלפלאך באן יחדת פו הדיא אלהיולי אלתי די תשו
 20 פלך אלקמור תגאיר בחסב חרכאא אלפלאך ואולהא אחתמא
 אלגן אלקרוב מן פלך אלקמור לקרבה מן מוצע אלחרכה פצאר
 נארא אהירא וחו ענד אלפלאספה אלנאר אלטביעיה לא לון להא
 ולא אחראק לכנא גסם לטיף שפאף כפוף סמיה פלך אלנאר
 תם פלך אלהוא תם פלך אלמא תם כרה אלארין אלתי די אלמרכז
 25 תקלת וגלשת לבעדהא ען מוצע אלחרכה פדהא אלד ענאצר
 מן אמחאנאחאא תכון אלמחכונאא
 ג קאל אלכזרי ואראהא ענדהם חאדהא באלאחפאק כקולהם
 אנה אחפק למא קרב מן אלפלך גאא אן יכון נארא ומא בעד

ואחר כן הטביע ואחר כן הנפש² ואחר כן השכל ואחר כן החכמה האלהית ואתן לך ראיות מספיקות שאין הנפש המדברת צריכה לגוף ואחר כן העולם הבא ואחר כן בגזירה וחפץ והיכולת בתכלית הקירוב והקצור ואומר כי המוחשים לא השגנו כמותם ואיכותם כי אם בחושינו ויגזור השכל כי הם נשואות בנושא³ 5 והנושא הוא יקשה להעלות צורתו על לב ואיך נעלה על לב צורת דבר שאין לו כמות ולא איכות וישפוט הרעיון שמציאותו שקר והשכל משיב עליו כי הכמות והאיכות מקרים לא יעמדו בעצמם ואי אפשר להם מאין נושא וקראו הפילוסופים הנושא הזה היולי ואמרו כי השכל ושיגגה השגה חסירה מפני חסרונה 10 בעצמה בעבור שאיננה נמצאת בפעל אינה ראויה לתואר מהתארים ואם היתה בכח הנה התואר⁴ גשמי אמר ארסטו כאלו היא בושה להראות ערומה ואינה נראית עד שתלבש צורה וכבר חשבו קצת אנשים כי המים הנזכרים בתחלת מעשה בראשית כנוי להיולי הזאת וכי רוח אלהים מרחפת על פני המים אמנם הוא חפץ 15 האלהים ורצונו הנעשים בכל חלקי ההיולי יעשה בהם מה שירצה בעת שירצה כאשר יעשה היוצר בחומר אשר אין לו צורה וכינה בהעדר הצורה והחבור בחשך ותהו ואחר כן חייב חפץ האלהים וחכמתו סבוב הגלגל העליון אשר יסוב פעם בכל עשרים וארבע שעות ויסבב עמו כל הגלגלים בשיחורדשו בזה 20 בהיולי הזאת אשר היה בחלל גלגל הירח שנויים כפי תנועות הגלגל ותחלתם חמום⁵ האויר הקרוב מגלגל הירח בעבור קרבתו ממקום התנועה ושב אש זכה⁶ והיא אצל הפילוסופים האש הטבעי אין לה מראה ולא שריפה אבל היא עצם זך דק קל קראו⁷ אותו הפילוסופים⁸ גלגל האש ואחר כן גלגל האויר ואחר 25 כן גלגל המים ואחר כן כדור הארץ אשר היא המרכז כבדה ויבתה בעבור רחקה מן מקום התנועה ואלה הארבע יסודות מהמזגם תהיינה ההויות:

אן יכון ארצא ונא תרסט כאן בחסב אלקרב אלי אלמחיט או
אלי אלמרכז אמא הוא ואמא מא

ד קאל אלחבר כל אלצוררה תצמיהם אלי אלאקראר באלחכמה
פי אנפצאל גוהר ען גוהר פאנה לם ינפצל גוהר אלנאר ען גוהר
5 אלהוא ואלהוא ען אלמא ואלמא ען אלארץ באלאקל ואלאכזר
ואלאשד ואלאצעה כל בצורה כאציה בכל ואחד מנהא געלט
הוא נארא והוא הוא והוא מאא והוא ארצא ואלא פלקאיל
אן יקול שחנה אלפלך כלהא ארצא בעצהם ארץ ארצא מן
בעץ וללאכזר אן יקול כל כלהא נארא לכן כל מא אנחדר כאן
10 אגלט נאריה ואברד ונחן נרי אלתקא ענצר בענצר וכל ואחד
מנהא יחיד צורחה וגוהריתה נרי אלהוא ואלמא ואלאדן פי
מוציע ואחד תתמאס ולא תתשאבה חתי תסתחיל בעצהא אלי
בעץ באסבאב אכר תחילהא פיקבל אלמא צורה אלהוא ואלהוא
צורה אלנאר פחיניד יסתחק אלאסטקס אסם צאחבה פמיו אלגואהר
15 בצורהא חאשי אעראצהא ידעו אלפלאספה אלי אלקול באן הנאך
עקל פעאל אלאהי יעטי הוה אלצור במא יעטי צור אלנבאת
ואלחיונאת והי כלהא מן אלד ענאצר וליס תמיו אלאליה מן
אלנכלה באעראץ לכן בצור געלט גוהר הוא גיר גוהר הוא
ואנמא ינפצל באעראץ דאליה מן דאליה ונכלה מן נכלה באן
20 הוה מתלא סודא והוה ביצה והוה אחלי מן הוה והוה אטול
ואקצר ואגלט וארץ וגיר דלך מן אלאעראץ וליס פי אלצור
אלגוהריות אקל ואכזר פליס פרס אקל פרסיה מן אכר ולא אנסאן
אכזר אנסאניה מן אכר לאן הדוד אלפרסיה ואלאנסאניה האצלה
לגמיע אשכאצהמא פאלפלאספה אקרוא צוררה באן הוה אלצור
25 אנמא יעטיהא אמר אלאהי יסמונה עקל ואהב אלצור

ה קאל אלכזרי הוא לעמרך אליאמאן אדא אצטרנא
צוררה אלעקל אלי אלאקראר במתל הוא פמא דעמא אלי אלקול
באלאתפאק ולם לא נקול אן אלדי געל הוא פרסא והוא אנסאן

ג אמר הכוזרי ואני רואה אותם אצלם מתחדשות במקרה
באמרם נקרה לאשר קרוב מהגלגל מאד שיהיה אש ומה שרחק
שיהיה ארץ ומה שהתמצע היה כפי הקרוב מן הגלגל המקיף
או מן המרכז אורר ומים:

ד אמר החבר אבל ההכרח יביאם להודות בחכמה בהפרד 5
עצם מעצם כי לא יפרד עצם האש מעצם האוויר והאוויר מן
המים והמים מהארץ במעט וברב ובחזק ובחלש אך בצורה
מיוחדת לכל אחד הושם זה אש וזה אויר וזה מים וזה ארץ ואם
איננו כן יש לאומר לומר כי מלא הגלגל כלו ארץ קצתו יותר
דק מקצתו ולאחר שיאמר אבל מלא הגלגל⁹ כלו אש אך כל מה 10
שירד היה יותר עב אשיות ויותר קר ואנחנו רואים פגישת יסוד
ביסוד וכל אחד מהם שומר צורתו ועצמותו נראה האוויר והמים
והארץ במקום אחד נוגעים זה בזה ואינם מתדמים עד שישתנה
קצתם אל קצתם בסבות אחרות משנות אותם ויקבלו המים צורת
האוויר והאוויר צורת האש ואז יהיה ראוי היסוד לשם חבירו ויהיו 15
העצמים נכרים בצורתם מלבד מקריהם והביא זה הפילוסופים
לאמר כי שם שכל פועל אלהי נותן הצורות האלה כאשר הוא
נותן צורות הצמחים והחיים והם כלם מהארבע יסודות ואין
הדלית נכרת מן הדקל במקרים אבל בצורות שמו זאת זולת
עצם זאת אך יפרד במקרים דלית מדלית ודקל מדקל שתהיה 20
על הדמיון זאת שחורה וזאת לבנה וזאת יותר מתוקה וזאת יותר
ארוכה וזאת יותר קצרה ויותר עבה ויותר דקה וזולת זה מן
המקרים ואין בצורות העצמיות רב ומעט כי אין סוס פחות
סוסיות מאחר ולא אנוש יותר אנושיות מאחר כי גדרו הסוסיות
והאנושיות לכל אישיהם מגיעים והפילוסופים הודו על כרחם כי 25
אלו הצורות נותן אותם ענין אלהי וקוראים אותו משכיל נותן
הצורות:

ה אמר הכוזרי זאת היא האמונה כאשר יכריחנו הכרח

השכל להודות בכזה ומה הצריכנו לומר במקרה ולמה לא נאמר כי אשר שם זה סוס וזה אנוש בחכמה אשר לא נשיג אנחנו הפרדתה הוא אשר שם האש אש והארץ ארץ לחכמה אשר ראה אותה יתברך לא במקרה מקרבת הגלגל או ממרחקו:

ו אמר החבר וזאת היא הטענה התוריה ומופתה בני ישראל ⁵
אשר הופך להם מן עיני העצמים מה שהופך ומה שנברא להם מן ההוויות וכאשר יסתלק המופת הזה ישתנה עמך הטוען עליך בדלית על דרך הדמיון כי צמחה במה שיקרה שיפול במקום ההוא זרע הענבים וצורת הזרע היתה במה שנקרה מסבוב הגלגל ערך מן הערכים נמצאו בו היסודות מזג בא ממנו מה שאתה רואה: ¹⁰
ז אמר הכוזרי ואני אדבר עמו על הגלגל העליון עצמו מה הוא שיוגלגלו היתה הדבר ההוא במקרה אם לא ואחר כך אדבר עמו בערכים ההם הגלגליים והם עד אין תכלית מרוב ואנחנו רואים צורות הצמחים והחיים יש להם תכלית עליהם אין להוסיף ומהם אין לגרוע והיה ראוי שתתחדשנה עם חדוש הערכים ¹⁵
צורות ותמחנה אחרות:

ח אמר החבר היא הטענה כל שכן עם השגתנו מהחכמה בהרבה מהם ומה הצורך אליהם כאשר התבאר בספר תועלת מיני החיים לאריסטו ובספר תועלת האברים לגלינוס וזולתם מפלאי החכמה וכן יתבאר בבהמות היישוב כצאן והבקר והסוסים ²⁰ וההמורים שהם בעבור צורך האדם אליהם כי אין התקנה בהם שיהיו מדבריות אבל ביישוב לתועלת בני אדם וכל מה שרמזו לו דוד ע"ה באמרו מה רבו מעשיך ה' לדחות טענת אפיקורוס היוני אשר היה רואה כי העולם היה במקרה:

ט אמר הכוזרי אף על פי שנצא מעניננו מעט באר לי ²⁵
כונת המזמור הזה:

י אמר החבר הוא הולך על דרך מעשה בראשית התחיל עושה אור כשלמה רומז אל מאמרו יהי אור נוטה שמים כיריעה

כִּירִיעָה אֵלֵי יְהִי רָקִיעַ הַמִּקְרָה בַּמִּים יִשְׁרַר עָלַי הַמִּים אֲשֶׁר
מֵעַל הַשָּׁמַיִם תָּם מֵא יַחֲדָה פִּי אֶלְגֶּה מִן אֶלְסַחָאב וְאַלְאֲרִיחַ
וְאַלְנִירָאן וְאַלְבִּירוֹק וְאַלְצֹואַעַק וְאַנְהָא כֻּלָּהּ בְּאֹךְ כְּמֵא קֹאֵל כִּי בִּם
יִדִּין עַמִּים פַּעֲבֵר עֵץ הָיָא בְּקוֹלָהּ הַשֵּׁם עֲבִים רְכוּבוֹ הַמְּהַלֵּךְ עַל
5 כִּנְפֵי רוּחַ עֹשֶׂה מִלֵּאכִיו רוּחוֹת מִשְׁרָתָיו אֲשֶׁר לֹוֹהֵט יַעֲנִי אֲנֵהָ
רִסְלָה חַיִּת שֶׁא בְּמֵא שֶׁא וְכֹל דְּלֵךְ מִתְעַלֵּק בְּאַלְרָקִיעַ הֵם אֲנַתְקֵל
אֵלֵי יָקוֹו הַמִּים וְתִרְאָה הִיבְשָׁה בְּקוֹלָהּ יֹסֵד אֶרֶץ עַל מְכוּנִיהָ וְאֵן
אֶלְמָא בְּטַבְעָה מַחִיט פּוֹק אֶלְאֲרֵץ יִגְטִיחָא כֻּלָּהּ כְּאַלְתוּב סְהֵלָא
וְגִבְאֵלָא כְּמֵא קֹאֵל תְּהוֹם כְּלָבוֹשׁ כְּסִיתוֹ עַל הָרִים יַעֲמִדוּ מִים לִכְן
10 אֶלְקֶדְרָה וְאַלְחַכְמָה אֶלְרֶגְתָּה עֵץ דְּלֵךְ אֶלְטַבַּע וְהַצִּירְתָּה אֵלֵי
אֶלְאֶעֱמָק חַיִּת אֶלְבַּחָאֵר חַתִּי יִכּוֹן הֶהְנֵא מוֹצֵעַ נָשׁוּ אֶלְחִיוָאן
וְטָהוֹר אֶלְחַכְמָה פֶּקֶל מַגְעֶרְתֵךְ יִנּוֹסוֹן כְּנֵאִיָּה עֵץ אֶנְחַצְאֲרֵהָא פִּי
אֶלְבַּחָאֵר וְתַחַת אֶלְאֲרֵץ וְאֵלֵי הָיָא בְּקוֹלָהּ לְרוֹקַע הָאֲרֵץ עַל
הַמִּים לֹאנָה קוֹל יִצְאֵד פִּי טָאֲהֵר לְקוֹלָהּ תְּהוֹם כְּלָבוֹשׁ כְּסִיתוֹ
15 פֶּהֲיָא בַּחֲסַב טַבַּע אֶלְמָא וְדֹאךְ בַּחֲסַב אֶלְקֶדְרָה וְאַלְחַכְמָה וְכְמֵא
קֹאֵל גְּבוּל שְׁמַת בֶּל יַעֲבֹרוּן בֶּל יִשׁוּבוּן לְכִסּוֹת הָאֲרֵץ וְכֹל הָיָא
מִקְצֹד לְמִנְאֶפֶס אֶלְחִיוָאן כְּמֵא יִדְפַּע אֶלְאֲנִסָאן בַּחִילָה וְצִנְאֶעְתָּה
אֶכְתֵּר מִיָּאָה אֶלְאֻדִיָּה בְּאַלְאֲסִדָּאֵד וְגִיר דְּלֵךְ לִיאֲכֹד מִן אֶלְמָא
מִקְדָּאֵר חֲאֶגְתָּה לְלֶרְחָא וְאַלְסְקִי וְגִיר דְּלֵךְ כְּדֹלֵךְ אֲשֶׁאֵר הֶהְנֵא
20 בְּקוֹלָהּ הַמְשַׁלַּח מַעֲיָנִים בְּנַחֲלִים לְחִכּוֹן יִשְׁקוּ כֹל חִיתוֹ שְׂדֵי אֲדָא
כֹּלֶקֶת אֶלְחִיָּה וִיכּוֹן עֲלִיהֶם עוֹף [הַשָּׁמַיִם] יִשְׁכּוֹן אֲדָא כֹּלֶק אֶלְעוֹף
תָּם אֲנַתְקֵל אֵלֵי תִדְשֵׁא הָאֲרֵץ בְּקוֹלָהּ מִשְׁקָה הָרִים מַעֲלִיּוֹתָיו
כְּנֵאִיָּה עֵץ וְאֵד יַעֲלֶה מִן הָאֲרֵץ לְמִנְאֶפֶס אֲדָם וְדִרְיָתָה פֶּמֶא קִיל
מַצְמִיחַ הַצִּיר לְבַהֲמָה לִילָא יַחְקֵר אֶלְחַצִּיר לֹאנָה מִן מִנְאֶפֶס
25 אֶלְחִיוָאן אֶלְאֶלְהִי בִקְרָא וְגִנְמָא וְדוּאַבָּא כְּנִי עֲנָהּ בְּעִבּוּדַת הָאֲדָם
יַעֲנִי אֶלְפִּלְאֲחָה לִיסְחָכְדָם הוּא בְּהָא לִיסְחָכְרָג לְבָאֵב אֶלְנִבָּאֵת לְנִפְסָהּ
כְּמֵא קֹאֵל לְהוֹצִיא לֶחֶם מִן הָאֲרֵץ נָטִיר קוֹלָהּ הִנֵּה נִתְתִּי לָכֶם
אֶת כָּל עֵשֶׂב זֹרֵעַ זֹרֵעַ יַעֲנִי לְבָאֲבָהָא לְלֹאֲנִסָאן וְקִשּׁוּרָהָא לְטֹאִיר

רומזו אל יהי רקיע המקרה במים רומזו אל המים אשר מעל לרקיע
 ואחר כך מה שיקרה באויר מהעננים והרוחות והאשנים והברקים
 והזועזוע ושהם כלם ברשיון כמו שאמר כי בס ידון עמים והליץ
 בעדם כלם השם עבם רכבו המהלך על כנפי רוח עושה מלאכו
 רוחות ר"ל ששולחם אל מקום שירצה ובמה שירצה וכל זה ⁵
 תלוי ברקיע ואחר כך הועתק אל יקוו המים ותראה היבשה
 באמרו יסד ארץ על מכוניה ושהמים בטבעם מקיפים ממעל לארץ
 ויכסוה כלה כלבוש עמקים והרים כמו שאמר תהום כלבוש
 כסיתו על הרים יעמדו מים אבל היכולת והחכמה הוציאה אותם
 מהטבע ההוא והכניסם אל העמקים מקום הימים עד שיהיה ¹⁰
 לשם מקום גדול החיים והראות החכמה ואמר מגעתך ינוסון
 כנוי הכנסם אל הימים ותחת הארץ ולזה רמז באמרו לרוקע
 הארץ על המים כי הוא בנראה כנגד אמרו תהום כלבוש כסיתו
 וזה כפי טבע המים והמאמר ההוא כפי היכולת והחכמה וכמו
 שאמר גבול שמת כל יעבורון וכל זה מכוון ¹⁰ לתועלת החיים ¹⁵
 כאשר ידחה האדם בתחבולותיו ומלאכותיו רב מימי הנהרות
 בסכרים וזולתם לקחת המים כפי צרכו לבית הריחים או לתעלה
 וזולת זה כן רמז הנה באמרו המשלה מעינים בנחלים כדי שישקו
 כל חיתו שדי כאשר תברא החיה ויהיה עליהם עוף השמים
 ישכון כאשר יבא העוף ואחר נעתק אל תדשא הארץ באמרו ²⁰
 משקה הרים מעליותיו כנוי לואיד יעלה מן הארץ לתועלת בני ¹¹
 אדם וזרעו כמו שאמר מצמיח חציר לבהמה שלא יבוזו התצור
 כי הוא מתועלות בהמות הישוב בקר וצאן וסוסים וחמורים
 וזולתם כנה בעדם בעבודת האדם רוצה לומר עבודת האדמה
 לעבוד בהם ויוציא לב הצמח לעצמו כאשר אמר להוציא לחם ²⁵
 מן הארץ דומה לאמרו הנה נתתי לכם את כל עשב זרע
 רוצה לומר שהלב לאדם והקליפות לשאר החיים כמו שאמר
 ולכל חית הארץ ולכל עוף השמים וזכר המזונים השלשה אשר

אלחיואן פמא קאל ולכל חית הארץ ולכל עוף השמים את כל ירק
עשב לאכלה וזכר אלאגדיה אלג תסתכרץ באלפלאחה וחי דגן
ותירוש ויצהר וכלהא לחם תם זכר מנאפעחא ויין ישמח לבב
תם להצהיל פנים משמן ולחם וגו' אלדי הו אלכזז כצוצה לבב
5 אנש יסעד תם עטף עלי מנפעה נזול אלמטר ללאשגאר בקולה
ישבעון עצי ה' ומנפעה אלשגך אלעאליה ללחיואנאח כמא קאל
אשר שם צפרים יקנו כמא אן אלגבאל אלשאמכה מנאפע לחיונאח
אכר כמא קאל הרים הגבוהים ליעלים סלעים מחסה לשפנים
אנטוי גמיע הדא פי זכר אליבשה פאנתקל אלי יהו מאורות
10 בקולה עשה ירה למועדים וזכר מנאפע אלליל ואן אלליל מקצור
מן קבלה לא באלתפאק לא עבת פי פעלה ולא פי אלאעראץ
אלתאבעה לפעלה לאן אלליל אנמא הו מדה עדם אלשמס לכנה
מע הדא אלמקצור למנאפע כמא קאל חשת חשך ויהי לילה ומה
יתבעה מן אלקול פי זכר אלחיואן אלמדי ללאנסאן יתצרפה פי
15 אלליל וכמונה באלנהאר ואלאנסאן ואלמולף ללאנסאן
בעכס דלך כמא קאל יצא אדם לפעלו ולעבודתו עדי ערב פקד
אנגרת לה אלחיואנאח אלארציה כללהא פי זכר אלנהאר תם פי
זכר אלנהאר ואנגר מעהא זכר אלאנסאן ולם יבק אלא זכר
אלחיואן אלמאי ואכתר אחואלה מגהולה ואלחכמה פיהא ליסת
20 טאהרה אלינא כטהוררהא פי הדה פסבה עלי זכר הדה אלתי
אלחכמה פיהא טאהרה בקולה מה רבו מעשיך ה' תם עטף עלי
זכר אלכתר ומא פיה ואתבעה בקולה יהי כבוד ה' לעולם
ישמח ה' במעשיו כנאיה ען קולה וירא אלהים את כל אשר
עשה והנה טוב מאד כנאיה ען יום השביעי וישבות ויברך ויקדש
25 למא אנכמלת אלאפעאל אלטביעיה אלתי תקתצי פי זמאן ואנתחת
באלאנסאן אלי רתבה אלמלאיכה אלמסתגניה ען אלקרי אלטביעיה
אד הי עקל לא יחתאג פי אפעאלהא אלי זמאן כמא נרי אלעקל
יתצור פי אן ואחד אלסמואת ואלארץ פהו עאלם אלמלכות ועאלם

יוצאו בעבודת האדמה והם דגן תירוש ויצהר וכלם לחם ואחר
 כן זכר תועלותם ואמר יין ישמח לבב אנוש ואחר כן שמן¹² להצחיל
 פנים משמן ולחם אשר הוא הלחם הידוע מיוחד לבב אנוש
 יסעד ואחר כן חזר על תועלת ירידת המטר לאילנים כמו שאמר
 ישבעו עצי ה' ארזי לבנון אשר נטע ותועלת האילנים הגבוהים⁵
 למין מן החיים כמו שאמר אשר שם צפרים יקננו כאשר ההרים
 הגבוהים תועלת למין אחר מן החיים כמו שאמר הרים הגבוהים
 ליעלים והסלעים תועלת למין אחד מן החיים כמו שאמר¹⁸ סלעים
 מחסה לשפנים והכל נכלל בזכר היבשה ואחר כן נעתק אל יהי
 מאורות באמר עשה ירח למועדים וזכר תועלת הלילה ושהוא¹⁰
 בכונה מאצלו ולא במקרה ולא תהו במעשהו ולא במקרים
 התלויים במעשהו כי הלילה הוא זמן העדר השמש אבל הוא
 עם זה מכון לתועלות כמו שאמר תשת השך ויהי ומה שסמוך
 לו מן המאמר בזכרון החיות המזיקות לאדם והליכתם בלילה
 והאספס ביום והאדם והחיות הרגילות עם אדם בהפך זה כאשר¹⁵
 אמר יצא אדם לפעלו ולעבודתו וגו' הנה כבר נגדו¹⁴ לו החיים
 הארציים כלם בזכר הנהרות ואחר כן בזכר המאורות ונגרר
 עמהם זכר האדם ולא נשאר לו אלא זכר החיים אשר במים ורוב
 עניניהם אינם ידועים והחכמה בהם איננה נגלית לנו כהגלותה
 באלו ושבח על זכרון אלה אשר החכמה בהם נגלית באמר מה²⁰
 רבו מעשיך ה' ואחר כן חזר על זכר הים ומה שיש בו וסמך
 לו אמרו יהי כבוד ה' לעולם ישמח ה' במעשיו כנוי לאמר וירא
 אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד ואמר על יום השביעי
 וישבות ויברך ויקדש בעבור שנשלמו המעשים הטבעיים אשר
 ישלמו בזמן והגיע באדם אל מעלת¹⁶ המלאכים אשר אינם צריכים²⁵
 לכחות הטבעיים מפני שהם שכלים אינם צריכים בפעליהם אל
 זמן כאשר אנחנו רואים השכל יצייר ברגע אחד השמים והארץ
 והוא עולם המלאכות ועולם המנוחה כאשר תדבק הנפש בו תנוח

אלראחא אדא אחצלת אלנפס בה אסתראחת ולדלך קיל פי
 אלסבת אנה מעין העולם הבא ולנרגע אלי כלאמנא עלי ראי אהל
 אלקיאס אן אלענאצר למא אמתזגת אמתזאגת מכתלפה בחסב
 אכחלאה אלמואציע אלאהויה ואלנסב אלפלכיה אסתחקת צורה
 5 מכתלפה מן ענד מעטי אלצור פכאן גמיע אלמואדן
 אן קואהא וכוואצה וגואהרהא מזגיה פקט מסתגניה ען צור
 אלאהיה ואן אלצור אנמא תחתאן פי אלנבאה ואלחיואן אלת
 תנסב אליהא אלנפס ולמא אמתזגת אמתזאגא אלטף אסתחקת
 צורה אשרף תטהר פיהא אלחכמה אלאהיה אכתר פכאן
 10 אלנבאת אלדו לה בעץ שיעור ואדראך וגרי אלי אלארץ פהו
 יגתרי מן אלארץ אלטיבה אלנדיה ואלמא אלעדב וינקבץ ען
 צד דלך ויכבר חתי אדא אוילד אלמחל ועמל בזרא וקף עמלה
 וטבל דלך אלכזר מחל דלך אלעמל ללחכמה אלגריבה אלמגרוזה
 פיה אלמסמאה ענדהם טביעה קור תעני בחפץ אלנוע או לא
 15 ימכן בקא אלשכץ בואתה לאנה מרכב מן אשיא מסתחילה פכאן
 כל מא לה הדה אלקוי ללנמו ואלתוליד ואלאגתדא לא יתחרך
 אלהרכה אלמכאניה פהו אלדו תדברה אלטביעה עלי קול
 אלפלאספה ובאלחק אן אללה ידברהא פי רתבה מא ומלכה מא
 סמי אן שית תלך אלהתבה טביעה או נפסא או קוה או מלכא
 20 ולמא לטף אלמואג אכתר ואסתעד לטהור אלחכמה אלאהיה
 פהו אכתר אסתחק זיאדה צורה חאשי אלקוה אלטביעה חתי
 ונאל אגדיתה מן בעד ותכון גמיע אעצאהא מצבוטה לא תתחרך
 אלא בארדתה ויכון אמלך לאגזאיה מן אלנבאת אלדו לא יקדר
 אן יחתגב ממא יודיה ולא יקצר אלי מא ינפעה ואלריות תלעב
 25 בה פכאן אלחיואן דא אלאלת מחרכה לה פי אלמכאן וסמית
 אלצורה אלמוהרבה לה זאידא עלי אלטביעה נפסא ואכתלפת
 אלאנפס אכחלאה מתפאותא בחסב תגאלב אלטבאיע אלארבע מע
 קצר אלחכים לחיואן חיואן לחאגה גמלה אלעאלם אליה ואן לס

ועל כן נאמר בשבת שהוא מעין עולם הבא ועתה נשוב אל דברינו
 על דעת אנשי ההקשה כי היסודות כאשר ימזגו מזגים מתחלפים
 כפי התחלף המקומות והאווירים והערכים הגלגלים¹⁶ והיו ראויות
 לצורות מתחלפות מאצל נותן הצורות והיה כל המוצאים¹⁷ מה
 שיש להם מכחות וטבעים המיוחדים להם ולקצתם דעות במוצאים⁵
 שכחותם וטבעיהם¹⁸ מזגיים בלבד אינם צריכים אל צורות אלהיות
 ושהצורות אינם צריכות כי אם לצמחים ולחיים אשר תיוחס הנפש
 אליהם וכאשר נמזג מזג יותר דק היו ראויים לצורה יותר נכבדת
 תראה בה החכמה האלהית יותר והיא הצמח אשר לו קצת
 הרגש והשגה אל הארץ¹⁹ וניזון מן הארץ הטובה הלתה והמים¹⁰
 המתוקים ונמנע מהפך זה ויגדל עד אשר יוליד כמוהו ויעשה
 זרע אז יעמוד מעשהו ויבקש הזרע ההוא כמו המעשה ההוא
 לחכמה הנפלאה התקועה בו הנקראת אצלם טבע והוא כח משתדל
 בשמירת המין בעבור שלא היה אפשר להשאר האיש ההוא
 בעצמו שהוא מורכב מדברים משתוים והיה כל אשר לו חכחות¹⁵
 האלה לגדול ולהולדה וקבול המזון לא ינוע התנועה המקומית
 הוא אשר ינהיגהו הטבע על דברי הפילוסופים ועל האמת שהבורא
 יתברך ינהיגם בתכונה מהתכונות²⁰ קרא אתה התכונה ההיא אם
 תחפוץ טבע או נפש או כח²¹ וכאשר דק המזג יותר ונזדמן להראות
 בו החכמה האלהית יותר היה ראוי לתוספת צורה זולת הפחות²⁰
 הטבעיים עד שיגיע אל מזונותיו מרחוק ויהיו כל אבריו קשורים
 לא ינועו כי אם בחפצו ויהיה יותר מושל בחלקיו מן הצמח
 אשר לא יוכל להסתיר ממה שיזקקו ולא לרוץ למה שיועילוהו
 והרוח משחקת בו והיה החי בעל²² האיברים המניעים במקום
 ונקראת הצורה הנתונה לו יתירה על הטבע נפש והשתנו הנפשות²⁵
 שנוי גדול כפי התגבר הטבעים הארבע עם כוון החכם יתב'
 לכל חי וחי לצורך כל העולם אליו אף על פי שאין
 אנו יודעים מה התועלת ברובם כאשר לא נדע כלי הספינה

נדר נחן מא אלמנפע' פי אכ'רהא כמא לא נדרי מנאפע אלא
אלמרכב ונט'הא עב'הא וידריהא צאחב אלמרכב ומנשיה בל
כמא נ'הל מנאפע כ'יר מן עט'מא וס'יר אעצ'מא לו נתר' בין
אירינא למ' עלמנא מנפע' עט' עט' ועצ' עלי אנ' בהא
5 נתצ'ר' ונתחק' אנ' אן נקצ'מא ואחדא מנהא לנקצ' אפעאלנא
ואפתק'נא אליה והכ'א גמיע אגזא אלעאלם מעלומה מצבורה'
ענד באריהא עליו אין להוס' וממנו אין לג'וע פוגב אכ'לאף
אלאנפס פוגב אן תכו' (לה) אלאח כל נפס משאכל' להא פיעטי
אלאסד אלאח אלטלב באלאמיאב ואלמכאלב מע אלג'רה ויעטי
10 אלא'ל אלאח אלהרב מע אלג'בן וכל נפס תש'וק אלתצ'יר' [ב]
קואהא עלי מא הי'ת לה ולס תעאדל אלטבאיע פי שי מן
אלחיואן אלבהימי פלס יתש'וק אלי קבול צורה זאידה עלי אלנפס
אלחיואניה לכן תעאדלת פי אלנפסאן ותש'וקת אלי צורה זאידה
ולא בכל ענד אלממר אללאהי פאפא'ן עליה צורה זאידה תסמ'
15 אלעקל אלהיולאני אלמנפעל ואלנאס איצא יכתלפון לאן אכ'רהם
מנחר' אלטבאיע פימיל עקלה מע דלך אלנחראף אן כאן מע
[אלמ'ה] אלצפרא פמעה אלטיש ואלתה'ר ואן מאל אלי אלסודא
פמעה אלתאני ואלתבות ואלאכלאק תתבע אלמזאן חתי אדא וגד
אלאנפסאן מתעאדל אלטבאיע ואצ'דאד אלאכלאק ענדה פי מלכה
20 מתל כפתי אלמיזאן ואלעדל פי יד אלוזאן ימילהא חית שא
בזיאדה אלצנ' ונקצ'מנא פולך אלנפסאן לא מחאלה פארג
אלקלב מן אלשהואת אלמפרטה ומתש'וק אלי רתבה פוק רתבתה
והי אלתבה' אלאלאהיה פהו יקף חאירא פימא ינבגי לה אן
יאתיה פי אלתגליב טבאיעה ואכלאקה פלא יעטי אלק'ה אלגצביה
25 סו[א] להא ולא אלשהואניה ולא גירהא אלא מסתשירא מסתרשא
אן ילהמה אכלה אלי אלארשאד פולך הו אלדי יפ'ץ עליה רוח
אלאהי נבוי' אן אסתחק אלנב'ה ואלהאמי' אן כאן דון דלך וכאן
ולא לא נביא אד לא בכל ענדה תע בל יעטי כל שי חקה

ונחשבם ללא צורך וידעם בעל הספינה ועושיה וכאשר לא נדע תועלת הרבה מאבריו ועצמיו אלו היו מפורדים לפנינו לא היינו יודעים תועלת כל עצם ועצם וכל אבר ואבר אף על פי שאנחנו משתמשים בהם וברור לנו כי אם היינו חסרים אחד מהם יהיו מעשינו חסרים ונצטרך אליו וכן כל חלקי העולם 5 ידועים וספורים אצל בוראם עליו אין להוסיף וממנו אין לגרוע והיה מן הדין שתהיינה הנפשות שונות זו מזו והיה בדין שיהיו כלי כל נפש ראויים לה וינתן לאריה כלי הטרף בשנים והצפרנים עם הגבורה וינתן לאיל כלי המנוסה עם המורד וכל נפש תכסוף להשתמש בכוחותיה כאשר הוכנו לה ולא נשתוו הטבעים במאומה 10 מן החי הבהמי ואיננו נכסף לקבול צורה יתירה על הנפש החיונית אבל נשתוו באדם ונכספו לצורה יתירה ואין כילות אצל הענין האלהי ואצל עליו צורה יתירה נקראת השכל ההיולוני הנפעל ובני אדם גם כן שונים זה מזה כי רובם טבעיים נוטים ויטה שכלם עם הנטייה ההיא אם יטה²³ עם המרה האדומה 15 עמו המהירות והקלות ואם יטה עם המרה השחורה עמו המתון והיישוב והמדות הולכות אחרי המזג עד אם ימצא אדם שוה הטבעים והפכי המדות אצלו ברשותו כמו שתי כפות המאזנים הישרים ביד השוקל יטה אותם אל אשר ירצה בתוספת האבנים וחסרונם והאדם ההוא בלי ספק לבו ריק מן התאוות המופלגות 20 וכוסף אל מדרגה למעלה ממדרגתו והיא המדרגה אלהית והוא עומד ומחשב במה שראוי לו לעשותו²⁴ בהגברת טבעיו ומדותיו ואיננו נותן לכת הכעס רצונו ולא לכת התאוה רצונו²⁵ לא לזולתם אבל הוא נועץ ומבקש מאלהיו שיורהו הדרך הישרה הזה הוא אשר יאצל עליו רוח אלהי נבואי אם יהיה ראוי 25 לנבואה או למודי אם מדרגתו למטה מזאת ויהיה חסיד לא נביא שאין כילות לפניו ית' אבל הוא נותן לכל דבר מה שראוי לו והפילוסופים קוראים נותן המדרגה הזאת השכל הפועל וישימוהו

ויסמון אלפלאספה מעטי הרה אלתרבה אלעקל אלפעאל ויגעלונה
מלכא דון אללה ואן עקול אלאדמיון אוא אתצלח בה פהי גנתהא
ובקהא אלאברי

י"א קאל אלכזרי עסי להרה אלגמלה תפצילא מוגזא
י"ב קאל אלחבר יחבין וגור אלנפס באלחרכאת ואלאחסאס 5
ללחיואן מכלאפה ללחרכאת אלאסתקציה פסמי סבבהא נפסא או
קרה נפסאניה ותנקסם אלקרה אלנפסאניה אלי ג ונא אשתרך פיה
אלחיואן [ואלנבאת] והי אלקרה אלנבאתיה ונא אשתרך פיה
אלאנסאן וסאיר אלחיואן והי אלקרה אלחיואניה ונא כץ בה
10 אלאנסאן פיסמי קרה נטקיה ויתבין אמר אלנפס אלכליה אלגנסיה
באעתבאר אלאפעאל אנהא מן קבל אלצור אלחאצלה פי אלמאדה
לא מן קבל אלמאדה מן חיה הי מאדה פאן אלסכין לים יקטע
מן חיה גסם לכן מן חיה לה צורה אלסכין וכולך אלחיואן לים
יחס ויתחרך מן קבל מאה הו גסם לכן מן קבל מאה לה צורה
15 אלחיואניה והי אלמסמאח באלנפס פסמית הרה אלצור
כמאלאת לאן בהא תכמל חיותא אלאשיא פאלנפס כמאל ותם
כמאל ארל וכמאל חאן פאלארל הו מבדא ללאפעאל ואלב דאת
אלאפעאל אלצאדרה ען אלמבדא ואלנפס כמאל ארל לאנהא מבדא
לצאדר [ען] אלמבדא ואלכמאל אמא כמאל לגסם ואמא כמאל
20 לגורה לים בגסם פאלנפס כמאל לגסם טביעי
ואלגסם אלטביעי אמא אלי ואמא גיר אלי אעני אן תחס אפעאלה
באלאת או דון אלאת פאלנפס כמאל לגסם טביעי אלי די חיה
באלקרה אעני מצדר ללאפעאל אלחיואניה באלקרה ומתהי להא
ויתבין אן אלנפס לים צאדרה ען אמתזאן אסתקצאת אלבדן לאן
25 אלשי אלחאדרה ען אמתזאן מפרדאת אמא אן יגלב פיה אחד
אלמפרדאת או אכר מן ואחד פתכון אלצורה אלחאצלה בחסב
דלך ואמא אן תתגאלב אלמפרדאת חתי לא יבקי ואחד מנהא עלי
צורתה פחדת מן דלך צורה מן וסאיהא ואלנפס ליסת מן קבל

מלאך אחרי האלהים וכאשר שכלי בני אדם נדבקים בו הוא גן עדנם והתמדתם הנצחית:

י"א אמר הכוזרי רצוני שתפרוט לי הכלל הזה על דרך קצרה:

- י"ב אמר החבר יתבאר מציאות הנפש בתנועות וההרגש⁵ לחיים שונות מן התנועות היסודיות ונקראת סבתם נפש או כח נפשי ויתחלקו הכחות הנפשיות אל שלשה חלקים והם מה שהשתתף בו החי עם הצמח והוא הכח הצמחי ומה שהשתתף בו האדם עם שאר החיים והוא הכח החיוני ומה שנתייחד האדם ויקרא כח דברי ויתבאר ענין הנפש הכללית הסוגית¹⁰ בבחינת הפעולות שהם מחמת הצורות המגיעות בחומר לא מחמת החומר מצד שהוא חומר כי הסכין לא יחתוך מצד שהוא גוף אבל מצד שיש לו צורת הסכין וכן החי לא ירגיש וינע מצד שהוא גוף אך מצד שהוא לו צורת החיות והיא הנקראת נפש ונקראו אלו הצורות שלמיות כי בהם ישלמו תכונות הדברים¹⁵ והנפש שלמות ויש שלמות ראשון ושלמות שני הנה הראשון הוא התחלה לפעולות והשני עצמות הפעולות היוצאות מהתחלה והנפש שלמות ראשון כי היא התחלה ליוצא מהתחלה והשלמות אם שלמות לגשם ואם שלמות לעצם אינו גשם והנפש שלמות לגשם והגשם אם טבעי ואם מלאכותי והנפש שלמות לגשם טבעי²⁰ והגשם הטבעי אם כללי ואם בלתי כללי כלומר שישלמו פעולותיו בכלים או בלעדי כלים והנפש שלמות לגשם טבעי כללי בעל חיות בכח רוצה לומר מוצא הפעולות החיוניות בכח ומוכן להם ויתבאר שהנפש אינה הורה מהתמזג יסודות הגוף לפי שהדבר המתחדש מהתמזג נפרדים אם שייגבר בו אחד מהנפרדים או יותר²⁵ מאחד הנה תהיה הצורה המגיעת כפי זה ואם שינוצחו הנפרדים עד שלא ישאר אחד על צורתו ותחדש מזה צורה מאמצעיותם והנפש איננו ממין דבר מנפרדי הגוף אם כן אינה אלא צורה

שׁי מן מפרדאֹת אלבדן פליסת אלא צורה מן כארְגַּ כאלנְקשׁ
 מן קבל אלטאבע פּי אלטינָה אלמולֶפֶה מן אלמא ואלתרֶאב פאנה
 ליס אלנְקשׁ מן קבל צור אלמא ואלתרֶאב ואֹל אלקוֹי אלקוֹה
 אלגאֹרִיה וְהי באלמבדא ואלמולדה באלגאֹרִיה ואלמנמִיֶה באלואסטֶה
 5 ואלראבטֶה בין אלמבדא ואלגאֹרִיה וללמולדה סבוק ותקֶדֶם ואן
 טֶהרת מתאכֶּרֶה פאנהא תסתולי אולא עלי אלמאֹדֶה אלמדיֶה
 לקבול אלחיאֶה ותלבסהא צורה אלמקצור בכדמֶה אלמנמִיֶה
 ואלגאֹרִיה תֶּם תתֶּרֶךְ אלתדביר להמא אלי וקת אלתוליד פאלמולדה
 מכדומֶה ואלגאֹרִיה כאדמֶה ואלמנמִיֶה כאדמֶה ומכדומֶה וללגאֹרִיה
 10 אלארבע קוי אלמשהורה אלכאדמֶה להא כל מתחֶרֶךְ באראדה
 חאֶס מתחֶרֶךְ ואֶלֶא כאן אלחס עבֶתֶא ואלחכמֶה לא תעטי שיא
 עבֶתֶא ולא צאֶרֶא ולא תמנע צֶרורִיא ולא נאפעא חתי דִּוֶּתֶא
 אלאצדאָק ואן טֶהרת סאכנֶה כאן להא אנקבאֶן ואנבסאט ואן
 קלבוֹא עלי טֶהורהא תחֶרֶכֶת חתי תנצֶרֶךְ עלי בטונהא ליקרב
 15 להא אלגֶדֶא פאלחואס אלטֶהרה משהורה ואֶמֶא אלבאטנֶה
 פאֹלֶהא אלחאסֶה אלמשתרכֶה לאֶן אלמנאפע ואלמלאִיס אֶמֶא
 ידרכאן באלתגֶרבֶה פוגֶב וצע קוֹדֶה מתצוֹרֶה ליחפֶט בהא צור
 אלמחוסוסאֶת וְהי אלחאסֶה אלמשתרכֶה ואלקוֹה אלמדרכֶה
 אלחאפֶטֶה לתחפֶט אלמעאני אלמדרכֶה מן אלמחוסוסאֶת ואלקוֹדֶה
 20 אלמכֶּלִילֶה יסתעיד בהא מא אחמי ען אלדֶכֶר ואלקוֹדֶה אלמתוהֶמֶד
 ליקֶם עלי צחית מא יסתכבֶט אלתכֶּיל וסקימֶה צֶרבֶא מן אלוֹקוֹף
 אלטרִי חתי יעידֶה עלי אלדֶכֶר ואלקוֹדֶה אלמחֶרֶכֶה לאֶגֶתֶלֶב מא
 יחתאֶן [אליה] מן קרב ובעד ורפע אלצאֶר וגמיע קוי אלחיוֹאן
 אמא מדרכֶה ואמא מחֶרֶכֶה ואלמחֶרֶכֶה הי אלשוֹקִיֶה וְהי צֶרבֶאן
 25 אֶמֶא מחֶרֶכֶה לטלב מכֶּתֶאר וְהי אלקוֹה אלשהואניֶה ואמא מחֶרֶכֶה
 לדפע מכריֶה וְהי אלגֶצִּבִּיֶה ואלמדרכֶה צֶרבֶאן אמא טֶההרֶה
 כאלחואס אלטֶהרה ואמא באטנֶה כאלחואס אלבאטנֶה ואלמחֶרֶכֶה
 אֶמֶא תפעל בחכֶם אלמתוהֶמֶד באסתכֶּדֶאס אלמכֶּלִילֶה וְהי

מחוץ²⁷ כפתוח האבן אשר איננו ממין צורות המים והעפר ותחלת הכחות הכח הזון והוא ההתחלה²⁸ והמוליד בתכלית והמגדל באמצע הקושר בין ההתחלה והתכלית ולמוליד ראשית וקדימה ואם יראה מתאחר הנה הוא ימשול ראשונה על החומר המוכן לקבול החיות וילבישהו צורת הדבר המכוון בעבודת המגדל והזון ואחר כן⁵ יעזוב ההנהגה לשניהם עד עת ההולדה והמוליד נעבד והזון עובד והמגדל עובד ונעבד ולזון הארבע כחות המפורסמים העובדים אותו כל נע בחפץ הרגש נע ואם איננו כן היה ההרגש לריק והחכמה לא תתן דבר להבל וריק ולא להזיק ולא תמנע דבר צריך ולא מועיל עד שבעלי קשקשים ואם יראו נחים היה להם¹⁰ התקבצות והתפשטות ואם יהפכו על גביהם יתנועעו עד שישובו על בטניהם כדי לקרב להם המזון וההרגשות הנראות ידועות אבל הנסתרות תחלתם ההרגשה המשתתפת כי אשר איננו ערב ואשר הוא ערב לא יושגו כי אם בנסיון וצריך לקבוע כח יצורי לשמור צורות המורגשות והיא ההרגשה המשתתפת והכח הזוכר¹⁵ השומר לשמור בו הענינים המושגים מהמורגשות והכח היצרי להקריב בו מה שנמנע מהזכרון והכח המחשבי לעמוד בו על בירור מה שיחדשהו היצרי והפסדו קצת מהעמידה החדשה עד שישביהו אל הזכרון והכח המתנועע להביא מה שיצטרך מקרוב ורחוק ודחיית המזיק וכל כחות ב"ה אם משיגים ואם מניעים²⁰ והמניעים [הם הכוספיים והם שני מינים]²⁹ אם מניע להביא מועיל והוא הכוסף ואם מניע לדחות מזיק והוא הכועס והמשיגים שני מינים אם נראים כחושים הנראים ואם נסתרים כחושים הנסתרים והמניע הוא עושה בממשלת המחשבי בהשתמש ביצרי והוא התכלית מהחי הבהמי כי אין ראוי לו לקבוע לו הכח המתנועע לתקן²⁵ לו סבות ההרגש והיצר אך החוש היצרי נקבע לו לתקן סבות התנועה והמדובר בהפך זה נתנה לו התנועה לתקן הנפש המדברת העושה הזוכרת החושים החמשה ידועים ומושגים ידועים³⁰

אלגמיה מן אלחיואן אלבהימיה אד לס יוצע לה אלקוה אלמחרכה
ליצלה בה אסבאב אלחס ואלתכיל כל אלחאסה אלמתכילה
וצעת לה לתצלה אסבאב אלחרכה ואלנאטק בעס דלך אעטי
אלחרכה לאצלאח אלנפס אלנאטקה אלעאמלה אלואכרה
5 אלחואס אלכמס מעלומה בתוסטה ידרך איצא אלשכל
ואלעדד ואלעטס ואלחרכה ואלסכון תבין וגוד אלחאסה
אלמשתרכה מן חכמא עלי אלעסל מתלא אדא ראינאה אנה חלו
והוא אנמא הו באן ענדנא קוה משתרכה ללחואס אלכמס והיה
אלקוה די אלמתצורה ותפעל פי אליקטה ופי אלנוס תם קוה תרכב
10 מא אגחמע פי אלחס אלמשתרך ותפרק בינהמא ותוקע אלאתכלאף
פיהא מן גיר אן תזול ען אלצור [אלחס] אלמשתרך והיה די
אלמתכילה וקד תצדק וקד תכזב ואמא אלמתצורה פצאדקה
אבדא תם אלקוה אלוהמיה והי קוה חאכמה תקצי עלי שר באנה
ינבגי אן יטלב ועלי שר באנה ינבגי אן יהרב ענה וליס פי
15 אלמתצורה ולא פי אלמתכילה חכס [ו]קצא כל תצור פקט תם
אלקוה אלחאפטה מזכרה ללמעאני מא אדרכתה מתל אן אלדיב
עדו אלוכל חביב פאלמחבה ואלאצראר ואלתצדיק ואלתכדיב
ללוהמיה ואמא אלחאפטה אלמזכרה פתחפט מא צדקת אלוהמיה
ואלקוה אלמתכילה אדא אסתעמלתהא אלוהמיה סמית מתכילה
20 ואדא אסתעמלתהא אלנאטקה סמית מפכרה ואלתצור פי מקדם
אלדמאג ואלתכיל פי וסטה ואלתדכר פי מזכרה ואלתוהם פי
גמיעה ואכתרה פי חיז אלתכיל וכל היה אלקוי מאהיתהא
פאניה בפנא אלתהא ולא בקא ללנאטקה עלי אנאה קד חסתכלץ
לנפסהא לבאב היה אלקוי צרבא מן אלאתכלאץ פתוגדהא
25 בואתהא הוא תכליץ אקואל אלקום פי מא דון אלנפס אלנאטקה
וקאלוא פי אלנאטקה אנאה אלעקל אלוהולאני אי אלעקל באלקוה
שביהא באלהיולי אלתו הי קרינה עדס באלפעל והי כל שר
באלקוה ותחצל פיהא אלצור אלמעקולה אמא באלהאס אלאהי

באמצעותם תושג הדמות והמנין והגודל והתנועה והמנוחה
התבאר מצוא ההרגשה המשתתפת מאשר אכחנו דנין על
הדבש דרך משל כשנראהו שהוא מתוק וזה בעבור שעמנו
כח משותף לחושים החמשה וזה הכח הוא היצורי ופועל
בהקיץ ובתנומה ואחר זה כח מרכיב מה שמתקבץ בהרגשה
המשתתפת ויבדיל ביניהם ויפיל המחלוקה ביניהם מבלי
שיסיר מהצורות ההרגשה המשתתפת וכן הוא היצורי ויש
שיהיה אמת ויש שיהיה שקר אבל היצורי אמת לעולם ואחריו
הכח המחשבי והוא כח השופט דן על דבר שראוי שיבוקש
ועל דבר שראוי להתרחק ממנו ואין ביצורי ולא ביצרי משפט
ודין אבל ציור לבד ואחריו הכח השומר מזכיר לענינים מה
שהשיג כמו שהזאב שינא והבן אוהב והאהבה וההיזק והאמנה
וההכזבה למחשבי אבל השומר המזכיר הזה ישמור מה שמאמין
בו המחשבי והכח היצורי בהשתמש בו המחשבי יקרא יצרי
וכשהשתמש בו המדבר יקרא מחשבי ההצטיירות בפני המוח
והיצרי באמצעיתו והזכרון במאחריו והמחשבי בכללו ורובו
במקום³¹ היצרי וכל אלו הכחות מהותיים³² כלים בכליון
כליהם ואין עמידה למדבר אף על פי שייחד לעצמו לב
הכחות האלה בדרך מדרכי היחוד ושימצואם בעצמותו זה היוצא
מדברי האנשים האלה³³ במה שלמטה מהנפש המדברת ואמרו
במדברת שהיא השכל ההיולני רוצה לומר השכל בכח³⁴ דומה
להיולי אשר הוא דומה³⁵ לאפס בפעל והוא כל דבר בכח ויהיו
בו הצורות המושכלות אם בלמוד אלהי ואם בקנין ואשר הם
בלמוד הם המושכלות הראשונות אשר ישתתפו בהם כל בני אדם
אשר על המנהג הטבעי ואשר בקנין הם בהקשה ובחדוש המופתי
בהצטיירות האמתות הדבריות כמו הסוגים והמינים והחלקים והמדות
המיוחדות והמלות³⁶ הנפרדות והמורכבות בדרכים הנחלקים
מההרכבות וההקשות המחוברות האמתיות והכזבניות והגזרות

ואמא באכתסאב ואלתי באלהאם הי אלמיעקולאת אלואלי אלתי
 אשתרך פיהא גמיע אלנאם אלדין עלי אלמגרי אלטביעי ואלתי
 באלאכתסאב פהי באלקיאם ואלאסתנבאט אלבראהני פתצור
 אלחקאיק אלמנטקיה מאל אלגנאם ואלאנואע ואלפצול ואלכוואץ
 5 ואלאלפאט אלמפרדה ואלמרעבה באלצורב אלמכתלפה מן אלתרואכיב
 ואלקיאסאת אלמולפה אלחקיקה אלכאדבה ואלקצאיה אלמנתגה
 נתאיג צורוריה ברהאניה או גדליה או כטאביה סופסטאניה
 או שעריה ובתחקק אלממור אלטביעיה באלהיולי ואלצורה ואלעדם
 ואלטביעיה ואלמכאן ואלזמאן ואלתרכה ואלאגראם אלפלכיה
 10 ואלאגראם אלענצוריה ואלכוון ואלפסאד אלמטלקין וכון אלמוואליד
 אלכאניה פי אלגז ואלכאניה פי אלמעאדן אלכאניה עלי כרה
 אלארץ מן נבאת וחיואן וחקיקה אלנאסאן וחקיקה תצור אלנפס
 לנפסה ותצור אלממור אלריאציה מן אלעדריה ואלהנדסיה
 אללחניה ואלהנדסיה אלמנאטריה ותצור אלממור אלאלאהיה
 15 ומערפה מבאדי אלגוד אלמטלק מן חית הו וגוד ולואתקה באלקיה
 ואלפעל ואלמבדא ואלעלה ואלגודה ואלערץ ואלגנס ואלנוע
 ואלמצאדה ואלמגאנסה ואלאתפאק ואלאכתלאף ואלוחדיה ואלכתרה
 ואתבאת מבאדי אלעלום אלנטריה מן אלריאציה ואלטביעיה מן
 אלמנטקיה אלתי לא יתוצל אליהא אלא בהדא אלעלם באתבאת
 20 אלמבדע אלאל ו[אלנפס] אלכליה וכיפיה אלנואע ומרתבה אלעקל
 [מן אלמבדע] ומרתבה אלנפס מן אלעקל ומרתבה אלטביעיה מן
 אלנפס ומרתבה אלהיולי ואלצורה מן אלטביעיה ומרתבה אלאלאך
 ואלנגום [ו]אלכאניאט מן אלהיולי ואלצורה ולמא דא גלבת עלי
 הדא אלאכתלאף ואלתקדס ואלתאכר ומערפה אלנאסאניה אלאלאהיה
 25 ואלטביעיה אלכליה ואלענאיה אלאליה וקר תסתפיד הדא אלנפס
 אלנאטקה צורה מן אלחס באן תערץ עלי דאתה מא פי אלמנצורה
 אלחאפטה באסתכדאם אלמכתילה אלהמיה פתגד תלך אלצור
 ישתרך בעצדהא מע בעץ פי צפאת ותפתק פי צפאת אכר ומן

המולידות תולדות הכרחיות³⁷ מופתיות או נצחיות או הלציות או הטעיות או שיריות ובהתברר אמיתת הענינים הטבעיים בהיול והצורה וההעדר והטבע והזמן והמקום והתנועה והגרמים הגלגליים והגרמיים היסודיים וההויה וההפסד המוחלטים³⁸ וההויות הנולדות ההוות באויר וההוות במוצאים וההוות על כדור הארץ⁵ מצמצח וחי ואמתת האדם ואמתת הצטיירות הנפש את נפשה והצטיירות הדברים המוסריים מהמנינים והשעורים המלאכיים והשעורים הכוכביים³⁹ והשעורים הניגוניים והשעורים המראיים והצטיירות הדברים האלהיים וידיעת התחלות המציאה בסתם מצד שהיא מציאה והתלויות בה בכח או בפעל והתחלה והעלה¹⁰ והעצם והמקרה והסוג והמין וההפך והדומה וההסכמה והחלוק והאחדות והרבוז וקיום התחלות החכמות העיוניות מהמוסריות והטבעיות מן הדבריות אשר לא יגיעו אליהם אלא בזאת החכמה בקיום הבורא הראשון והנפש הכללית ואיכות המינים ומדרגת השכל מהבורא ומדרגת הנפש מהשכל ומדרגת הטבע מהנפש¹⁵ ומדרגת ההיולי והצורה מהטבע ומדרגת הגלגלים והכוכבים וההויות מההיולי והצורה ולמה הוטבעו על המחלוקת הזאת והקדימה והאחר וידיעת האנושות והאלהות והטבע הכללי והשגחה הראשונה ויש שתקבל זאת הנפש המדברת צורה מן ההרגש כאשר תראה על עצמה מה שיש ביצורי השומר להשתמש²⁰ ביצרי והמחשבי ותמצא הצורות ההם משתתף קצתם עם קצתם בתבניות ונפרדים בתבניות⁴⁰ אחרות ומן התבניות ההם צורות עצמיות ומהם⁴¹ מקריות והיא מחלקת אותם ומסדרת אותם ומחדשת הסוגים והמינים וההבדלים והסגלות והמקרים ואחר תרכיבם הרכבה הקשית ותוליד מהם תועלת התולדות בעזר השכל הכללי הסומך²⁵ אותם ואם היא נעזרת ראשונה בכחות ההרגשיים איננה צריכה אליהם בציור אלה הענינים בעצמם⁴² ובהרכבת ההקשים מהם לא בעת האמות ולא בעת הציור וכאשר הכחות ההרגשיים משיגים

חלך אלצפאת צור דאתיה ומנהא ערציה פתפצלהא ותרכבהא
 ותסתבט אלאגנאס ואלאנואע ואלפצול ואלכוואץ ואלאעראץ תם
 תרכבהא תרכיבא קיאסא פתנתג מנהא פואיד אלנחאיג [ב] אלעקל
 אלכלי אלמפיד להא ואן אסתעאנת אולא באלקרי אלחסייה פהי
 5 גיר מחתאגה אליהא פי תצור היה אלמעאני פי דאתהא ופי
 תרכיב אלקיאסאט מנהא לא ענד אלמצדיק ולא ענד אלמצור
 וכמא אן אלקרי אלחסייה אנמא תדרך נסבה אלמחסוס כולך
 אלקרי אלעקליה אנמא תדרך נסבה מן אלמעקול בתגריד אלצורה
 ען אלמארה ואלאחצאל בהא אלא אן אלקרה אלחאסה לא תפעל
 10 באראדהא כמא תפעל אלנאטקה בל תחתאג אלי אלקרה אלמחריכה
 ומעונה אלדסאית אלמוצלה אלצור אליהא ואמא אלקרה אלעקליה
 פתעקל בראתהא ותעקל דאתהא מתי שאת ולולך קיל אלקרה
 אלחאסה מנפעלה ואלעאקלה פאעלה וליס אלעקל באלפעל גיר
 צור אלמעקולאח מגרה פי דאת אלעקל באלקרה ולולך קיל אן
 15 אלעקל באלפעל עאקל ומעקול מעא ומן כואץ אלעקל אן יוחד
 אלכתייר ויכתר אלואחד באלתרכיב ואלתחליל ואלעקל ואן טהר
 פעלה בזמאן פי תרכיב אלקיאסאט באלרויה ואלפכרה פאן תחצילה
 לנתיגה לא יתעלק בזמאן בל דאת אלעקל מרפע ען אלזמאן
 ואלנפס אלנאטקה ארא אקבלת עלי אלעלום סמי פעלהא עקלא
 20 נטריא וארא אקבלת עלי קהר אלקרי אלבהימיה סמי פעלהא
 סיאסה וסמי עקלא עמליא וקד תסעד אלקרה אלנטקיה פי בעץ
 אלנאס מן אלאחצאל באלעקל אלכלי במא ינדהא ען אסתעמאל
 אלקיאס ואלרויה ויכפי אלמונה באלאלהאם ואלוחי ותסמי
 כאצתהא היה קדיסא פתסמי רוחא מקדסא ומן בראהין גוהריה
 25 אלנפס ואנהא ליס גסמא ולא ערצא אנהא צורה אלגסם לא
 תתקסם בראתהא כתקסים אלגסם ולא באלערץ כתקסים אלערץ
 בתקסם חאמלה פאן אללון ואלראיחה ואלטעם ואלחרארה
 ואלברודה קד תתקסם [בתקסם] חאמלהא ואן לס תתקסם בראתהא

בכאן⁴³ במה שמרגיש מן המורגש כן הכחות השכליות בהפשטת הצורה מהחומר וההתדבק בה אלא שכח המרגיש לא יפעל בעצמו כמו שיפעל המדבר אבל יצטרך אל הכח המניע ועזר האמצעיים המגיעים הצורות אליו אבל המשיכול משכיל בעצמו ומשכיל עצמו בעת שירצה ועל כן נאמר כי הכח המרגיש⁵ מתפעל והמשיכול פועל ואין השכל בפועל זולת צורת המושכלות מופשטות בעצם השכל בכח ולכן נאמר שהשכל בפועל משכיל ומושכל יחד ומן הכחות המיוחדות לשכל שיאחד הרב ויבנה האחד בהרכבה וההתכח והשכל וא"פ שנראה מעשהו בזמן בהרכבת ההקשות בעיון ובמחשבה הנה⁴⁴ הבנתו לתולדת איננו נראית⁴⁵ 10 בזמן אך עצם השכל מרומם מהזמן והנפש המדברת כשהיא מקבילה אל החכמות נקראת פעולתה שכל עיוני וכאשר הוא מקבילה לגבור הכחות הבהמיים נקראת פעולתה הנהגה ונקראת שכל מעשי וכבר יצליח הכח הרברי בקצת האנשים מהתדבקו בשכל הכללי במה שירוממהו מהשתמש בהקשה והעיון ויסיר¹⁵ מעליו הטורח בלמוד בנבואה ותקרא סגולתו זאת קדושה ותקרא רוח הקדש וממופתי עצמיות הנפש שאיננה גשם ולא מקרה וכשהיא⁴⁶ צורת הגשם לא תתחלק בעצמותה בהתחלק הגשם ולא במקרה כהחלק המקרה בהחלק נושאו כי המראה והריח והטעם והחמיות והקרירות כבר יתחלקו בהחלק נושאם ואם לא²⁰ יתחלקו בעצמותם והצורה השכלית איננה כי אם המושכל והמושכל מהאדם דרך משל לא יקבל החלוקה כי לא יצויר חצי אדם ולא חלק מהאדם אדם כמו שיצויר חלק מהגשם גשם וחלק מהגוון גוון וכן הגוון והגשם מצד שהם מושכלים לא יצטייר בהם חלק⁴⁷ הצי גוון⁴⁸ וחצי גשם מושכל כמו שנאמר חצי²⁵ הגשם ההוא מוחש וחצי גוון הנשוא עליו הרמזו אליו ולא יאמר חצי נפש המדברת אשר בראובן כמו שנאמר חצי גופו אחר שלא תוכר ולא תוגבל מצד מהצדדים ולא יורמז אליה וכיון

ואלצורה אלעקליה אנמא די אלמעקול ואלמעקול מן אלמנסאן
 מתלא לא יקבל אלקסמה או לא יתצור נצף אנסאן ולא גז מן
 אנסאן אנסאנא כמא תתצור גז מן אלגסם גסמא וגז מן אללון
 לונה וכדלך אללון ואלגסם מן חיתהמא מעקולאן פלא יתצור
 5 פיהמא קסמה פלא יקול נצף לון מעקול ונצף גסם מעקול כמא
 נקול נצף דאך אלגסם מחסוס ונצף אללון אלמחמול עליה אלמשאר
 אליה ולא יקאל נצף אלנפס אלנאטקה אלתי פי זיר כמא נקול
 נצף בדנה או לא תתמיז ולא תתחיז בגיה מן אלגהאח ולא
 ישאר אליהא פארא לם תכן גסמא ולא ערצא קאימא באלגסם
 10 חאלא פיה פקד טהר וגודהא למא יצדר ענהא מן אלמפעאל פלם
 יבק אלא אן תכון גודהא קאימא בדאחה מתצפא בצפאת אלמלאיכה
 ואלגואהר אלאלאהיה ואלאתהא אלאולי אלצור אלרוחאניה אלמתשכל
 פי וסט אלדמאג מן אלרוח אלנפסאני באלקוה אלמתכילה
 תצירהא פכירה אוה תחכמת פיהא ותרכבהא תרכיבאח ופצלחהא
 15 תפצילאח תורי עלי אנתאג עלם וקד כאנת קבל דלך תכיליה
 או כאנת תתחכם פיהא אלקוה אלוהמיה כמא יערץ פי אלמטפאל
 ופי אלבהאים ופי מא אנחרף מזאגה במרץ חתי תתעאטי תלך
 אלמשכאל עלי אלנפס אלמנסאניה ללתרכיבאח ואלחפצילאח
 אלמחחאג אליהא לאסתיפא אלנטר פי אלראי אלמקצור פיאחי
 20 אלראי נאקצא והמיה כלל או בעצה ומן אלדלאיל עלי מפארקה
 אלנפס אלגסד ואסתגנאהא ענה אן אלקוי אלגסמיה תצעה
 במדרכאתהא אלקויה כאלעין ענד אלשמס ואלאדן ענד אלצות
 אלקוי בפסאד אלתהא ואלנפס אלנאטקה ליסת כדלך בל תקף
 כל מא אדרכת עלמא אקוי ומן דלך אן אלהרם ינאל אלבדן ולא
 25 ינאל אלנפס בל תקוי בעד אלל סנה ואלבדן פי אלמחטאט ומן
 דלך אן אעמאל אלבדן מתנאהיה ואפעאל אלנפס גיר מתנאהיה
 או אלצור אלהנדיסיה ואלעדדיה ואלחכמיה גיר מתנאהיה ואדליל
 עלי וגוד גודהר עקלי מפארק ללאגסאם יקום ללנפס מקאם אלצור

שאיננה גשם ולא מקרה עומד בגשם חונה בו כבר נראה מציאותה
במה שיצא ממנה מהפעולות ולא נשאר אלא שתהיה עצם עומד
בעצמותו מתואר בתארי המלאכים והעצמים האלהיים וכליה
הראשונים הצורות הרוחניות המצטיירות באמצע המוח מהירות
הנפשי מן כח היצרי תשיבהו מחשבי כאשר תשלוט בו ותרכיבהו 5
הרכבות ותבדילהו הבדלות יביאהו אל הולדת חכמה⁴⁹ וכבר
היה קודם זה יצרי כשהיה שולט בו כח הרעיוני⁵⁰
המתשבי שאינו נכון⁵¹ כמו שיקרה בתינוקות ובבהמות ובמי
שנשתנה מזגו מחמת חולי עד שיעלמו אותן התמונות מהנפש
האנושית בעבור ההרכבות וההפרדות המצטרף אליהם להשלמת 10
העיון בעצה המכוונת ותבא העצה מחשבת⁵² כלה או
קצתה ומן הראיות על הפרד הנפש מהגוף ושאיננה צריכה
אליו כי הכחות הגשמיים יחלשו במושגיהם החזקים כעין
אצל השמש והאווז אצל הקול החזק בהפסד כליהם והנפש
המדברת אינה כך אבל תחזק כל אשר תשיג מדע חזק ממנה 15
ומזה כי הזוקן ישיג הגוף ולא ישיג הנפש אבל תחזק אחר
החמשים שנה והגוף בירידה ומזה שפעולות הגוף בעלות⁵³ תכלית
ופעולות הנפש בלתי בעלות⁵⁴ תכלית כי הצורות ההנדסיות⁵⁵
והמספריות והמשפטיות⁵⁶ בלתי בעלות⁵⁷ תכלית והראיה על מציאות
עצם שכלי נבדל מהגשמים יעמוד לנפש מעמד האור לראות⁵⁸ 20
ושהנפש כשנבדלה מהגשמים תתאחד בו שהנפש אין מדעיה הווים
בנסיון כי מה שיהיה בנסיון אין גוזרין עליו גזור גמור כי לא
יגזור האדם גזור גמור שכל אדם לא יניע אצלו כאשר יגזור כי
כל אדם מרגיש וכל מרגיש חי וכל חי עצם ושהכל יותר רב
מהחלק וזולת זה מהמושכלות הראשונות שהאמנתו בבירור 25
הדעות לא תתברר בלמוד ואם לא יהיה כן היה משתלשל העיון
אל מה שאין לו תכלית ואם כן מאצילות אלהית דבק בנפש
המדברת [והשפע הזה מה שלא בו זאת הצורה הכללית השכלית
לא יתכן שתפתחהו הנפש המדברת]⁵⁹ וכל מה שבו צורה שכלית

ללבצר ואן אלנפס אדא פארקת אלאגסאם אחרת בה אן אלנפס
 לס תחצל עלומהא באלתגרבא לאן מא חצל באלתגרבא לים
 יחכם עליה קטעא לאנה לים יקטע אלאנסאן חכמא אן כל אנסאנא
 לא יחרך אדניה כמא יקטע אן כל אנסאן חסאם וכל חסאם חי
 5 וכל חי גוהר ואן אלכל אכתר מן אלגז וגיר דלך מן אלמעקולאת
 אלואל לאן אעתקאדנא צחא אלערא לים יצה בתעלם אלא
 פיתסלס אלי מא להא נהאיה לה פהו אדן פיץ אלעארי יתצל
 באלנפס אלנאטקא והוא אלפיץ מא לס יכן לה חדה הדה אלצורה
 אלעקליה אלכליה לס ימכן אן ינקשהא פי אלנפס אלנאטקא
 10 וכל מא פיה צורה עקליה פי דאתה פהו גוהר גיר מתגסם פאדא
 הוא אלפיץ גוהר עקלי לא מתגסם קאים בראתה ותצור אלנפס
 ללצורה כמאל להא ואנמא יחצל להא אלאחצאל בהוא אלגוהר
 אלעקלי לכן עאק ען דלך אלאחצאל שגל אלבדן פלא יצה אלאחצאל
 אלתאם אלא ברפיץ גמיע קרי אלבדן פאנה לא מאנע לה[א] ען
 15 אלאחצאל בה גיר אלבדן פאדא פארקתה בקית מכמלה מתעלקה
 בה [מא] אמכנה מן אלפסאד מתצללה בהוא אלגוהר אלשריה
 אלמכני באלע[א] לס אלעלי וגיר הוא מן אלקרי פאנמא פעלה
 באלבדן פיריה בפסאד אלאלה לכן אלנפס אלנאטקא קד תצורתהא
 ואכזות לבאבהא כמא תקדם

20 י"ג קאל אלכזרי ארא להוא אלכלאם אלפלספי פצל תדקיק
 ותחקיק עלי סאיר אלכלאם

י"ד קאל אלחבר והוא אלדי כנת אכאפה עליך מן אלאנכראע
 וסכון אלנפס אלי אראהם למא צדר ענהם אלברהאן פי אלעלום
 אלריאציה ואלמנטק טאבת אלנפוס עלי כל מא קאלוה פי אלטביעה
 25 ופי מא בעד אלטביעה וטן אן כל מא קאלוה ברהאן פחלא שככת
 פי דעאריהם פי אלארבעה ענאצר אולא וטלבתהם בעאלם אלנאר
 אלדי ידעון אן הנאך אלנאר אלאחירה לא לון להא פימנע לון
 אלסמא ואלכואכב ומתי אדרכנא נחן נאר ענצריה בל כיפיה חארה

בעצמותו הנה הוא עצם בלתי מתגשם [אם כן האצילות הזאת עצם שכלי בלתי מתגשם]⁶⁰ אך⁶¹ עומד בעצמותו וציוור הנפש לצורה שלמות לה ויהיה לה בה ההתדבקות בעצם הזה השכלי אבל תעתיקה מההתדבקות ההוא טרדת הגוף הנה לא התאמת ההתדבקות התמים אלא במיאוס וגיועול כל כחות הגוף כי אין⁵ מונע לה מההתדבקות בו זולת הגוף וכשתפרד ממנה תשאר פנויה ניצולת⁶² ממה שהיה אפשר לו מן ההפסד מתדבקות בעצם הזה הנכבד המכונה בעולם העליון וזולת זה מהכחות אין מעשהו כי אם בגוף ותסור בהפסד הכלי אבל הנפש המדברת כבר ציירה אותם הצורות ההם⁶³ ולקחה לבותיהם כמו שקדם:

10 י"ג אמר הכוזרי אני רואה לדברים האלה הפילוסופיים יתרון דקדוק וברור על שאר הדברים:

י"ד אמר החבר וזהו מה שהייתי מפחד⁶⁴ עליך מהפתיי ומנוחת הנפש אל דעותם למה שנחברר מהם המופת בחכמות ההרגלות וההגיון בטחו הנפשות על כל מה שאמרוהו בטבע¹⁵ ובמה שאחר הטבע וחשבו שכל מה שאמרוהו מופת ולמה לא תספק בטענותם ביסודות הארבעה ראשונה ותתבע אותם בעולם האש אשר יטענו ששם האש העליונה אין גוון לו שימנע גוון השמים והכוכבים ומתי השגנו אנחנו אש יסודית אבל איכות חמה בתכלית אם תחנה בארץ תהיה גחלת ואם תחנה באויר²⁰ תהיה שלהבת ואם תחנה במים תהיה מים רותחים ומתי ראינו גשם אש ואוירי נכנסים בחומר הצמח והחי עד שנגזור שהוא מורכב מהארבעה כלם אש ואויר ומים וארץ אמור שהשגנו המים והארץ והשתנותם והכנסם בחומר הצמח ולאור ואחמיותם השמש עזר בהויה בדרך האיכות לא בגשם אש ולא בגשם אויר או מתי²⁵ ראינו אותם נתקים אל אלה הארבעה בעיניהם אם יתק חלק אל דמות העפר אינו עפר אבל היא אפר ראוי לרפואה והחלק הנתק אל דמות המים אינו מים אבל הוא סחיטה או לחות ארסי או

פי אלגאיה אן חלֹת ארצָא כאנת גמרא ואן חלֹת הוא כאנת להרבא
 ואן חלֹת מאא כאנת מגלי ומתי שאדהנא גסמא נאריא והואיא
 דאכלין פי מאדֹה אלנבאת ואלחיואן חתי נקצִי אַנְה מרֹכב מן
 אלארבעֹה כלהא נאר והוא ומא וארִיץ הב אַנְה אדרכנא אלמא
 5 ואלארִיץ ואסתחאלתהמא ודכולהמא פי מאדֹה אלנבאת וללהוא
 ולחרארה אלשמס מעונֹה פי אלכון בטריק אלכיפיה לא בגס נאר
 ולא בגס הוא או מתי ראינאהא תנחֹל אלי אלארבעֹה באעיונאהא
 אן אנחֹל גז עלי שביה אלתרֹאב פליס תראבא בל רמאד יצלח
 לדוא מא ואלגז אלמנחֹל עלי שביה באלמא וליס במא לכן עצארה
 10 או רטובה סמיה או גדאיה לא מא שרוב ואלגז אלמנחֹל אלשביה
 באלהוא כאן בכארא או קתארא לא הוא יצלח יתנפס בה והיה
 איצא רבמא אסתחאלת אלי חיואן או אלי נבאת או אנעקת פי
 אַנְזא אלארִיץ וצארת מן אסתחאלֹה אלי אסתחאלֹה ופי אלנאדר
 יקע להא אלסתחאלת אלי ענצֹר כאלִץ נעם אן בעד אלתתבע
 15 יכרֶג לנא אלצטראר באלקול באלחרארה ואלברודֹה ואלרטובה
 ואלירוסֹה ואַנְהא כיפִיאת אול אד לא יכלו מנהא או מן
 אלגסאם ואן אלעקל יחל אלמרֹכבאת אליהא וירֹכבהא מנהא ויצֵע
 להא גואהר חאמלֹה פיקול נארא והוא ומא וארצָא באלתצור ואלקול
 לא באַנְהא כאנת קטֹ בסיטֹה כארגֹ אלדֹהן ותרֹכב מנהא כל מכוֹן
 20 וכיף יקולון הדא והם יקולון באלקדם פלם יזל אלגסאן מתכֹנא
 מן מני דם ואלדם מן אלגדיה ואלגדיה מן אלנבאת ואלנבאת
 כמא קלנא מן בזור ואלמא אלדי יסתחיל גדא משאכלא לה במעונֹה
 מן אלשמס ואללהוא ואלארִיץ נעם ולגמיע אלכואב ונסב אלפלאך
 תאחיר ומעאון פיה פהדא אלשך פי אלענאצר עלי ראיהם ואמא
 25 עלי ראי אלשריעֹה פאן אללה קד אכתרע אלעאלם כמא הו וחיואנה
 ונבאתה מצֹר פלם יחתֶג אלי תקדים בוסאיט ותרכיב מרכבאת
 ופי איגאב אלחדת חסדיל כל צעב ותוטיה כל מתעדד אדא תחִילת
 ען הדא אלעאלם לם יכן חֹם כאן במשיה אללה חין שא לֹם תשקי

מזוני לא מים ראויים לשתייה והחלק הנתק אל דמות האויר
היה איד או קיטור לא אויר ראוי להתנשם בו ואלה גם כן
פעמים ישתנו אל בעלי חיים או לצמחים וקפאו בחלקי הארץ
וילכו מהשתנות אל השתנות ובפלא יפול בהם השתנות
אל יסוד גמור אמת כי אחר המחקר יוצא לנו ההכרח להודות ⁵
בחמימות והקרירות והלחות והיבשות ושהם איכיות ראשוניות
לא ימלט מהם או ממצועיהם גשם מהגשמים ושהשכל יתוך
המורכבות אליהם וירכיב מהם ויניח להם עצמים נושאים ויאמר
אש ואויר ומים וארץ בצויר ובמאמר לא שהם היו כלל פשוטים
חוצץ לשכל ויתרכב מהם כל הווה ואיך יאמרו זה והם יאמרו ¹⁰
בקדמות אם כן לא סר האדם הווה משכבת זרע ודם והדם מהמזונות
והמזונות מהצמח והצמח כמו שאמרנו מכת זרע והמים אשר
ישתנו לדומה ⁶⁵ להם בעזר מהשמש והאויר והארץ אמת שלכל
הכוכבים ומצב ⁶⁶ הגלגלים רושם ועזר בו הנה זה הספק
ביסודות על דעתם ואולם על דעת התורה הנה האל ברא העולם ¹⁵
כמו שהוא ובעלי חיים שלו וצמחיו מצויירים ואין צריך להקדים
מצועים ולהרכיב הרכבות ובהודות בחדוש קל כל קשה והתישר
כל מעקש כשירומה מזה העולם שהוא לא היה ואחר כן היה
בחפץ האל בעת שרצה ואיך שרצה ⁶⁷ לא ⁶⁸ תצטער להקירה
איך התהוו הגשמיים ואיך נקשרו בהם הנפשות ולא תתרחק נפשך ²⁰
מקבול הרקיע והמים אשר מעל לשמים והשדים אשר יזכירם
רבוחינו והספורים המקווים מן ימות המשיח ותחיית המתים
והעולם הבא ומא צרכנו אל זאת התחבולה בהשארות הנפש אחר
כלות הגוף והמסופר ⁶⁹ הצודק המקובל כבר אמת אצלנו
היעודים הניחם יהיו רוחניים או גשמיים ⁷⁰ ואם נמשיך דרכי ²⁵
ההגיון לקיים הדעות בם ולבטלם וכלו החיים בלעדיו תולדה ומי
לנו באמתת מה שהביאנו בשוהנפש עצם שכלי לא יוגבל במקום
ולא ישיגהו הווה ולא הפסד ובמה תוכר נפשי מן נפשך או מן

פי אלבחה כִּיף תכֹּונת אלֶאגֶסאם וכִיף ארתבט בהא אלֶאנפס ולם
 תשמז נפסך מן קבול אלרקיע והמים אשר מעל השמים ואלשיאטרן
 אלתי תזכרהא אלֶאחבאר ואלֶאכבאר אלמנחטרה מן ימות המשיח
 ותחיית המתים והעולם הבא פמא האנתנא אלי הִדא אלתיחיל פי
 5 בקא אלנפס בעד פנא אלגסד ואלמזכבר אלצאדק אלמקלד קד חקק
 ענדנא אלמעמד ודעהא תכון רוחאניה או גֶסמאניה ואן תתבעת
 טריק אלמנטק לאתבאת אלֶארא פיהא ולאחאלתהא פני אלעמר דון
 נתיגה ומן לנא בצחה מא אורדנא באן אלנפס גוהר עקלי לא יתחיו
 במכאן ולא ידרכה כון ולא פסאד ובמא דא תתמיו נפסי ען נפסך
 10 או ען אלעקל אלפֶעֶאל וסאיר אלעלל ואלעלה אלֶאולי תם כִּיף
 לא תאחדת נפס ארסטוטאליס ונפס אפלאטון וידרי כל ואחד
 מנהמא צאחבה ומעתקדה וצמירה וגמיע אלפלאספה תם כִּיף לא
 יעקלון מעקולאתהם דפעה ואחדה כמא הי ענד אללה וענד אלעקל
 אלפֶעֶאל וכִיף ידרכהם אלנסיאן ול[מ]א יחתאגון אלי פכר פי
 15 מעקולאתהם גזא בעד גז תם כִּיף לא יגד אלפילסוף נפסה אדא
 נאם ואדא סכר ואדא תברסם ואדא אצאבתה צרבה פי דמאנה
 ואדא שאן והרם ומא אלדי נקצי עלי מן בלג אקצרי עלם אלפלאספה
 וערצה וסואס סודאני או ברסאם נפסי ינסי גמיע עלמה אליס
 דאך הו הו בעינה אם נקול אנה גירה תם נפרץ אנה ברר מן
 20 עלתה בתדריג וגעל יתעלם מן קבל ושאן לם ידרך אלעלם אלֶאול
 הל תציר לה נפסאן מפארקתאן אלואחדה מן אלֶאכרי תם נפרץ
 אן תבדל מזאגה אלי חב אלגלבה ואלשהואת אקול אן לה נפס
 פי אלנעים ונפס פי אלעדאב ואי אלחדוד מן אלעלם הו אלדי תציר
 בה נפס אלֶאנסיאן מפארקה ללגסד גיר תלאפה אן כאן בגמיע עלם
 25 אלמגודאדת פכחיר מא יבקי עלי אלפילסוף לא ידריה ממא פי
 אלסמא ופי אלֶאריץ ופי אלבהר ואן כאן יקנע באלבעץ פכל נפס
 נאטקה מפארקה לאן אלמעקולאת אלֶאול מגרורזה פיהא ואן
 כאן אנמא תפארק אלנפס בתצור אלמעקולאת אלעשר ומא פוקהא

השכל הפועל ושאר העלות והעלה הראשונה עוד איך לא יתאחדו
נפש ארסטו ונפש אפלטון וידע כל אחד מהם דעת חבריו והאמתו
וסתרייו וכלל הפילוסופים עוד איך לא ישכילו מושכליהם פתאם
כמו שהם אצל האל ואצל השכל הפועל ואיך תשיגם השכחה
ולמה יצטרכו אל התכונה במושכליהם חלק אחר חלק עוד איך ⁵
לא ימצא הפילוסוף את נפשו כאשר יושן וכשנשתכר וכשהגיע לו
ברסאם כלומר מורסא במוח וכשמצאה אותו הכאה במוחו וכשיוזקין
ויבלה ומה אשר נגזר על שהגיע לקצה מחכמת הפילוסופיא וקרדו
בלבול שחורי או ברסאם ושוכח כל חכמתו האם אין זה הוא
בעינו או נאמר שהוא זולתו עוד נניח שהבריא מחליו בהדרגה ¹⁰
וקבל עליו להתלמד מראש והזקין ולא ישיג המדע הראשון האם
ישובו לו שתי נפשות נבדלות אחת משתיהן בלעדי האחרת עוד
נניח שנשתנה מזגו אל אהבת ההתגברות והתאוות הנאמר כי יש
לו נפש בגן עדן ונפש בגיהנם ואי זה הוא הגבול מהמדע שתשוב
בו נפש האדם נבדלת מהגוף בלתי אובדת אם היה בכלל מדע ¹⁵
הנמצאות הרבה מה שנשאר על הפילוסוף לא ידעו ממנה
שבשמים ובארץ ובים ואם היה מספיק הקצת הנה כל נפש
מדברת נבדלת לפי שהמושכלות הראשונות תקועות בה ואם היה
אמנם תפרד הנפש בצויר העשרה מאמרים ומה שלמעלה מהם
מהתחלות התבונה ויוכללו בהם הנמצאות כלם כשיקחם הגיוניות ²⁰
מבלעדי השלמה לתכליתם הוא מדע קרוב יושג מיומו ורחוק
שישוב האדם מלאך מיומו ואם אי אפשר מבלתי הגעתם לקצה
וההקפה בהם ההגיוניות וטבעית הוא עיון בלתי מושג והוא אובד
בלי ספק על דעתם והנה כבר נתפתית לדמיונות נפסדות ובקשת
מה שלא נתן לך ²¹ ויצרך עליו ולא הושם בטבע בשר השגתו ²⁵
בהקש אבל יושם זה בטבע הנבחרים מסגולת הבורא יחברך
הזכים מזכי הבריא ²² בתנאים אשר הזכרנום יגיעו אותם הנפשות
אשר יצוירו העולם בכלליו ויראו אלהיהם ומלאכיו ויראו קצתם

מן מבדרי אלפכר ותנחצר פיהא אלמוגודאח כלהא באן יאכרהא
 מנטקיה דון תקצו לנזאיהא פעלם קריב ידרך מן יומה ובעיר
 אן יציר אלאנסאן מלכא מן יומה ואן כאן ולא בד מן תקציהא
 ואלאחאטה בהא מנטקיה וטביעה פאמר גיר מדרך פהו תאליה
 5 חלאך לא מחאלה עלי ראייהם ולקד אנכדעת לביאלאת פאסדה
 וטלבת מא לם ימכנך מנה כאלקך ולם תגעל פי גריזה אלבשר
 אדראכה בקיאם לכן געל דלך פי גריזה אלמצטפין מן צפוח
 אלכלק באלשראיט אלתי דכרנאהא תחצל להם תלך [אלנפוס]
 אלתי תתצור אלעאלם באסרה ותדרי רבא ומלאיכתהא ותרי
 10 בעצהא בעצא ויעלם בעצהא צמאיר בעצה כמא קאל גם אני ידעתי
 דחשו ונחן לא נדרי כיה דלך ובמא דא אלא אן יאחינא מן טריק
 אלנבחה ולו כאן עלם אלפלאספה פי דלך חקא לאדרכוהא או
 יתכלמון פי אלנפוס ופי אלנבחה והם כסאיר אלבשר נעם אנחם
 פצלוא באלחכמה אלאנסאניה כמא כאן יקול סקראט אלאול
 15 אחינוא[י] יא קום אני לסת אכפר חכמתכם אלאלאהיה לכני אקול
 אני לסת אחסאה ואמא אנא פחכים בחכמה אנסאניה ואנחם
 למעאדיר למא אחתאגורא אלי קיאסאתהם לעדם אלנבחה ואלמור
 אלאלאהיה ענדהם אתקנורא אלעלום אלברזאניה אתקאנא לא נחאיה
 וראהא ואנפרדוא לדלך ולא כללאך בין שכצין פי תלך אלעלום
 20 ויכאר אלא אחפאק בין שכצין פי מא תכאלפא בעד דלך מן
 אלארא פי מא בעד אלטביעה נעם ופי כתיר מן אלטביעה ואן
 וגדת גמלה מתפקין עלי ראי ואחד פליס דלך לבחת ונתיגה וקף
 עליהא ראייהם בל אנחם שיעה אחד[י] אלמתכלמין יקלדונה
 כשיעה פיתאגורא ושיעה אבנדקליס ושיעה ארסטוטאליס ושיעה
 25 אפלאטון וגירהם ואצחאב אלמטלה ואלמיטאן והם מן שיעה
 ארסטוטאליס ול[ה]ם פי אלמבאדרי ארא חסכה אלעקל ויסקפהא
 אלעקל כתעלילהם פי דוראן אלפלך אנה יטלב כמאלא ינקצה
 ליכון מחאדיא לכל גהה ולמא לם ימכן דלך דאימא ולכל גז

את קצתם וידע קצתם סתרי קצתם כמו שנאמר גם אני ידעתי
החשו ואנחנו לא נדע זה וכמה זה אם לא שיבואנו מדרך הנבואה
ואלו היתה חכמת הפילוסופים בזה אמת היו זוכרים דברים⁷³
בנפשות ובנבואה והם כשאר בני אדם אמת שהם נתעלו בחכמה
האנושית כמו שהיה אומר סקראט הראשון העם אני לא אכפור⁵
חכמתכם האלהית אבל אני אומר לא אדעה אמנם אני חכם
בחכמה האנושית ויש להם התנצלות למה שנצטרכו אל הקשיהם
להעדר הנבואה והאור האלוהי אצלם תקנו החכמות המופתיות
תקון אין תכלית אחריו והתיחדו בזה ואין חלוק בין שני אישים
בחכמות ההם וכמעט שאין הסכמה בין שני אישים במה שיתחלפו¹⁰
אחר זה מהדעות במה שאחר הטבע גם בהרבה מהטבע ואם נמצא
כת אחת מסכמות על דעת אחת הנה אין זה לחקירה ותולדה
שעמדה עליהם דעתם אבל שהם סיעה אחת מהמדברים יקבלו
ממנו כסיעת פיתאגורש וסיעת אבנדקליס וסיעת אפוקראט⁷⁴ וסיעת
ארסטו וסיעת אפלטון וזולתו ובעלי החשך והאור וההולכים והם¹⁵
מסיעת ארסטו ולהם בתחלה דעות מפסידות השכלים יבזם השכל
כהעללתם בסבוב הגלגל שהוא יבקש שלמות יחסר לו כדי שיהיה
נכחי לכל צד ולמה שלא יתכן זה תמיד לכל חלק יבקשהו על
ההמרה והעקב וכמו התעצמום⁷⁵ בשפעים השופעים מהראשון יתברך
ואיך התחייב מהמדע בראשון מלאך ומן המדע בעצמו גלגל²⁰
והורדגו אל אחת עשרה מדרגות ועמדו השפעים אצל השכל
הפועל ולא יחוייב ממנו לא גלגל ולא מלאך ודברים הם בספוק
למטה מספר יצירה ובכלן יש ספקות ואין הסכמה בין פילוסוף
וחבריו אבל ינוצלו עכ"פ ונתן להם שבח על מה שטענו ממופשט
הקשיהם וכונו הטוב ועשו הנימוסים השכליים ומאסו העולם והם²⁵
על כל פנים מעולים אחר שלא יחוייב להם קבול מה שאצלנו
ואנחנו יחוייב לנו קבול הדעות והקבלה אשר הוא כראייה:
ט' אמר הכוזרי השמיעני בחסדך כללים מקוצרים מן הדעות

טלבה עלי אלתעאקב ומתל תכרצהם פי אלפיון אלפאיצה ען
אלאול תע וכיף לזם ען אלעלם [ב]אלאול מלאך וען אלעלם בנפסה
פלך ותדרגת אלי יא רתבה וקפת אלפיון ענד אלעקל אלפעאל
ולם ילזם ענה לא מלך ולא פלך ואשיא די פי אלעקנאע דון
5 ספר יצירה ופי גמיע דלך שכוך ולא אתפאק בין פילסוף וצאחבה
לכן יעדרון עלי כל חאל וישכרון עלי מא אנתגוא מן תגרד
קיסאתהם וקצדוא אלכור ושמלוא אלנואמים אלעקליה וזהדוא
פי אלדניא פהם עלי כל חאל מפצלון אד לא ילזמהם קבול
מא ענדנא ונחן ילזמנא קבול אלמשאהדה ואלתואתר אלדי הו
10 כאלמשאהדה

טו קאל אלכזרי עסי נכת מכתצרה מן אלארא אלתי תכלצת ענד
אלאצוליון והם אלמסמון ענד אלקראיון באצחאב עלם אלכלאם
טז קאל אלחבר לא פאיד דלך גיר אלתהדק פי אלכלאם ואלעון
עלי מא קיל הוי זהיר ללמוד מה שתשיב את אפיקורוס לאן אלעאלם
15 אלסאדג כאלאנביא מתלא קלילא מא יקדר אן יפיד אחדא בטריק
אלתעלים ולא ירד עלי מסאלה בטריק אלכלאם וצאחב אלכלאם
יטהר עליה רונק עלם חתי אנה יפצלה אלסמאע עלי דלך אלסאדג
אלכיר אלדי עלמה עקאיד לא יצרפה ענהא צארף וגאיה דלך
אלמחכלם פי כל מא יתעלמה ומא יעלמה אן יחצל פי נפסה ופי
20 נפס מתעלמיה אלעקאיד אלתי פי נפס דלך אלסאדג אלמטבוע
ורבמא אפסד עלם אלכלאם כתירא מן עקאיד אלחק עליה במא
יורדה מן אלשכוך ואלארא אלמנתקלה כאלדין נראהם מן אלדין
יקרון אעאריץ וידקקון וזנהא ונסמע געגעה וכלמאת האילה פי
עלם הין עלי אלמטבוע ידוק וזן אלשער ולא יגזז עליה זחף בוגה
25 וגאיה אולאיד [אן] יצירוה מתל הדא אלדי יטהר גאהלא באלערוץ
לאנה לא יקדר אן יעלמה ואולאיד יקדרון עלי תעלימה נעם ואן
הדא אלמטבוע יעלם מטבועא אכר באקל אשאהה וכדלך אלקום
אלמטבועין ללחשרע ולתקרב אלי אללה תע תנקדה פי נפוסהם

אשר נתבררו אצל חכמי שרשי האמונה והם הנקראים אצל הקראים בעלי חכמת הדברים:

ט"ז אמר החבר אין בזה תועלת זולת התדוד בדברים והעזר על מה שנאמר הוי זהיר במה שתשיב לאפיקורוס כי החכם התמים כמו הנביאים על הדמיון מעט הוא שיוכל להועיל אדם בדרך הלמוד ולא ישיב על חולק בדרך הדבור ובעל הדבור יראה עליו הוד חכמה עד שישים לו השומע יתרון על התמים ההוא החסיד אשר חכמתו אמונתו לא ישיבהו מהם משיב ותכלית המדבר ההוא בכל מה שילמדו וילמדו שיכנס בנפשו ובנפש תלמידו האמונות אשר בנפש התמים ההוא המוטבע ואפשר 10 שתפסיד חכמת הדברים הרבה מאמונות האמת עליו במה שיביאהו מהספקות והדעות הנעתקות כאשר נראה מאשר לומדים מקצבי השיר ומדקדקים במשקלם ונשמע להם המייה ודברים מבחילים בחכמתם ונראה המוטבע⁷⁶ הוא טועם משקל השיר ולא יעבור עליו דבר בשום פנים ותכלית האנשים ההם שידיו כמו זה אשר נראה 15 סכל במקצב מפני שאינו יוכל ללמדו להם והם יכולים ללמוד אמת כי המוטבע הזה יוכל ללמד מוטבע כמוהו ברמז מעט וכן העם המוטבעים לתורה ולהתקרב אל האלהים יקדחו בנפשותם ניצוצות מדברי החסידים וישבו מאורות בלבותם וזולת המוטבע הוא הצריך אל חכמת הדברים ואפשר שלא תועילה ואפשר 20 שתזיקהו:

י"ז אמר הכוזרי אינני מבקש ממך שתעמיק בענין הזה אבל אבקש ממך דבר בשרש האמונה יהיה לי למזכרת מפני ששמעתי שמעו ונכספה נפשי אליו:

י"ח אמר החבר תחלה מה שצריך להעמיד חדוש העולם 25 ולקיים⁷⁷ הדבר בבטול קדמות העולם אם היה החולף אין לו ראשית הנה האישים הנמצאים בזמן החולף עד העת הזאת אין תכלית להם ומה שאין לו תכלית לא יצא אל חפועל ואין יצאו האישים

שראראת מן כלמאת אלאכיאר ותציר להם אנואר פי קלובחם
וגיר אלמטבוע דו אלדי יחתאג אלי עלם אלכלאם ורבמא למ
ינפעה בל רבמא אצ"ר בה

י"ד קאל אלכזרי למ אטאלבך במא יגאל פי ה"א אלמעני
5 ואנמא אטלב נכתה אצוליה פאלדי תדכרה לי אד קד קרעת סמעי
ותשווקת נפסי אליהא

י"ה קאל אלחבר פאול מא ינבגי אתבאת אלחדת ללעאלם
אלקול פי אבטאל קדם אלעאלם אן כאן אלמאצי לא או"ל לה
פאלאשכאן אלמוגודה פי סלאף אלדהר אלי וקתנא ה"א לא
10 נהאיה להא ומא לא נהאיה לה לא יכרג אלי פעל פכיף כרגת
חלך אלאשכאן אלי אלפעל ודי לא נהאיה להא כהרה לא מחאלה
אן ללמאצי אלא"ל וללאשכאן אלמוגודה עדר יתנאהי לאן פי
ק"ה אלעקל אן יעד אלפא ואלאף אלאף מצאעפה אלי מא [לא]
נהאיה לה ה"א פי אלק"ה ואמא אן יכרגהא אלי חד אלפעל פלא
15 לאן מא יכרג אלי אלפעל ועד ואחדא כולך אלעדר אלכארג [אלי]
אלפעל די נהאיה לא מחאלה ומא לא נהאיה לה פכיף יכרג אלי
אלפעל פללעאלם א"א אבתדא ולדוראת אלפלך עדר מתנאה ומן
דלך אן מא לא נהאיה לה לא נצף לה ולא יצעף ולא נסבה
עדריה ונחן נדרי אן דוראת אלשמם גז מן יב מן דוראת אלקמר
20 וכדלך סאיר חרכאת אלאפלאך בעצהא ענד בעץ פיציר ה"א בעץ
ה"א וליס פי [מא] לא נהאיה לה בעץ פכיף יציר ה"א מתל
דאך לא נהאיה לה והו דונה או פוקה אעני אנה אזיד עדר או
אנקץ עדר ומן דלך כ"ף אנתהי מא [לא] נהאיה לה אלינא אן
כאן קבלנא מן אלכלק מא [לא] נהאיה לעדדהם פכיף אנתהי
25 אלעדד אלינא ומא תנאהי אלי שי פלא בד לה מן אבתדא
ואלא פכל ואחד מן אלאשכאן יחתאג פי וגודה אנתטר וגוד
אשכאן קבלה לא נהאיה לה פלא יוגד אחד פצל
אלעאלם חאדת לאנה גסם ואלגסם לא יכלו ען אלחרכה

ההם אל הפועל והם אין להם תכלית מדובר ואין ספק כי לחולף ראשון ולאישים הנמצאים מספר יגיע אל תכלית כי בכח השכל למנות אלפים ואלפי אלפים כפולים עד לאין תכלית זה בכח אבל שיוציאהו אל גבול הפועל לא כי אם מה שיצא אל גבול הפועל ונמנה אחד⁷⁸ כן המנין הוציא אל הפועל יש לו תכלית בלא ספק ומה שאין לו תכלית איך יצא אל גבול הפועל אם כן לעולם התחלה ולסבובי הגלגל מספר מגיע אל תכלית ומזה כי מה שאין לו תכלית אין לו חצי ולא כפל ולא ערך מספרי ואנחנו נדע כי סבובי גלגל השמש חלק משנים עשר מסבובי הירח וכן שאר סבובי הגלגלים קצתם אל קצתם ויהיה זה קצת זה ואין במה¹⁰ שאין לו תכלית קצת ואיך ישוב זה כמו זה וכן גילו⁷⁹ אין לו תכלית והוא קצת ממנו או גדול ממנו רוצה לומר שהוא יותר מספר או פחות מספר ומזה היאך הגיע מה שאין לו תכלית אצלנו אם היה לפנינו מן הברואים מה שאין תכלית למספרם איך הגיע המספר אלינו וכאשר יהיה לדבר תכלית אי אפשר¹⁵ לו מבלי תחלה ואם איננו כן יהיה כל אחד מהאישים צריך במציאותו להמיתין למציאות אישים לפניו אין להם תכלית ולא ימצא איש:

פרק העולם חדש כי הוא גוף והגוף איננו נמלט מתנועה ומנוחה ושניהם מקרים מתחדשים עליו באים זה בעקב זה והבא²⁰ עליו חדש מבלי ספק בעבור בואו והחולף חדש כי אם היה קדמון לא היה נעדר ושניהם חדשים ומה שאיננו נמלט מן החדושים הוא חדש כי לא קדם לחדושים והחדושים חדשים א"כ הוא חדש:

פרק אי אפשר למתחדש בלי סבה שתחדשהו כי אי אפשר²⁵ למתחדש בלי עת שיתייחד בו יתכן לקבוע לו לפניו ואחריו והיתחדו בעתו מבלעדי מה שלפניו ומה שלאחריו מצריך אל מיהר:

ואלסכון והמא ערצאן הארתאן עליה מתעאקבאן פאלטארי עליה
 הארת לא מחאלה לטריאנה ואלסאבא הארת לאנה לו כאן קדימא
 למא אנעדס פכלאדמא הארתאן ומא לא יכלו ען אלחוארת פהו
 הארת אד לס יסבא אלחוארת ואלחוארת הארתה פהו הארת
 5 פצל לא בד ללחארת מן סבב יחדתה לאן לא בד ללחארת
 מן וקת יכתץ בה ימכן אן יפרץ לה קבל ובעד פאכתצאצה
 בוקתה דון מא קבלה ובעדה יצטר אלי אלמכצין פצל אללה
 אלאלו קדים לס יזל לאנה אן כאן מחדתא אפתקר אלי מחדת
 ויסתלסל דלך אלי מא לא נהאיה ולא יתחצל אן ינחדי אלי
 10 מחדת קדים הר אלאלו [והו] מטלובנא פצל אללה אברי לא
 יזאל לאן למא חבת לה אלקדים אנחפי ענה אלעדס לאן חדית
 אלעדס מחתאג אלי סבב כמא אן עדס אלחדת מחתאג אלי סבב
 פאנה לא ינעדס אלשי מן קבל נפסה לכן מן קבל צדה ולא צד
 לה ולא מתל לאן מא הר מתלה פי גמיע אלוניה פהו [הו] לא
 15 יוצף באחנין ואמא אלמעדס פלא ימכן איצא אן יכון קדימא לאן
 הוה קד תבין וקדם וגודה ולא ימכן אן יכון חדיתא לאן כל
 הארת אנמא הר מעלול להוה אלקדים פכיה יעדס אלמעלול
 עלתה פצל אללה לים בגסם לאן אלגסם לא יכלו ען הווארת
 ומא לא יכלו מן אלחוארת פהו הארת ומן אלמחאל תסמיתה
 20 ערצא לאן אלערץ קיאמה בלגסם אלחאמל פאלערץ מעלול ללגסם
 תאבע לה מחמול עליה ואללה תע לא יתחיי ולא יכתץ
 בגדה דון אכרי לאן הוה מן שרוט אלגסם פצל
 אללה תע עאלם במא גל ומא דק ולא יעזב ען עלמה שי
 אד תבין אנה כלק אלכל ורתבה ונטמה כמא קאל הנוטע אוזן
 25 הלא ישמע אם יוצר עין הלא יביט וקאל גם חשך לא יחשיך ממך
 וגו' כי אתה קנית כליותי וגו' פצל אללה תע חי אד קד
 חבת לה אלעלם ואלקדרה פקד חבת לה אלחיהוה לכן לים כחואתנא
 אלמחדתה כאלחס ואלחרכה לאכן חיהוה מענאדא אלעקל אלמחץ

פרק האלהים קיים קדמון לא יחלוף כי אם היה חדש היה צריך אל מחדש וזה משתלשל אל מה שאין לו תכלית ולא יובן עד שיגיע אל מחדש קדמון הוא הראשון והוא אשר אנחנו מבקשים:

פרק האלהים נצחי לא יחלוף כי מה שנתקיים לו הקדמות 5 התרחק ממנו ההעדר כי חדש הנעדר צריך אל כונה כמו שהעדר החדש צריך אל סבה כי לא יעדר הדבר מחמת עצמו אך מחמת הפכו ואין הפך לו ואין דמיון כי מה שהוא דומה לו בכל פנים הוא הוא לא יסופר בשנים אבל ההפך⁸⁰ המעדר לא יתכן גם כן שיהיה קדמון כי זה כבר התבאר וקדמות מציאותו ולא יתכן 10 שיהיה חדש כי כל חדש אמנם הוא עלול לקדמון הזה והאין יעדר העלול עלתו:

פרק האלהים איננו גוף כי הגוף איננו נמלט מחדושים ומה שאיננו נמלט מן החדושים הוא חדש ומן השקר שיקרא מקרה כי המקרה עמידתו בגוף הנושא והמקרה מעולל לגוף הולך 15 אחריו נשוא עליו והאלהים יתברך איננו נגבל ואיננו מתיחד בצד מבילתי אחר כי זה מתנאי הגוף:

פרק האלהים יודע כל דבר קטן וגדול ולא ימלט מיריעתו דבר כי התבאר שהוא ברא הכל וסדרו ותקנו כמו שאמר הנוטע 20 און הלא ישמע אם יוצר עין הלא יביט ואמר גם חשך לא יחשיך 20 ממך ואמר כי אתה קנית כליותי:

פרק האלהים יתברך חי כי כבר נתקיימה לו החכמה והיכולת אם כן נתקיימה לו החיות אך לא כחיותינו הנגדרת בהרגשה ובתנועה אבל חיות ענינה השכל הגמור והוא הוא והוא היא:

פרק האלהים חפץ כי כל הבא ממנו באפשר שיבא הפכו 25 או העדרו או קודם העת אשר בו או אחריו ויכלתו על שני הענינים שזה ואי אפשר שלא יהיה חפץ ישיב היכולת אל אחד מהם מבילתי האחר ויש לאומר לומר כי מדעו מספיק משיצטרך

והי' הו' והו' הי' פצל אללה תע מריד לאן כל מא צדר ענה פי
אלאממאן אן יצדר צד' או ערמה או קבל אלוקת אלד' צדר או
בעדה וקדרתה עלי אלחאלין סוא פלא בד' מן אראדה תרד' אלקדרה
אלי אהדהמא דון אלמאכר ולקאיל אן יקול ען עלמה יגני ען
קדרה ואראדה או עלמה מצצוץ לאחד וקתין ואחד אלצדין 5
ועלמה אלקדים הו' אלסבב פי כל חאדת' עלי מא הו' והוא יטאבק
אלפל[א]ספה פצל אראדתה תע קדימה מטאבקה לעלמה פלא
יטרי עליה שי פלא יתגיר ענדה והו' תע חי בחיאה דאתה לא
מכחסבה וכילך קאדר בקדרה ומריד באראדתה לאן מן אלמחאל
וגרד אלשי ונקיצה מעא פלא יקאל קאדר בלא קדרה קולא מטלקא 10
י"ט קאל אלכזרי הוא כאף ללתזכרה ולא מחאלה אן כדא
אלד' דכרתה פי אמר אלנפס ואלעקל והדה אלעקאיד אַממא הי'
מנקול מן חפזך למא קאלה גירך ואנא לא אטלב אלא דיוקך
ועקידתך וקד קלת לי אנך מערץ ללכות פי הוא ואמתאלה ואטן
אן לא מחיד לך ען אלכות פי מסאלה אלקדר ואלאכתיאר או הי' 15
מסאלה עמליה פלחקול לי פיהא ראיך
כ' קאל אלחבר לים ינכר טביעה אלממכן אלא מתעסֶק
ממאר יקול מא לא יעתקד לאנך תרי מן אסתעדאדה למא ירגוה
ויכפאה מא ידלך עלי אנה יעתקד אן אלאמר ממכן וינפע פיה
20 אלאסתעדאד וכו' [אעתקד] אעתקאדא צרוריא לאסתסלם ולא אסתעד'
בסלחא לעדוה ולא בקות לגועה מחלא פאן זעם אך דלך אלאסתעדאד
צרורי איצא למן יסתעד' ותרך אלאסתעדאד צרורי למן לא יסתעד'
פקד אקר' באלאסבאב אלמתוסטה ואן בהא קואם אלמתאכרה
וסיצאדף אלאראדה פי גמלה אלאסבאב אלמתוסטה ואן אנצף
25 ולא יתעסֶק פסיקר' באנה אד נפסה מלאלה בינה ובין אראדתה
פי אלאמור אלממכנה לה אן שא פעלהא ואן שא תרכהא ולים פי
הוא אלאעתקאד אכראג שי ען חכם אללה תע בל אלכל ראגע
אליה עלי וגוה מכתלפה עלי מא אבין אקול אן גמיע

אל יכולת וחפץ כי מדעו מיוחד לכל⁸¹ אחד משני ההפכים ומדעו הקדמון הוא הסבה בכל חדש כאשר הוא זה מסכים לדעת הפילוסופים:

פרק חפצו יתברך קדמון נאות למדעו לא יתחדש עליו דבר ולא ישתנה מאצלו והוא יתברך חי בחיות עצמותו לא קנייה⁵ וכן יכול ביכולתו וחפץ בחפצו כי מן השקר מצוא דבר וסותרו יחד ולא יאמר עליו יכול ביכולת⁸² סתם:

י"ט אמר הכוזרי זה מספיק למזכרת ובלי ספק שזה אשר זכרת בענין הנפש והשכל ואלה האמונות אמנם הוא מועתק ממה שאתה זוכר מדברי זולתך ואני איני מבקש כי אם טעמך ואמונתך¹⁰ וכבר אמרת לי כי אתה מזומן לחקור על זה והדומה לו ואני סבור שאין לך מנוס מחקור בשאלות הגזרה והבחירה מפני שהיא משאלות החכמה אמור דעתך בזה:

כ אמר החבר איננו מכחיש טבע האפשר כי אם מתעקש חנף יאמר מה שאיננו מאמין בו כי אתה רואה מהזדמנותו למה¹⁵ שהוא מקוה או ירא מה שיורך שהוא מאמין כי הדבר ההוא באפשר ויועיל בו הזימון ואלו היה מאמין כי יהיה על כל פנים היה נמסר ולא היה מזדמן בכלי מלחמה לאויבו ולא בשבר לרעבונו ואם יאמר כי הזימון ההוא צריך למי [שיזדמן ועזוב הזמון צריך למי]⁸³ שלא הזדמן כבר הודה בסבות אמצעיות²⁰

ושבהם עמידת המתאחרות והוא ימצא בעתיד החפץ בכלל הסבות האמצעיות אם יודה האמת ולא יתעקש ועתיד להודות כי ימצא עצמו מונח לו בינו ובין חפצו בדברים האפשריים לו אם ירצה יעשם ואם ירצה יניחם ואין באמונה הזאת הוצאת דבר מדין

האלהים אך הכל שב אליו על פנים מתחלפים כאשר אבאר:²⁵ ואומר כי כל הידיעות מיוחדות אל העלה הראשונה על שני דרכים אם על הכונה הראשונה אם על דרך ההשתלשלות ודמיון הדרך הראשון הסדור וההרכבה הנראים בחי ובצמח ובגלגלים

אלמעלומאח מנסובה אלי אלעלה אלאולי עלי צרבין אמא עלי
אלקצד אלאל אלמא עלי טריק אלחסלסל מאל אלצרב אלאל
אלנטאם ואלתרכיב אלטאהר פי אלחיואן ואלנבאח ופי אלפלאך
אלדי לא ימכן אלעאקל אלמתאמל אן ינסבה אלי אחפאק בל אלי
5 קצד צאנע חכים יצע כל שי מוצעה ויעטיה חטא ואלמוחאל אלחאני
אחראק הוא אלנאר מאלא להדה אלכשבה לאן אלנאר גסם
לטרף חאר פאל ואלכשבה גסם מתכלכל מנפעל ומן שאן אללטיף
אלפעאל אן יפעל פי מנפעלה ואלחאר אליאבס אן יסכן ויפני
רטובאח אלמנפעל חתי תחפרק אגזאיה ואסבאב הדה אלפעאל
10 והדה אלמנפעלח אדא טלבתהא לא יעזב עליך אדראכדה ורבמא
וגדת אסבאב אסבאבהא חתי תנחדי אלי אלפלאך חם אלי עלל
אלפלאך חם אלי אלעלה אלאולי פבחק קאל אלקאיל אן אלכל
מן קדר אללה תע ובחק קאל אכר באלאכתיאר ואלאחפאק מן
גיר [אן] יכרז שיא מן דלך ען קדר אללה ואן שית קרבת
15 תצור דלך בהדה אלקסמה אלחאחיראח אמא אלאהיה ואמא
טביעיה ואמא אחפאקיה ואמא אכתיאריה פאלאלאהיה ען אלסבב
אלאול נאפדה ולא בד לאסבאב גיר משיה אללה תע ואמא
אלטביעיה פען אסבאב מתוסטה מהייה להא ומבלגתהא אכר
כמאלהא מהמא לס יעק עאיק מן קבל אחד אלחלהא אקסאם
20 ואמא אלחאחפאקיה פען אסבאב מתוסטה איצא לכנהא [א] באלערץ
לא באלטבע ולא בנטאם ולא עך קצד ולא להא תהיי לכמאל
מא תבלגה ותקף ענדה ויסתחני פיהא בסאיר אלחאחפאם אלחלהא
ואמא אלחאחפאקיה פסבבהא אראדה אלחאחפאן פי חאל אכתיארה
וואלחאחפאק מן גמלה אלחאחפאם אלמתוסטה ולחאחפאק אסבאב
25 תחסלסל אלי אלסבב [אלאול] תחסלסל גיר צוררי לכוך אלחאחפאן
מיגורא ואלחפס מכאלה בין אלראי ונקיצה תאחי איחמא שאח
פוגב אן תחמד או אן תדם עלי דלך אלחאחפאק מא לא יגב דלך
פי סאיר אלחאחפאם אלמתוסטה פאנה לא ילאם סבב אהפאקי ולא

אשר לא יתכן למשכיל המשתכל שיורחסו אל המקרה אך אל כונת עושה חכם ישים כל דבר במקומו ויתן לו חלקו ודמיון השני שרפת האש הזאת על הדמיון לקורה הזאת כי האש גוף דק חם פועל והקורה גוף מתחלחל נפעל ומדרך הדק הפועל שיעשה בנפעלו והחם היבש שיחמם ויכלה לחות הנפעל 5 עד שיתפרדו חלקיו וסבות הפעלים האלה וההפעלויות האלה כאשר תבקשם לא ימנע ממך השגתם ואפשר שתמצא סבות סבותם עד שתגיע אל הפלכים ואחר כך אל עלות הפלכים ואח"כ אל העלה הראשונה ובאמת אמר האומר כי הכל מגזירת הבורא ובאמת אמר 10 האחר בבחירות ובמקרים בלתי שיוציא מאומה מהדברים ההם מגזירת האלהים ואם תרצה תקרב מציאות זה בחלוקה הזאת המעשים יהיו אלהים או טבעיים או מקריים או מבחיריים והאלהיים מהסבה הראשונה יוצאים על כל פנים אין להם סבה זולת רצון האלהים יתברך והטבעיים מסבות אמצעיות מוכנות להם ומגיעות אותם אל תכלית שלמותם בעוד שלא ימנע מונע מאחד מהשלשה 15 חלקים והמקריים מסבות אמצעיות גם כן אך הם במקרה ולא בטבע ולא בסדר ולא בכונה ואין להם חכמה לשלמות יגיעו עדיו ויעמדו אצלו ומתנים בהם בחלקים השלשה אבל הבחיריים סבתם חפץ האדם בעת בחירתו והבחירה מכלל הסבות האמצעיות ולבחירה סבות משתלשלות אל הסבה הראשונה השתלשלות 20 מבלי דוחק בעבור שהאפשר נמצא והנפש מונח לה בין העצה והפכה תעשה מה שהיא רוצה מהם וצריך שתשובה או שתגונה על הבחירה ההיא מה שלא יחוייב זה בשאר הסבות האמצעיות כי לא תגונה סבה טבעית ולא מקרית אע"פ שהאפשר נמצא בקצתם כאשר לא תאשים התינוק והישן כאשר וזיקו והיה באפשר 25 הפך זה אבל אינך מאשימו מפני הסתלק המחשבה ממנו התראה אשר הם מכחישים האפשר האינם כועסים על מי שיזיקם בכונה או הנמסרים הם למי שייגנוב בגדיהם ויזיקם בקור כאשר נמסרים

טביעי ועלי אן אלאמכאן האצֶר פי בעצֶהא כמא לא תלוס אלטפל
ואלנאים אדא אֶדאך וכאן פי אלאמכאן כלֶאף דלֶך אלא אֶך לא
תלומה לארתפאע אלפכר ענה אתרי אלדין ינכרון אלממכן לים
יגצבון עלי מן יודיהם קצדא והל יסתלמון אלי מן יסרק
5 תיאבהם פיודיהם באלברד כמא יסתלמון אלי אלריח אלשמאליה
אדא הבֶת פי יום קרֶ חתי תודיהם אם יזעמון אן דלֶך אלגצב
קֶה כאדבה גרזת עבֶתא ליגצב אלאנסאן עלי [שר] דון שי אכר
וכדלֶך אן יחמד ויסתחסן ויחבֶ ויבגֶץ וגיר דלֶך פליס ללאכתיאר
מן חיה הו אכתיאר סבב צרורי לאנֶה ירגע דלֶך אללאכתיאר
10 אצטרארא פיציר כלֶאם אלאנסאן צרוריֶא מהל נבצֶה ופי הדיא
אנכאר אלעיאן מהמא כנת פי מלֶך אלעקל ולם תמלכך
אעראץ אכר ולו כאנת אלהאדה מקצודה קצדא ארֶליֶא ען
אלעלהֶ אלאולי לכאנת מכלוקה לחינהא מע אללחטאת ולגֶאז
אן נקול פי אלעאלם באסרה פי כל חין אֶנֶה אלֶאן כלקה אלכאלק
15 ולם יכן ללטיאע פצל עלי אלעאצי אד כלאהמא טאיעאן פאעלאן מא
אנקציֶא אליה וחמלא עליה מע שנאעאת עטימהֶ תלחק הדיא
אלאעתקאד ואשרֶה אנכאר אלעיאן כמא קלנא ואמֶא אלשנאעהֶ
אללאחקהֶ במן יקול באלאכתיאר לאכראגה בעץֶ אלֶאמור ען קדר אללה
תֶ פוחתֶ עליה במא תקדֶם אֶנֶה לים יכרגהא ען קדר אללה גמלהֶ
20 בל ירדהא אליה בטריק תסלסל ותלחקה בעד דלֶך שנאעהֶ אכרי
והי אכראגה תלֶך אלֶאמור ען עלמהֶ לאן אלממכן אלמחין מגהול
בטבעה וקד כֶץ אלמתכלמון פכרֶץ להם אן אלעלם בה באלערץ
ולים אלעלם באלשי סבבא לכון דלֶך אלשי פלא ינכר עלם אללה
ללכאינאת והי מע דלֶך ממכנהֶ תכון ולא תכון אד לים אלעלם
25 במא סיכון הו אלסבב פי כונהֶ כמא אן אלעלם במא כאן לים
סבבא לכונהֶ בל דלילהֶ עליה באן אלעלם ללה או ללמלאיכהֶ
או ללאנביא או ללכהנהֶ ולו כאן אלעלם סבבא ללכון לוגב חצול
קום פי גן עדן לעלם אללה אֶנֶהם צאלחון מן גיר אן יטיעון

אל הרוח הצפונית כשהיא מנשבת ביום קור עד שתזיקם או
יאמרו שהכעס כח כוזב נקבע לבטלה שיכעס האדם על דבר
מבלעדי דבר אחר וכן שישבת ויגנה ויאהב וישנא וזולת זה
אם כן אין לבחירה מצד שהיא בחירה סבה הכרחית כי תשוב
הבחירה ההיא הכרח ויהיה דבור האדם הכרחי כמו תנועת 5
דפקן ובזה מה שתכחישו הראייה כי אתה מוצא עצמך יכול
על הדבור ועל השתיקה בעוד שתהיה בממשלת השכל ולא ימשלו
בך מקרים אחרים ואלו היו החדושים מכוונים כונה הראשונה
מהעלה הראשונה היו נבראים לעתם עם כל רגע והיינו יכולים
לומר בעולם וכל אשר בו כי עתה בראו הבורא ולא היה למותם 10
ענין שיפלא האדם מהם כל שכן שיאמין בעבורם⁸⁴ ולא היה לעובד
יתרון על הממרה כי שניהם עובדים עושים מה שהושמו לעשותו
והובאו אליו עם דבות גדולות משוגות האמונה הזאת והגדולה
שבהן הכחשת העין כאשר אמרנו אבל הדבה המשגת מי שאומר
בבחירה בעבור הוציאו קצת הדברים מגזירת האלהים ית' יש 15
לטעון עליה במה שקדם זכרו כי לא הוציא אותם מגזירתו כל
עקר אבל משיבם אליו בדרך ההשתלשלות ותשיגנו אחרי כן דבה
אחרת והוא הוציאו הדברים ההם מידעתו כי האפשר הגמור
מוסכל בטבעו וכבר האריכו בזה המדברים ויצא להם כי המדע
בו במקרה ואין ידיעת הדבר סבה להיותו ולא תכריח ידיעת 20
האלהים בהוות והם עם זה באפשר שיהיו ושלא יהיו כי אין
הידיעה במה שיהיה היא הסבה בהיותו כאשר הידיעה במה
שהיה איננה סבה להיותו אך ראייה עליו כי הידיעה לאלהים
ולמלאכים ולנביאים ולידעונים ואלו היתה הידיעה סבה להיותה
היה בדין שיהיו עתידים בגן עדן לידיעת האלהים אלו שהם 25
צדיקים מבלי שיעבדו ואחרים בגיהנם לדיעתו שהם עתידים לחטוא
מבלתי שיחטאו והיה דין שישבע האדם מאין אכילה לידיעת
אלהים שהוא ישבע בעת פלוני ובטלו הסבות האמצעיות ואלו היו

ואכרון פי גהנם לעלמה אנהם עאצון מן גיר אן ידבון ולוגב
אן ישבע אלאסאן מן גיר אן יאכל לעלם אנה סישבע פי וקת
אדא פתסקט אלאסבאב אלמתוסטה ולו סקטת לארתפע וגוד
אלמכלוקאת אלמתוסטה פקר סאג קול והאלהים נסה את אברהם
5 לאכראג טאעתה מן אלקוה אלי אלפעל ליכון סבא לסעאדתה
וקול יען אשר עשית את הדבר הזה וגו' כי ברך אברכך וגו'
ולמא כאנת אלהאדת מצטה הל הי אלהיה אם גירא מן
אלאקסאם וכאן פי אלאמכאן אן תכון כלהא אלהיה אתר
אלגמחור נסבתהא אלי אלה אן דלך ארתק ואקוי פי אלאימאן
10 לכן אלממיז אן ימיז קום מן קום ושכצא מן שכיז וזמאנא
מן זמאן ומכאנא מן מכאן וקראין מן קראין אכר פירי אן אלהאדת
אלאלהיה אנמא טהרת עלי אלאכתר פי ארץ מכצוצה והי
אלמקדסה ופי קום מכצוצין והם בני אסראיל ופי דלך אלזמאן
ומיז אלקראין אקתרנת בהא מן פראיץ וסנן טהר באנתטאמא
15 אלמרגוב וטהר באנכראהא אלמכרוה ולא חגני אלממור
אלטביעיה ואלאתפאקיה במגני פי וקת אלאכראה ולא חצר פי
וקת אלאנתטאם ולדלך צאר בנו אסראיל חגה פי כל מלה עלי
אלזנאדקה אלדין ירון ראי אפיקורוס אליונאני פי זעמה אן גמיע
אלממור אנמא תקע באלאתפאק אל לא יטהר פיהא קצר קאצד
20 ושיעתה יסמון אצחאב אללדה אל ירון אן אללדה הי אלהיה
אלמטלובה ואנהא אלכיר באטלאק ומטלוב אלמתשרע מן אלשארע
אן יכון מדעיא ענדה ופוע אכתיאראתה אליה תע טלבא אלהאמא
אן כאן וליא או מענזאת וכראמאאת אן כאן נביא או גמאעתה מרציא
מיז אלקראין אלמכורה פי אלתורה מן אלזמנה ואלאמכנה ואלאפעאל
26 פלא יבאלי באלאסבאב אלטביעיה ואלאתפאקיה (כל אלמבאלאה) ויעלם
אן שרהא מדפוע ענה ואמא באלהאם יסבק לה פי אלתוטיה לדלך
אלשר ואמא בכראמה תצנע לה פי חין דלך אלשר ואמא כיר
אלאסבאב אלאתפאקיה פליס ימתנע עלי אלפאסק פצלא ען אלכיר

בטלות היה מסתלק מציאות הכחות⁸⁵ האמצעיות והיה מאמר
והאלהים נסה את אברהם על נכון להוציא עבודתו מן הכח אל
הפועל להיות זה סבת טובתו כמו שאמר יצן אשר עשית את
הדבר הזה כי ברך אברכך ובעבור שהיו החדושים צריכים להיות
אלהים או זולתם מן החלקים והיה האפשר שיהיו כלם אלהים⁵
בחר ההמון ליחסם כלם אל האלהים להיות זה יותר חוזק באמונה
אך יש למכיר להכיר עם מעם ואיש מאיש וזמן מזמן ומקום
ממקום וענינים מענינים אחרים ויראה כי החדושים האלהים לא
נראו על הרוב כי אם בארץ מיוחדת והיא אדמת הקדש ובעם
מיוחד והם בני ישראל ובזמן ההוא ועם הענינים ההם אשר נתלו¹⁰
בהם ממצות וחקים נראה בסדורם כל מאווי לב ונראה בקלקולם
כל רעה ולא הועילו הענינים המקריים והטבעיים דבר בשעת
הקלקלה ולא הזיקו בשעת הסדור ועל כן היו בני ישראל טענה
בכל אומה על האפיקורסים אשר ראו דעת אפיקורוס היוני באמרו
כי כל הדברים הם נופלים במקרה כי לא תראה בהם כונת מכוון¹⁵
וסיעתו נקראים בעלי ההנאה כי סברתם כי ההנאה היא התכלית
המבוקשת והיא הטובה סתם ובקשת בעל התורה מן המצוה בה
שיהיה נכבד אצלו מוסר כל הפציו אליו יתברך ומבקש למוד אם
הוא חסיד או אותות וכבוד אם הוא נביא או המון⁸⁶ נרצה עם
הענינים הנזכרים בתורה מן העתים והמקומות והמעשים ואיננו²⁰
משגיח בסבות הטבעיות והמקרייות וידע כי רעתם דחיה ממנו אם
בלמוד שיתקדם לו בהצעה לרעה ההיא או בכבוד שיעשה לו
בעת הרעה ההיא אך טובת הסבות המקרייות איננה מנעת מן
הרשע כל שכן מהחסיד וטובת הרשעים היא בסבות ההם המקרייות
והטבעיות ואין דוחה לרעתם כשתבא אבל החסידים יצליחו בסבות²⁵
ההם המקרייות⁸⁷ והם בטוחים מרעתם וכמעט שלא אצא מכוני
ועתה אשוב ואומר כי דוד ע"ה הביא שלשה חלקים בסבות המות
ואמר כי ה' יגפנו הסבה האלהית או יומו יבא ומת והוא הסבה

וסע־אִדָּאָת אֶלְאֶשְׂרָאָר אֲנִמָּא הִי בַחֲלָךְ אֶלְאֶסְבָּאב אֶלְאֶתְפָּאקִיָּה
 וְאַלְטִבִּירִיָּה תָם לֹא דַאפֵּע לִנְחִסְהָא אִדָּא חֵל וְאִמָּא אֶלְאֶכִּירָא
 פִּיסְעִידוֹן בַּחֲלָךְ אֶלְאֶסְבָּאב תָם וְאִמְנוֹן מִן נְחִסְהָא וְקִד כִּדָּת אֵן אֶכְרֵךְ
 עֵן גִּרְצִי פִלְאֶרְגֵּעַ אֱלִיה וְאֶקוֹל אֵן דוֹד עֵה קִד אֲתִי בִגְ אֶקְסָאם
 5 פִי אֶסְבָּאב אֶלְמוֹת בְּקוֹלָה כִּי אִם ה' יִגְפְּנוּ וְהוּ אֶלְסִבֵּב אֶלְאֶלְאֶהִי
 אוּ יוֹמוּ יִבָּא וְזִמָּת וְהוּ אֶלְסִבֵּב אֶלְטִבִּיעִי אוּ בַמִּלְחָמָה יִרְדּוּ וְנִסְפָּה
 וְהוּ אֶלְסִבֵּב אֶלְאֶתְפָּאקִי בַּאֲלַעֲרִץ וְתִרְךְ אֶלְקִסִּם אֶלְרָאֲבֵעַ אֲעִנִי
 אֶלְאֶכְתִּירִי לֹאֲךְ לֹא יִכְתָּאֵר דִּו עֶקֶל אֶלְמוֹת וְאֵן כָּאֵן שְׂאוּל קִד
 קֶתֶל נִפְסָה פִלִּיס לֹאֲכִתִּירָהּ אֶלְמוֹת לִכֵּן לִמְנַאֲפֶרְתָּה עֵדָב לֵה
 10 וְעִבְתָּהּ בִּהּ וּמִתְּאֵל הִדָּה אֶלְאֶקְסָאם פִּי אֶלְנִטֵּק לֹאֵן נִטֵּק אֶלְאֶנְבִּירָא
 פִּי חִיִּין מִלְאֲבִסָּה רוּחַ הַקֹּדֶשׁ לֵהֵם פִּי גְמִיעַ כְּלִאֲמָהִם מִקְצוֹד מִן
 אֶלְאֶמֶר אֶלְאֶלְאֶהִי וְלִיס אֱלִי אֶלְנְבִי תִּגִּיר כְּלִמָּה מִן כְּלִמְאֶתָה וְאַלְנִטֵּק
 אֶלְטִבִּיעִי הִי אֶלְאֶשְׂאֶרָאָת וְאַלְאִי־מֵאָתָה אֶלְמִשְׂאֶכְלָה לִלְמַעֲנִי אֲתִי
 יִרְאֵד אֶלְתִּעִבֵּרִר עֵנְהָא וְתִבְעַת עֲלִיהָּא אֶלְנִפִּס דוֹן אֶצְטִלָּח מִתְקִדִּם
 15 וְאִמָּא אֶלְלִגָּתָה אֶלְמִצְטִלָּח עֲלִיהָּא פִּמּוֹרְכָּבָהּ מִן אֶלְאֶמֶר אֶלְטִבִּיעִי
 וְאַלְאֶכְתִּירִי וְאִמָּא אֶלְנִטֵּק אֶלְאֶתְפָּאקִי פִּהּוּ נִטֵּק אֶלְמִגְאִיִּין חִיִּין
 גְּנוּנְהֵם לֹא יִנְחִטִּם מִעֵנִי וְלֹא יִנְתְּהִי אֱלִי גִרְץ מִקְצוֹד וְאַלְנִטֵּק
 אֶלְאֶכְתִּירִי הִי כְּלִאֵם אֶלְנְבִי פִּי גִיר וְקִת אֶלְנְבִּירָהּ אוּ כְּלִאֵם
 אֶלְעֶאֱקֵל מִפְּכֵר יוֹלֵף כְּטִבֵּה יִכְתָּאֵר כְּלִאֲמָה בַּחֲסִב מֵא יִרְאֵה לֹאִיק
 20 מִקְצוֹדָה וְלוּ שֵׁא לְבִדֵּל כֹּל כְּלִמָּה מִנְהָּא בְּגִירָהּ בֵּל לוּ שֵׁא לְתִרְךְ
 מִעֵנִי וְאֶכֶּד גִּירָהּ וְקִד תִּנְסֵב גְּמִיעַ הִדָּה אֶלְאֶקְסָאם אֱלִי אֶלְלָה תֵּעַ
 בְּטִרִיק אֶלְתִּסְלִסֵּל לֹא בִּאֲהָּא עֵן קִצֵּד אֹיֵל מִנָּהּ וְאַלֹּא פִּכְלִאֵם
 אֶלְטִפֵּל וְכְלִאֵם אֶלְמוֹסוֹסִין וְכְטִבֵּה אֶלְכְּטִיב וְשִׁיעַר אֶלְשִׁאֲעֵר כְּלִאֵם
 אֶלְלָה תֵּעַ עֵן לֹכֵךְ וְאִמָּא אֶחְתָּגָּאֵךְ אֶלְעֶאֱזֵךְ עֲלִי אֶלְחֶאֱזִם בְּקוֹלָה
 25 אֲהָּהּ קִד סִבֵּק פִּי עֵלִם אֶלְלָה מֵא סִיכוֹן פִּלִּיס בַּחֲגָהּ לֹאֲהָּהּ בַּמִּזְלָהּ
 קוֹלָה וְלוּ קֹאֵל אֵן אֶלְדִּי סִיכוֹן לֵה בִּדִּי לֵה אֵן יִכּוֹן יִקָּאֵל לֵה נֵעַם
 וְלִכֵּן לִיס תִּמְנַע הִדָּה אֶלְחֶגָּהּ מִן אֶלְאֶכֶּד בִּאֶלְרִאי אֶלְאֶפְּעֵל פִּתְסַחְעֵד
 בִּאֶלְאֶסְלָח לְעִדְדִךְ וְאַלְקוֹת לְגִוְעֵךְ אִדָּא צִחַ עֲנִדֵּךְ אֵן סִלְאִמְתֵּךְ אוּ

הטבעית או במלחמה ירד ונספה היא סבה המקרית והנית החלק
הרביעי ר"ל המבחרית כי אין אדם שיש לו דעת בוחר במות
ואע"פ ששואל המית את עצמו לא מבחרו המות אך לדחות
התעוללות האויב בו וכמו החלקים האלה בדבור כי דבור הנביאים
בעת שלובשת אותם רוח הקדש בכל דבריהם מכוון מן הענין 5
האלהי ואין לנביא דבר בבחירה מדבריו והדבור הטבעי הם
הרמזים ותנועות הראויות לענינים שרוצים להליץ בעדם ומביאה
הנפש אליהם בלעדי הסכמה קודמת אבל הלשונות המוסכם עליהם
הם מזרכבים מענינים טבעי ומבחרו והדבור המקרי הוא דבור
המשוגעים בעת שגוענם לא יסודר ממנו ענין ולא יגיע אל חפץ 10
מכוון והדבור המבחרו הוא דבור הנביא שלא בעת נבואתו או
דברי הדעת המחשב מחבר מליצתו ובחרו דבריו כפי שיראה
שהוא ראוי לכוונתו ואלו היה רוצה היה מחליף כל דבר מהם
בזולתו ועוד אם היה רוצה היה מניח ענין ולוקח זולתו ויש
ליחס כל החלקים האלה אל האלהים יתברך בדרך השתלשלות 15
לא שהם בכונה ראשונה ממנו ואם איננו כן דברי התינוק ודברי
מטורפי הדעת ומליצת הדברן ושירי המשורר דברי האלהים
יתעלה מכל זה אבל טענת העצל על הזרז באמרו כבר קדם
בדעת אלהים מה שיהיה איננה טענה כי זה כמו אמרו אלו היה
אומר⁸⁸ כי אשר יהיה אי אפשר לו שלא יהיה ואמר⁸⁹ לו אמת 20
הוא אבל לא חמנע הטענה הזאת שיקח האדם העצה הטובה
ותזמן כלי מלחמה לאויביו והמזון לרעבונך כאשר יחברר לך כי
הצלתך או אבדתך אינם נגמרים כי אם בסבות האמצעיות ומכללם
אך החזקה שבהם שתבחר בזרזות ובהשתדלה או בעצלה ובעכוב
ואל תטעון במה שיקרה למעשים ובעתות מעטות ובדרך המקרה 25
מאבוד המשתדל והנצל המופקר הפתי כי שם הבטחה יש לו
ענין מוכן בלתי ענין שם הסכנה ואין דעתן בורח אל מקום הסכנה
ממקום ההבטחה כאשר הוא בורח ממקום הסכנה אל מקום

הלאַכך אַנמא יתם באלאסבאב אלמתוסטֶה וּמִן גְּמולתֶהּא בל
אכְתֶּרֶהּא אַכְדִּיך באלחזם ואלעזם או באלעגֶז ואלתוּאני ולא תחתֶגֶז
במא יגְרִי עֵלִי אלאקֶל ופי אלנאדר ובטריק אלאחפֶאק ואלערֶץ מִן
הלאַך אלאחזם וסלאמֶה אלמנהמל אלאפֶל לאַן אסם אלאמֶן
5 מִעֵנִי מִחֶצֶל גִּיר מִעֵנִי אסם אלאגֶדֶר וליס יפֶל אלאקֶל אֵלִי מוֹצֵעַ
[אלגֶדֶר מִן מוֹצֵעַ] אלאמֶן כמא יפֶל מִן מוֹצֵעַ גֶּדֶר אֵלִי מוֹצֵעַ אִמֶן
ומא גְרִי פי מוֹצֵעַ אלאגֶדֶר מִן סלאמֶה יקאל אנה נאדר ומא גְרִי פי
מוֹצֵעַ אלאמֶן מִן הלאַך יקאל אֵיֶה אמר כאַרְגִּי עֵן אַלְטֶבֶע פאלאכֶד
באלחזם ואגֶב ומן אסבאב אלאנהמאל אלארא אלאמנאקֶץ להא אלארא
10 ואלכל ראגֶע באלתסלסל אֵלִי אַלְלֶה תֶּעֱ וּמֶמָּא אֵלִי יִכּוֹן בקֶצֶא
מִגֶּדֶד פֶּלֶךְ פי אלאראמאֶת ואלמעגֶזאֶת וְהוּ יִגְנִי עֵן אלאסבאב
אלמתוסטֶה ורבֶמָּא אגֶלא אֵלִיֶּהּא כעצמֶה מִשֶּׁה עֵה מִן אַלְגֹּעַ
טוֹל מִ יומא דוֹן אסתעדאד בקוֹת וְהלאַך קוֹם סנחיריב דוֹן סבב
באד בל באסבאב אלאהיֶה ליסֶת ענדנא אסבאב לְגַהֲלִינָא בהא
15 ופי תֶּלֶךְ יקאל אנה לא ינפֶע פִּיהּא אלאסתעדאד וְלֶךְ פי
אֵלִיֶּהּא אלאסתעדאֶת אלמחסוֹסֶה ואמא אלאסתעדאֶת אלאפסאניֶה
וְהוּ אסראר אַלְשִׁרְיֶעֱהָ לִמֶן עֵלְמֶהּא ואַחֲכֶמֶהּא פִּהּי נאפֶעֱהָ גַּלְבֶּהָ
לְלִכִּיר וְדאפֶעֱהָ לְלִשָּׁר פֶּאדָא אַכֶּד אלאנסאן באלחזם פי אַלְאֶסבאב
אלמתוסטֶה בעד אלתפּוּיֶן פִּימָא כִּפִּי עֵנָה אֵלִי אַלְלֶה באלניֶה
20 אַלְכֶּלְצֶה אַצֶּאב וּלִם יִכֶּב וּמֶמָּא אַלְתִּגְדִּיר אַלְצַחִיֶה אַתְכֶּלֶא...
ענד אמרה באלטאֶעֱהָ לִמֶן סבֶק פי עֵלְמֶהּא אֵיֶה סיעצִיֶה או סיעצִיֶה
פִּלִּיס בעבֶה לֵאנָא קדֶמָּא וּבִינָא אַן אַלְעִצִּיאַן או אַלְטאֶעֱהָ
אַנְמָא יתם באלאסבאב אלמתוסטֶה פֶּכֶאן סבב טאֶעֱהָ אַלְטאֶעֱהָ אלאמר
באלטאֶעֱהָ.....וְהכִּדָּא סבֶק פי עֵלְמֶהּא עִצִּיאַן אַלְעִצִּי באסבאב
25 אלמתוסטֶה אמא בצחבֶה אַשֶׁרֶאֶר או בגלבֶה מִזֶּאָגֶס או מִלִּל אֵלִי
דֵּעֵה וראחֶה וכאן פי ועֶטֶה תכֶּפִּית פי עִצִּיאֶנָה פֶּאן מִן אַלְמִשְׁהוֹר
אַן לְלוּעֶט תאחִיר פי אַלְנֶסֶס עֵלִי כֹל חֶאֶל ואן אַלְעִצִּי תנפֶעֶל
נפסֶה בסמאֶע אַלְוֶעֶט ואן אַקֶל אַנפֶאֶעֶל לא סִימָא אֶדָא כאן אַלְוֶעֶט

ההבטחה ומה שיקרה במקום הסכנה מן ההצלה יאמר כי הוא נפלא ומה שיקרה במקום הבטחה מן האבדן יאמר שהוא דבר חוץ לטבע והבחירה בהשתדלות חובה ומסבות השתדלות עצתי זאת למי שיאמין בה⁹⁰ ומסבות ההפקר העצה שהיא סותרת העצה הזאת והכל שב בהשתלשלות אל האלהים אך אשר יהיה בגזירה⁵ גרידא הוא הכבוד והאותות וזה אין מצריך אל סבות אמצעיות ואפשר שצריך אליהם כהצלת משה מן הרעב ארבעים יום מבלתי הכנת מזון ואבדן עם סחרוב מבלתי סבה נראית אך בסבות אלהיות אינן אצלנו סבות מפני שאין אנו יודעים אותם ובהם יאמר כי לא יועיל בהם ההזדמנות והם⁹¹ הזימונים החושיים אבל¹⁰ הזימונים הנפשיים והם סודות התורה למי שידעם והתחכם בהם הם מועילים מביאים הטוב ודוחים הרע וכאשר ישתדל האדם בסבות האמצעיות אחר שימסר אל האלהים במה שניצל ממנו בלב שלם ימצא טוב ולא יחטא אבל הכנסו בסכנה הגמורה לבטחוננו באלהים נכנס תחת ולא תנסו את ה' אבל המאמר בשוא בצוותו בעבודה¹⁵ למי שקדם בדעתו שימרהו או שיעבדהו איננו שוא כי כבר הקדמנו וביארנו כי המרי והעבודה לא יגמרו כי אם בסבות האמצעיות והיתה סבת עבודת העובד הצווי בעבודה וכן קדם בידעתו שהוא עובד ושסבת עבודתו שמוע תוכחתו וכן קדם בדעתו מרי הממרה בסבות האמצעיות אם בחברת הרעים או בתגבורת²⁰ מזג רע או נטות אל התענוג והמנוחה ותוכחתו לו מקל ממרו כי מן המפורסם כי לתוכחת רושם בנפש על כל ענין וכי הממרה תתפעל נפשו לשמוע התוכחות אפילו מעט ההפעלות כל שכן כשתהיה התוכחת להזמין כי יש בהם עכ"פ מקבל וכבר הועיל ואינו שוא :

25

תחלת ההקדמות אשר בהם קיום העצה הזאת ההודאה בסבה הראשונה ושהוא עושה חכם ושאין במעשיו שוא אך כלם בחכמה וסדור אין בהם קלקול וכבר התיישב זה בנפשות בהתבונן

לְמַהוּר פֶּאן פִּיהֶם עָלֵי כָל חָאָל קֶאָבֶל פֶּקֶד נִפֵּעַ פִּלִּיס בַּעֲבַת אֹרֶל
 אֶל מִקְדָּמָת אֱלֹתֵי בִּהָא קֹואֶם הָדָא אֶלְרָאִי אֶלְאֶקְרָאֶר בַּאֲלֶסְבִּב
 אֶלְאֹל וְאִנְהָ צֶאנֶע חֲכִים לִיס פִּי אִפֵּעֲאֵלָה עֲבַת בֵּל גְּמִיעֵהָ
 בַּחֲכֻמָּה וְנִטָּאֶם לֹא יִשׁוּבָה אַכְתֵּלְאֵל [וְקֶד] תְּקֶדֶר הָדָא פִּי אֶלְנֶפּוּס מִן
 5 אֶסְתֶּקְרָאֶר גְּלֹאֲלִי כִלְקָה וּמָא תֶאֱצֵל מִנְהָא פִּי נֶפֶס אֶלְמִתְאֲמֵל חֲתִי
 חֲצֵל לֵה אֶלְאִימָאן בָּאן לֹא כִלְל פִּי אִפֵּעֲאֵלָה וְאָן טָהֵר אֱלִיָּה פִּי
 אֶלְאֶקֶל כִּלְל לִם יִכְתֵּל אִימָאנָה בִּדְלֶךְ בֵּל נִסְבָּה אֱלִי גְּהֵל נֶפֶסָה וְקִלְיָה
 תַּחֲצִילָה וְאֶל מִקְדָּמָה אֱלֹת אֲנִיָּה אֶלְאֶקְרָאֶר בַּאֲסִבָּאֵב
 מִתּוֹסֶטֶה לִכֵּן לִיסַת פֶּאֶעֱלָה בֵּל אֶסְבָּאֵב עָלֵי טְרִיק אֶלְמִאֲדָה אוֹ עָלֵי
 10 טְרִיק אֶלְאֵלָת פֶּאן אֶלְמִנִי וְאֶלְדֶּם מִאֲדָה לִלְאֶנְסָאן וְאֶעֱצָא אֶלְתִּנְאֶסֶל
 תּוֹלֶף בִּינְהָמָא וְאֶלְאֶרֹואַח וְאֶלְקוֹרִי אֵלָת תַּחֲצִיָּף בַּאֲרָאֲדָה אֵלָלָה
 פִּיתֶם שִׁכְלָה וְתַכְטִיטָה וְנִמּוּדָה וְאֶגְתִּדָּאָה חֲתִי פִּי כֵל שִׁי אֶלְמִכְתָּאֶר
 קֶד יַחֲתַאֲן פִּיָּה אֱלִי אֶלְסִבֵּב אֶלְמִתּוֹסֶטֶה כַּאֲלֶתְרָאֵב אֱלִדִי כַּאֲן מִאֲדָה
 אֶדֶם פִּלָּא גְּנִי עֵן אֶלְאֶקְרָאֶר בַּאֲלֶאֲסִבָּאֵב אֶלְמִתּוֹסֶטֶה אֶל מִקְדָּמָה
 15 אֱלֹת אֱלֹתֵי אֵן אֵלָלָה יַעֲטִי כֵל מִאֲדָה אַחֲסָן מָא יִמְכְּנָהָ קִבּוּלָה
 מִן אֶלְתַּצְוֹר וְאֶחֱכֻמָּהָ וְאִנְהָ תַעֲ גְּרָאֵד לֹא יִמְנַע לְטַפָּה וְחֻכְמָתָהָ
 וְתִדְבִירָהָ עֵן שִׁי וְאָן חֻכְמָתָהָ פִּי אֶלְבֶּרְגֹת וְאֶלְבֶּאֲעִוִין מִתֵּלָא לִיס
 מִקְצָרָהָ עֵן חֻכְמָתָהָ פִּי נִטָּאֶם אֶלְאֶפֶלְאֶךְ לִכֵּן אַכְתֵּלְאֶף אֶלְאִשִׁיָּא
 מִן קִבֵּל מִוֹאֲדָהָ פִּלִּיס לֶךְ אֵן תְּקוּל לִם לֹא כִלְקִנִי מִלְכָּא כִמָּא לִיס
 20 לִלְדוּדָהָ אֵן תְּקוּל לִם לֹא כִלְקִנִי אֶנְסִאֲנָא וְאֶל מִקְדָּמָה
 אֶלְרָאֲבָעָה אֶלְאֶקְרָאֶר בָּאָן לִלּוּגוּד רִתֵּב עֲאִלִיָּה וְדוֹן וְאָן מָא
 לֵה אֶדְרָאֶךְ וְשַׁעוֹר וְחֵס אֶעֱלִי מִמָּא לִיס לֵה דִלְךְ לִקְרִבָּה מִן רִתְבָּה
 אֶלְסִבֵּב אֶלְאֹל אֱלִדִי הִו עֶקֶל בִּדְאֵתָהָ וְאָן אֶכֶסֶ אֶלְנִבָּאֵת אֶעֱלִי
 רִתְבָּהָ מִן אֶשְׁרֶף מַעֲדָן וְאֶכֶסֶ בְּהִימָהָ אֶעֱלִי רִתְבָּהָ מִן אֶשְׁרֶף אֶלְנִבָּאֵת
 25 וְאֶכֶסֶ אֶנְסָאן אֶעֱלִי רִתְבָּהָ מִן אֶשְׁרֶף בְּהִימָהָ וְכִדְלֶךְ אֶכֶסֶ מִתְשַׁרְעַ
 בְּשִׁרְיַעָה אֵלָלָה תַעֲ אֶעֱלִי רִתְבָּהָ מִן אֶשְׁרֶף גְּאֵהִלִי לֹאֵן אֶלְשִׁרְיַעָה
 אֱלִתִי הִי מִן עֲנֵד אֵלָלָה תַכְסֵּב אֶלְנֶפּוּס סִיר אֶלְמִלְאִיכָה וְהִיִּאֵתָהֶם
 וְדִלְךְ מָא לֹא יִדְרֶךְ בַּאֲלֶאֲכֻתְסָאֵב וְאֶלְדִּלִּיל עָלֵי דִלְךְ אֵן אֶלְמִדְּאֻמָּה

ברוב הברואה ומה שנשתרש ממנה בנפש המשתכל עד שהאמין שאין במעשיו קלקול ואם יראה במקצתם לא תתקלקל אמונתו בעבור זה אבל ייחסהו אל סכלות נפשו ומיעוט הבנתו :

וההקדמה השנית ההודאה בסבות אמצעיות אך אינם פועלות אבל הם סבות על דרך החומר או על דרך הכלים כי ⁵ השכבת זרע והדם חומר לאדם ואברי ההזרעה מתברים והרוחות והכחות כלים משמשים ביניהם⁹² בחפץ האלהים ויגמר בהם צלמו וקו וגדלו והזנו ואפילו בדבר הנוצר יש שצריך אל הסבה האמצעית כעפר אשר הוא חומר האדם ואי אפשר שלא להודות בסבות אמצעיות:

¹⁰ וההקדמה השלישית כי הכורא יתברך נתן לכל חומר הטובה שבצורות שאפשר לו לקבל והמתוקנת שבהם ושהוא יתברך מטיב לא ימנע חנינתו וחכמתו והנהגתו מדבר וכי חכמתו בפרעוש וביתוש על הדמיון איננה מקצרת מחכמתו בסדור הגלגלים אך התחלפו הדברים מחמת חמריהם ואין לך לאמר למה לא ¹⁵ בראני מלאך כאשר אין לתולעת לאמר למה לא בראני אדם :

וההקדמה הרביעית ההודאה כי למציאות מדרגות עליונות ותחתונות וכל מה שיש לו הרגש והשגה וחוש מעולה מאשר אין לו זה בעבור קורבתו ממדרגת הסבה הראשונה אשר הוא השכל בעצמו וכי הפחות שבצמח יותר מעולה ממדרגה מן ²⁰ המעולה שבמוצאים והפחות שבבהמה יותר מעולה במדרגה מן המעולה שבצמח והפחות שבאדם יותר מעולה במדרגה מן המעולה שבבהמה וכן הפחות שבבני תורת האלהים יותר מעולה במדרגה מן המעולה שבאומות שאין להם תורת האלהים⁹³ כי התורה שהיא מאת האלהים מקנה הנפשות מנהג המלאכים ותכונתם ²⁵ וזה מה שאין משיגים אותו בלמוד והראיה על זה כי ההתמדה על מעשה התורה היא מביאה אל מדרגות⁹⁴ הנבואה אשר היא הקרובה שבמדרגות האנושיות אל האלהים אם כן בעל התורה

עלי אעמאל תלך אלשריעה תנהיך אלי דרגה אלוחי אלתי די אקרב
 אלרעב אלננסאניה אלי אללאהיה פאלמשרע אלעאצי כיר
 מן גאהלי לאנה קד אכתסתה שריעה אללה סירה מלכותיה
 אשרף בהא עלי רתבה אלמלאיכה ואן כאן עציאנה קד שושהא
 5 עליה ואפסדהא פאנה קד בקי לה מנהא אתאר יבקי פי נאר
 אלחשוך אליהא לכנה מע דלך לו כיר לם יכתאר אן יציר פי
 רתבה אלגאהליה כמה אן אלננסאן אדא מרין ותערב באלממה לו
 כיר אן יציר פרסא או חותא או טאירא מתנעמא בגיר אלם ופרק
 בינה ובין אלעקל אלדי יקרבה מן רתבה אללאהיה למא אכתאר דלך
 10 ואלמקדמה אלכאמסה אן נפס אלסאמעין תתאר
 לעטה אלואעט אדא יעט באמור מקבולה פללועט באלחק מנפעה
 עלי כל חאל ואן לם ירד אלעאצי מן פעל אלשר ינקדה פי נפסה
 מן דלך אלועט שרארה ירא אן דלך אלפעל שר והוא גז מן
 אלחובה ומבדא להא אלמקדמה אלסאדסה אן אלננסאן
 15 יגד מן נפסה קדרה עלי פעל אלשר ותרכה פי אלמור אלממכנה
 לה ומא תעדר עליה אנמא תעדר עליה לעדם אלסבאב אלמתוסטה
 או לגהל אלננסאן בהא מהאל דלך פקיר גריב עדים אלסיאסה
 ירום אלחרוס עלי טאיהא פיעתדר עליה ולו חצרת אלסבאב
 ויכון הו עאלם יתנאולהא לחם מרגובה כמה יחם מרגובה פימא
 20 אסבאבה האצרה ויריהא וירידהא ממא יראס פי מנזלה עלי
 בניה וכדמה ואכתר מן דלך אעצאה יחרכהא כיה שא יתכלם
 במא שא ואכתר מן דלך פכרה ותכילה יתכיל אלבעיד ואלקריב
 מתי שא וכיה שא לאנה ימלך אסבאבה אלמתוסטה ולדלך לא
 יתפק אן יגלב אלצעיף אלקרי פי אלשטרנג פליס יקאל פי חרב
 25 אלשטרנג סעדה וחרמאן כמה יקאל פי חרב ריסין מתחארבין
 לאן אסבאב חרב אלשטרנג האצרה באסרהא פיגלב אלעאלם
 בתנאולהא אבדא וליס יאקא סבב טביעי יסתחני בה ילא סבב
 אתפאקי אלא נאדר מן קבל אלגפלה ואלגפלה דאכלה פי אלגהל

הממרה טוב מאשר אין לו תורה כי היא כבר הקנתהו תורת האלהים מנהג מלאכות השקיף בו על מדרגות המלאכים אע"פ שמריו בלבד אותו עליו והפסידו נשאר לו ממנו רשמים ונשאר באש הכוסף אליו אבל אם היו נותנין הבחירה לא היה בוחר שיהיה במדרגה⁹⁵ מי שאין לו תורה כאשר האדם כאשר יחלה⁵ ויעונה במכאוביו אלו היו נותנין לו הבחירה שיהיה סוס או דג או עוף מתענג בלי מכאוב ויובדל בינו ובין השכל אשר יקרבהו אל מדרגות האלהות לא היה בוחר בו:

וההקדמה החמישית כי נפשות השומעים מקבלות רועם לתוכחת המוכיח כאשר תהיה⁹⁶ בדברים מקובלים ולתוכחת באמת¹⁰ עכ"פ תועלת ואם איננה משיבה הממרה מעשות הרע יקדה בנפשו מן התוכחת ההיא ניצוץ ורואה כי המעשה ההוא רע וזה חלק מן התשובה והתחלה לה בו:⁹⁷

וההקדמה הששית כי האדם מוצא מנפשו וכולת לעשות הרע ועזבו עניינים אשר הם אפשר לו ומה שנמנע ממנו לא נמנע¹⁵ כי אם להעדר הסבות האמצעיות או לסכלות האדם בהם והדמיון בזה רש נכרי איננו יודע להנהיג רוצה למשול בעם וזה נמנע ממנו ואלו היו נמצאות הסבות האמצעיות ויהיה הוא חכם להתעסק בהם היה נגמר רצונו כאשר נגמר רצונו במי שסבותיו נמצאות וידעם וינהיגם ממה שמושל בביתו ובבניו ובעבדיו ויותר²⁰ מזה אבריו יגיעם כאשר ירצה וידבר במה שירצה ויותר מזה מחשבתו ודמיונו יצטייר לו הקרוב והרחוק בעת שירצה ועל הענין שירצה כי הוא מושל בסבותיו האמצעיות ועל כן לא יתכן שינצח החלש את החזק בשחוק⁹⁸ האשק"אקש הנקראת שט"נג בערבי ולא יאמר ההצלחה ורוע מזל ארדשיר⁹⁹²⁵ במלחמת האשקאקש כאשר יאמר במלחמת שני המלכים הנלחמים כי סבות הארדשיר¹⁰⁰ ומלחמת שט"נג נמצאות כלם וינצח החכם בהנהגתו תמיד ולא יירא סבה טבעית שצריך להתנות בה ולא

כמא קלנא ומע הוּא פאן ללסבב אלאָל ינסב אלגמיע באלטריק
אלמדורד־ ואמא עלי אלקצד אלאָל פפי חואד־ בני אסראיל
טול בקא אלשכינה ואמא בעד דלך פאלאמר משכוד אלא פי קלוב
אלמונין הל הוּא אלחואד־ קצד אָל מן אללה תֵּע אס די מן
5 אסבאב פלכיה או אחפאקיה ולא חג־ קאטעה לכן אלאולי אן
ינסב אלגמיע אליה תֵּע לא סימא מא עטם כאלמות ואלהזאם
ואלסאעדה ואחרמאן ומא אשבה הוּא

כַּתְּמֵה אַלְכְּתָאב

כ"א קאל אלחבר הוּא ואמה־אלה ממא יחסן אלבחת ענה וען
כיפיה אחכאם אללה פי עבאדה ותעליקהא במא עלקהא אלנבי
10 מן פוקד עון אבות על בנים לשונאיו ועושה חסד לאלפים
לאוהביו ולשומרי מצותיו ותנטיר דנב דנב אלי עקובה עקובה
ממא גא פי אלמקרא ופי אתאר אלחכמים ומא ירד מן דלך
באלתשובה ומא לא ירד ושרוט אלתשובה מא יאתי מן אלמתחאן
עלי סביל אלמחנה ואלתגרבה ועלי סביל אלאתצאץ מן דנב
15 מתקדם ועלי סביל אלתעוין פי אלדניא ועלי סביל אלתעוין פי
אלאכרה או לדנב אלאבא ומא יאתי מן נעמה לחסנה מתקדמה
או מן אגל זכות אבות או לאמתחאן ולתגרבה ואמתזאג הוּא
אלוגיה וגירא ממא יגמין וצוחה וישך אן ינכשף ענד אלבחת
אכר אלאסבאב פי צדיק ורע לו רשע וטוב לו ומא לם ינכשף
20 יסלם פיה אלי עלם אללה תֵּע ועדלה ויקר אלנאסאן בגלה פי
הוּא אלאסבאב אלגליה פצלא ען אלכפיה ואדא וצל במנאטרתה
אלי אלדאת אלאולי ומא יגב לה מן אלצפאת חברא ענהא יראי
אן דונהא חגאב נור יבהר אלאבצאר פיעתדר עלינא אדראכאה
לקצור אבצארנא ובצאירנא לא לכפאה אלא לנקצאנה פאנה

סבה מקרית אלא בעת נכרי מהמת ההתעלמות וההתעלמות נכנס
בסכלות כאשר אמרנו ועם כל זה הכל מיוחס אל הסבה הראשונה
בדרכים הנזכרים אך אל הכונה הראשונה בחדושי בני ישראל
כל ימי היות השכינה בתוכם אבל אחר כך הענין מסופק אלא
בלבות המאמינים האם החדושים בכונה ראשונה מן האלהים או
בסבות גלגלים או מקרים ואין טענה פוסקת אך הטוב שיוחס
הכל אליו יתברך כל שכן הדברים הגדולים כמות והנצח המלחמות
וההצלחה והחסרון והדומה לזה:

חתימת הספר

כ"א אמר החבר זה והדומה לו החקירה עליו טובה ועל
איכות דיני האלהים בעבדיו ותלותם במה שתלם הנביא עליו¹⁰
השלום מן פוקד עון אבות על בנים לשונאיו ועושה חסד לאלפים
לאוהביו ושקול עון ועון עם עונש ועונש ממה שבא במקרא
ובדברי רבותינו ומה שמשויבין אותו בחשובה ומה שאין משיבין
ותנאי התשובה ומה שיבא מן הצרות על דרך הבחינה והנסיון
ועל דרך הפרעון מעון שקדם ועל דרך התמורה בעולם הזה ועל¹⁵
דרך התמורה בעולם הבא או בעבור עון אבות ומה שיבא מן
הטובות לזכות שקדם או בעבור זכות אבות או לבחינה ונסיון
והמזג הפנים האלה וזולתם ממה שדעתם עמוקה ואפשר שיעלה
בחקירה ברוב הסבות כצדק¹⁰¹ ורע לו רשע וטוב לו ומה שאיננו
נגלה ימסרו בו הענין¹⁰² אל דעת האלהים וצדקו ית' ויודה האדם²⁰
בסכלותו בסבות האלה הנגלות כל שכן הנסתרות וכאשר יגיע
בדבריו אל העצם הראשון ומה שהתחייבו בו מן המדות ויבדל
מהם ורואה בעדם מסך אור בהיר מנצח הראות וימנע ממנו
השיגו בעבור קצרת ראותו ודעתו לא בעבור הסתרו והחסרו

אברה ואשהר ואטֶהר ענד דווי אלטבצאר אלטבויה [מן] אן יחתאָג
פיהא אלי אסתדלאל וגאיתנא מן מיז חקיקתה אן נמיז פּי
אלטביעיות מא. לם יכן סבב שר מן אלטבאיע פננסבה אלי קוֹה
גיר גסמאניה בל אלאהיה כמה יקול גאלינוס פּי אלקוֹה אלמתצוֹרה
5 ויפצֶלהא עלי סאיר אלקוי וירי אֵנהא ליסת מן קבל אלמזאָג בל
לאמר אלאהי פּי אלמיעזות אן נרא קלב אלאעיואן וזרק אלעאדאת
ואכתראע מוגודאת לם תכן דון חילה מקדמֹה ודלך אלפרק בין
מא עמל עלי יד משה עֵה ובין עמל אֶחרטומים בלטיהם אלתי
לו פתש עליהם לוגדת אלהילה כמה קאל ירמיהו חבל דמֹה
10 מעשה תעתועים וגו' יעני אן תפתקדהא ופתשת עליהא תלאשת
כאלשי אלמדלס ואלאמר אלאלאהי כל מא פתשת עליה וגדת
כאלדב אלטבריו פאדא וצלנא הרה אלתבה קלנא אן דמאך לא
מתאלֹה אמר לים בגסמאני ידבר גמיע אלגסמאניא תעגז אדהאנא
ען אלבחֹת ענה פלנעתבר פּי אפעאלה ונתוקֶף ען וצף דאתה פאֵנה
15 לו אדרכנא חקיקתה לכאן דלך נקצא פיה פלא נבאלי בקול
אלפלספֶה אלדיון יקסמון אלעאלם אלאלאהי אלי חתבה פכלהא
ענדנא רחבה אלאהיה מנד נפצל מן אלתגסים פליס אלא אללה
מדבֶר ללאגסאם ואלדי דעי ללפלספֶה אלי תכתיר אלאלאהא
אעתבארהם חרקאת אלאפלֹאך הצולהא ווצולהא לאכתר מן מֹ
20 וראוא אן לכל חרכֹה מנהא סבב גיר סבב אלאכר ואכרֶג לחם
אלנטֶר אן תלך אלתרכאת אראדיה לא קסרוה ולא טביעיה פוגב
אן תכון כל חרכֹה ען נפס ולכל נפס עקל ודלך אלעקל דו מלך
מפארק ללמאדֶה פסמֹא תלך אלעקול אללה ומלאיכה ועללא
תואמי וגיר דלך מן אלאסמא ואכר רחבהא ואקרבהא אלינא
25 אלעקל אלפֶעאל זעמא אֵנה מדבֶר הוּא אלעאלם אלדני חם
אלעקל אלהיולאני חם אלנפס חם אלטביעיה חם אלקוי אלטביעיה
ואלהיואניה וקוֹה עֵצו עֵצו והוּא כלה תדקיק יפיד אלתחדיק
ואלמנכרע לה עלי כל חאל זנדיק פדיע אסתשהאד אלקראיין

כי הוא בחר ונגלה ומפורסם ביותר אצל בעלי הרוואות הנבואיות משיצטרכו אל הבאת ראיה ותכליתנו מהכרת אמתתו שנכור בטבעיות מה שלא היתה סבה¹⁰³ דבר מן הטבעים וניחסוהו אל כח בלתי גשמי אבל כח אלהי כאשר אמר גאלינוס בכח המצייר וישים לו יתרון על שאר הכחות ורואה שאיננו מחמת המזג⁵ אבל לענין האלהי ובאותיות שאיננו רואים בהפוך עין העצמים ושני המנהגים וברואת נמצאות לא היו מבלי תחבולה קודמת וזהו ההפרש בין מה שנעשה על ידי משה ובין מה שעשו החרטומים בלטיהם אשר אם היו מחפשים עליהם היו מוצאים התחבולה כמו שאמר ירמיה הבל המה מעשה תעויות בעת¹⁰ פקודתם ואבדו ר"ל אם תפקדם ותחפש עליהם יהיו לאפס כדבר המזויף והענין האלהי כל אשר תחפש עליו תמצאהו כזהב הנקי וכאשר נגיע אל המדרגה הזאת נאמר כי יש שם בלי ספק ענין שאיננו גשמי מנהיג כלל הגשמיים ודעותינו נלאות מחקור עליו אם כן נבחן בפעליו יתברך ונעמד מספר עצמו כי אלו היינו¹⁵ משיגים אמתתו היה זה חסרון בו ואל נשגיה לדברי הפילוסופים אשר מחלקים העולם האלהי אל מדרגות אך כלם אצלנו מדרגה אלהית מאחד¹⁰⁴ שנפרד מההגשמה ואין כי אם אלוה מנהיג הגשמיים ואשר הביא הפילוסופים להרבוב האלהים בחינתם בתנועות הגלגלים ספרים והגיעים אל יותר מארבעים וראו כי לכל תנועה²⁰ מהם סבה זולת סבת האחרת והוציא להם העיון כי התנועות ההם תפציות לא הכרחיות ולא טבעיות והתחייב שתהיה כל תנועה מנפש ולכל נפש שכל והשכל זהוה הוא מלאך נפרד מחומר וקראו השכלים ההם אלהים ומלאכים ועלות שניות וזולת זה מהשמות ואחרית מדרגתם¹⁰⁵ והקרוב מהם אצלנו השכל הפועל²⁵ אמרו כי הוא מנהיג העולם הזה התחתון ואחר כן השכל החיולני ואחר כן הנפש¹⁰⁶ ואחר כן הכחות הטבעיות והכחות החיוניות וכח אבר אבר וזה כלו דקדוק יקנה חרוד לא אמת¹⁰⁷ והנפתה לו על

בוצי'ה דוד י'ה לולדה ועתה שלמה בני דע את אלהי אביך ועבדהו
 ואסתדלאלהם מן דלך עלי אנה יחתאג אלי מרפע'ה אללה חק
 אלמרפע'ה וחיני'ל תגב עבאדתה בל אנמא חת עלי תקליד ואלדה
 ואגדאדה פי אעתקאד אלהי אברהם ואלהי יצחק ואלהי יעקב
 5 אלדי צחבתהם ענאיתה ואוגז להם מואעדה פי כתר'ה אלנסל
 ווראת'ה אלשאם וחלול אלסכינ'ה וגיר דלך ומחל קולה אלהים
 אשר לא ידעתם לים ירד בולך אלמרפע'ה בחקיקתהא בל אלדין
 לם תרוא מנהא לא כירא ולא שר'א פלא תרגוניהא ולא תכאפוניהא
 10 כ"ב תם אן כאן מן אמר הדא אלחבר אמ'ה זעם עלי כרוג
 מן בלאד אלכזרי קאצאד ירושלם ת' פנ' עלי אלכזרי פראקה
 פכאטבה עלי דלך קאילא מא אלדי יטלב אליום פי אלשאם
 ואלסכינ'ה מעדומ'ה מנהא ואלתקרב אלי אללה מדרך פי כל מכאן
 באלני'ה אלכאלצה ואלתשוך אלשדיד ולמא תחכלף אלגדר פי אלבר
 15 ואלבחר ואלאמם אלמכתלפה

כ"ג פקאל אלחבר אמ'ה אלסכינ'ה אלטאהרה עיואנא פהי
 אלתי עדמת אד לא תתגלי אלא לכבי או לגמהור מרצי פי
 אלמוצע אלכאץ והו אלמנתטר מן קולה כי עין בעין יראו
 בשוב ה' ציון וקולנא פי צלאתנא ותחזינה עינינו בשובך לנוך
 לציון ואמא אלסכינ'ה אלכפיה אלרוחאניה פהי מע אסראיל
 20 צריח זכי אלעמאל טאהר אלקלב כאלץ אלני'ה לרב אסראיל
 וארין אלשאם כאצ'ה ברב אסראיל ואלעמאל לא תתם אלא
 בהא וכחיר מן שראיע אלעמאל תסקט ען מן לם יסכן אלשאם
 ואלני'ה לא תכלין ואלקלב לא יטהר אלא פי אלמוצע אלהי
 יעתקדהא כאצ'ה אללה ולו כאן דלך תכיללא ותמתילא פכיה
 25 ודלך חקיקה כמא תקדם ביאנה פיהוג אלשוך נחודה ותכלץ
 אלני'ה פיהא לא סימא למן קצדהא מן בעד לא סימא למן סלפת
 לה דנוב וירום אלאסתגפאר ולא סביל אלי אלקרבות אלי
 כאנת משרוע'ה מן אללה לדנוב דנוב מן זדון ושגגה פיאנס אלי קול

כל פנים אפיקורוס ועזוב ראית הקראים במצות דור לבנו ועתה שלמה בני דע את אלהי אביך ועבדהו וראיתם מזה שצריך לדעת את האלהים ידיעה ברורה ואחר כך התחייב עבודתו אבל הזהיר לסמוך על אביו וקניו להאמין באלהי אברהם יצחק ויעקב אשר דבקה בהם השגחתו וקיים להם יעודיו בהרבות זרעו והנחילם 5 ארץ כנען וחנות שכינתו בתוכם וזולת זה והרומה לו וכמו זה אמרו אלהים אשר לא ידעום ואשר¹⁰⁸ לא ידעתם לא רצה בהם הידיעה באמתתם אבל אשר לא ראיתם מהם לא טוב ולא רע ואין צריך שתקוום ולא שתיראו:

כ"ב ואחר כך היה מענין החבר שהסכים לצאת מארץ כוזר 10 ללכת ירושלם ויחר למלך כוזר על פרידתו ודבר עמו על זה ויאמר לו מה תבקש היום בירושלים ובארץ כנען והשכינה נעדרת מהם והקורבה אל האלהים מושגת בכל מקום בלב טהור והכוסף החזק ולמה תכניס עצמך בסכנת המדברות והימים והאומות המתחלפות:

כ"ג אמר החבר השכינה הנראית עין בעין היא אשר נעדרה כי איננה נגלית כי אם לנביא או להמון נרצה במקום המיוחד והיא אשר אנחנו מצפים לה באמרו כי עין בעין יראו בשוב ה' ציון ובאמרנו בתפלתנו ותחזינה עינינו בשובך לציון אך השכינה הנסתרת הרוחנית היא עם כל ישראל אזורי זך המעשים טהור 20 הלב נפשו ברה לאלהי ישראל וארץ כנען מיוחדת לאלהי ישראל והמעשים לא ישלמו כי אם בה והרבה ממצות ישראל בטלות ממנו שאינו דר בארץ ישראל והלב והנפש אינם טהורים וזכים כי אם במקום שיוודעים בו שהוא מיוחד לאלהים ואלו היה זה בדמיון ובמשל כ"ש שהוא אמת כאשר קדם באורו ותתעורר 25 התשוקה אליו ותטהר הנפש בו כל שכן מי שהולך אליו ממקום רחוק וכל שכן למי שקדמו לו עונות והוא מבקש כפרת האלהים ואי אפשר לו בקרבנות אשר היו קבועים לכל עון ועון מזדון

אלהכמים גלות מכפרת עון לא סימא אן כאן אלאגתלא אלי מוצע
 רצא ואמא אלתגריר פי בר ופי בחר פליס בתגריר דאכל פי לא
 תסו את ה' בל תגריר כמא יגרר מתלה לו כאנת לה סלעה ירגו
 אן ירבה פיהא ולו גרר אכתר מן הוא בגנב שוקה ורגא אלגפראן
 5 לכאן מעדורא פי תערצה ללמהאלך בעד אן האסב נפסה ושכר
 עלי מא מצי מן עמרה וקנע בה וחבס בקיה איאמה עלי רצא
 רבה..... חמד ושכר ואן אהלכה בזנובה רצי וצבר ותחקק
 אנה אסרגפר במותה אכתר דנובה וראי ארגה ראיא מן אלדון
 יגררון באנססהם פי אלחרוב ליזכרון באלשגאעה ואלסבק ליאכדון
 10 אגרה כבירה ואנה אכף תגריר מן אלדון יצאדרון אלחרב
 ללאגר פי אלהאד

כ"ד קאל אלכזרי קד כנת אראך תחב אלהרה ואראך אלאן
 תסתזיר עבדיה מן לואזם תלזמך אלא סכנת אלשאם מן שראיע
 ליסת לאזמה לך ההנא
 15 כ"ה קאל אלחבר אנמא אטלב אלהרה מן עבדיה אלכתירין
 אלדון [לא] אטלב רצאהם ולא אדרכה ולו גהדת מרה עמרי פיה
 ולו אדרכתה לס ינפעני אעני עבדיה אלנאס וטלב רצאהם ואטלב
 עבדיה ואחד ידרך רצאה באיסר מונה והו נאפע פי אלדניא
 ואלאכרה ודלך רצא אללה תע פעבדיתה הי אלהרה ואלתלל
 20 לה הי אלעז אלחיקרי

כ"ו קאל אלכזרי אלא אעתקדת כל מא דכרתה פקד עלם
 אללה תע ניתך ואלניה כאליה מע אללה עאלם אלניאת וכאשף
 אלכפיאת

כ"ז קאל אלחבר הוא חק אלא תעדו אלעמל ואמא אלאנסאן
 25 פכלי בינה ובין אמלה ועמלה פאלאנסאן מלוס או לא יגלב
 אלאגר אלטאהר אלי אלעמל אלטאהר ולדלך קיל והרעותם
 בחצוצרות וזכרתם לפני ה' אלהיכם והיו לכם לזכרון וזכרון
 תרועה ליס אן אללה מחתאג אלי אלתזכיר ואלתנביה לכן לאן

ושגגה ונסמוך על מה שאמרו רבותינו גלות מכפרת עון כל שכן
 אם יהיה הגלות למקום רצוי אבל הסכנה בים וביבשה אינה
 נכנסת באמרו לא תנסו את ה' אלהיכם אך סכנה שהוא מסוכן
 כמו מי שתהיה לו סחורה מקוה שירותו ואלו היה מסוכן יותר
 מזה מצד כספו כפי תשוקתו וקוות הכפרה היה הדין עמו בהכנסו
 בסכנות אחר אשר חשב עם נפשו והודה על מה שעבר מימיו
 והסתפק בו והחזיק בשאר ימיו ברצון אלהיו ונכנס בסכנה ואם
 יצילנו אלהיו ישבת ויודה ואם ימיתו בעינותיו ירצה ויודה
 כי התכפר לו במיתתו רב עונותיו ורואה אני זה עצה יותר טובה
 מאשר יסכנו בנפשם במלחמות בעבור שיזכרו בגבורה או בעבור
 שיקחו שכר גדול ושיותר קלה היא הסכנה הזאת מאשר יכנסו
 במלחמת הרשות כדי לקבל שכר על המלחמה:

כ"ד אמר הכוזרי לפניו היית בוחר בחירות ואני רואה
 אותך עתה שאתה רוצה להוסיף עבדות וחובות שתהיה חייב
 בהם כשתדור בארץ ישראל ממצות שאין אתה חייב בהם הנה: 15
 כ"ה אמר החבר אבל אני מבקש החירות מעבדות הרבים
 אשר אין אני מבקש רצונם ואינני משיגו ואפילו אם אשתדל בו
 כל ימי חיי ואלו הייתי משיגו לא היה מועיל לי רצוני לדמר
 עבדות בני אדם ובקשת רצונם ואבקש עבדות אחד יושג רצוני
 בטורה מעט והוא מועיל בעולם הזה ובבא והוא רצון האלהים
 ועבודתו הוא החירות האמתית וההשפלה לו הוא הכבוד על האמת:
 כ"ו אמר הכוזרי כאשר אתה מאמין בכל מה שזכרת כבר
 ידע האל מצפונך ורחמנא לבא בעי¹⁰⁹ יודע המצפונים ומגלה
 הנסתרות:

כ"ז אמר החבר זה אמת כאשר ימנע המעשה אבל האדם
 מונח לו בינו ובין מאווי ומעשהו והאדם נאשם כאשר איננו
 מביא השכר הנראה אל המעשה הטוב הנראה ועל כן נאמר
 והרעותם בחצוצרות ונזכרתם לפני ה' אלהיכם והיו לכם לזכרון

אלעצמאל מחתאגה אלי כמאל וחניך חסתחק למגאזאה כמא תחתאג
 מעאני אלצלאה אלי אלנטק בדיא עלי אכמל מא יכון מן אלתחנין
 ואלצראה פמתי ופית אלניה ואלעמל עלי מא יגב כאנת
 אלמגאזאה עליהא פיציר דלך עלי מעהוד אלנאס כאנה תדכיר
 6 ודברה תורה כלשון בני אדם ואן כאן אלעמל דון..... אלעמל
 כאב אלסעי אללהם אלא פימא לא ימכן פאחצאר אלניה
 ואלאעתדאר ען אלעמל נאפע בעין מנפע מלל אעתדארנא פי
 צלאתנא ומפני חטאינו גלינו מארצנו ומא אשבה דלך ופי תנביה
 אלנאס ותחריכהם אלי מחבה אללה דלך אלמוצע אלמקדס
 10 אגר ותאכיד ללאמר אלמנתטר כקולה אתה תקים ת חס ציון כי
 עת לחננה כי בא מועד כי רצו עבדוך את אבניה ואת עפרה
 יחוננו יעני אן ירושלים אנמא תבנא אלא תשוך ישראל אליהא
 גאיה אלשוק חתי יחנא אלי חגארתהא ותראבהא
 כ"ח קאל אלכזרי אן כאן חכלא פמנעך אתם ומעונתך חסנה
 15 אעאנך אללה וכאן לך נאצרא ווליא וענך רצוא במנה ושלום
 חם אלכתאב בעון אללה תע וחסן עונה ולואהב אלעון חמדה
 בלא נהאר

לפני ה' אלהיכם זכרון תרועה לא שהאלהים צריך אל הזכרה והערה אך שהמעשים צריכים לשלמות ואז יהיו ראויים לגמול כאשר צריכים עיניי התפלה לבטא בהם על השלמות הגמור מהתחנה והבקשה וכאשר יהיו המעשה והכונה שלמים כראוי יהיה עליהם מגמול ויהיה זה על דרך בני אדם כאלו הוא זכרון⁵ ודברה תורה כלשון בני אדם ואם היה המעשה בלעדי כונה או כונה בלתי מעשה תאבד התוחלת אלא במה שאי אפשר המצאת הכונה והתוודות על המנע המעשה מזעיל קצת תועלת בהתוודותינו בתפלתנו באמרנו מפני חטאינו והדומה לזה ובהערת בני אדם והתעוררותם אל אהבת¹¹⁰ המקום ההוא הקדוש ינחץ הענין¹⁰ המיוחד¹¹¹ שכר גדול וגמול רב כמו שנאמר אתה תקום תרחם ציון כי עת לחננה כי בא מועד כי רצו עבדיך את אבניה ואת עפרה יחוננו רוצה לומר כי ירושלם אמנם תבנה כשיכספו בני ישראל לה תכלית הכוסף עד שיחוננו אבניה ועפרה:

כ"ח אמר הכוזרי אם הדבר כן מנעך אשם ועזרך מצוה¹⁵ האלהים יעזרך על כונתך ויגזור לך הטובה בבקשתך והשתדלותך היוויה לך עוזר וסומך וירבה שכרך על בר לבך ומצפונך כי הוא בעל הטובה ואלהי החסד והגמול אין אלוה מבלעדיו ואין צור זולתו יעשה עמך כחסדו עם המכוונים כונתך לשמו¹¹² ברחמיך אמן כלה:

Druck von G. Kreyling in Leipzig.